

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
1940

ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ Δ. Φ.
ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΜΗΔΙΚΩΝ ΠΟΛΕΜΩΝ
ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ ΤΟΥ Μ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Β' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

1940

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

Εἰσαγωγή.

Ἡ περίοδος τῆς ἱστορίας, τὴν ὁποίαν θὰ ἀρχίσωμεν νὰ σπουδάζωμεν εἰς τὸ βιβλίον μας τοῦτο, εἶναι ἡ περισσότερον ἔνδοξος ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας περιόδους τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν καὶ ἐνίκησαν ἓνα πολὺ ἰσχυρὸν λαὸν τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ὁποῖος ἠπέιλησε τότε τὴν ἐλευθερίαν των, τοὺς Πέρσας.

Ἡ περίοδος αὕτῃ τῆς ἱστορίας μας εἶναι καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον ἡ λαμπροτέρα ὄλων.

Κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους οἱ πρόγονοί μας ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν τέχνην καὶ εἰς τὰ γράμματα. Εἰς τὸ νέον μας λοιπὸν βιβλίον θὰ σπουδάζωμεν ἐπίσης τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ὁ ὁποῖος ἔφθασεν εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον τῆς ἀκμῆς του κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους μας.

Ἐὰν οἱ Πέρσαι κατὰ τὸν πόλεμον τότε ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος κατῴρθωνον νὰ ὑποδουλώσουν τὴν ἀρχαίαν μας πατρίδα, ὁ κόσμος σήμερον θὰ ἦτο πολὺ διαφορετικὸς. Οἱ ἄνθρωποι δὲν θὰ εἶχον τὰ ἀγαθὰ τοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὁποῖον ἐδημιούργησαν οἱ μεγάλοι μας πρόγονοι.

1. ΑΙ ΙΩΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ

Οἱ Ἕλληνες, ὅπως ἐμάθομεν, ἵδρυσαν εἰς πολλὰ μέρη τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου θαλάσσης σπουδαίας ἀποικίας. Ἐκεῖ ἔζων ἐλεύθεροι καὶ ἔκαμνον μεγάλας προόδους εἰς τὸ ἐμπόριον, εἰς τὰς τέχνας καὶ εἰς τὰ γράμματα. Αἱ περισσότερον προωδευμένοι ἀποικίαι ἦσαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ὅπου αἱ πόλεις Φώκαια, Ἔφεσος, Μίλητος καὶ Σμύρνη ἔγιναν περὶφημοί.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας Κροῖσος, ὁ ὁποῖος, ὅπως γνωρίζομεν, εἶχε κατακτήσει τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, 560 π.Χ. ἐθαύμαζε τὴν πρόοδον τῶν πόλεων αὐτῶν καὶ ἤθελε τὴν φιλίαν των. Διὰ τοῦτο ἐσεβάσθη πολὺ τὴν ἐλευθερίαν των.

Οἱ Ἕλληνες λοιπὸν ἄποικοι εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν δὲν ἔπαυσαν νὰ ζοῦν εὐτυχεῖς καὶ μετὰ τὴν ὑποταγὴν των εἰς τὸν Κροῖσον. Δὲν παρῆλθον ὅμως πολλὰ ἔτη καὶ αἰ πολιτεῖαι των, τὸ ἐμπόριόν των καὶ ὁ ὥρατος πολιτισμός, τὸν ὁποῖον εἶχον δημιουργήσει, διέτρεξαν μεγάλον κίνδυνον νὰ καταστραφοῦν.

Τοῦτο ἔγινεν ἀφορμή, ὥστε ὅλοι οἱ Ἕλληνες νὰ πολεμήσουν ἐναντίον ἐνὸς ἰσχυροῦ λαοῦ τῆς Ἀσίας. Ἀπὸ τὸν πόλεμον αὐτὸν θὰ ἐκρίνετο τότε ἡ τύχη τῆς ἀρχαίας μας πατρίδος· ἐὰν δηλαδὴ αὕτη θὰ ἔσφζε τὴν ἐλευθερίαν της καὶ τὸν πολιτισμόν της, ἢ ἐὰν θὰ ἐγίνετο δούλη εἰς ξένους δεσπότες.

Ὁ λαὸς αὐτός, ὁ ὁποῖος ἠπειλήσε τότε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων, ἦσαν οἱ Πέρσαι.

2. ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ

Οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι ἦσαν δύο λαοὶ πολὺ συγγενεῖς. Ἀπὸ πολὺ παλαιούς χρόνους ἦλθον εἰς τὴν Ἀσίαν, ἀφοῦ ἐπέρρασαν τὸ ὄρος Καύκασον καὶ ἐγκατεστάθησαν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ, εἰς τὸ ὁροπέδιον, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται μετὰ τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ περσικοῦ κόλπου.

Καὶ οἱ δύο συγγενεῖς αὐτοὶ λαοὶ ἀνῆκον εἰς τὴν Ἰνδο-

ευρωπαϊκήν οικόγένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν καταγόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες.

Οἱ Μῆδοι κατῴκουν εἰς τὰ βόρεια μέρη. Κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ 7ου αἰῶνος, ἔγιναν κράτος ἀνεξάρτητον καὶ ἰσχυρόν. Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐκυρίευσαν ὅλας τὰς χώρας πρὸς βορρᾶν, 600 π.Χ. τὰς ὁποίας ἄλλοτε κατεῖχον οἱ Ἀσσύριοι, καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ Ἀλυσος ποταμοῦ. Ἐγιναν δηλαδὴ γείτονες μετὰ τὸ κράτος τοῦ Κροίσου.

3. ΚΥΡΟΣ, Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Οἱ Πέρσαι κατὰ τοὺς παλαιοὺς χρόνους κατῴκουν εἰς μίαν μικρὰν χώραν, ἣ ὁποία εὕρισκετο πλησίον τοῦ περσικοῦ κόλπου καὶ ἦσαν ὑπήκοοι τῶν Μήδων.

Οἱ Πέρσαι ἦσαν λαός, ὁ ὁποῖος ἔζη ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ τὴν γεωργίαν· δὲν ἐγνώριζον τέχνας καὶ δὲν ἤξευρον γράμματα. Ἦσαν ὅμως γενναῖοι ἄνδρες καὶ πρὸ πάντων καλοὶ ἱππεῖς. Κατὰ τὰ μέσα τοῦ 6ου π.Χ. αἰῶνος οἱ Πέρσαι 550 π.Χ. ἀπέκτησαν ἓνα σπουδαῖον ἀρχηγόν, τὸν Κῦρον. Οὗτος ἔκαμε τὸν λαόν του πολὺ πολεμικόν. Κατόπιν ἐπανεστάτησε κατὰ τῶν Μήδων, ἥρπασε τὸν θρόνον καὶ ἔγινε κύριος τοῦ μηδικοῦ κράτους. Οἱ δύο συγγενεῖς αὐτοῖ λαοὶ ἠνώθησαν τότε εἰς ἓν κράτος ἰσχυρόν, τὸ περσικὸν κράτος. Ὁ παντοδύναμος βασιλεὺς του, ὁ Κῦρος, μετὰ τὸ δίκαιόν του ἤθελε νὰ λέγεται «*βασιλεὺς τῶν βασιλέων ἢ βασιλεὺς τοῦ κόσμου*».

Ἐντὸς πέντε ἐτῶν ὁ δραστήριος αὐτὸς βασιλεὺς ἐξέτεινε τὰ ὅρια τοῦ περσικοῦ κράτους μέχρι τῆς Μεσογαίου 546 π.Χ. θαλάσσης. Τὸ πλούσιον κράτος τῶν Λυδῶν ἀπετέλεσε τότε καὶ αὐτὸ τμήμα τοῦ ἀπεράντου περσικοῦ κράτους.

4. ΤΟ ΑΧΑΝΕΣ ΚΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

Ὁ Κῦρος μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ κράτους τῆς Λυδίας ἔγινε κύριος καὶ ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι ἦσαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Τοιοιουτρόπως τὸ κράτος τοῦ Κύρου ἔλαβε τεραστίαν ἐκ-

τασιν. Ἀπὸ τὰ σύνορα τῶν Ἰνδιῶν ἔφθανε μέχρι τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς παραλίας τῆς Συρίας. Δηλαδή περιελάμβανε τὰς ἐξῆς χώρας· τὸ Ἰράν, τὴν Μεσοποταμίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Ἀρμενίαν καὶ τὴν Μ. Ἀσίαν.

Τὴν ἐξακουσμένην πόλιν Βαβυλῶνα ὁ Κῦρος κατέλαβε με πανουργίαν, ὅπως μανθάνομεν ἀπὸ μίαν παλαιὰν πλάκα ἀπὸ 539 π.Χ.

πηλόν, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι χαραγμένα γράμματα. Ἡ πλάξ αὕτῃ λέγει: «*Χωρὶς πόλεμον καὶ χωρὶς καμμίας μάχην ὁ Μαροδούχ (ὁ θεὸς τῆς Βαβυλῶνος) ἐπέτρεψεν, ὥστε ὁ Κῦρος νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ὁ Κῦρος ἐλυπήθη τὴν δυστυχίαν τῶν Βαβυλωνίων καὶ ὁ Μαβόνιδος, ὁ βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος, ὁ ὁποῖος δὲν ἐφοβεῖτο τὸν Κῦρον, παρεδόθη εἰς τὰς χεῖρας του*».

Ἡ φήμη τοῦ ἰσχυροῦ αὐτοῦ βασιλέως ἦτο τόσον μεγάλη, ὥστε ὅλοι οἱ λαοὶ ἐφοβοῦντο τὴν δύναμίν του.

Ὁ τάφος τοῦ Κύρου ἀκόμη διατηρεῖται εἰς τὴν πρωτεύουσάν τοῦ μεγάλου του βασιλείου, τὴν Περσέπολιν· φέρει δὲ τὴν ἐπιγραφὴν: «*ἐγὼ ὁ Κῦρος ὁ Ἀχαιμενίδης βασιλεύς*».

5. ΚΑΜΒΥΣΗΣ—ΔΑΡΕΙΟΣ

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου εἰς τὸν περσικὸν θρόνον ἀνῆλθεν ὁ Καμβύσης, ὁ ὁποῖος προσέθεσεν εἰς τὸ κράτος του τὴν Αἴγυπτον. Ὅταν ἀπέθανεν ὁ Καμβύσης, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος ἦτο δραστήριος, δίκαιος καὶ εὐσεβὴς βασιλεὺς.

Ὁ Δαρεῖος ἐπροστάτευσε τὴν γεωργίαν, ἐφύτευσε δένδρα καὶ ἔκαμε τὴν χώραν του πολὺ πλουσίαν.

Διὰ νὰ διοικῇ εὐκολώτερον τὸ κράτος του, τὸ ὁποῖον εἶχε τόσῃν μεγάλην ἑκτασιν, τὸ ἐμοίρασεν εἰς εἴκοσιν ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἐλέγοντο σ α τ ρ α π ε ῖ α ι καὶ διοικοῦντο ἀπὸ ἑνα σ α τ ρ ά π η ν. Οὗτος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ συναθροίζῃ τοὺς φόρους,

Ὁ Δαρεῖος.
Παλαιὸν περσικὸν
ἀνάγλυφον.

τοὺς ὁποίους ἐπλήρωνον οἱ πολῖται διὰ τὸν βασιλέα καὶ ἔπρεπε νὰ ἔχη ἕτοιμον στρατόν, ὅταν ἐξήτει ὁ βασιλεὺς.

Αἱ πόλεις εἰς τὰ παράλια τοῦ κράτους τοῦ Δαρείου ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἐπίσης ἕτοιμον ὠρισμένον ἀριθμὸν πλοίων. Τοιουτοτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχεν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του πολὺ ἰσχυρὸν στόλον ἀπὸ φοινικικά, αἰγυπτιακὰ καὶ ἑλληνικὰ πλοῖα.

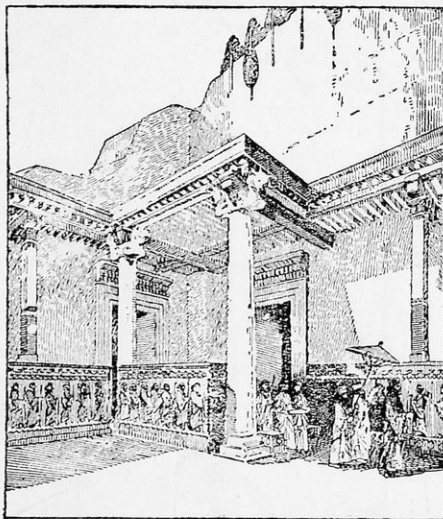
Ὁ Δαρεῖος κατεσκεύασε μεγάλους στρατιωτικοὺς δρόμους, οἱ ὅποιοι ἦνωνον τὰς σατραπείας τοῦ κράτους. Ὁ μεγαλύτερος δρόμος ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἦνωνε τὴν πρωτεύουσιν τοῦ κράτους, τὰ **Σοῦσα**, μὲ τὰς **Σάρδεις**, τὴν πρωτεύουσιν τῆς Λυδίας.

Οἱ δρόμοι ἦσαν διηρημένοι εἰς ὠρισμένα τμήματα, τὰ ὅποια ἐλέγοντο σταθμοί. Εἰς ἕκαστον δὲ σταθμὸν ὑπῆρχον πάντοτε ἕτοιμοι ἵπποι καὶ ταχυδρόμοι. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον μία διαταγὴ τοῦ βασιλέως ἠδύνατο νὰ φθάσῃ συντόμως ἀπὸ τὸ ἓν μέρος εἰς τὸ ἄλλο.

Εἰς τὴν Περσίαν ἐχρησιμοποιοῦν νομίσματα χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ. Σπουδαῖα νομίσματα ἦσαν οἱ **δαρεικοί**, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δαρείου. Τὰ νομίσματα αὐτὰ διηυκόλυνον πολὺ τοὺς Πέρσας ἐμπόρους.

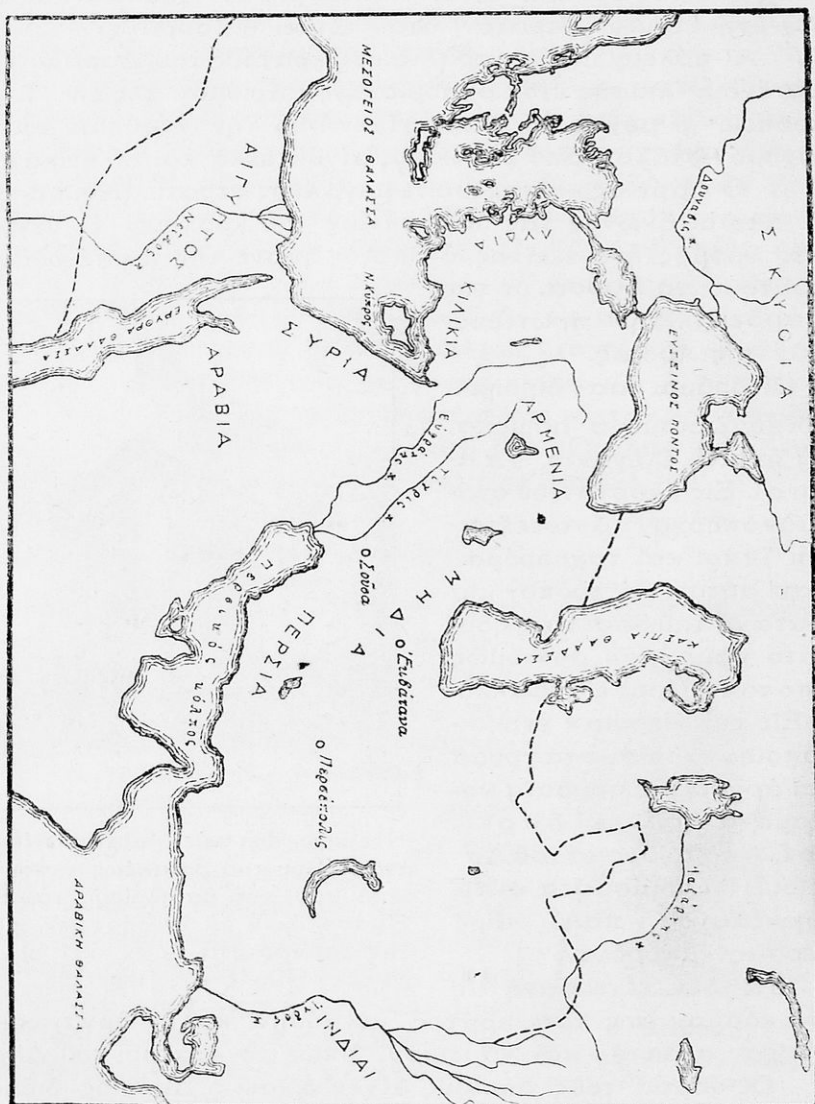
Ποτὲ δὲν εἶχε φανῇ εἰς τὸν κόσμον ἕως τότε κράτος μὲ τόσῃν καλῇ ὀργάνωσιν, μὲ ἰσχυρὸν στρατόν καὶ ναυτικόν, ὅπως τὸ κράτος τοῦ Δαρείου.

Οἱ νόμοι, τοὺς ὁποίους εἶχεν ὀρίσει ὁ Δαρεῖος διὰ τοὺς ὑπηκόους του, ἦσαν πολὺ δίκαιοι. Ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἀπεφάσι-

Ἡ εἰκὼν δεικνύει μίαν γωνίαν τοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως εἰς τὴν πρωτεύουσιν τοῦ βασιλείου, τὰ **Σοῦσα**. Ἡμποροῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν, μὲ πόσῃ λαμπρότητι ἔζων ἐκεῖ οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας.

Χάρτης του περσικού κράτους επί Δαρείου και Ξέρξου.

ζεν ὁ βασιλεύς, ἦτο νόμος καὶ οἱ ὑπῆκοοί του ἔπρεπε νὰ σέβωνται τὸν νόμον. Ὁ λαὸς δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ εἶπη τὴν γνώμην του. Μόνον ὁ βασιλεύς δὲν περιωρίζετο ἀπὸ κανένα νόμον. Τοῦτο λέγεται δεσποτισμός.

Μεγάλην δύναμιν καὶ δόξαν εἶχε τὸ κράτος τῆς Περσίας εἰς 521-485 π.Χ. ὅλον τὸ διάστημα τῶν 36 ἐτῶν, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐβασίλευσεν ὁ Δαρεῖος. Δι' αὐτὸ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὠνόμαζον τὸν Δαρεῖον μέγαν βασιλέα.

6. Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν

Οἱ Ἕλληνες τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, ὅταν ἡ Λυδία ἔγινεν ἐπαρχία τοῦ περσικοῦ κράτους, ἔγιναν καὶ αὐτοί, ὅπως εἶδομεν, ὑπῆκοοι τοῦ μεγάλου βασιλέως τῶν Περσῶν.

Ἄλλ' ἐνῶ μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ Κροίσου αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις εἶχον τὴν ἐλευθερίαν των, τώρα μὲ τοὺς νέους κατακτητάς, τοὺς Πέρσας, ἔβλεπον ὅτι ἔχانون τὰ πάντα.

Ὅταν ὁ Δαρεῖος ἔγινε βασιλεὺς τῆς Περσίας καὶ διήρесе τὸ κράτος του εἰς ἐπαρχίας, τὰς σατραπείας, αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις μαζί μὲ τὴν Λυδίαν ἔγιναν μία σατραπεία. Πρωτεύουσα τῆς σατραπείας αὐτῆς ἦσαν αἱ Σάρδεις.

Αἱ Ἰωνικαὶ πόλεις, ὅπως ὅλαι αἱ ἐπαρχίαι τοῦ περσικοῦ κράτους, ἔπρεπε νὰ πληρώνουν

Πέρσαι στρατιῶται, οἱ ὁποῖοι φρουροῦν τὸ ἀνάκτορον τοῦ βασιλέως. Κρατοῦν μακρὰ δόρατα, ἀλλ' εἶναι καὶ τοξόται, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸν ὅπλισμόν των, τὸν ὁποῖον φέρουν ὀπίσω. (Ἀνάγλυφον ἀπὸ τὴν μεγάλην αἴθουσαν τῶν ἀνακτόρων εἰς τὰ Σοῦσα).

καὶ αὐταὶ τὸν φόρον, ὅπως εἶχεν ὀρίσει ὁ μέγας βασιλεὺς. Ἐπίσης ἔπρεπε νὰ δίδουν εἰς τὸν βασιλέα ὠρισμένον στρατὸν καὶ πλοῖα ἐν καιρῷ πολέμου.

Ἐκεῖνο ὅμως, τὸ ὁποῖον ἐστενοχῶρει πολὺ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις, ἦτο ὅτι δὲν εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ζοῦν σύμφωνα μὲ τοὺς ἰδικούς των νόμους. Εἶχον δηλαδὴ χάσει τὴν αὐτονομίαν των. Εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς πόλεις αὐτὰς ὁ μέγας βασιλεὺς εἶχε τοποθετήσῃ ἓνα τύραννον ὡς διοικητήν. Ὁ τύραννος αὐτὸς ἢ δεσπότης ἦτο ἀντιπρόσωπος τῆς περσικῆς κυβερνήσεως. Ἡ προσπάθειά του ἦτο νὰ διοικῇ τὴν πόλιν, ὅχι πρὸς τὸ συμφέρον τῶν πολιτῶν, ἀλλ' ὅπως συνέφερεν εἰς τὸν βασιλέα καὶ τὸν σατράπην του. Τὸ ἐμπόριον ἐπίσης τῶν ἰωνικῶν πόλεων ἦτο τότε πολὺ περιορισμένον.

7. Ἡ ἸΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ

Ὅλα αὐτὰ ἔκαμνον τοὺς κατοίκους τῶν ἰωνικῶν πόλεων νὰ εἶναι πολὺ δυσαρασχημένοι μὲ τοὺς Πέρσας καὶ νὰ αἰσθάνωνται νοσταλγίαν διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ὁποίαν εἶχον ἄλλοτε.

Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν καὶ ἐκήρυξαν ἐπανάστασιν. Ἐξεδίωξαν τοὺς τυράννους των καὶ ἥλλαξαν τὸ πολίτευμα.

Τότε ἔστειλαν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρέσβεις καὶ ἐζήτησαν βοήθειαν. Ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος μᾶς λέγει, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται δὲν ἐδείχθησαν πρόθυμοι νὰ βοηθήσουν τὰς ἰωνικὰς πόλεις, ἐνῶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἐρετριεῖς ἔστειλαν εἰς αὐτὰς 25 πλοῖα.

Τὸ ἔτος 498 π.Χ. στρατὸς ἰωνικὸς μὲ Ἀθηναίους καὶ Ἐρετριεῖς στρατιώτας ἐβάδισεν ἐναντίον τῆς πρωτευούσης τῆς σατραπείας τῶν Σάρδεων. Καὶ τὴν μὲν πόλιν οἱ Ἕλληνες στρατιῶται ἐκυρίευσαν, δὲν κατῴρθωσαν ὅμως νὰ γίνουν κύριοι τῆς ἀκροπόλεως τῆς, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπιζον γενναίως περσικαὶ δυνάμεις. Ἀλλὰ τότε αἰφνιδίᾳ πυρκαϊὰ ἐξηπλώθη εἰς ὅλην τὴν πόλιν καὶ κατέστρεψεν αὐτήν. Διὰ τοῦτο ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰς Σάρδεις.

Ὅταν οἱ στρατιῶται ἐπανήρχοντο εἰς τὴν Ἐφεσον, συνηγήθησαν μὲ στρατὸν περσικόν. Ἐκεῖ ἐγίνε μάχη καὶ ἐνίκηθησαν

οί Ἕλληνες. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἥλλαξαν γνώμην καὶ διέταξαν τὸν στόλον, τὸν ὅποιον εἶχον στείλει, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὅταν αἱ ἄλλαι ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔμαθον, ὅτι αἱ Σάρδεις ἐκάησαν, τότε καὶ αὐταὶ ἐπανεστάτησαν καὶ ἠθέλησαν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν.

Ὅλοι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις ἕως τὸν Ἑλλήσποντον πρὸς βορρᾶν καὶ ἕως τὴν νῆσον Κύπρον πρὸς νότον, ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν.

Β. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΚΑΤΑΠΝΙΓΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ. Ἡ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΜΙΛΗΤΟΥ

Ὁ Δαρεῖος συνήθροισεν ὅλας τοῦ τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις πρὸς δυσμὰς διὰ νὰ καταπνίξῃ τὴν ἐπανάστασιν.

Μολονότι αἱ δυνάμεις τῶν Περσῶν ἦσαν πολὺ ἀνώτεραι ἀπὸ ὅσας οἱ ἐπαναστάται διέθετον, ἐν τούτοις οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλ' εἰς τὸ **494 π.Χ.** τέλος ἐνικήθησαν.

Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐνδόξου πόλεως Μιλήτου! Οἱ Πέρσαι ἐπολιόρκησαν αὐτὴν ἀπὸ τὴν ξηρὰν καὶ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Ἰσχυρὸς δὲ στόλος ἀπὸ φοινικικὰ πλοῖα προσέβαλε τὸν λιμένα της. Ἡ πόλις ἐπὶ τέλους ἐκυριεύθη ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Οἱ ἄνδρες ἐφονεύθησαν, αἱ γυναῖκες δὲ καὶ τὰ παιδιά ἤχμαλωτίσθησαν.

Ἡ λαμπρὰ αὕτη πόλις τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν γραμμάτων ἕως τότε ἦτο τὸ κέντρον ὅλου τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Μετὰ τὴν καταστροφὴν της τὴν θέσιν της ἔλαβον αἱ Ἀθῆναι.

Ἐπειτα ἀπὸ ὀλίγον καιρὸν ὁ ποιητὴς Φρύνιχος ἔγραψεν ἐν δράμα, τὴν «*Ἀλωσιν τῆς Μιλήτου*», τὸ ὅποιον, ὅταν ἐπαίχθη εἰς τὰς Ἀθήνας, ἔκαμε τοὺς Ἀθηναίους τόσον πολὺ νὰ συγκινήθουν, ὥστε ἔκλαιον ὅλοι οἱ θεαταὶ κατὰ τὴν παράστασιν.

Ἰσως οἱ Ἀθηναῖοι ἐκτὸς ἀπὸ τὴν μεγάλην συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν ἐπροξένησεν εἰς αὐτοὺς τὸ δράμα, νὰ ἡσθάνθησαν καὶ τύψιν, διότι δὲν ἐβοήθησαν ὅπως ἔπρεπε τοὺς συγγενεῖς τῶν Μιλησίων, ὅταν ἐπανεστάτησαν.

9. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὁ μέγας βασιλεὺς ὠργίσθη πολὺ, διότι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἑρετριεῖς ἐβοήθησαν τοὺς ἐπαναστάτας νὰ καύσουν τὰς Σάρδεϊς. Ἐλαβε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Ἑρετριεῖς, οἱ ὁποῖοι ἐτόλμησαν νὰ ἔλθουν καὶ νὰ πολεμήσουν εἰς τὸ βασιλείον του. Λέγουν μάλιστα, ὅτι ὁ Δαρεῖος ἔδωσε διαταγὴν εἰς ἓνα δοῦλον νὰ τοῦ λέγῃ τρεῖς φορὰς κάθε πρωῒαν αὐτὰ τὰ λόγια: «Δέσποτα, ἐνθυμοῦ τοὺς Ἀθηναίους».

Δύο ἔτη λοιπὸν μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Μιλήτου, ὁ Δαρεῖος ἔστειλε τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ὁ στρατηγὸς οὗτος μετὰ ἰσχυρὸν στρατὸν ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Ἰωνίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὸν Ἑλλησποντον. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπέ-
492 π.Χ. ρασεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας. Ἰσχυρὸς στόλος περσικὸς ἔπλεε τὴν θάλασσαν τῆς Θράκης καὶ συνώδευε τὸν στρατὸν αὐτόν.

Ἡ ἐκστρατεία ὅμως αὐτῇ τοῦ Μαρδονίου δὲν ἐπέτυχε, διότι ὁ στόλος του, καθὼς ἔπλεε τὴν χερσόνησον τοῦ Ἀθῶ, ὅπου εἶναι τὸ Ἅγιον Ὄρος, ἔπαθε τὴν μεγάλην καταστροφὴν ἀπὸ μίαν μεγάλην τρικυμίαν, ὥστε πολλὰ πλοῖα ἔγιναν κομμάτια ἐπάνω εἰς τοὺς ἀποκρήμνους βράχους καὶ πολλοὶ ἄνδρες ἐφονεύθησαν ἢ ἐπνίγησαν.

Ὁ Μαρδόνιος ἠναγκάσθη νὰ ἐπιστρέψῃ καὶ πάλιν εἰς τὴν Περσίαν, χωρὶς νὰ πραγματοποιήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα. Ἐν τούτοις ἐξησφάλισε τὴν περσικὴν κυριαρχίαν καὶ εἰς τὴν Θράκην καὶ εἰς τὴν Μακεδονίαν.

10. ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΦΘΑΝΟΥΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Ἡ ἀποτυχία τοῦ Μαρδονίου δὲν ἀπεθάρρυνε τὸν Δαρεῖον. Τὸ ἐναντίον! Ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν ἔπαυσε νὰ ἔχῃ ἐστραμμένην τὴν προσοχὴν του εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τὸ σχέδιόν του ἦτο νὰ τὴν ὑποδουλώσῃ· διότι ἐν ὅσῳ ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἐλευθέρα, δὲν θὰ ἔπαυον καὶ αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν νὰ ζητοῦν τὴν ἐλευθερίαν των. Ἐπειτα ἡ φιλοδοξία του τὸν ἔκαμε νὰ θέλῃ νὰ προσθέσῃ εἰς τὸ κράτος του μίαν χώραν πολὺ προωδευμένην. Ἐξ ἄλλου δὲ ὁ Ἰππίας, ἄλλοτε τύραν-

νος τῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐκδιωχθῆ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ εἶχε καταφύγει εἰς τὴν περσικὴν αὐλήν, προέτρεπε συνεχῶς τὸν Δαρεῖον νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα· ἤλπιζε δηλαδή ὁ Ἱππίας, ὅτι θὰ ἀνελάμβανε νὰ διοικήσῃ καὶ πάλιν ὡς τύραννος τὰς Ἀθήνας, ὕπαρχος τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.

Διὰ τοῦτο ὁ Δαρεῖος, ἔν ἔτος μετὰ τὴν ἐκστρατεῖαν τοῦ Μαρδονίου, ἔστειλεν εἰς τὴν Ἑλλάδα Πέρσας κήρυκας νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὰς πόλεις τὰ σημεῖα τῆς ὑποταγῆς, γῆν καὶ ὕδωρ. Διέταξε δὲ νὰ ἐτοιμασθῇ στρατός καὶ στόλος διὰ τὴν νέαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατεῖαν.

Πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις ἐφοβήθησαν τότε καὶ ἔδωσαν τὰ σημεῖα τῆς ὑποταγῆς, ἀλλ' αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ Σπάρτη μὲ ὑπερηφάνειαν ἀπεδίωξαν τοὺς Πέρσας κήρυκας.

Ἀρχηγούς διὰ τὴν νέαν ἐκστρατεῖαν ὁ Δαρεῖος αὐτὴν τὴν φορὰν διώρισε τὸν Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην. Ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ τώρα ὁ περσικὸς στρατός, ἦτο διαφορετικὸς ἀπὸ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἠκολούθησεν ὁ Μαρδόνιος πρὶν ἀπὸ δύο ἔτη.

Πολυάριθμοι Πέρσαι στρατιῶται καὶ ἱππεῖς, μὲ τοὺς δύο ἀρχηγούς των καὶ μὲ τὸν Ἱππίαν ὡς ὁδηγόν των, εἰσῆλθον μέσα εἰς 600 πλοῖα. Διὰ μέσου τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους ὁ περσικὸς στόλος ἔπλευσε πρὸς τὴν Εὐβοίαν καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑρέτριαν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἑρετρίας ἀντεστάθησαν ἐπὶ ἑξ ἡμέρας ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν μὲ πολλὴν γενναιότητα. Τὴν ἐβδόμην ὅμως ἡμέραν οἱ Πέρσαι ἔγιναν κύριοι τῆς πόλεως. Φοβερὰ ὑπῆρξε τότε ἡ ἐκδίκησις τῶν Περσῶν. Ἡ πόλις ἐλεηλατήθη καὶ κατεκάη, οἱ δὲ Ἑρετριεῖς συνελήφθησαν καὶ ἐστάλησαν μὲ πλοῖα εἰς τὸν Δαρεῖον, διὰ νὰ γίνουν δοῦλοι του. Αὐτὴν τὴν διαταγὴν εἶχε δώσει ὁ βασιλεὺς. Ἐπειτα οἱ Πέρσαι ἐπροχώρησαν πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ ἀπεβίβάσθησαν εἰς τὸν ἀνοικτὸν κόλπον τοῦ Μαραθῶνος.

Ἡ πετρώδης δυτικὴ παραλία τῆς Ἀττικῆς δὲν ἐπέτρεπεν εἰς ἓνα στόλον τόσον μεγάλον, ὅπως ὁ περσικὸς, νὰ ἀποβιβάσῃ τοὺς ἄνδρας καὶ τὸ ἱππικόν του εἰς τὴν ξηρὰν ἀπὸ πολλὰ σημεῖα.

11. Ο ΜΙΛΤΙΑΔΗΣ

Ὁ ἐχθρὸς 25 χιλιόμετρα πλησίον τῶν Ἀθηνῶν! Ἡ τόσον προωδευμένη πόλις μὲ τοὺς σοφοὺς νόμους τοῦ Σόλωνα καὶ τοῦ Κλεισθένου, αἱ ὥραται Ἀθῆναι, ὑπῆρχε φόβος νὰ υποδουλωθῇ ἀπὸ τὸν ἰσχυρὸν στρατόν, τὸ ὅποιον ὁ Δαρεῖος ἔστειλεν ἐναντίον της!

Ἀπὸ ἑνα τόσον μεγάλον κίνδυνον ἔσωσε τὰς Ἀθήνας τότε κάποιος σπουδαῖος στρατηγός, ὁ **Μιλτιάδης**.

Ὁ Μιλτιάδης.

Ὁ Μιλτιάδης ἦτο ἀνεψιὸς ἐκείνου τοῦ Μιλτιάδου, ὁ ὁποῖος, ὅταν ἦτο κυβερνήτης εἰς τὰς Ἀθήνας ὁ Πεισίστρατος, ἐπῆγεν εἰς τὴν Χερσόνησον, τὴν σημερινὴν χερσόνησον τῆς Καλλιπόλεως, καὶ ἵδρυσεν Ἀθηναϊκὴν ἀποικίαν.

Ὅταν ἀπέθανεν ὁ θεῖος του, ἔγινεν αὐτὸς κύριος τῆς Χερσονήσου. Τώρα ἦτο εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐπειδὴ ἡ Χερσόνησος εἶχε γίνει περσικὴ καὶ αὐτὸς ἦτο ἐχθρὸς τῶν Περσῶν.

Ὁ Μιλτιάδης εἶχε πολλὴν ἱκανότητα καὶ μεγάλην πεῖραν εἰς τὸ νὰ διοικῇ· ἐγνώριζεν ἐπίσης πολὺ καλὰ τοὺς Πέρσας. Ἦξευρε τὰς μεθόδους, τὰς ὁποίας οὗτοι ἐχρησιμοποιοῦν κατὰ τὸν πόλεμον, τὴν δύναμιν των, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀδυναμίας των.

Κανεῖς λοιπὸν δὲν ἐγνώριζε τόσον καλὰ, ὅσον ὁ Μιλτιάδης, πῶς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ὁ πόλεμος ἐναντίον τῶν Περσῶν. Κανεῖς δὲν εἶχε τὸ μῖσος, τὸ ὅποιον εἶχεν ὁ Μιλτιάδης, πρὸς τοὺς Πέρσας.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐξετίμησαν ὅπως ἔπρεπε τὴν ἀξίαν τοῦ Μιλτιάδου καὶ ἐξέλεξαν αὐτὸν ἑνα ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγοὺς, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἀρχηγοὶ τῶν δέκα φυλῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἦσαν διηρημέναι τότε αἱ Ἀθῆναι.

12. ΠΟΙΟΙ ΑΝΤΙΠΑΡΕΤΑΧΘΗΣΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΑΡΑΘΩΝΑ

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὅταν ἔμαθον, ὅτι ὁ περσικὸς στρατὸς ἐξῆλθεν εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος, ἔστειλαν ἐκεῖ στρατόν

ἀπὸ 9.000 ὀπλίτας. Τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἀρχηγοὶ ἦσαν οἱ δέκα στρατηγοί· δηλαδὴ ἕκαστος στρατηγὸς ἦτο ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτῶν τοῦ διαμερίσματος ἢ τῆς φυλῆς του. Ἀρχιστράτηγος ὄλων ἦτο ὁ **Καλλίμαχος**, ὁ ὁποῖος εἶχε τὸ ἀξίωμα τοῦ πολέμαρχου.

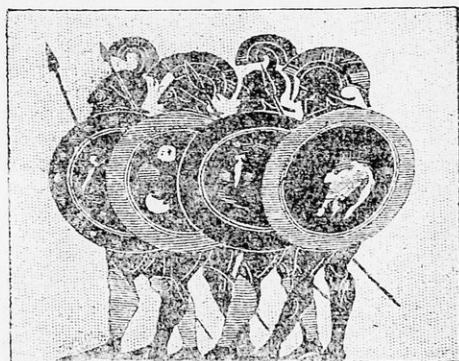
Καμμία ἀπὸ τὰς ἄλλας ἐλληνικὰς πόλεις δὲν ἔστειλε τότε βοήθειαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Σπαρτιᾶται, εἰς τὸν ἡμεροδρόμον **Φειδιππίδην**, ὁ ὁποῖος ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειάν των, εἶπον ὅτι νόμοι θρησκευτικοὶ δὲν ἐπέτρεπον νὰ ἐκστρατεύσουν, πρὶν γίνῃ πανσέληνος. Τοῦτο ἐσήμαινεν, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται θὰ ἔστελλον βοήθειαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μετὰ μίαν ἑβδομάδα. Μόνον οἱ κάτοικοι τῶν Πλαταιῶν ἔστειλαν χιλίους στρατιώτας πρὸς βοήθειαν. Οἱ Ἀθηναῖοι συνεκινήθησαν πολὺ ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τῶν Πλαταιέων καὶ ποτὲ δὲν ἐλησμόνησαν τὸ καλόν, τὸ ὁποῖον οὗτοι ἔκαμαν τότε εἰς αὐτούς. 10.000 λοιπὸν Ἀθηναῖοι καὶ Πλαταιεῖς ἔλαβον θέσιν εἰς τὸν Μαραθῶνα ἀπέναντι τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι ἦσαν περίπου δέκα φορές περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους. Μὲ ἄλλους λόγους εἰς Ἀθηναῖος στρατιώτης ἔπρεπε νὰ πολεμήσῃ πρὸς δέκα σχεδὸν Πέρσας!

Οἱ Πέρσαι, ἂν καὶ εἶναι πολλοί, εἶναι ὅμως κατώτεροι ὡς στρατιῶται ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Φέρουν ἀκόμη τὸν παλαιὸν τὼν ὀπλισμόν· δηλαδὴ τόξα καὶ μακρὰ δόρατα. Τῶν Ἑλλήνων ὅμως ὁ ὀπλισμὸς εἶναι τελειότερος. Ὁ Ἕλλην ὀπλίτης κρατεῖ μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα τὸ δόρυ, μίαν μακρὰν κυλινδρικήν ρά-

Ὅπλιτης Δωριεύς,
φέρων περικεφαλαίαν, θώρακα,
κνημίδας καὶ ἀσπίδα.

βδον ἀπὸ σκληρὸν ξύλον, ἡ ὁποία ἔχει εἰς τὸ ἐν ἄκρον σιδηρᾶν ἥ χαλυβδίνην αἰχμήν. Ἐχει δὲ εἰς τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν ξίφος ἢ μάχαιραν, ἡ ὁποία κρέμαται μὲ μίαν λωρίδα ἀπὸ τὸν δεξιὸν ὤμον. Διὰ τὴν προφυλάττει τὴν κεφαλὴν, φορεῖ περικεφαλαίαν μέλοφίον καὶ φέρει μετάλλινον θώρακα καὶ κνημίδας. Μὲ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὴν ἀσπίδα, ἡ ὁποία

Ἕλληνες ὀπλιταὶ ἐν πορείᾳ.
(Εἰκὼν ἐπὶ ἀγγείου)

γενναϊότητα τῆς ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶναι τόσο ἀναγκαῖα εἰς τὰς μάχας. Πολεμοῦν δὲ εἰς μίαν ξένην χώραν, διότι τοῦτο διέταξεν ὁ δεσπότης τῶν βασιλεῦς. Οἱ Ἕλληνες ὅμως μάχονται διὰ μίαν ἀνωτέραν ἰδέαν· νὰ κρατήσουν ἐλεύθερον τὸ ἱερὸν ἔδαφος τῆς πατρίδος.

13. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ὑπῆρχεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους μίᾳ παλαιᾷ συνήθειᾳ. Ἐκαστος ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγοὺς ἦτο ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀρχιστράτηγος.

Οἱ ἄλλοι Ἀθηναῖοι στρατηγοί, μαζί μὲ τοὺς ὁποίους ἦτο καὶ ὁ δίκαιος Ἀριστείδης, ἔβλεπον εἰς τὰ πολεμικὰ τῶν συμβούλια, πόσον ὁ Μιλτιάδης ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πρὸς

προφυλάσσει τοὺς μηροὺς καὶ τὸ σῶμα.

Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον οἱ Πέρσαι στρατιῶται εἶναι κατώτεροι εἰς τὴν μάχην ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας. Δὲν ἔχουν καλοὺς στρατηγοὺς νὰ παρατάσσουν αὐτοὺς ὅπως πρέπει κατὰ τὴν μάχην.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἐλάττωμα τῶν Περσῶν στρατιωτῶν εἶναι, ὅτι δὲν ἔχουν ὅπως οἱ Ἕλληνες τὴν

τὴν στρατηγικὴν τέχνην. Διὰ τοῦτο παρεχώρησεν ὁ καθείς εἰς τὸν Μιλτιάδην τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του. Πρῶτος ἔδωκε τὸ καλὸν παράδειγμα ὁ Ἀριστείδης. "Ὡστε ἔμεινε μόνος στρατηγὸς ὁ Μιλτιάδης νὰ διευθύνῃ ὅλον τὸν ἀγῶνα.

Ἦτο περίπου Αὐγούστος, τετρακόσια ἐνεήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ, ὅτε μίαν ἡμέραν ἠκούσθη τὸ πολεμικὸν ἐμβατήριον τῶν Ἑλλήνων νὰ ἀντηχῇ εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Μαρα- 490 π.Χ.
θῶνος. Οἱ Ἕλληνες ὀρμοῦν μὲ ἀλαλαγμοὺς καὶ μὲ μεγάλον πολεμικὸν ἐνθουσιασμὸν ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν. Ὁ καθείς γνωρίζει πολὺ καλά, διατὶ πολεμεῖ. Πολεμεῖ διὰ τὴν ἐλευθερίαν του· διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ σπιτιοῦ του, τῆς ἱερᾶς του ἐστίας· πολεμεῖ νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν δουλείαν καὶ τὸν θάνατον τὴν γυναῖκα του καὶ τὰ ἀγαπημένα του τέκνα. Πολεμεῖ τέλος διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀγαπητῆς του πατρίδος, ἣ ὁποία ἔχει ἐξασφαλίσῃ εἰς αὐτὸν ὅλα τὰ ἀγαθὰ· τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν του. "Ὅλα αὐτὰ κάμνουν τοὺς Ἕλληνας γενναίους καὶ δίδουν εἰς αὐτοὺς θάρρος νὰ βαδίζουν πρὸς τὴν νίκην.

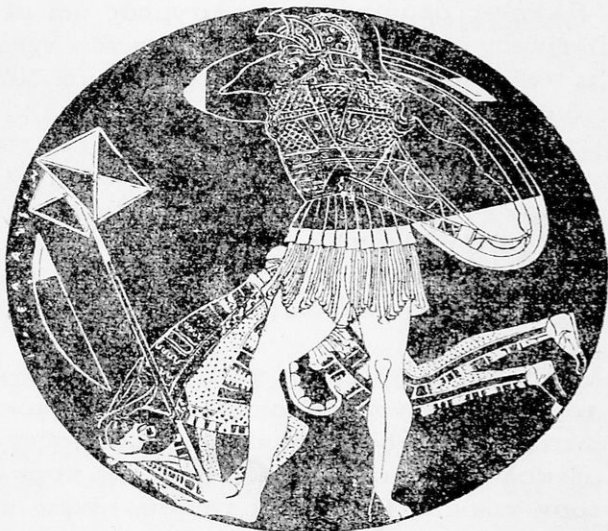
Ὁ Μιλτιάδης μετεχειρίσθη πολὺ ἔξυπνον σχέδιον κατὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος. Ἐτοποθέτησεν εἰς πυκνάς τάξεις τοὺς στρατιώτας εἰς τὰς δύο πτέρυγας καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ ἐπιπέσουν μὲ πολλὴν ὀρμὴν. Τὸ κέντρον τῆς παρατάξεώς του ἦτο ὀλιγώτερον πυκνόν. Πράγματι τὰ δύο ἅκρα τῆς ἑλληνικῆς παρατάξεως ἔτρεψαν μετ' ὀλίγον εἰς φυγὴν τὰς δύο ἀπέναντί των πτέρυγας τοῦ περσικοῦ στρατεύματος. Κατόπιν ἔστρεψαν πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἐκτύπησαν ἐκ τῶν ὀπισθεν τὸ κέντρον τοῦ περσικοῦ στρατοῦ. Αὐτὸ ἦτο πολὺ ἰσχυρόν· εἶχε δὲ προχωρήσει καὶ εἶχε καταδιώξει τὸ κέντρον τοῦ ἑλληνικοῦ στρατεύματος, τὸ ὁποῖον, ὅπως εἴπομεν, δὲν εἶχε πολλοὺς στρατιώτας.

14. Η ΦΥΓΗ ΤΩΝ ΠΕΡΣΩΝ

Οἱ Πέρσαι ἐνικήθησαν. Ἐτρεξαν νὰ σωθοῦν εἰς τὰ πλοῖα των. Περισσότεροι ἀπὸ ἑξ χιλιάδας δὲν ἐπρόφθασαν νὰ φθάσουν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ἐσκέπασαν νεκροὶ τὴν πεδιάδα. Οἱ Ἕλληνες

κατέστρεψαν επίσης ἑπτὰ πλοῖα τῶν Περσῶν. Μόνον ἑκατὸν ἑνενήκοντα Ἀθηναῖοι ἔπεσαν γενναίως εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

Οἱ Ἀθηναῖοι κατεδίωξαν τοὺς Πέρσας μέχρι τῆς παραλίας, ὅπου εὐρίσκοντο τὰ πλοῖα των. Ἐκεῖ νέος ἀγὼν ἔγινεν. Οἱ Ἀθηναῖοι στρατιῶται προσεπάθησαν νὰ ἐμποδίσουν τὰ πλοῖα τῶν ἐχθρῶν νὰ φύγουν καὶ ἠθέλησαν νὰ τὰ πυρπολήσουν. Ἀλλ’

Ἕλλην ὀπλίτης καταβάλλων Πέρσην.

(Ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)

οἱ Πέρσαι κατέβαλον ὅλας των τὰς δυνάμεις, διὰ νὰ τοὺς ἀποκρούσουν.

Κατὰ τὴν φοβερὰν αὐτὴν πάλιν ἔπεσεν ὁ πολέμαρχος Καλλιμάχος καὶ ἄλλος Ἀθηναῖος στρατηγός. Ὁ ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου Κυνέγειρος ἤρπασεν ἀπὸ τὴν πρύμνην ἐχθρικὸν πλοῖον καὶ προσεπάθησε νὰ ἐμποδίσῃ τὴν φυγὴν τῶν Περσῶν, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο μέσα εἰς τὸ πλοῖον. Οἱ Πέρσαι ὅμως μὲ ξνα πέλεκυν ἀπέκοψαν τὴν χεῖρα του καὶ τοιουτοτρόπως ἐσώθησαν.

Τὴν χαρμόσουν εἶδον τῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Μαραθῶνα ἀνήγγειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας Μαραθωνομάχος ὁπλίτης.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν μαζεμένοι εἰς τὴν ἀγοράν, ὅτε βλέπουν νὰ ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς τροχάδην πληγωμένος στρατιώτης, κατασκονισμένος καὶ καταματωμένος. Εἶχε τρέξει ὅλον τὸ διάστημα ἀπὸ τὸν Μαραθῶνα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν, διὰ νὰ φέρῃ εἰς τοὺς συμπατριώτας του τὴν εὐχάριστον εἶδσιν τῆς νίκης.

«Τί νέα μᾶς φέρεis, στρατιώτα;» ἠρώτησαν οἱ ἄρχοντες· «πῶς ἐπῆγεν ἡ μάχη; ἐνίκησαμεν ἢ οἱ Πέρσαι βαδίζουν νικηταὶ εἰς τὰς Ἀθήνας;» Ὁ στρατιώτης μὲ τὰς τελευταίας δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἔμενον εἰς αὐτὸν ἀκόμη, ἐσήκωσε τὸ χερί του ὑψηλά, ἐφώνασε «*νενικήκαμεν!*» καὶ ἀμέσως ἔπεσε νεκρός.

Πρὶν ἀπὸ τεσσαράκοντα ἔτη καὶ πλέον, τὸ 1896, διὰ πρώτην φοράν ἐπανελήφθησαν μετὰ τόσους αἰῶνας οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες. Ὡς τόπος, ὅπου θὰ ἐγίνοντο πρώτην φοράν οἱ ἀγῶνες, ἀπεφασίσθη νὰ εἶναι αἱ Ἀθήναι. Εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτοὺς καὶ ἄλλα ἔθνη ἔστειλαν ἀθλητάς. Τότε μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα ἀγωνίσματα ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ καὶ ὁ Μαραθῶνιος δρόμος, εἰς μνήμην τοῦ γενναίου ἐκείνου Μαραθωνομάχου, ὁ ὁποῖος ἀνήγγειλε τὴν νίκην.

Κατὰ καλὴν τύχην ὁ πρῶτος δρομεύς, ὁ ὁποῖος ἐκέρδισε τὴν νίκην εἰς τὸν Μαραθῶνιον δρόμον, ἦτο Ἕλλην καὶ ὠνομάζετο Λούης.

15. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΜΑΧΗΝ

Οἱ Πέρσαι, ἀφοῦ ἐνίκηθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα, ἐδοκίμασαν μὲ τὰ πλοῖα των νὰ καταλάβουν τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὸ Φάληρον. Ἐνόμιζον ὅτι θὰ εὕρισκον τὴν πόλιν ἀνυπεράσπιστον. Λέγουν, ὅτι ὁ Ἱππίας, ὁ ὁποῖος ἦτο μαζὶ των συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ πορευθοῦν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

Ἀλλ' ὁ Μιλιτιάδης ἐνόησε πολὺ ἐνωρὶς τὸν σκοπὸν των καὶ διέταξεν ἀμέσως νὰ βαδίσουν οἱ στρατιῶται του εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πόλιν, ἢ ὁποία ἐκινδύνευε καὶ πάλιν. Οἱ γενναῖοι Μαραθωνομάχοι, ἂν καὶ ἦσαν κατάκοποι ἀπὸ τὸν σκληρὸν ἀγῶνα τῆς ἡμέρας, μὲ προθυμίαν ἤκουσαν τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχηγῶν των. Μετὰ πορείαν δὲ ἐπτά περίπου ὥρων ἀπὸ δύσβατα μέρη ἔφθασαν τὴν νύκτα εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ περσικὸς στόλος, ὁ ὁποῖος εἶχε φθάσει καὶ αὐτὸς τὴν ἰδίαν νύκτα εἰς τὸ Φάληρον, μὲ ἔκπληξιν τοῦ εἶδε τὴν ἄλλην πρῶϊαν παρατεταγμένον τὸν ἀθηναϊκὸν στρατὸν εἰς τὸ Κυ- νόσαργες. Τὸ Κυνόσαργες ἦτο ἐν ἀπὸ τὰ μεγάλα Γυμνάσια, ὅπου ἐγυμνάζοντο τὰ παιδιὰ ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων ὁ πατὴρ καὶ ἡ μήτηρ δὲν ἦσαν Ἀθηναῖοι.

Οἱ Πέρσαι μόλις εἶδον τοὺς Ἑλλήνας στρατιώτας, ἔφυγον καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Περσίαν.

Τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔφυγον οἱ Πέρ- σαι, ἔφθασε καὶ ἡ βοήθεια ἀπὸ τὴν Σπάρτην. Οἱ Λακεδαιμόνιοι στρατιῶται ἔδειξαν μεγάλην προθυμίαν νὰ προφθάσουν εἰς τὴν μάχην. Ἐλυπήθησαν δὲ πολὺ, διότι δὲν εἶχον τὴν εὐτυχίαν νὰ συμπολεμήσουν καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν ἔνδοξον ἐκεῖνον ἀγῶνα. Ἀλλὰ δὲν ἐπέστρεψαν ἀμέσως εἰς τὴν πατρίδα των. Μετέβησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὸ πεδῖον τῆς μάχης· ἀφοῦ δὲ ἐπήνεσαν τοὺς Ἀθηναίους, ἐπέστρεψαν εἰς τὰς πατρίδας των.

Τοιοῦτοτρόπως οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐκέρδισαν τὴν λαμπροτέραν νίκην ἐναντίον τῶν Περσῶν μὲ τὰς ἰδικὰς των δυνάμεις. Ἡ ἔνδοξος ἐκεῖνη νίκη ἐξυμνήθη ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἑλ- λήνας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔθεωρήθησαν τότε ὡς οἱ ὑπερασπισταὶ τῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων. Τοῦτο ἔψαλε καὶ ὁ ποιη- τὴς Σιμωνίδης εἰς ἓν ὠραῖον δίστιχον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς:

*«Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι,
χρυσοφόρων Μήδων ἐστόρεσαν δύναμιν».*

Δηλαδή· οἱ Ἀθηναῖοι, πολεμήσαντες εἰς τὸν Μαραθῶνα χάριν τῆς ἐλευθερίας ὅλων τῶν Ἑλλήνων, συνέτριψαν τὴν δύ- ναμιν τῶν χρυσοφόρων Μήδων.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἀθηναῖοι ἐπίστευον, ὅτι οἱ θεοὶ ἐβοήθησαν πολὺ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Πλαταιεῖς εἰς τὸν Μαραθῶνα. Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτι- σαν εἰς τοὺς Δελφοὺς ἓνα ὠραῖον ναὸν καὶ τὸν ἀφιέρωσαν εἰς τὸν θεὸν Ἀπόλλωνα. Μία ἐπιγραφὴ χαραγμένη ἐπάνω εἰς τὸν ναὸν λέγει περίπου· «Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφιερῶνουν τὸν ναὸν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἀπὸ τὰ λάφυρα, τὰ ὁποῖα ἔλαβον ἀπὸ τοὺς Μήδους».

16. ΤΙΜΑΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ ΜΑΡΑΘΩΝΟΜΑΧΟΥΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν ὅπως ἔπρεπε τοὺς νεκροὺς τοὺς πεσόντας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ὑπῆρχε συνήθεια νὰ φέρουν εἰς τὰς Ἀθήνας τὰ πτώματα τῶν νεκρῶν, οἱ ὅποιοι ἔπιπτον εἰς τὴν μάχην καὶ νὰ τὰ θάπτουν. Ἀλλὰ τοὺς πεσόντας τότε εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος ἐτίμησαν μὲ ἄλλον τρόπον. Ἔθαψαν τοὺς πεσόντας Μαραθωνομάχους εἰς τὸν τόπον, ὅπου ἔγινεν ἡ μάχη καὶ ἔστησαν ἐκεῖ μνημεῖον. Αὐτὸ ἦτο μία ἐξαιρετικὴ τιμή, ἡ ὁποία ἔγινε μόνον διὰ τοὺς νεκροὺς αὐτοὺς.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐτίμησαν ἐπίσης ὅπως ἔπρεπε τὸν Μιλτιάδην, ὁ ὁποῖος ἦτο ὁ αἵτιος τῆς νίκης καὶ ἔστησαν τὸ ἀγαλμὰ του εἰς δημοσίαν θέσιν. Παντοῦ ἐτιμᾶτο ὡς σωτὴρ καὶ ἔγινεν ὁ πλέον ἀγαπητὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος εἶναι μία ἀπὸ τὰς σπουδαιότερας μάχας, τὰς ὁποίας ἔκαμαν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

Ἀλλ' ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Μαραθῶνα ἔχει καὶ ἄλλην πολὺ μεγάλην σημασίαν. Ἐάν τότε εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐνίκων οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐγίνοντο δοῦλοι εἰς αὐτοὺς, θὰ συνέβαινε πολὺ μεγάλο κακὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Οἱ ἄνθρωποι θὰ ἔχανον ἐκεῖνα τὰ ὠραῖα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἐσκέφθησαν καὶ ἔκαμαν οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς χρόνους τῆς ἐλευθερίας των· δηλαδὴ τὰς ὠραίας ιδέας των, μὲ τὰς ὁποίας ἐφώτισαν ἄλλοτε, φωτίζουν σήμερον καὶ θὰ φωτίζουν πάντοτε τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ κόσμος ἐπίσης δὲν θὰ εἶχε τὰ θαυμάσια ἔργα των, ὅπως εἶναι τὰ λαμπρά των οἰκοδομήματα, τὰ ἔξοχα ἀγάλματά των καὶ τὰ ὑπέροχα συγγράμματά των. Οἱ ἄνθρωποι θὰ θαυμάζουν καὶ θὰ ὑμνοῦν εἰς τοὺς αἰῶνας τοὺς ἐνδόξους μας προγόνους δι' ὅσα τοὺς ἐχάρισαν.

17. ΔΕΚΑ ΕΤΗ ΕΙΡΗΝΙΚΑ

Ὁ Δαρεῖος ἐταράχθη πολὺ, ὅταν ἔμαθεν ὅτι ὁ στρατὸς του ἐνίκηθη εἰς τὸν Μαραθῶνα. Ἀλλὰ δὲν ἔχασε τὸ θάρρος του. Ἐσκέφθη νὰ ἐκστρατεύσῃ διὰ τρίτην φορὰν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μὲ μεγαλύτερον στρατὸν καὶ στόλον.

Εἰς τὸ ἀχανὲς ὅμως κράτος τοῦ μεγάλου βασιλέως ἔγινε τότε ἐπανάστασις ἀπὸ τοὺς Αἰγυπτίους καὶ ὁ Δαρεῖος ἀπέθανεν, ἐνῶ προσεπάθει νὰ νικήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ξέρξης, ὁ ὁποῖος ἐκληρονόμησε τὴν βασιλείαν, κατῶρθωσε τὰ νικήσῃ τοὺς ἐπαναστάτας εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ

485 π.Χ. νὰ φέρῃ καὶ πάλιν τὴν τάξιν εἰς τὸ κράτος του. Ἀμέσως κατόπιν ἤρχισε νὰ ἐτοιμάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ ὁ πατὴρ του. Ἐν τῷ μεταξύ, μέχρις ὅτου ὁ Ξέρξης ἐπιχειρήσῃ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπέρασαν δέκα περίπου ἔτη.

Ὁ Ξέρξης ἀπεφάσισε νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν ἴδιον δρόμον, τὸν ὁποῖον εἶχε κάμει ὁ Μαρδόνιος πρὶν ἀπὸ δώδεκα ἔτη. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν ἐσκέφθη, ὅτι καὶ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος του ἔπρεπε νὰ εἶναι πολὺ μέγας.

Διὰ νὰ μὴ κινδυνεύσῃ δὲ πάλιν ὁ στόλος του, ὅταν θὰ ἔπλεε τὴν τρικυμιώδη θάλασσαν τοῦ Ἀγίου Ὀρους, ἔσκαψε τὸ βορειότερον μέρος τῆς Χερσονήσου καὶ ἔκαμε μίαν διώρυγα. Τρία ἔτη ἐχρειάσθησαν οἱ ἐργάται νὰ σκάψουν τὴν διώρυγα αὐτήν. Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ πολλὰ πλοῖα κατεσκευάζοντο εἰς τὴν Περσίαν διὰ τὴν ἐκστρατείαν· μία δὲ διπλὴ γέφυρα, καμωμένη ἀπὸ μικρὰ πλοῖα, ἐτοποθετήθη εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, διὰ νὰ περάσῃ ὁ στρατὸς τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Θράκην.

Πολυάριθμος ἦτο ὁ στρατὸς, τὸν ὁποῖον ἡτοίμαζεν ὁ βασιλεὺς Ξέρξης ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Πολλὰ δὲ πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ πλοῖα συνηθορίζοντο εἰς διαφόρους λιμένας τοῦ κράτους του, διὰ νὰ συνοδεύσουν τὸν περσικὸν στρατὸν, ὁ ὁποῖος θὰ ἐβάδιζε κατὰ μῆκος τῆς παραλίας.

Οἱ Ἕλληνες δὲν ἤξευρον πολλὰ πράγματα διὰ τὰς νέας ἐτοιμασίας τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν. Ἀλλὰ ὁ κίνδυνος, τὸν ὁποῖον ὀλίγον πρὶν διέτρεξαν, νὰ χάσουν ὅλοι εἰς τὸν Μαραθῶνα τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ γίνουν δοῦλοι, ἔκαμεν αὐτοὺς νὰ συσκέπτονται μεταξύ των, πῶς θὰ ἡμπορέσουν εἰς τὸ μέλλον, ὅταν καὶ πάλιν ἔλθουν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των καὶ νὰ ἀποφύγουν τὴν δουλείαν.

“Ολαι αἱ πόλεις ὁμῶς δὲν ἦσαν σύμφωνοι. Δύο μόνον πόλεις ἔσωσαν τότε τὴν ἐλευθερίαν ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ μαζί μὲ αὐτὴν τὸν πολιτισμὸν ὅλης τῆς Εὐρώπης. Ἡ μία ἦτο ἡ Σπάρτη, ἡ ὁποία ἦτο ἡ περισσότερον ἰσχυρὰ πόλις εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον καὶ εἶχε τὸν καλύτερον στρατὸν τῆς Ἑλλάδος. Οἱ Σπαρτιάται ἔβλεπον καλὰ, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐμελέτα νὰ ὑποδουλώσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἄλλη πόλις ἦσαν αἱ Ἀθηναί, τὰς ὁποίας ἐκυβέρνηα τότε ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς πολιτικοὺς ἄνδρας τῆς ἀρχαιότητος, ὁ **Θεμιστοκλῆς**.

18. ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ

Ὁ Θεμιστοκλῆς δὲν κατήγετο ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν. Ἦτο υἱὸς τοῦ Νεοκλέους καὶ ἡ μήτηρ του δὲν ἦτο Ἀθηναία. Πρὶν ἀπὸ τοὺς χρόνους τοῦ Κλεισθένους δὲν εἶχε φανῇ εἰς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε λάβει μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος. Ἐπολέμησε δὲ μὲ γενναιότητα καὶ παρ’ ὀλίγον νὰ φονευθῇ. Ἀλλ’ ἡ φιλόδοξος ψυχὴ του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἡσυχάσῃ, διότι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ στρατηγὸς κατὰ τὴν μάχην. Ἡ δόξα τοῦ Μιλτιάδου ἔκαμεν εἰς αὐτὸν μεγάλην ἐντύπωσιν. Διὰ τοῦτο ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του· «οὐκ ἔα με καθέυδειν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον».

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος περισσότερον ἀπὸ ὅλους τοὺς Ἀθηναίους συνεκινήθη, ὅταν ἐπαίχθη εἰς τὰς Ἀθήνας τὸ δράμα τοῦ Φρυνίχου «Μιλήτου ἄλωσις». πολὺ δὲ ἐνωρὶς μὲ τὰς μεγάλας ἀρετάς, μὲ τὰς ὁποίας τὸν εἶχε προικίσει ἡ φύσις, ἐφανερώθη ὥς ὁ μεγαλύτερος ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισεν ὁ κόσμος εἰς τοὺς χρόνους ἐκείνους.

Ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε δύο σπουδαῖα χαρίσματα· ἡδύνατο.

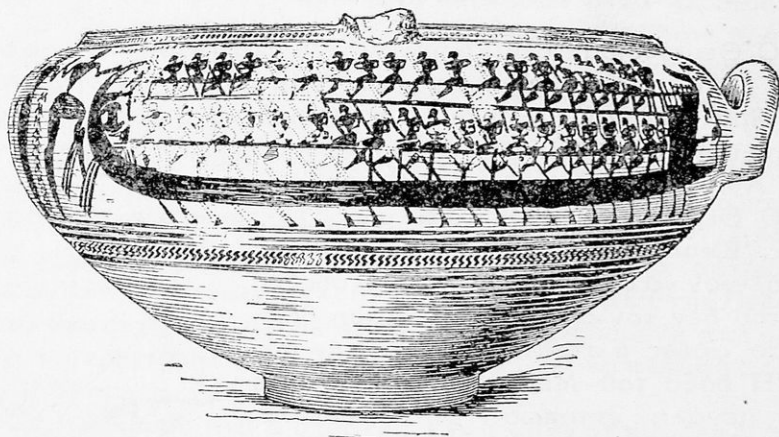

Ὁ Θεμιστοκλῆς.

ἀσφαλέστατα νὰ ἀντιληφθῇ, τί ἦτο δυνατόν νὰ συμβῇ εἰς τὸ μέλλον καὶ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εὕρισκῃ ἀμέσως καὶ ὕστερα ἀπὸ μικρὰν σκέψιν, ποῖον ἦτο ὠφέλιμον καὶ ποῖον βλαβερόν.

Ὁ μέγας ἱστορικὸς Θουκυδίδης, ὁ ὁποῖος ὁμιλεῖ διὰ τὸν Θεμιστοκλέα, λέγει, ὅτι «ὅσα ἐγνώριζεν ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε τὴν ἰκανότητα μὲ τὴν ὥραιαν του ὁμιλίαν νὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς ἄλλους νὰ ἐννοήσουν. Εἶχε δὲ τὴν ἐξαιρετικὴν δύναμιν νὰ εὕρισκῃ ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα εἶναι ὀρθὰ μὲ τὴν μεγάλῃν του ἐξυπνάδα, μὲ τὴν ὁποίαν τὸν ἐπροόκισεν ἡ φύσις, καὶ μὲ σύντομον μελέτην».

Ὁ Θεμιστοκλῆς πολὺ συντόμως ἀντελήφθη, τί ἔπρεπε νὰ

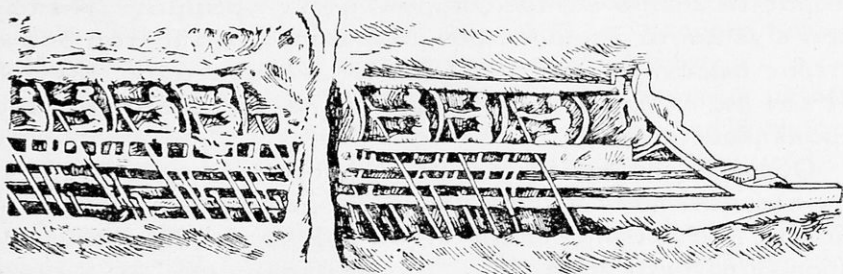

Ἀρχαῖον ἀγγεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὁ τεχνίτης ἔχει ζωγραφῆσαι τριήρη.

κάμουν οἱ Ἀθηναῖοι διὰ νὰ γίνουν ἰσχυρὸν κράτος καὶ νὰ δυνηθοῦν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν ἐλευθερίαν των.

«Οἱ Πέρσαι εἶναι ὁ ἐχθρὸς μας, ἔλεγεν· εἶναι δὲ γελοῖον προᾶγμα νὰ πιστεύωμεν, ὅτι ἠμποροῦμεν νὰ πολεμήσῳμεν εἰς τὴν ξηρὰν διὰ πολλὸν καιρὸν ἐναντῖον τοῦ κολοσσιαίου στρατοῦ τῶν Περσῶν. Τὸ μέλλον μας εἶναι εἰς τὴν θάλασσαν. Εἰς ποίαν ἄλλην πόλιν ἔδωσαν οἱ θεοὶ ἕνα τόσον θαυμάσιον λιμένα, ὅπως εἶναι ὁ ἰδικὸς μας Πειραιεὺς; Ἐὰν κάμωμεν τὸν Πειραιᾶ κανονικὸν λιμένα, ἀντὶ τοῦ ἀνοικτοῦ λιμένος, τὸν

ὅποιον ἔχομεν τώρα, τοῦ Φαλήρου, καὶ κατασκευάσωμεν πολεμικά καὶ ἐμπορικά πλοῖα, τότε αἱ Ἀθῆναι θὰ εἶναι ἀσφαλεῖς καὶ θὰ γίνων ἡ πρώτη πόλις τῆς Ἑλλάδος».

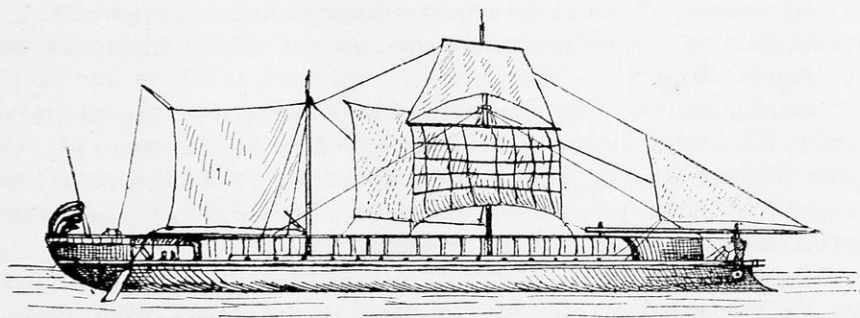

Μέρος ἀθηναϊκῆς τριήρους.

(Ἀρχαῖον ἀνάγλυφον εὑρεθὲν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν).

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπείσθησαν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Θεμιστοκλέους καὶ ὠχύρωσαν τὸν φυσικὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς.

Σήμερον εἶναι δυνατὸν καλύτερον νὰ ἐννοήσωμεν, πόσον δίκαιον εἶχε τότε ὁ Θεμιστοκλῆς. Ὁ Πειραιεὺς μας εἶναι ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους λιμένας τῆς Μεσογείου.

Ἀθηναϊκὴ τριήρης. (Ἀναπαράστασις).

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἔπεισε τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσουν στόλον ἀπὸ 200 πλοῖα μὲ τὰ χρήματα, τὰ ὅποια ἐλάμβανον ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου καὶ μὲ δωρεὰς πλουσίων Ἀθηναίων.

Τὰ πλοῖα αὐτὰ ἐλέγοντο τριήρεις, διότι εἶχον τρεῖς σειράς ἀπὸ κουπιᾶ. Αἱ τριήρεις ἦσαν τὰ τελειότερα πλοῖα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐπιμήκη καὶ λεπτά, ἔφερον εἰς τὰς δύο των πλευρὰς τὰ κουπιὰ εἰς τρεῖς παραλλήλους γραμμάς. Ἡ ἐπάνω σειρά εἶχε καὶ τὰ περισσότερον μακρὰ κουπιὰ ἀπὸ τὰς δύο κατωτέρας σειράς. Οἱ ναῦται, οἱ ὅποιοι ἐκωπηλάτουν, ἐλέγοντο ἐρέται καὶ ἐσχημάτιζον καὶ αὐτοί, καθὼς ἐκάθηντο, τρεῖς παραλλήλους σειράς.

Οἱ ἐρέται τῆς πρώτης σειρᾶς, ἡ ὁποία ἦτο κάτω ἀπὸ τὴν μίαν πλευράν, ἦσαν 27, τῆς μέσης 29 καὶ τῆς ἐπάνω σειρᾶς ἦσαν 31. Μία τριήρης λοιπὸν εἶχεν 174 ἐρέτας. Εἰς κάθε μίαν τριήρη εἰσέρχοντο οἱ ὀπλιται. Ἔχουν ὑπολογίσει, ὅτι κάθε μία τριήρης εἶχε μαζί με τοὺς ἐρέτας 250 ἄνδρας. Οἱ ἐρέται ἐκωπηλάτουν ὅλοι μαζί κανονικῶς. Εἰδικὸς ἀξιωματικὸς, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο κελευστής, ἐκανόνιζε με αὐλὸν τὸν χρόνον.

Ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ἐγένεν ὁ ἰσχυρότερος ἐλληνικὸς στόλος μέσα εἰς τὸ Αἶγαῖον.

19. Ο ΔΙΚΑΙΟΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Αἱ ἰδέαι τοῦ Θεμιστοκλέους ἤρεσαν πολὺ εἰς τοὺς ἐργάτας καὶ τοὺς ἐμπόρους. Δὲν ἦσαν ὅμως σύμφωνοι με αὐτὰς οἱ εὐγενεῖς καὶ οἱ πλούσιοι κτηματῖαι. Αὐτοὶ εἶχον ἀρχηγὸν τῶν τὸν Ἀριστείδην.

Ὁ Ἀριστείδης ἦτο ἐναντίον τῶν σχεδίων τοῦ Θεμιστοκλέους. Εἶχε τὴν γνώμην, ὅτι ἀφοῦ ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς ἐνίκησεν ἄλλοτε εἰς τὴν ξηρὰν τοὺς Πέρσας, θὰ ἔπρεπε καὶ πάλιν εἰς τὴν ξηρὰν μόνον νὰ πολεμήσῃ καὶ ὄχι με πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπως ἔλεγεν ὁ Θεμιστοκλῆς.

Ὁ Ἀριστείδης ἦτο υἱὸς τοῦ Λυσιμάχου. Ὅπως ἐμάθομεν, εἶχε λάβει καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν μάχην τοῦ Μαραθῶνος καὶ παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς τὸν Μιλτιάδην. Μετὰ τὴν διαγωγὴν του αὐτὴν ὁ Ἀριστείδης ἐδίδασκεν, ὅτι τὸ νὰ ὑπακούῃ κανεὶς καὶ νὰ ἀκολουθῇ τὰς συμβουλὰς ἐκείνων, οἱ ὅποιοι σκέπτονται καλὰ καὶ ἔχουν πεῖραν, εἶναι τιμητικὸν πρᾶγμα καὶ σωτήριον.

Ὁ Μιλτιάδης εἰς τὸν Μαραθῶνα μετὰ τὴν νίκην του εἶχεν ἀφήσει τὸν Ἀριστείδην μὲ τοὺς στρατιώτας τῆς φυλῆς του νὰ φυλάξῃ τὰ λάφυρα. Ὁ Ἀριστείδης οὔτε ὁ ἴδιος ἐπῆρεν, ἀλλ' οὔτε καὶ εἰς κανένα ἐπέτρεψε νὰ λάβῃ τότε κάτι ἀπὸ τὸν ἄφθονον χρυσόν, τὸν ἄργυρον καὶ τὰ ἄλλα πλούσια λάφυρα, τὰ ὅποια εἶχον ἀφήσει ἐκεῖ οἱ χρυσοφόροι Πέρσαι.

Κανείς ἄνθρωπος δὲν κατάρθωσε νὰ ἐξαγοράσῃ μὲ δῶρα τὴν συνείδησιν τοῦ Ἀριστείδου. Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ τιμιότης, ἡ ἀγαθότης καὶ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Ἀριστείδου, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ὠνόμαζον: Ἀριστείδης ὁ δίκαιος.

Τόσον καλὸς ἄνθρωπος, τόσον δίκαιος καὶ τόσον φιλόπατρις, ὥσάν τὸν Ἀριστείδην, ἦτο πραγματικῶς σπάνιος κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Μεγάλῃ ὁμῶς ἦτο ἡ ἔχθρα, τὴν ὁποίαν εἶχον μεταξύ των οἱ δύο πολιτικοὶ ἄνδρες, ὁ Ἀριστείδης καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς. Διὰ τοῦτο ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅταν ἦτο εἰς τὴν ἀρχήν, κατάρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐξοστρακίσουν τὸν δίκαιον Ἀριστείδην.

Διὰ τὸν ἐξοστρακισμόν τοῦ Ἀριστείδου διηγοῦνται τὸ ἀκόλουθον ἐπεισόδιον:

Ὅταν ἐγράφοντο τὰ ὄστρακα, κάποιος ἀγράμματος πολίτης ἐπῆγεν εἰς τὸν Ἀριστείδην. Χωρὶς νὰ τὸν γνωρίζῃ, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν τὸ ὄστρακον καὶ τὸν παρεκάλεσε νὰ γράψῃ ἐπάνω τὸ ὄνομα Ἀριστείδης, διὰ νὰ τὸ δώσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τοὺς ἄρχοντας.

Ὁ Ἀριστείδης τὸν ἠρώτησε· «*Τί κακὸν σοῦ ἔκαμεν ὁ Ἀριστείδης;*» «*κανέν*», εἶπεν ἐκεῖνος, «*οὔτε καὶ γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον· ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι νὰ ἀκούω νὰ τὸν λέγουν πάντοτε δίκαιον*». Ὁ Ἀριστείδης δὲν εἶπε τίποτε εἰς τὸν ἄνθρωπον· ἔγραψε τὸ ὄστρακον καὶ τὸ ἔδωσεν εἰς αὐτόν.

Ὁ Ἀριστείδης, χωρὶς νὰ μισήσῃ κανένα ἀπὸ τοὺς συμπατριώτας του καὶ μὲ τὴν ἀγάπην εἰς τὴν καρδίαν του, ἐγκατέλειπεν ἐξόριστος τὴν ἀγαπητὴν του πατρίδα καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Αἴγιναν. Ὅταν δὲ ἔφευγεν, ἐσήκωσε τὰς χεῖράς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ᾠχήθη εἰς τοὺς θεούς, ποτὲ ἡ πατρίς νὰ μὴ λάβῃ τὴν ἀνάγκην του.

“Ανοιξεις! Τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ! Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας Ξέρξης εἶναι ἕτοιμος πλέον νὰ ἐκστρα-
 480 π. Χ. τεύσῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον δὲν ἐπρόφθασε νὰ κάμῃ ὁ πατὴρ του Δαρεῖος, ἔπρεπε νὰ πραγματοποιήσῃ τώρα αὐτός.

Ὁ σκοπὸς τοῦ ἦτο νὰ τιμωρήσῃ τοὺς Ἀθηναίους· νὰ ὑποδουλώσῃ τὴν Ἑλλάδα, νὰ τὴν κάμῃ νέαν τοῦ κράτους τοῦ σατραπείαν!

Φεύγει μὲ τὸν ἀναρίθμητον στρατὸν του, ὅμοιον τοῦ ὁποῖου δὲν εἶχεν ἴδει ἕως τότε ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Ὁ ἱστορικὸς Ἡρόδοτος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον μανθάνομεν διὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ξέρξου, ἀναβιβάζει εἰς ἑκατομμύρια τὸν πεζικὸν καὶ ἱππικὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου καὶ τοὺς δούλους, οἱ ὁποῖοι ἠκολούθουν τὴν στρατιάν.

Περισσότερον ἀπὸ 1000 πλοῖα πολεμικὰ καὶ φορτηγὰ συνώδευον τὸν τεράστιον ἐκεῖνον στρατὸν.

[Πολὺ μεγάλη ἦτο ἡ ποικιλία τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ξέρξου. Ἦσαν στρατιῶται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ μεγάλου τοῦ βασιλείου. Πέρσαι στρατιῶται ἀπὸ πλουσίας οἰκογενείας τῶν εὐγενῶν τῆς Περσίας, μὲ χρυσοκεντήτους στολὰς· ἄγριοι ἀπὸ τὰς στέπας ἱππεῖς, ὠπλισμένοι μὲ τόξα καὶ πολεμικοὺς πελέκει. Ἀραβες μισόγυμνοι ἐπάνω εἰς ὑψηλὰς δρομάδας· μελαψοὶ ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν ἄνδρες, ντυμένοι μὲ δέρματα ἀπὸ λέοντας καὶ λεοπαρδάλεις, πανύψηλοι τέλος Ἰνδοὶ στρατιῶται.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ στρατιῶται ἐξεστράτευσαν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἀρχηγὸς τῆς μεγάλης αὐτῆς στρατιᾶς ἦτο ὁ ἴδιος ὁ μέγας βασιλεὺς, ὁ Ξέρξης.

Ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν βασιλικὴν ἄμαξαν, ἐπάνω εἰς τὴν ὁποίαν κάθηται ὑπερήφανος ὁ βασιλεὺς, πορεύεται ἱερὸν ἄρμα τοῦ θεοῦ, τὸ ὁποῖον σύρουν ὀκτὼ λευκοὶ ἵπποι. Ὅπισω ἀπὸ τοὺς ἵππους ἀκολουθεῖ πεζῇ ὁ ἡνίοχος καὶ κρατεῖ τοὺς χαλινούς. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ἀναβῇ ἐπάνω εἰς τὴν ἱερὰν αὐτὴν ἄμαξαν].

Ἐφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐκεῖ εἶχον κατασκευασθῆ ἀπὸ τοὺς μηχανικοὺς τοῦ Ξέρξου δύο γέφυραι ἀπὸ μικρὰ πλοῖα, αἱ ὁποῖαι ἦνωνον τὰς δύο πόλεις Ἀβυδὸν καὶ Σηστόν. Αἱ πόλεις αὗται εὐρίσκοντο ἢ μία ἀπέναντι τῆς ἄλλης. Ἀλλὰ μία σφοδρὰ τρικυμία συνέβη τότε ἕνεκα τοῦ χειμῶνος καὶ κατέστρεψε τὰς γεφύρας. Ὁ μέγας βασιλεὺς, ὅταν ἔμαθε τοῦτο, ὠργίσθη πολὺ καὶ διέταξε νὰ μαστιγώσουν τὸ ρεῦμα μὲ 300 κτυπήματα! Ἐπίσης διέταξε νὰ ρίψουν ἓν ζευγὸς χειροπέδας εἰς τὴν θάλασσαν!

Ὁ Ἡρόδοτος μᾶς λέγει, ὅτι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἐμαστίγωνον τὸ ρεῦμα τοῦ Ἑλλήσποντου, διετάχθησαν νὰ λέγουν συγχρόνως:

«ὦ πικρὸν ὕδωρ! ὁ δεσπότης σοῦ ἐπιβάλλει αὐτὴν τὴν τιμωρίαν, διότι ἠδίκησες αὐτόν, ἐνῶ σὺ δὲν ἔπαθες καμμίαν ἀπ' αὐτόν ἀδικίαν. Ὁ βασιλεὺς ὅμως Ξέρξης θὰ σὲ διαβῇ εἴτε θέλεις εἴτε δὲν θέλεις τοῦτο».

Τέλος νέαι γέφυραι κατεσκευάσθησαν καὶ ὁ στρατὸς ἐπέρασε τὸν Ἑλλήσποντον. Ἐπτὰ ἡμέρας καὶ ἑπτὰ νύκτας ἐχρειάσθη ὁ κολοσσιαῖος αὐτὸς στρατός, διὰ νὰ περάσῃ τὰς γεφύρας! Κατόπιν ἠκολούθησε τὴν ἰδίαν πορείαν, τὴν ὁποίαν πρὸ δώδεκα ἐτῶν ἔκαμεν ἡ στρατιὰ τοῦ Μαρδονίου, καὶ ἐβάδισε τὴν θρακικὴν παραλίαν, μὲ κατεύθυνσιν πρὸς τὴν Μακεδονίαν.

Κανεὶς λαὸς δὲν ἐτόλμησε νὰ πολεμήσῃ τὸν φοβερὸν αὐτόν βασιλέα μὲ τὰ πολυάριθμα στρατεύματά του, καθὼς διήρχετο ἀπὸ τὴν χώραν του. Οὔτε οἱ γενναῖοι λαοὶ τῆς Θράκης, οὔτε οἱ Μακεδόνες μὲ τὸν λαμπρὸν βασιλέα των, οὔτε οἱ Θεσσαλοί.

Ὅλοι αὐτοὶ προσεκύνησαν τὸν παντοδύναμον βασιλέα καὶ ἔγιναν ὑπήκοοί του. Ὅλοι ἦσαν κατατρομαγμένοι ἀπὸ τὸν στρατὸν αὐτόν τοῦ Πέρσου βασιλέως, τὸν ὁποῖον διὰ πρώτην φοράν ἔβλεπον.

Ὁ ἱστορικός τῶν μηδικῶν πολέμων. Ὀνομάσθη, «πατήρ τῆς ἱστορίας»

21. Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΝΔΟΞΟΝ ΣΤΕΝΟΝ
ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Κατὰ τὰ μέσα Αὐγούστου ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου ἐπέρασε τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἐβάδισε πρὸς τὴν Στερεάν Ἑλλάδα. Ὁ στόλος ὁ περσικὸς ἔρριψε τὰς ἀγκύρας του εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον.

Οἱ Ἕλληνες αὐτὴν τὴν φορὰν ἦσαν περισσότερον ἠνωμένοι, παρ' ὅ,τι ἦσαν, πρὶν γίνῃ ἡ μάχη τοῦ Μαραθῶνος.

Ὁ Θεμιστοκλῆς πρὶν ἀπὸ ἓν ἔτος εἶχε πείσει τὰς ἑλληνικὰς πόλεις νὰ στείλουν ἀντιπροσώπους εἰς ἓν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Κόρινθον.

Εἰς τὸ πανελλήνιον αὐτὸ συνέδριον ὅλαι αἱ πόλεις ἀπεφάσισαν νὰ ἀφήσουν κατὰ μέρος τὰς ἀτελειώτους φιλονικίας των καὶ ὅλοι ἠνωμένοι νὰ πολεμήσουν τὸν κοινὸν ἐχθρόν. 485 π.Χ. Ποτὲ ἄλλοτε ἡ Ἑλλάς δὲν παρουσιάσθη τόσον ἠνωμένη ὅσον τότε. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐφάνη εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν ἡ ψυχὴ ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Ὅταν οἱ Ἕλληνες ἔμαθον, ὅτι οἱ Πέρσαι ἐπλησίαζον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔλαβον τὰ κατάλληλα μέτρα, διὰ νὰ ἐμποδίσουν τὸν κίνδυνον.

Στόλος ἑλληνικὸς, περισσότερον ἀπὸ τριακόσια πλοῖα, ἐπλευσεν εἰς τὸ βορειότερον ἀκρωτήριο τῆς Εὐβοίας, τὸ Ἄρτεμίσιον, διὰ νὰ φράξῃ τὴν εἴσοδον τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον. Τριακόσιοι δὲ Σπαρτιῶται στρατιῶται εἰς τοὺς ὁποίους προσετέθησαν στρατιῶται ἀπὸ τὴν Φωκίδα, τὴν Λοκρίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἦσαν ἔτοιμοι νὰ ἐμποδίσουν τὸν στρατὸν τοῦ Ξέρξου ἀπὸ τὴν ξηράν.

Οἱ Ἕλληνες στρατιῶται, ἐπὶ περίπου χιλιάδες, μὲ ἀρχηγόν των τὸν ἥρωα βασιλέα τῆς Σπάρτης Λεωνίδα, ἐπῆγαν καὶ κατέλαβον ἓν στενόν, ἀπὸ ὅπου ἔπρεπε νὰ διέλθῃ ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου.

Τὸ στενὸν αὐτὸ σχηματίζεται μετὰ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου καὶ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ θάλασσα ἐφθανε τόσον κοντὰ εἰς τὸ βουνόν, ὥστε ὁ δρόμος ἦτο πολὺ στενὸς καὶ μόλις μία ἄμαξα

ἦτο δυνατόν νά περάσῃ. Ἐκεῖ πλησίον ὑπῆρχον θερμαῖ πηγαί. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ στενὸν μέρος ἐλέγετο **Θερμοπύλαι**. Ἐκεῖ ἐγενεν ἡ ἐνδοξότερα μάχη τῆς ἀρχαιότητος.

Τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν εἶναι ὁ μόνος δρόμος, διὰ τοῦ ὁποίου ἦτο δυνατόν νά συγκοινωνήσουν οἱ Λοκροί, οἱ Φωκεῖς καὶ οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι κατῴκουν εἰς τὸ νοτιώτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, μὲ τοὺς κατοίκους τῆς Φθιώτιδος. Ἀπὸ τὸ μέρος αὐτὸ ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νά περάσῃ καὶ ὁ στρατὸς τοῦ Ξέρξου.

Μόνον ἐκεῖ θὰ ἦτο δυνατόν οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες στρατιῶται νά κρατήσουν ἐπὶ ἀρκετὰς ἡμέρας τὴν ὁρμὴν τῆς πολυαριθμοῦ στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου. Ὁ στόλος ὁ ἐλληνικὸς θὰ ἡμποδίζε κάθε βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἦτο δυνατόν οἱ Πέρσαι νά φέρουν ἐκεῖ πλησίον ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

22. Η ΗΡΩΙΚΗ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΙΣ ΤΟΥ ΣΤΕΝΟΥ ΤΩΝ ΘΕΡΜΟΠΥΛΩΝ

Ὁ Ξέρξης ὅτε ἦτο ἀκόμη εἰς τὴν Θεσσαλίαν, εἶχε μάθει ὅτι ὀλίγος στρατὸς ἐλληνικὸς κατέλαβε τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, διὰ νά ἐμποδίσῃ τὴν προέλασίν του. Ὅταν δὲ ἔφθασεν εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἔστειλε κατάσκοπον ἱππέα νά ἴδῃ, πόσοι στρατιῶται ἦσαν ἐκεῖ καὶ τί ἔκαμνον. Ὁ ἱππεὺς μὲ ἐκπληξίν του εἶδε τοὺς ὀλίγους Σπαρτιάτας, ἄλλους νά γυμνάζωνται, ἄλλους νά κτενίζωνται καὶ νά στεφανώνουν τὴν κεφαλὴν των μὲ ἄνθη. Ἀφοῦ εἶδεν αὐτά, ἐπέστρεψε καὶ ἀνήγγειλεν εἰς τὸν βασιλέα ὅλα ὅσα εἶδεν.

Ὁ Ξέρξης εὐρίσκετο εἰς μεγάλην ἀπορίαν καὶ δὲν ἠδύνατο νά ἐξηγήσῃ ὅσα ἤκουσεν ἀπὸ τὸν Πέρσην κατάσκοπον. Ἐκάλεσε τότε ἓνα σπαρτιάτην ἐξόριστον, τὸν **Δημάρaton**, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο εἰς τὸ στρατόπεδόν του καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν δι' ὅσα ἔμαθε περὶ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ὁ Δημάρatos τότε εἶπεν· «Οἱ ἄνδρες αὐτοί, βασιλεῦ, ἔχουν ἔλθει ἐδῶ νά πολεμήσουν ἐναντίον μας διὰ τὸ στενὸν καὶ δι' αὐτὸ παρασκευάζονται. Ὑπάρχει δὲ συνήθεια εἰς αὐτοὺς ἡ ἐξῆς· ὅταν πρόκειται νά κινδυνεύσουν, τότε στολίζουν τὰς κεφαλὰς των. Μάθε δέ, ὅτι ἐὰν τούτους καὶ τοὺς ἄλλους Σπαρτιάτας ὑποτάξῃς, τότε

κανέν ἄλλο ἔθνος ἀνθρώπων δὲν θὰ τολμήσῃ νὰ ἀντισταθῇ ἐναντίον σου. Τώρα λοιπὸν πηγαίνει ἐναντίον πόλεως βασιλίδος καὶ σπουδαιοτάτης μεταξὺ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἐναντίον ἀρίστων ἀνδρῶν».

Μερικοὶ διηγοῦντο καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια συνέβησαν κατὰ τὰς ἀλησμονήτους ἐκείνας ἡμέρας μετὰ τὴν ἔνδοξον ἐκείνην μάχην. Πῶς δηλαδή, ὅταν ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ παραδώσῃ ὁ Λεωνίδας καὶ οἱ στρατιῶται του τὰ ὅπλα, ὁ Λεωνίδας ἀπήντησεν εἰς αὐτόν· « μολὼν λαβέ » (ἔλα νὰ τὰ πάρῃς).

Μὲ ὑπερηφάνειαν καὶ περιφρόνησιν ἀπήντησεν ὁ σπαρτιάτης Διηνέκης εἰς ἕνα, ὁ ὁποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Περσῶν καὶ εἶπε· « Τὸ πλῆθος τῶν βαρβάρων εἶναι τόσον, ὥστε τὰ βέλη, τὰ ὅποια θὰ ρίπτουν οἱ Πέρσαι, θὰ σκιάζουν τὸν ἥλιον ».— « Καλύτερον », εἶπεν ὁ γενναῖος Σπαρτιάτης. « Θὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτοὺς ὑπὸ σκιὰν καὶ ὄχι ὑπὸ τὸν ἥλιον ».

Τέσσαρας ἡμέρας ἐπερίμεναν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, μήπως οἱ Ἕλληνες παραδοθοῦν μόνοι των. Τὴν πέμπτην ἡμέραν ὠργισμένος ἔστειλε Πέρσας στρατιώτας καὶ διέταξεν αὐτοὺς νὰ συλλάβουν τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ τοὺς οδηγήσουν ἐμπρὸς του. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ ἀπέτυχεν. Ἄλλοι στρατιῶται Πέρσαι ἐστάλησαν τὴν ἐπομένην, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἰδίαν τύχην εἶχον. Εἰς τὸ τέλος ὁ Ξέρξης ἔστειλε τὸ σῶμα τῶν ἀθανάτων, δηλ. τὴν βασιλικὴν του φρουράν. Ἀλλὰ καὶ αὐτοί, ἀφοῦ ἄφησαν πολλοὺς νεκροὺς εἰς τὸ πεδίου τῆς μάχης, ὀπισθοχώρησαν χωρὶς νὰ κατορθώσουν τίποτε.

Οἱ Πέρσαι ὅμως κατῴρθωσαν, ὅπως λέγεται, νὰ μάθουν ἀπὸ κάποιον, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο Ἐφιάλτης, ἐν στενὸν μονοπάτι, τὸ ὁποῖον ὠδήγει διὰ τοῦ ὄρους εἰς τὸ ὀπισθεν μέρος τοῦ στενοῦ. Ἀπὸ τὸ μονοπάτι αὐτὸ ὁ Πέρσης Ὑδάρνης ὠδήγησε τὴν νύκτα στρατὸν περσικόν, ἐνίκησε τοὺς χιλιούς Φωκεῖς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἐφύλασσον ἐκεῖ ὡς φρουροὶ καὶ κατέλαβεν τὰ νῶτα τῶν Ἑλλήνων.

Τὴν πρωῒαν ὁ Λεωνίδας εἶδεν, ὅτι εὕρισκετο εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν. Ἦτο περικυκλωμένος! Οἱ στρατιῶται του δὲ θὰ ἐκτυποῦντο ἀπὸ δύο μέρη. Ἀντελήφθη τότε, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίς σωτηρίας.

Ἔστειλεν ἀμέσως τοὺς ἄλλους Ἑλληνας στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἦσαν μαζί του, εἰς τὰς πατρίδας των, αὐτὸς δὲ καὶ οἱ τριακόσιοι συμπολεμισταὶ του ἀπεφάσισαν νὰ ἀποθάνουν ἥρωικῶς ἐκεῖ, ὅπως ἔπρεπεν εἰς Σπαρτιάτας. Μαζί μὲ αὐτοὺς ἔμειναν εἰς τὰς Θερμοπύλας διὰ νὰ ἀγωνισθοῦν καὶ ἑπτακόσιοι Θεσπιεῖς.

23. Ο ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΙΠΤΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΘΕΡΜΟΠΥΛΑΣ

Ἦτο περίπου ἡ δεκάτη ὥρα τῆς πρωίας. Ὁ λεοντόκαρδος Λεωνίδας ὠδήγησε τοὺς ἀνδρείους του εἰς τὸ μέσον τῶν τάξεων τοῦ ἐχθροῦ, διὰ νὰ ἀνταλλάξῃ τὴν ζωὴν των μὲ τὴν ζωὴν ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέρων ἀνδρῶν τοῦ ἐχθροῦ.

Κατὰ τὸν ἄγριον αὐτὸν ἀγῶνα, κατὰ τὸν ὅποιον συνετρίβησαν τὰ δόρατα τῶν περισσοτέρων Ἑλλήνων ὀπλιτῶν, ἔπεσεν ὁ ἥρωικὸς Λεωνίδας. Γύρω ἀπὸ τὸν ἔνδοξον νεκρὸν του ἐγένεν ἄγριος ἀγὼν μεταξύ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Περσῶν. Διὰ τετάρτην φορὰν οἱ ἀνδρεῖοι τοῦ Λεωνίδου ἀποκρούουν τοὺς Πέρσας καὶ λαμβάνουν τὸ σῶμα τοῦ βασιλέως των. Ἀλλοίμονον ὅμως! Οἱ Ἕλληνες κτυποῦνται τώρα καὶ ἀπὸ τὰ νῶτα των ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα τοῦ Ὑδάρνου. Ἀλλὰ δὲν χάνουν τὸ θάρρος των. Μάχονται μὲ μαχαίρας, μὲ τὰς χεῖρας των καὶ μὲ τοὺς ὀδόντας των. Τέλος πίπτουν ὁ ἕνας πλησίον εἰς τὸν ἄλλον ὡσὰν ἀδελφοί, ἀπὸ τὰ ἀναρίθμητα βέλη, τὰ ὅποια ρίπτουν οἱ ἐχθροὶ ἐναντίον των.

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ γενναῖοι ἐγιναν αἰώνιον παράδειγμα εἰς τοὺς ἀνθρώπους. Μὲ τὸν ἥρωισμόν των δὲ ἐδίδαξαν, ὅτι κανὲν πρᾶγμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ τὴν πατρίδα. Πόσον συγκινητικὸν εἶναι τὸ ἐπίγραμμα, τὸ ὅποιον ἐχάραξε βραδύτερον ἐπάνω εἰς τὸ μνημεῖον των ὁ ποιητὴς Σιμωνίδης!

*«ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε
κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι».*

24. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΦΗΝΟΥΝ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΩΝ

Ἀφοῦ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν κατώρθωσε νὰ γίνῃ κύριος τῶν Θερμοπυλῶν, ἠδύνατο πλέον νὰ προχωρήσῃ μὲ εὐκολίαν

εἰς τὴν ἄλλην Ἑλλάδα. Τρεῖς ἑβδομάδας μετὰ τὴν μάχην τῶν Θερμοπυλῶν ὁ Ξέρξης ἐπέρασε μὲ τὸν ἀναρίθμητον στρατόν του τὴν Βοιωτίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ στόλος τοῦ κατὰ τὸν ἴδιον χρόνον ἐπλευσε τὰ παράλια τῆς Ἀττικῆς καὶ ἔρριψε τὰς ἀγκύρας τοῦ εἰς τὸν ὄρμον τοῦ Φαλήρου. Μεγάλῃ καταστροφῇ ἐπερίμενε τότε τὴν ὥραν πόλιν τῆς Ἀθηνᾶς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὡς ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν, εἶπε τότε εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι ἡ σωτηρία τῶν ἦσαν τὰ πλοῖα. Μέσα εἰς αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἰσέλθουν ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι καὶ νὰ ἀφήσουν τὴν πόλιν. Τὸ ἴδιον ἀπήντησε καὶ ἡ Πυθία εἰς τοὺς Δελφοὺς, ὅταν τὴν ἠρώτησαν. «*Ξύλινον τεῖχος*» εἶπεν ἡ Πυθία «*θὰ σώσῃ τὴν πόλιν*».

Μὲ πόνον εἰς τὴν καρδίαν τῶν μίαν ἡμέραν οἱ Ἀθηναῖοι, ἄνδρες, γυναῖκες καὶ παιδιά μὲ τὰ κατοικίδια ζῶα μαζί τῶν, ἄφηνον τὴν ἀγαπημένην τῶν πόλιν καὶ κατέβαινον εἰς τὴν παραλίαν. Ὀλίγοι μόνον πτωχοὶ Ἀθηναῖοι, οἱ περισσότεροι γέροντες, δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀφήσουν ἀνυπεράσπιστον τὴν πόλιν τῶν προγόνων τῶν. Ἐπροτίμησαν κάτω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς νὰ ταφοῦν. Ἐκλείσθησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ὀπίσω ἀπὸ ἓν ξύλινον φράγμα ὠχυρώθησαν. Αὐτὸ ἐνόμισαν, ὅτι ἐσήμενεν ὁ χρησμός τοῦ μάντεϊου.

Εἰς τὰς πλησίον νήσους, τὴν Σαλαμῖνα, τὴν Τροιζῆνα (τὸν σημερινὸν Πόρον) καὶ τὴν Αἴγιναν ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ κανεῖς τότε Ἀθηναίους πρόσφυγας. Γυναῖκες Ἀθηναῖαι μὲ τὰ τέκνα τῶν εἶχον τακτοποιηθῇ εἰς πρόχειρα ξύλινα σπίτια. Μὲ πολλὴν συγκίνησιν μανθάνομεν, ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Τροιζῆνος ἐψήφισαν τότε νὰ δίδουν κάθε ἡμέραν εἰς κάθε προσφυγικὴν οἰκογένειαν μίαν βοήθειαν διὰ τὴν συντήρησίν της. Ἐπίσης ὁ δῆμος ἐφρόντισε διὰ τὰ τέκνα τῶν νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Κάθε προσφυγόπουλον εἶχε τὴν ἄδειαν νὰ κόπῃ ἐλευθέρως καρπούς ἀπὸ κάθε δένδρον.

Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἄνδρες εἰσῆλθον εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὅποια εἶχον ρίψει τὰς ἀγκύρας τῶν μέσα εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς.

Ἦσαν ἐκεῖ τριακόσια δέκα ἀθηναϊκά πλοῖα. Ναύαρχος αὐτῶν ἦτο ὁ **Θεμιστοκλῆς**. Μαζί των ἤλθον καὶ ἄλλα πλοῖα τῶν Πελοποννησίων. Ναύαρχος αὐτῶν ἦτο ὁ **Εὐρυβιάδης**.

25. Ο ΞΕΡΞΗΣ ΚΑΙ ΕΙ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Τετρακόσια ὀγδοήκοντα ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Ὁ μὴν Σεπτέμβριος δὲν εἶχεν ἀκόμη φθάσει εἰς τὸ μέσον. Ὁ Ξέρξης μὲ τὸν στρατόν του ἔφθασεν ἐμπρὸς εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηναίων. Ἀπὸ τὰ μέρη τῆς Ἀττικῆς, ἀπὸ τὰ ὁποῖα 480 π.Χ. ἐπέρασεν ὁ βάρβαρος στρατός, παντοῦ ἐσκόρπισε τὴν καταστροφὴν· φωτιά καὶ ἐρήμωσις μέσα εἰς τὴν ἄλλοτε τόσον ὡραίαν ἀττικὴν γῆν. Τώρα ἀπὸ τὰς πλησίον νήσους οἱ Ἀθηναῖοι πρόσφυγες καὶ οἱ ἄνδρες ἀπὸ τὰ πλοῖα μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς βλέπουν τεραστίας φλόγας καὶ καπνόν. Αἱ Ἀθηναῖοι ἐκαίοντο!

Ὅσοι εἶχον μείνει εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, μὲ γενναιότητα ὑπερήσπισαν τοὺς ναοὺς τῶν θεῶν διὰ μερικὰς ἡμέρας. Ἀλλ' οἱ Πέρσαι ἦσαν πολλοί. Ἀνέβησαν εἰς τὰ τεῖχη, ἔγιναν κύριοι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἔθεσαν πῦρ. Οἱ ναοὶ τώρα τῶν θεῶν ἐπάνω εἰς τὴν ἔνδοξον Ἀκρόπολιν καίονται. Αἱ φλόγες φθάνουν ἕως τὸν οὐρανόν.

26. ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΩΝ ΝΑΥΑΡΧΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΑΛΑΜΙΝΑ

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ἀκροπόλεως οἱ ναύαρχοι τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου εἰς τὴν Σαλαμῖνα ἔκαμαν συμβούλιον, διὰ νὰ αποφασίσουν τί ἔπρεπε νὰ κάμουν. Ἀλλ' ἀμέσως ἐφάνη, ὅτι οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ στόλου δὲν ἦσαν σύμφωνοι.

Οἱ περισσότεροι ὑπεστήριξαν, ὅτι μὲ ὅλον τὸν στόλον ἔπρεπε νὰ ὑπάγουν εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου. Ἐκεῖ θὰ εἶχον τὴν ὑποστήριξιν καὶ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς. Ἐὰν ἐνικῶντο ἀπὸ τὸν περσικὸν στόλον, θὰ εἶχον τὴν Πελοπόννησον ὡς καταφύγιον. Ἐὰν ὁμως ἔμενον εἰς τὴν Σαλαμῖνα καὶ ἐνικῶντο, ἔλεγον ὅτι ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ ἀποκλεισθοῦν ἐντελῶς.

Μὲ τὴν γνώμην αὐτὴν δὲν ἦσαν σύμφωνοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ Αἰγινῆται καὶ οἱ Μεγαρεῖς. Αὐτοὶ ὑπεστήριζον, ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπερασπίσουν τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἀντελαμβάνετο, ὅτι ἡ ἀποχώρησις τοῦ συμμαχικοῦ στόλου ἀπὸ τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος θὰ ἦτο καταστροφικὴ. Ἔβλεπεν ὅτι ἐὰν οἱ Ἕλληνες ἐναυμάχουν μέσα εἰς τὴν στενὴν θάλασσαν μεταξύ τῆς Σαλαμῖνος καὶ τῆς Ἀττικῆς, οἱ Πέρσαι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιήσουν πολλὰ πλοῖα. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἀπεφάσισε μὲ κάθε τρόπον νὰ ματαιώσῃ τὴν ἀπόφασιν τῶν ἄλλων στρατηγῶν.

Ὁ κίνδυνος νὰ ὑποδουλωθῇ ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τὴν ἀσυμφωνίαν τῶν Ἑλλήνων ναυάρχων ἦτο πολὺ σοβαρὸς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς προσεπάθησε νὰ πείσῃ τὸν Σπαρτιάτην ναύαρχον. Εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἐὰν φύγῃ ὁ στόλος ἀπὸ τὴν Σαλαμῖνα, τότε δὲν θὰ πολεμήσουν πλέον οἱ Ἕλληνες διὰ τὴν Ἑλλάδα ὅλην, ἀλλὰ τὰ πλοῖα κάθε μιᾶς πόλεως θὰ ὑπάγουν νὰ προστατεύσουν τὴν ἰδικήν των χώραν. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ στόλος θὰ διασκορπισθῇ καὶ ὅλη ἡ Ἑλλάς θὰ καταστραφῇ.

Νέον συμβούλιον τῶν ναυάρχων ἔγινε καὶ πάλιν. Ἡ συζητήσις κατὰ τὴν νέαν σύσκεψιν τῶν ναυάρχων ἦτο πολὺ ζωηρά. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέγει, ὅτι κατὰ τὴν σύσκεψιν αὐτὴν ἐφιλόνικησαν ζωηρῶς ὁ Εὐρυβιάδης μὲ τὸν Θεμιστοκλέα. Εἰς μίαν στιγμὴν ὁ Εὐρυβιάδης ἐσήκωσε τὴν ράβδον, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν Θεμιστοκλέα. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως μὲ ἡρεμίαν ἐκράτησε τὴν χεῖρα τοῦ Εὐρυβιάδου καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν· «*πάταξον μὲν, ἀκουσον δέ*». Ἄλλος πάλιν ναύαρχος, ὁ Κορίνθιος Ἀδεΐμαντος, μὲ ζωηρὸν τόνον εἶπεν εἰς τὸν Θεμιστοκλέα, ὅτι δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ ὁμιλῇ, ἀφοῦ δὲν ἔχει πλέον πατρίδα. Ὁ Θεμιστοκλῆς τότε ἠπέλησεν, ὅτι ἐὰν οἱ σύμμαχοι δὲν συμφωνήσουν, τότε αὐτὸς μὲ τὰ διακόσια ἀθηναϊκὰ πλοῖα καὶ τὰς οἰκογενεῖας τῶν Ἀθηναίων θὰ ἔφευγε, διὰ νὰ ζητήσῃ νέαν πατρίδα εἰς τὴν κάτω Ἰταλίαν.

Ἡ ἀπειλὴ τοῦ Θεμιστοκλέους ἐπέσεν ὡς κεραυνὸς εἰς τὴν συνέλευσιν. Ὅλοι ἐσιώπησαν! Ἦτο φανερόν, ὅτι χωρὶς τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πολεμήσουν. Ὁ Εὐρυβιάδης ἔπαυσε τὴν συζήτησιν καὶ διέταξε νὰ μείνῃ ὁ στόλος ἐκεῖ καὶ νὰ πολεμήσῃ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς τότε ἐσκέφθη ἓν τέχνασμα, μὲ τὸ ὁποῖον

παρέσυρε τὸν Ξέρξην νὰ στείλῃ πλοῖα καὶ νὰ καταλάβῃ τὸ δυτικὸν στόμιον τοῦ στενοῦ καὶ νὰ ναυμαχήσῃ.

Εἶναι πλέον νύξ. Οἱ ναύαρχοι εἶναι συγκεντρωμένοι πάλιν εἰς συμβούλιον καὶ συζητοῦν. Κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἰς δοῦλος πλησιάζει τὸν Θεμιστοκλέα καὶ λέγει εἰς αὐτόν, ὅτι κάποιος ζητεῖ αὐτὸν ἔξω. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐξῆλθε καὶ μὲ μεγάλην ἔκπληξιν εἶδεν ἔμπρὸς τοῦ τὸν Ἀριστείδην.

Ὁ Ἀριστείδης ἔτεινε τὴν χεῖρα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα· τὸν παρεκάλεσε νὰ λησμονήσῃ τὴν παλαιὰν ἔχθραν τῶν καὶ νὰ ἐργασθοῦν μαζί διὰ τὴν πατρίδα, ἡ ὁποία ἐκινδύνευεν. «*Εγὼ θὰ ὑπακούω*», εἶπε· «*σὺ θὰ διατάσῃς. Ἔρχομαι ἀπὸ τὴν Αἴγιναν καὶ σοῦ φέρω τὴν ἀγγελίαν, ὅτι περσικὸς στόλος κατέλαβε τὴν Ψυττάλειαν. Ὅλα τὰ πλοῖα εὐρίσκονται εἰς κίνησιν καὶ πλησιάζουν εἰς τὸ στόμιον τοῦ πορθμοῦ. Ἐγὼ μὲ μεγάλην δυσκολίαν κατώρθωσα νὰ διαφύγω*».

Ὁ Θεμιστοκλῆς συνεκινήθη ἀπὸ τὴν φιλοπατρίαν τοῦ Ἀριστείδου. Ἐξήγησεν εἰς αὐτόν, ὅτι ἀκριβῶς αὐτὸ ἤθελε καὶ αὐτὸς νὰ κάμουν οἱ Πέρσαι καὶ συνεφιλιώθῃ μὲ τὸν ἐξόριστον Ἀριστείδην.

27. Η ΕΝΔΟΞΟΣ ΝΑΥΜΑΧΙΑ ΤΗΣ ΣΑΛΑΜΙΝΟΣ

Οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ συμβούλιον, ὅταν ἔμαθον ἀπὸ τὸν Ἀριστείδην τὴν κίνησιν αὐτὴν τοῦ περσικοῦ στόλου, εἶδον ὅτι ἦσαν ἠναγκασμένοι πλέον νὰ πολεμήσουν μέσα εἰς τὸ στενόν.

Ἡ μεγάλη ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη ὅλης τῆς Ἑλλάδος, εἶχεν ἀνατείλει. Τὸ σύνθημα διὰ τὴν ναυμαχίαν ἐδόθη. Αἱ σάλπιγγες ἐσήμαναν τὴν ἔφο- 480 π.Χ.
δον τῶν ἑλληνικῶν τριήρων καὶ ἤχησεν εἰς τὸ ἔνδοξον στενὸν ἡ προσταγή:

«*ὦ παῖδες Ἑλλήνων, ἴτε, ἐλευθεροῦτε πατρίδα, ἐλευθεροῦτε δὲ παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρώων ἔδη, θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών*».

Οἱ Ἕλληνες ναῦται σηκώνουν ἀμέσως τὰς ἀγκύρας τῶν πλοίων καὶ οἱ ἐρέται τραβοῦν μὲ μεγάλην ταχύτητα τὰ πολύροχθα κουπιά.

Ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα τῶν πλοίων οἱ ὀπλῖται μὲ σάλπιγγας καὶ μὲ πολεμικὰ τραγούδια ἀρχίζουν τὸν ἀγῶνα. Μύριοι ἀντίλαλοι ἀντιβοοῦν ἀπὸ τοὺς βράχους τῆς νήσου. Φόβος καταλαμβάνει τοὺς Πέρσας, οἱ ὅποιοι ἐνόμιζον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἦσαν ἔτοιμοι νὰ φύγουν.

Ὅσάν ἀστραπὴ τὰ ἐλαφρὰ ἀθηναϊκὰ πλοῖα διασχίζουν τὰ γαλανὰ νερὰ τῆς Σαλαμῖνος καὶ ἐπιπίπτουν ἐναντίον τῶν περσικῶν πλοίων.

Ἀμέσως πλοῖον ἑλληνικὸν κτυπᾷ ἐν φοινικικὸν μὲ τὸ χάλ-

Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος.

κινον ἔμβολόν του. Ἄλλα πλοῖα ἑλληνικὰ ὁρμοῦν ἐπάνω εἰς ἄλλα περσικὰ πλοῖα. Τρομακτικοὶ κρότοι ἀκούονται. Κουπιὰ ἐχθρικῶν πλοίων θραύονται. Πλοῖα πέρσικὰ σχίζονται. Πελώριον πολεμικὸν περσικὸν συναντᾷ τὸ ἔμβολον τῆς πρῶρας ἀθηναϊκοῦ πλοίου. Δυνατὴν κραυγὴν ἀφήνουν οἱ Ἕλληνες ναῦται καὶ πηδοῦν μέσα εἰς τὸ ἐχθρικὸν πλοῖον. Μεγάλῃ μάχῃ γίνεται ἐπάνω εἰς τὸ κατάστρωμα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ περσικοῦ πλοίου. Οἱ Ἕλληνες ἀλύπητα κτυποῦν τοὺς Πέρσας καὶ λαμ-

βάνουν ἐκδίκησιν διὰ τὴν καταστροφὴν, τὴν ὁποίαν ἔκαμαν οἱ Πέρσαι εἰς τὴν Ἀττικὴν.

Τὰ φοινικικὰ πλοῖα, τὰ καλύτερα τοῦ περσικοῦ στόλου, δὲν ἤμποροῦν νὰ κάμουν καὶ αὐτὰ τίποτε. Τὰ ἑλληνικὰ πλοῖα ἤμποροῦν εὐκόλως νὰ κινοῦνται καὶ οἱ Ἕλληνες ναῦται πολεμοῦν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν. Τὰ περσικὰ ὅμως πλοῖα εἶναι μεγάλα καὶ μὲ δυσκολίαν κινοῦνται μέσα εἰς τὸ στενόν. Ἀλλὰ καὶ οἱ πολεμισταὶ τῶν δὲν ἔχουν τὴν ναυτικὴν τέχνην καὶ τὴν ἀνδρείαν τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν περνοῦν πολλαὶ ὥραι καὶ ὁ περσικὸς στόλος παθαίνει μεγάλην καταστροφὴν μέσα εἰς τὸ ἐνδοξον αὐτὸ στενόν. Ἡ θάλασσα εἶναι γεμάτη τώρα ἀπὸ ναυάγια καὶ ἀπὸ Πέρσας νεκροὺς. Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν περσικόν.

28. Οἱ Ἕλληνες τιμοῦν τὸν Θεμιστοκλέα

Ὁ Θεμιστοκλῆς μὲ τὴν στρατηγικότητά του ἔσωσε τότε εἰς τὴν Σαλαμῖνα τὴν ἐλευθερίαν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἔμαθον τὴν νίκην μὲ ἓν εἶδος τηλεγράφου, τὸν ὁποῖον εἶχον τότε. Ἄνδρες ἀπὸ ὑψηλοῦς πύργους, τοποθετημένους εἰς διάφορα μέρη, οἱ φρυκτωροὶ, μὲ πυρσοὺς ἀπὸ διάφορα σημεῖα ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν ἐνδοξον νίκην.

Τὸ ὄνομα τοῦ Θεμιστοκλέους μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἔγινεν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἐνδοξον. Ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τὸν Θεμιστοκλέα ὡς τὸν σοφώτατον τῶν Ἑλλήνων.

Οἱ Σπαρτιᾶται προσεκάλεσαν τὸν Θεμιστοκλέα εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἐτίμησαν αὐτὸν ὅσον κανένα ἄλλοτε. Ἔδωσαν εἰς αὐτὸν ὡς ἀριστεῖον διὰ τὴν σοφίαν του στέφανον ἀπὸ κλάδου ἐλαίας καὶ ἐδώρησαν εἰς αὐτὸν τὸ καλύτερον ἄρμα. Ὅταν δὲ ἔφευγεν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπὸ τὴν Σπάρτην, τριακόσιοι νέοι συνώδευσαν αὐτὸν μέχρι τῶν συνόρων.

Λέγουν ἐπίσης, ὅτι ὅταν ὁ Θεμιστοκλῆς ὀλίγον ὕστερον ἐπεσκέφθη τὴν Ὀλυμπίαν, ὅπου ἐγίνοντο οἱ ἀγῶνες καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ στάδιον, ὅλοι οἱ θεαταὶ ἔπαυσαν νὰ προσέχουν τὰ

ἀγωνίσματα· ἐθαύμαζον δὲ καὶ ἐπῆνουν καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν Θεμιστοκλέα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἠσθάνθη τότε μεγάλην εὐχαρίστησιν καὶ ἔλεγεν εἰς τοὺς φίλους του, ὅτι ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐλάμβανε τοὺς καρπούς τῶν κόπων του.

29. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ

Τὸν ἴδιον περίπου μῆνα, Σεπτέμβριον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία, οἱ Ἕλληνες ἀποικοὶ τῆς Ἰμέρας, ἀποικίας εἰς τὴν πρὸς βορρᾶν παραλίαν τῆς Σικελίας, ἐδόξασαν τὰ ἐλληνικὰ ὄπλα.

Βοηθούμενοι ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, ἐνίκησαν τὸν κατὰ πολὺ ἀνώτερον στρατὸν τῶν Καρχηδονίων, οἱ ὅποιοι εἶχον πολιορκήσει αὐτούς.

Αἱ ἐλληνικαὶ ἀποικίαι τῆς Σικελίας ἦσαν πολὺ προωδευμένα. Οἱ κάτοικοι αὐτῶν, ἐπειδὴ ἤσυχολοῦντο μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ χώρα τῶν ἦτο πολὺ πλουσία, εἶχον γίνει πολὺ ἐξυπνοὶ καὶ πολιτισμένοι ἄνθρωποι. Αἱ σχέσεις τῶν δὲ μὲ τὴν μητέρα Ἑλλάδα ἐβοήθησαν αὐτοὺς νὰ ἀναπτύξουν τὴν τέχνην καὶ τὰ γράμματα εἰς τὰς πατρίδας τῶν. Ἡ σπουδαιότερα πόλις τῆς Σικελίας ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι. Περίφημοι ὑπῆρξαν οἱ βασιλεῖς τῆς Ἰέρων καὶ Διονύσιος διὰ τὴν ἀγάπην τῶν εἰς τὰ ἐλληνικὰ γράμματα. Πολλοὶ σοφοὶ Ἕλληνες, ὅπως ὁ Πλάτων, ὁ Σιμωνίδης, ὁ Πίνδαρος καὶ ἄλλοι προσεκληθήσαν καὶ μετέβησαν εἰς τὴν αὐλὴν τῶν βασιλέων τῶν Συρακουσῶν.

30. Ο ΞΕΡΞΗΣ ΦΕΥΓΕΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ μέγας βασιλεὺς κατὰ τὸ διάστημα τῆς ναυμαχίας εἶχε στήσει τὸν χρυσοῦν του θρόνον ἐπάνω εἰς ἓν βουνὸν ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος, τὸν Αἰγάλεων. Ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο παρατήρει τὸν ἀγῶνα. Μέγας φόβος τὸν κατέλαβεν, ὅταν εἶδε νὰ καταστρέφεται ὁ στόλος του εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμῖνος. Ἀκόμη μεγαλύτερον φόβον ἐδοκίμασεν ὁ Ξέρξης, ὅταν ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες σκέπτονται νὰ μέταβουν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον καὶ νὰ καταστρέψουν τὰς γεφύρας.

Ἄλλὰ καὶ κάτι ἄλλο ἔκαμε τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν νὰ ἀνησυχῇ. Ἐσκέφθη ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἰωνίας θὰ ἐπαναστατήσουν, ὅταν μάθουν, ὅτι ὁ περσικὸς στόλος ἐνίκηθη.

Ἄφησε λοιπὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν γαμβρὸν τοῦ **Μαρδόνιου** μὲ ἰσχυρὸν στρατὸν, περίπου 200.000 ἄνδρας, καὶ ὁ ἴδιος ἔσπευσε νὰ φύγῃ τρομαγμένος εἰς τὴν Περσίαν μὲ τὸν ἄλλον στρατὸν καὶ τὰ πλοῖα, ὅσα τοῦ ἔμειναν.

Ὁ πεζὸς στρατὸς ἔπαθε πολλὰ, καθὼς διήρχετο τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην, ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν τῶν τροφῶν καὶ τὰς ἀσθενείας. Αἱ γέφυραι τοῦ Ἑλλησπόντου εἶχον καταστραφῇ ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν, ὥστε ὅσοι στρατιῶται ἐσώθησαν, μετεκομίσθησαν μὲ πλοῖα εἰς τὴν Ἀσίαν. Ὁ ἴδιος δὲ ὁ Ξέρξης κατάρθωσε νὰ σωθῇ μὲ πλοῖον φοινικικόν, ἀφοῦ ἐκινδύνευsen εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ σφοδρὰν τρικυμίαν.

Τοιοιουτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς μὲ τὰ ἐλεεινὰ του λείψανα ἐπέστρεψε ταπεινωμένος εἰς τὰς Σάρδεις. Ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴν πρὸ ὅκτῳ μηνῶν ἀνεχώρει λαμπρὸς καὶ ὑπερήφανος μὲ τὰ ἀναρίθμητα τάγματά του, διὰ νὰ κατακτήσῃ τὴν Εὐρώπην ὁλόκληρον!

31. Ο ΜΑΡΔΟΝΙΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ὁ Μαρδόνιος ἐπέρασε τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Ὅλη ἡ βόρειος Ἑλλὰς ἦτο ἀκόμη ὑπὸ τὴν περσικὴν κατοχὴν. Ἀπὸ τὴν Θεσσαλίαν ὁ Μαρδόνιος ἔστειλεν ἀπεσταλμένους εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ προσεπάθησε νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους μὲ τὸ μέρος τῶν Περσῶν.

Ἐπρότεινε εἰς αὐτοὺς νὰ τοὺς κάμῃ κυρίους μεγαλυτέρας χώρας ἀπὸ αὐτὴν, τὴν ὁποίαν εἶχον προηγουμένως. Ἐπίσης ἔδιδεν εἰς αὐτοὺς χρήματα, διὰ νὰ οἰκοδομήσουν τὴν κατεστραμμένην ὑπὸ τοῦ Ξέρξου πόλιν των. Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀπέρριψαν τὰς προτάσεις τοῦ Μαρδονίου, διότι δὲν ἤθελον νὰ προδώσουν τοὺς ἄλλους Ἕλληνας συμμάχους των. Εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Μαρδονίου, μακεδόνα βασιλέα **Ἀλέξανδρον**, εἶπον ἐπὶ παρουσίᾳ πρέσβεων, οἱ ὅποιοι εἶχον ἔλθει ἀπὸ τὴν Σπάρτην, τὰ ἑξῆς: «ἐνόσω ὁ ἥλιος δὲν ἀλλάσσει τὸν δρόμον του, οὔτε καὶ ἡμεῖς

θα κάμωμεν συνθήκας μετὸν Ξέρξην. Ἄλλ' ἔχοντες πίστιν εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος ἔκαυσε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, θὰ ἐξακολουθήσωμεν νὰ πολεμῶμεν χάριν τῆς ἐλευθερίας μας».

Ὡχαρίστησαν τοὺς Σπαρτιάτας ἀπεσταλμένους διὰ τὴν προθυμίαν των, νὰ θρέψουν αὐτοὶ καὶ οἱ σύμμαχοι τὰς οἰκογενείας των, διότι τὸ ἔτος ἐκεῖνο δὲν ἠμπόρεσαν νὰ καλλιιεργήσουν τοὺς ἀγρούς των. Παρεκάλεσαν ὅμως αὐτοὺς νὰ στείλουν στρατιωτικὴν βοήθειαν, διότι ὁ Μαρδόνιος θὰ ἐξεστράτευε καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς.

Ὅταν ὁ Μαρδόνιος ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν τοὺς ὅρους, τοὺς ὁποίους ἐπρότεινεν εἰς αὐτούς, ἐξεστράτευσε με ὅλας του τὰς δυνάμεις ἐναντίον τῆς Ἀττικῆς. Δὲν εἶχον περάσει δέκα μῆνες ἀπὸ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐνικήθη ὁ Ξέρξης εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἐπιστρέψει ἐν τῷ μεταξὺ εἰς τὴν πόλιν των, ἔγιναν καὶ πάλιν πρόσφυγες καὶ ἐπῆγαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Οἱ Πέρσαι κατέλαβον διὰ δευτέραν φορὰν τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Μαρδόνιος ἐνόμισεν, ὅτι ἠδύνατο τώρα εὐκολώτερον νὰ κερδίσῃ τοὺς Ἀθηναίους· νέας δὲ δελεαστικὰς προτάσεις ἔστειλεν εἰς αὐτούς, τὰ ὁποῖα καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν.

32. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΠΛΑΤΑΙΑΣ. Ο ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων, ὅταν ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Σαλαμῖνα, ἔφερον εὐχάριστα νέα εἰς τοὺς συμπατριώτας των.

Εἶπον εἰς αὐτούς, ὅτι μεγάλη στρατιὰ ἀπὸ Σπαρτιάτας εἰλωτας καὶ περιοίκους ἐβάδιζεν ἐναντίον τῶν στρατευμάτων τοῦ Μαρδονίου. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ γενναῖος Πausanias, κηδεμὼν τότε τοῦ ἀνηλίκου βασιλέως τῆς Σπάρτης Πλειστάρχου, υἱοῦ τοῦ ἡρωικοῦ Λεωνίδου.

Ὁ Μαρδόνιος ὅταν ἔμαθεν, ὅτι ἔρχεται σπαρτιατικὸς στρατός, ἄφησε τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐβάδισεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Εἰς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ Ἀσωποῦ, ὅχι μακρὰν ἀπὸ τὰς Πλαταιάς, ἐστρατοπέδευσεν.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπὸ Σπαρτιάτας, Ἀθηναίους καὶ ἄλλους Ἕλληνας, περίπου 70.000 ἄνδρες, ἔφθασεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ ἔλαβεν θέσιν ἀπέναντι τῆς περσικῆς παρατάξεως. Τὸ δεξιὸν κέρας, τὸ ὁποῖον παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ περισσότερον ἰσχυροῦ περσικοῦ κέρατος, εἶχον οἱ Σπαρτιάται μετ' ἀρχηγόν των τὸν Πausaniαν. Τὸ δεξιὸν κέρας εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ἀρχηγόν τὸν Ἀριστείδην· τὸ μέσον δὲ εἶχον οἱ ἄλλοι Ἕλληνες.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς συνεπλάκη μετ' τὸν περσικόν στρατὸν καὶ τὸν στρατὸν τῶν Θηβαίων, οἱ ὁποῖοι εἶχον 479 π.Χ. ὑπάγει μετ' τὸ μέρος τῶν Περσῶν, δηλαδὴ εἶχον μηδίσαι.

Οἱ Πέρσαι ἐπολέμησαν μετ' γενναιότητα. Ἀλλ' ὁ Μαρδόνιος ἔκαμε τὸ μέγα σφάλμα νὰ κάμῃ μάχην ἐκ τοῦ συστάδην μετ' τοὺς Σπαρτιάτας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὁ περισσότερον περσικὸς στρατὸς τοῦ κόσμου. Κατ' αὐτὴν ἐφονεύθη ὁ Μαρδόνιος καὶ ἐπῆλθε σύγχυσις εἰς τὸ στρατόπεδόν του.

Ἡ μάχη ἐκρίθη πλησίον εἰς τὰ τεῖχη τῶν Πλαταιῶν, ὅπου οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἀνδρείως. Οἱ Πέρσαι καὶ οἱ σύμμαχοί των Θηβαῖοι ἐνίκηθησαν. Πολλὰ πτώματα ἐκάλυψαν τὸ ἔδαφος καὶ πολλὰ πλούσια λάφυρα ἄφησαν οἱ Πέρσαι, καθὼς ἔφευγον.

33. ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΝΙΚΗΝ

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς Πέρσας ἐσώθησαν ἔφυγαν εἰς τὰς Θήβας. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐπῆγαν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ τέλος ἔλεεινοὶ καὶ ἀξιοδάκρυτοι ἔφθασαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Οἱ Ἕλληνες ἐτιμώρησαν αὐστηρῶς τοὺς Θηβαίους διὰ τὸν μηδισμόν των. Οἱ ἀρχηγοὶ των, οἱ ὁποῖοι εἶχον συμβουλευεῖν νὰ συμμαχήσουν μετ' τοὺς Πέρσας, κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον καὶ ἐφονεύθησαν.

Οἱ Ἕλληνες ἀπὸ τὸ δέκατον τῶν πλουσίων λαφύρων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, κατεσκεύασαν χρυσοῦν τρίποδα. Ὁ χρυσοῦς αὐτὸς τρίπους ἐστηρίζετο ἐπάνω εἰς μίαν χαλκὴν στήλην, ἥ ὁποῖα σφάζεται ἀκόμη σήμερον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Τὴν στήλην αὐτὴν σχηματί-

ζουν τρεῖς ὄφεις, οἱ ὅποιοι τυλίγονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε σχηματίζουν σ π ε ῖ ρ α ς.

Εἰς τὴν χαλκίνην δὲ βάσιν τοῦ χρυσοῦ τούτου τρίποδος οἱ Ἕλληνες ἔγραψαν τὰ ὀνόματα τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὅποιαι ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἑνδοξον μάχην τῶν Πλαταιῶν, ἔστειλαν δὲ αὐτὸν εἰς τοὺς Δελφούς, ὡς ἀφιέρωμα τοῦ θεοῦ Ἀπόλλωνος.

Τέλος κατὰ πρότασιν τοῦ Πausανίου οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ θεωρηθῇ τὸ μέρος, ὅπου ἔγινεν ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν, ὡς τόπος ἱερός.

Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν εἶναι ἡ τελευταία μάχη, ἡ ὁποία ἔγινεν εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν. Ἀπὸ τότε δὲν ἐπάτησε τὸ ἔδαφος τῆς ἐλληνικῆς πατρίδος στρατὸς περσικός.

34. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΥΚΑΛΗΝ.

Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΙΩΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς Πλαταιάς, ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἐνίκησε τὸν περσικὸν εἰς τὴν Μυκάλην. Ἡ Μυκάλη εἶναι χερσόνησος ἀπέναντι τῆς νήσου Σάμου, ἔχει δὲ τὴν ὀνομασίαν αὐτὴν ἀπὸ τὸ ὄρος Μυκάλη. Ἐκεῖ ἔσπευσαν νὰ ἐξέλθουν οἱ Πέρσαι καὶ νὰ σύρουν τὰ πλοῖα τῶν εἰς τὴν ξηράν, ὅταν ἔμαθον ὅτι ὁ ἐλληνικὸς στόλος ἤρχετο ἐναντίον τῶν.

Οἱ Ἕλληνες, ὅταν ἔφθασαν ἐκεῖ, ἐξῆλθον καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ξηράν καὶ ἔγινεν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο πεζομαχία. Κατ' αὐτὴν οἱ Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, ἂν καὶ ἦσαν οὗτοι διπλάσιοι. Κατόπιν ἔθεσαν πῦρ εἰς τὰ περσικὰ πλοῖα καὶ τὰ ἔκαυσαν ὅλα.

Αἱ ἑνδοξοὶ νῖκαι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν ἔδωσαν τὸ σύγθημα εἰς τὰς περισσοτέρας νήσους καὶ τὰς ἐλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐλευθερωθοῦν καὶ αὐταὶ ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν. Ὅλοι αἱ περσικαὶ φρουραί, αἱ ὅποιαι ἦσαν μέσα εἰς τὰς πόλεις αὐτάς, ἐξεδιώχθησαν καὶ αἱ ἐλληνικαὶ πόλεις ἐκήρυξαν τὴν ἐλευθερίαν τῶν.

Ὁ στρατηγὸς τῶν Σπαρτιατῶν Πausanίας, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔγινε τόσον ἐνδοξος κατὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, εἶχε κακὸν τέλος. Ἀφοῦ μὲ τὸν στόλον του ἐκυρίευσεν τὴν σπουδαίαν πόλιν Βυζάντιον, ὑπερηφανεύθη πολὺ. Οἱ Σπαρτιᾶται εἶχον λόγους νὰ ὑποπτεύωνται, ὅτι ὁ Πausanίας εἶχε συνάψει σχέσεις μὲ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. Διὰ τοῦτο ἔστειλαν ἀπεσταλμένους καὶ διέταξαν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Σπάρτην ὁ Πausanίας δὲν ἔπαυσε νὰ ἐργάζεται, διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὰ σχέδιά του. Οἱ ἔφοροι, ἐπειδὴ ἔμαθον ὅτι ἡτοίμαζεν ἐπανάστασιν τῶν εἰλώτων, κατεδίκασαν αὐτὸν εἰς θάνατον.

Ὁ Πausanίας, ὅταν ἔμαθε τὴν καταδίκην του, ἔσπευσε νὰ καταφύγῃ καὶ νὰ σωθῇ εἰς τὸ ἱερὸν ἐνὸς ναοῦ, διότι ἐκεῖ δὲν ἐπετρέπετο νὰ τὸν συλλάβουν. Οἱ ἔφοροι ὁμῶς ἀπεφάσισαν νὰ κτίσουν τὰς θύρας τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ ἀποθάνῃ ἀπὸ τὴν πείναν. Πρῶτη ἢ μήτηρ του λέγουν, ὅτι ἔθεσε τὸν πρῶτον λίθον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

35. Η ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΣΥΜΜΑΧΙΑ

“Όταν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τὴν βοήθειαν τῶν θεῶν ἐπέστρεψαν πάλιν εἰς τὴν πατρίδα των, δὲν εὗρον ἐκεῖ ἄλλο παρὰ λίθους καὶ στάκτην. Εἰς τὸ μέσον τῆς πόλεως ἐκεῖ ὕψηλὰ ἐκάπνιζον ἀκόμη τὰ ἐρείπια τῆς Ἀκροπόλεως.

Τότε ἀκόμη περισσότερον ἐνόησαν οἱ Ἀθηναῖοι, πόσον μεγάλη ἦτο ἡ νίκη των, ἡ ὁποία ἐχάρισεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὴν ἐλευθερίαν. Μεγάλην ὑπερηφάνειαν ἤσθάνοντο τότε οἱ Ἀθηναῖοι. Ἐπίστευον ὅτι αὐτοὶ πολὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας συνετέλεσαν νὰ νικηθῇ ὁ ἐχθρὸς. Μὲ ὅλον των λοιπὸν τὸ δίκαιον ἐνόμιζον, ὅτι ἦσαν οἱ πρῶτοι μεταξὺ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Μεγάλα τῶρα σχέδια ἔκαμνον διὰ τὸ μέλλον. Ἀλλὰ καὶ οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν ὑπερήφανοι διὰ τὴν ἀνδρείαν των, ἡ ὁποία ἐδοξάσθη τόσον λαμπρὰ εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ τὰς Πλαταιάς.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες δὲν κατέστρεψαν ἐντελῶς τὸν περσικὸν στρατὸν, ἀλλὰ μόνον ἐνίκησαν καὶ ἐξεδίωξαν αὐτόν, ὑπῆρχε φόβος, ὅτι μίαν ἡμέραν οἱ Πέρσαι θὰ ἐξεστράτευον καὶ πάλιν ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος. Ἐπρεπε λοιπὸν ὅλοι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις νὰ ἐνωθοῦν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν μιᾶς ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἰσχυρὰς πόλεις.

Ποία ἐξ αὐτῶν λοιπὸν θὰ ἐγίνετο ἡ ἡγεμὼν τῆς Ἑλλάδος;

Αἱ Ἀθηναῖοι ἢ ἡ Σπάρτη; Ἡ Σπάρτη ἦτο περισσότερο συντηρητικὴ καὶ ἔμενεν εἰς τὰς παλαιάς της συνθηθείας. Διὰ τοῦτο, ὅταν αἱ ἰωνικαὶ πόλεις ἐζήτησαν τὴν συμμαχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, οὗτοι δὲν ἐδέχθησαν, διότι ἐνόμιζον ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν εἰς αὐτοὺς πάντοτε νὰ προστατεύουν μὲ τὰ πλοῖα τῶν τὰς ἰωνικὰς πόλεις. Ἐπρωτίμην νὰ διατηρήσουν τὴν ἀρχὴν τῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἔπρεπε νὰ ἔχουν ὅλας τῶν τὰς δυνάμεις συγκεντρωμένας.

Τότε αἱ ἰωνικαὶ πόλεις καθὼς καὶ πολλαὶ νῆσοι παρεκάλεσαν τοὺς Ἀθηναίους νὰ τοὺς δεχθοῦν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν. Ὁ δὲ Ἀριστείδης ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους νὰ καθόρισῃ, ποῖαι πόλεις θὰ προσέφερον εἰς τὰς Ἀθήνας στρατὸν ἢ πλοῖα ἢ χρήματα διὰ τὴν συμμαχίαν. Ὁ Ἀριστείδης ἐξετέλεσε τὸ ἔργον του μὲ τόσῃ μεγάλῃ δικαιοσύνῃ, ὥστε κανεὶς ἀπὸ τοὺς συμμάχους δὲν εἶχε παράπονον. Ἐν ἔτος λοιπὸν μετὰ τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν ἐγένινεν ἡ πρώτη Ἀθηναϊκὴ 478 π.Χ. συμμαχία.

Ἐδρα τῆς συμμαχίας ἦτο ἡ νῆσος Δῆλος, ὅπου συνηθροίζοντο οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συμμαχικῶν πόλεων. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ οἱ σύεδροι συνεζήτητον διάφορα ζητήματα καὶ σχέδια καὶ ὅλοι εἶχον ἴσην ψῆφον. Ὁ σκοπός, τὸν ὅποιον ἐπεδίωκεν ἡ συμμαχία αὕτη τῶν πόλεων, ἦτο νὰ παρασκευάζῃ τριήρεις πρὸς προστασίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸν περσικὸν κίνδυνον.

36. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ

Μόλις ἐπέστρεψαν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν πόλιν τῶν ἤρχισαν νὰ κτίζουν καὶ πάλιν τὰς οἰκίας τῶν καὶ τοὺς ναοὺς τῶν. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς διόλου δὲν ἔμενεν ἡσυχος.

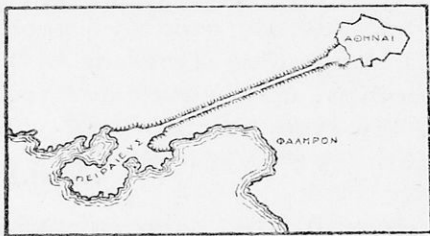
Μὲ τὸν ὀξύνητον τοῦ νοῦν ἔβλεπεν, ὅτι ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἔλθῃ καιρὸς, κατὰ τὸν ὅποιον αἱ Ἀθηναῖοι θὰ πολεμήσουν μὲ τὴν ἀντίζηλόν των Σπάρτην.

Διὰ τοῦτο ἐσκέπτετο, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐξασφαλίσῃ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ξηράν. Ἐπρότεινε λοιπὸν καὶ ἐπέτυχεν νὰ ἀποφασίσουν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ ὀχυρώσουν καλῦτερον τὴν πόλιν. Νέα λοιπὸν τεῖχη κατεσκευάσθησαν

γύρω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας. Ὅμοια τεῖχη κατεσκευάσθησαν καὶ γύρω ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ.

Ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ τότε ἔγινε πολὺ σπουδαῖος καὶ ἰσχυρὸς λιμὴν διὰ τὰς Ἀθήνας. Ἀργότερον ὁ Περικλῆς ἤνωσε τὰς δύο πόλεις μὲ δύο τεῖχη παράλληλα, τὰ ὅποια ἔφθανον ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας μέχρι τοῦ Πειραιῶς καὶ ἐλέγοντο μακρὰ τεῖχη. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον αἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦτο δυνατόν ποτὲ νὰ ἀπομονωθοῦν ἀπὸ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἠδύναντο νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἐκεῖ ὅ,τι ἐχρειάζοντο ἐν καιρῷ πολέμου.

Οἱ Σπαρτιάται ἀνησύχησαν πολὺ διὰ τὴν σπουδαίαν αὐτὴν ὁχύρωσιν τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς. Ἐμίσησαν τὸν Θεμιστοκλέα, ἐσυκοφάντησαν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐπέτυχον νὰ ἐξοστρακισθῇ ἐκεῖνος, ὁ ὅποιος ἔσωσεν ἄλλοτε ὅλην τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων.

Τὰ μακρὰ τεῖχη
ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ δὲν ἔμεινεν ἡσυχος ὁ Θεμιστοκλῆς. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ ἠθέλον νὰ τὸν ἐξοντώσουν. Ἐπειδὴ δὲ ἐφοβεῖτο, ὅτι θὰ τὸν ἐφόνευσον, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν Περσίαν.

Ἐκεῖ ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ἐδέχθη μὲ μεγάλην εὐχαρίστησιν τὸν Θεμιστοκλέα. Ἐδῶρησεν εἰς αὐτὸν μίαν πόλιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, τὴν Μαγνησίαν, διὰ νὰ κατοικήσῃ. Εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐξήκοντα τεσσάρων ἐτῶν. Ὀλίγον προηγουμένως ἀπέθανε καὶ ὁ Ἀριστείδης, τὸν ὅποιον ἐτίμησαν μὲ σεβασμὸν οἱ πατριῶται του. Τὰς θυγατέρας του ἀνέλαβε νὰ προικίσῃ ἡ πολιτεία, διότι ὁ πατὴρ τῶν ἦτο πολὺ πτωχὸς καὶ δὲν ἄφησεν εἰς αὐτὰς περιουσίαν.

37. Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΚΙΜΩΝ

Ἀπὸ τοὺς σπουδαίους ἄνδρας, οἱ ὅποιοι εἰργάσθησαν

τότε, διὰ νὰ γίνουν αἱ Ἀθηναὶ ἰσχυρὸν κράτος, ἦτο ὁ υἱὸς τοῦ ἐνδόξου Μιλτιάδου, ὁ Κίμων.

Ὁ Κίμων ἔχασε τὸν πατέρα του πολὺ μικρός. Τὰ ἔτη τῆς νεότητός του ἐπέρασεν ἀσχολούμενος μὲ τὰ γράμματα, μὲ τὴν ἵππασίαν καὶ ἄλλα ἀθλητικὰ ἀγωνίσματα. Ἦτο πολὺ εὐφυής, τολμηρὸς καὶ πολὺ φιλότιμος. Εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Σαλαμῖνος ἐπολέμησε μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἔγινε τότε πολὺ γνωστός.

Ἦτο ὁ Κίμων ὑψηλός, ὠραῖος καὶ τὴν δαφνηφόρον κεφαλὴν του ἐστόλιζον πυκνὰ καὶ κατσαρὰ μαλλιά. Εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ὑπῆρξεν ἀδωροδόκητος καὶ ἤμειβε πλουσίως τοὺς συναγωνιστάς του.

Ἡ ἀγάπη του πρὸς τὸν λαόν ἦτο τόση, ὥστε τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἀργότερον ἀπέκτησεν ἀπὸ τὰ λάφυρα τῶν ἐχθρῶν εἰς τοὺς ἐνδόξους πολέμους του κατὰ τῶν Περσῶν, ἐξώδευε διὰ τοὺς πολίτας. Εἶχε διατάξει νὰ ἀφαιρεθοῦν οἱ φράκται ἀπὸ τοὺς ἀγρούς του, διὰ νὰ ἡμποροῦν οἱ πολῖται μὲ ἐλευθερίαν νὰ εἰσέρχωνται καὶ νὰ λαμβάνουν ἀπὸ ἐκεῖ ὅ,τι εἶχον ἀνάγκην. Ὅταν ἐξήρχετο εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως, ἠκολούθουν αὐτὸν δοῦλοι, οἱ ὁποῖοι ἐμοίραζον εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐνδύματα καὶ χρήματα.

Ὁ Κίμων.

(Ἀπὸ ἀρχαῖον δακτυλιόλιθον).

Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης πολὺ ἐνωρίς ἀντελήφθη τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ νέου καὶ ἔκαμεν αὐτὸν φίλον καὶ συνεργάτην του. Εἰς διάστημα ὀλίγου χρόνου ὁ Κίμων ἔλαβε τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα καὶ διεδέχθη τὸν Ἀριστείδην εἰς τὴν στρατηγίαν τοῦ συμμαχικοῦ στόλου. Ὁ ἐξοχος αὐτὸς στρατηγὸς ἐστάλη νὰ ἐλευθερώσῃ τὰς πόλεις ἐκείνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἀκόμη ὑπὸ τὴν περσικὴν κυριαρχίαν.

Ἡ πρώτη του πολεμικὴ πράξις ἦτο ἡ ἐκδίωξις ἀπὸ τῆς Θράκης τῶν Περσῶν, ὅσοι ἔμενον ἀκόμη ἐκεῖ. Τότε ὅλαι αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης ἔγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων.

Ἐπίσης ἀπήλλαξε τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἀπὸ τοὺς πειρατὰς καὶ κατέλαβε τὴν κυριωτέραν τῶν ἔδραν, τὴν **Σκῦρον**.

Τὸ ἔτος 467 κατενίκησε τὸν ἰσχυρὸν περσικὸν στόλον εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐρυμέδοντος ποταμοῦ, εἰς τὴν παραλίαν τῆς Παμφιλίας. Πλούσια ἦσαν τὰ λάφυρα, τὰ ὅποια ἔλαβεν ὁ Κίμων ἀπὸ τὴν ἐκστρατεῖαν αὐτήν. Πολλαὶ δὲ ἑλληνικαὶ πόλεις εἰς τὴν παραλίαν τῆς Καρίας καὶ Λυκίας προσετέθησαν εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν.

Ὑστερον ἀπὸ ὀλίγα ἔτη (449 π. Χ.) ὁ Κίμων ἐπεχείρησε τὴν τελευταίαν ἐκστρατεῖαν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἐπλευσε λοιπὸν μὲ στόλον εἰς τὴν Κύπρον, τὴν ὁποίαν κατεῖχον οἱ Πέρσαι, καὶ ἐπολιορκήσῃ τὸ Κίτιον (σημερινὴν Λάρνακα).

Κατὰ τὴν πολιορκίαν ὅμως ἀπέθανεν. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἔνεκα φοβερᾶς ἐπιδημίας, ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπ' ἐκεῖ. Εἰς τὴν Σαλαμίνα τῆς Κύπρου ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐκέρδισε σπουδαίαν νίκη, οἱ δὲ ναύαρχοι τοῦ περσικοῦ στόλου, ὅταν εἶδον τὰς ἀθηναϊκὰς τριῆρεις, τὰς ὁποίας ἐνόμιζον ὅτι ἐκυβέρνηα ὁ Κίμων, ἐτράπησαν εἰς ἄτακτον φυγὴν. Τοιουτοτρόπως ὁ Κίμων καὶ νεκρὸς ἀκόμη ἐπάνω εἰς τὴν τριῆρη ἐνίκα νίκη λαμπράν. Τέλος συνωμολογήθη εἰρήνη μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Περσῶν, ἡ ὁποία ὀνομάζεται **Κιμωνεῖος εἰρήνη**.

Ὁ περσικὸς στόλος ἐξεδιώχθη ἐντελῶς ἀπὸ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος καὶ αἱ Ἀθηναὶ ἐγιναν ἡ πρώτη ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τῆς ἐφαίνετο, ὅτι ἤρχιζε. Τὸ ὄνειρον τοῦ Θεμιστοκλέους ἤρχιζε νὰ πραγματοποιηταί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

38. ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΜΕΤΑ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΙΚΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΣ

Τεσσαράκοντα ἔτη ἐπέρασαν ἀπὸ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγινεν ἡ ναυμαχία εἰς τὴν Σαλαμῖνα. Αἱ Ἀθηναεῖς ἔχον γίνοι τῶρα ὠραία πόλεις. Καὶ μάλιστα ἀκόμη ὠραιότερα ἀπὸ ὅ,τι ἦτο, πρὶν καταστραφῇ ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Ὡραῖαι οἰκοδομαὶ εἶχον κτισθῇ. Ὡραῖοι ναοὶ ἐστέκοντο μεγαλοπρεπέστατοι ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Οἱ πολῖται τῆς Ἀττικῆς ἀνῆρχοντο τότε εἰς 160.000 κατοίκους. Ἀπὸ τούτους 55.000 ἦσαν ἄνδρες ἀπὸ 18 ἐτῶν καὶ ἄνω. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ ξένοι οἱ μέτοικοι, 40.000 περίπου. Ὁ πληθυσμὸς λοιπὸν τῆς Ἀττικῆς μαζί με τοὺς μετοίκους ἀνῆρχετο εἰς 200.000 κατοίκους. Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτοὺς ὑπῆρχον καὶ δοῦλοι. Σκύθαι, Θρᾶκες, Ἰλλυριοὶ καὶ Ἀσιᾶται. Ὅλοι οἱ δοῦλοι εἰς τὴν Ἀττικὴν ἔχουν ὑπολογισθῇ εἰς 100 000 περίπου τὴν ἐποχὴν ἐκείνην.

Πόσον εἶχον ἀλλάξει τὰ πράγματα τῶρα! Ὅλοι οἱ πολῖται ἦσαν ἴσοι ἐντελῶς μετὰ τῶν. Ὁ καθεὶς ἠδύνατο, ἐὰν ἦτο ἄξιος, νὰ ἐκλεγῇ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν ἄρχων τῆς πόλεως καὶ στρατηγός. Ἐπίσης ἦτο δυνατόν νὰ ἐκλεγῇ δικαστὴς εἰς τὸν Ἀρειὸν Πάγον, εἰς ὁποιανδήποτε τάξιν καὶ ἂν ἀνῆκε.

39. Ο ΠΕΡΙΚΛΗΣ

Τῶρα οἱ Ἀθηναῖοι ἔχουν ἓνα μεγάλον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος τοὺς κυβερνᾷ. Αὐτὸς εἶναι ὁ Περικλῆς, ὁ υἱὸς τοῦ Ξανθίπου, ὁ ὁποῖος ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη ἐτῶν διευθύνει τὴν πολιτικὴν

ζωὴν τῶν Ἀθηναίων. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀγαποῦν πολὺ καὶ τὸν
 461 π.Χ. ἐκλέγουσιν κατ' ἔτος ἄρχοντα στρατηγόν.

Ὁ Περικλῆς ἦτο ὁ μεγαλύτερος πολιτικὸς ἀνὴρ τὸν
 ὁποῖον ἀπέκτησαν αἱ Ἀθῆναι τότε. Ὅταν ἦτο μικρὸς, ἦτο δει-
 λὸς καὶ δὲν εἶχε τὸ θάρρος νὰ ὁμιλῇ ἐμπρὸς εἰς ἄλλους. Ὅταν
 ὅμως ἐμεγάλωσε καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὸν πόλεμον, κανεῖς δὲν
 ἔδειξε τόσῃ ἀνδρείαν, ὅσῃ αὐτός.

Ὁ Περικλῆς.

Οἱ γονεῖς του, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εὐγε-
 νεῖς, ἐφρόντισαν νὰ δώσουν εἰς τὸν Περικ-
 λέα τὴν καλυτέραν μόρφωσιν. Μουσικὴ
 καὶ φιλοσοφία ἦσαν τὰ ἀγαπημένα του
 μαθήματα. Ἀλλὰ περισσότερο ὁ Περικ-
 κλῆς ἠγάπα τὴν ρητορείαν. Τοῦ ἤρесе δη-
 λαδῇ πολὺ νὰ ὁμιλῇ ἐμπρὸς εἰς τὸ πλῆ-
 θος. Ὡμίλει δὲ μὲ τόσῃ δύναμιν καὶ μὲ
 τόσῃ μεγάλῃ εὐγλωττίαν, ὥστε οἱ ἄν-
 θρωποι ἔλεγον, ὅτι, ὅταν ὁ Περικλῆς ὁμι-
 λῇ, ἀστράπτει καὶ βροντᾷ ὡσάν τὸν Δία.
 Διὰ τοῦτο τὸν ἔλεγον καὶ Ὁλύμπιον.

Νέος ἀκόμη ἤρχισε νὰ λαμβάνῃ μέ-
 ρος εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς πό-
 λεως. Πολὺ δὲ συντόμως ἔγινεν ἀρχηγὸς
 τοῦ κόμματος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκον αἱ

τάξεις τῶν πτωχῶν πολιτῶν. Τοῦ κόμματος τῶν πλουσίων ἀρ-
 429 π.Χ. χηγὸς τότε ἦτο ὁ Κίμων. Ὁ Περικλῆς ἔμεινεν ἀρ-
 χηγὸς τῶν Ἀθηναίων, ἕως ὅτου ἀπέθανεν. Περισσότε-
 ρον δηλαδὴ ἀπὸ τριάκοντα ἔτη.

Εἰς ὅλον αὐτὸ τὸ χρονικὸν διάστημα ποτὲ δὲν ἐφάνη ἔξω
 εἰς τοὺς δρόμους. Ἐκτὸς μόνον ὅταν ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἐκκλη-
 σίαν τοῦ δήμου καὶ εἰς τὰς ἄλλας δημοσίας συγκεντρώσεις.
 Ποτὲ δὲν ἐπήγαιναν εἰς τὴν ἀγοράν, ὅπως συνήθιζον οἱ περισ-
 σότεροι Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ λέγῃ νέα. Εἶχε δὲ πολὺ
 ὀλίγους φίλους, τοὺς ὁποίους συναναστρέφετο.

Ὁ Περικλῆς ἔκαμε νόμον, ὁ ὁποῖος ὥριζεν, ὅτι κάθε πο-
 λίτης πτωχὸς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ χρήματα ἀπὸ τὸ

δημόσιον, διὰ νὰ ἀγοράζῃ εἰσιτήριον καὶ νὰ πηγαίνει εἰς τὸ θέατρον. Εἶχε δὲ μεγάλα ὄνειρα διὰ τὰς Ἀθήνας. Ἦθελε νὰ κάμῃ αὐτὰς τὴν ἰσχυροτέραν ἀπὸ ὅλας τὰς ἄλλας ἑλληνικάς πόλεις καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Ὁ Περικλῆς ἐλυπεῖτο πολὺ διότι ἡ Ἑλλάς ἦτο διηρημένη εἰς διάφορα κράτη· ἐθεώρει δὲ τοῦτο πολὺ κακὸν καὶ ἐπικίνδυνον. Διὰ τοῦτο ὠνειρεύετο ἓν ἀθηναϊκὸν κράτος, τὸ ὁποῖον νὰ κυριαρχῇ ὅλων τῶν ἄλλων.

Ὁ πολιτικός του ἀντίπαλος, ὁ Κίμων, ἤθελε νὰ ἀναγνώρισῃ τὴν δύναμιν τῆς Σπάρτης κατὰ ξηρὰν, ἐνῶ αἱ Ἀθηναῖοι θὰ ἦσαν ἡ πρώτη δύναμις κατὰ θάλασσαν. Ἔβλεπε δηλαδὴ τὴν πρόοδον τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν φιλικὴν συνεργασίαν καὶ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

Ὁ Περικλῆς ἐκάλεσεν ἀντιπροσώπους εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ὅλας τὰς ἑλληνικάς πόλεις, διὰ νὰ συζητήσουν, πῶς θὰ κτίσουν καὶ πάλιν τοὺς ναοὺς, τοὺς ὁποίους οἱ Πέρσαι κατέστρεψαν. Ἐπίσης ἔρριψε μίαν ὠραίαν ιδέαν. Τὰ ἑλληνικὰ δηλαδὴ πλοῖα νὰ ἡμποροῦν ἐλευθέρως νὰ εἰσέρχωνται εἰς τοὺς ἑλληνικοὺς λιμένας καὶ νὰ φεύγουν χωρὶς νὰ πληρώνουν φόρον. Εἰς αὐτὸ ὁμως δὲν ἦτο σύμφωνος ἡ Σπάρτη.

Ὁ Περικλῆς ἠθέλησε καὶ ἐπέτυχε νὰ κάμῃ τὰς Ἀθήνας ἰσχυρὸν κράτος. Αὐτὴν δὲ τὴν πόλιν νὰ κάμῃ τὴν ὠραιότεραν πόλιν τῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο τὴν ἐποχὴν αὐτὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκυβερνοῦσε τὰς Ἀθήνας ὁ Περικλῆς, ὀνομάζομεν χρυσοῦν αἰῶνα τῶν Ἀθηναίων.

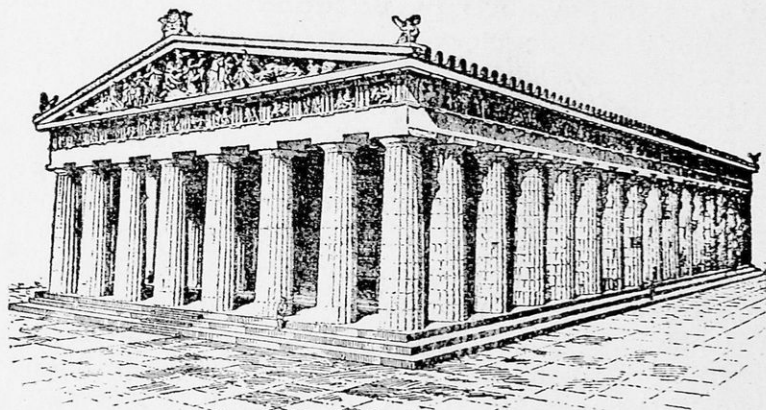
40. ΜΕΓΑΛΑ ΕΡΓΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

Ἐκεῖνο πρὸ πάντων, τὸ ὁποῖον ἐστόλισε τὰς Ἀθήνας καὶ ἔκαμε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους νὰ τὴν θαυμάσουν, εἶναι τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔκαμεν ὁ Περικλῆς ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσαν εἰς κίνησιν. Καμμία ἀνεργία δὲν ἐβασάνιζε τοὺς ἀνθρώπους. Δὲν ἔφθانون μάλιστα αἱ ἐργατικάι χεῖρες, τὰς ὁποίας διέθετον τότε αἱ Ἀθηναῖοι. Ἦρχοντο καὶ ἀπ' ἔξω, ἀπὸ ἄλλα μέρη ἄνθρωποι νὰ

ἐργασθοῦν εἰς τὰς Ἀθήνας. Τί κίνησις πραγματικῶς τότε εἰς τὰς Ἀθήνας! Τί μεγάλη δημιουργία!

Ὁ Παρθενών, ὁ ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, τὸ θαῦμα αὐτὸ τοῦ κόσμου, κτίζεται ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Τετρακόσια τεσσαράκοντα ἔξ ἔτη πρὸ Χριστοῦ! Ὁ Περικλῆς 446 π.Χ. ἔχει μεγάλην φιλοδοξίαν. Εἰς τὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκετο ὁ παλαιὸς ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς, τὸν ὁποῖον κατέστρεψαν οἱ Πέρσαι, ὁ Περικλῆς θέλει νὰ ἀνεγείρῃ νέον μεγαλοπρεπέστερον ναόν. Ἡ Παρθένος Ἀθηνᾶ, ἡ προστάτις θεὰ τῶν Ἀθηνῶν, μὲ τὴν χάριν τῆς ὁποίας ἐσώθησαν αἱ Ἀθηναὶ καὶ ὅλη μαζὶ

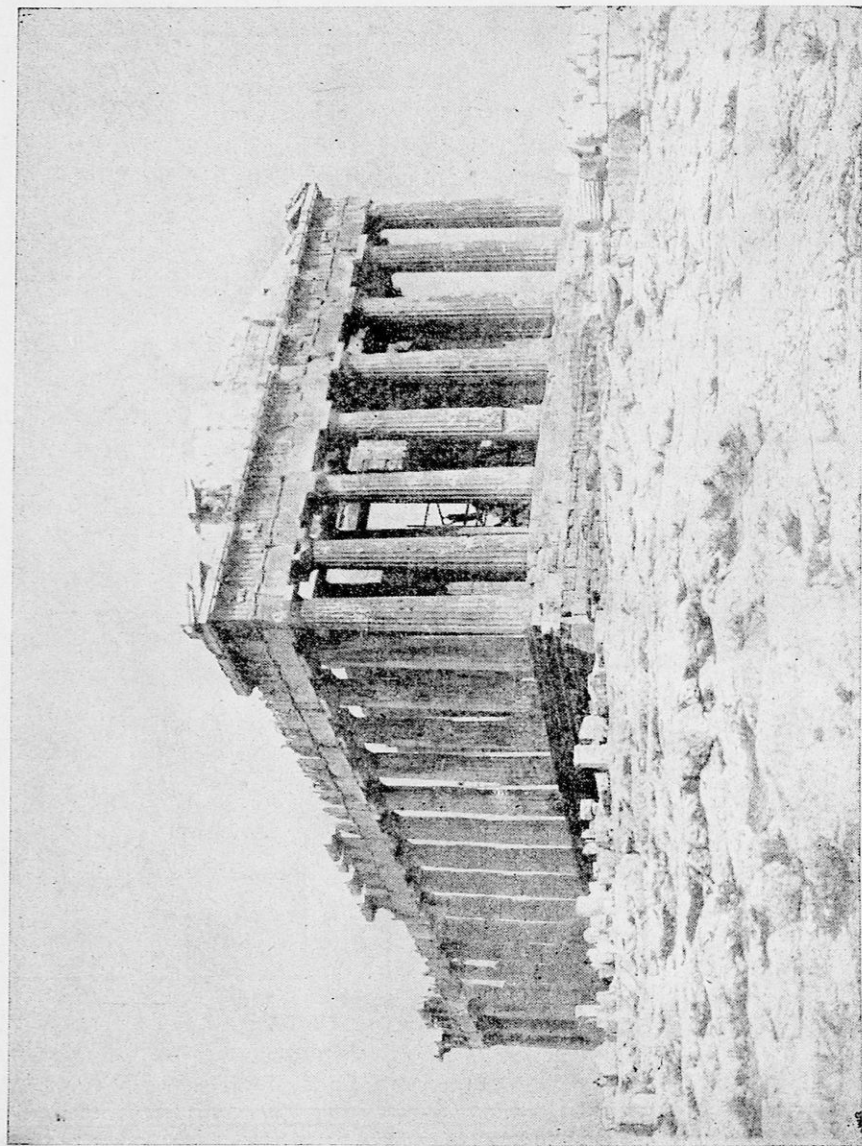

Ὁ Παρθενών. (Ἀναπαράστασις).

ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ τὴν δουλείαν, πρέπει νὰ τιμηθῇ ἐξαιρετικά. Ὁ ναὸς της πρέπει νὰ γίνῃ τὸ ὠραιότερον οἰκοδόμημα ἀπὸ ὅλα, ὅσα ἦτο δυνατόν νὰ φαντασθῇ καὶ νὰ κατασκευάσῃ ὁ καλύτερος τεχνίτης.

Χρήματα ὑπῆρχον ἄφθονα. Εἰς τὰ εἰρηνικὰ αὐτὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐκτίζετο ὁ Παρθενών, δὲν ἐξώδευον οἱ Ἀθηναῖοι χρήματα διὰ πλοῖα. Αἱ σύμμαχοι δὲ πόλεις τοῦ κράτους τῶν Ἀθηνῶν προσέφερον ἄρκετὰ χρήματα διὰ τὴν συμμαχίαν. Μεγάλα περισσεύματα παρουσίαζε τότε ὁ προϋπολογισμὸς τοῦ κράτους.

Ὁ Περικλῆς εἶχεν ὡς βοηθὸν διὰ τὰ μεγάλα ἔργα, τὰ

Ο Παρθενών.

ὅποια ἔκτιζεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἓνα μέγαλον καλλιτέχνην, τὸν Φειδίαν.

Ὁ Φειδίας ἦτο ὁ γενικὸς ἐπόπτης καὶ διευθυντὴς ὅλων τῶν ἔργων. Ἦτο ὁ μεγαλύτερος ἀγαλματοποιὸς τῆς ἀρχαιότητος, ἴσως δὲ καὶ ὅλων τῶν αἰώνων! Ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του εἰργάζοντο ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν οἱ καλύτεροι ἀρχιτέκτονες, τοὺς ὁποίους εἶχε νὰ παρουσιάσῃ ὁ κόσμος τότε. Τοὺς ἀρχιτέκτονας ἐβοήθησε πολὺ καὶ τὸ ὀλόλευκον μάρμαρον, τὸ ὁποῖον ἤρχετο ἀπὸ τὸ Πεντελικόν.

41. ΜΙΑ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΚΡΟΠΟΛΙΝ

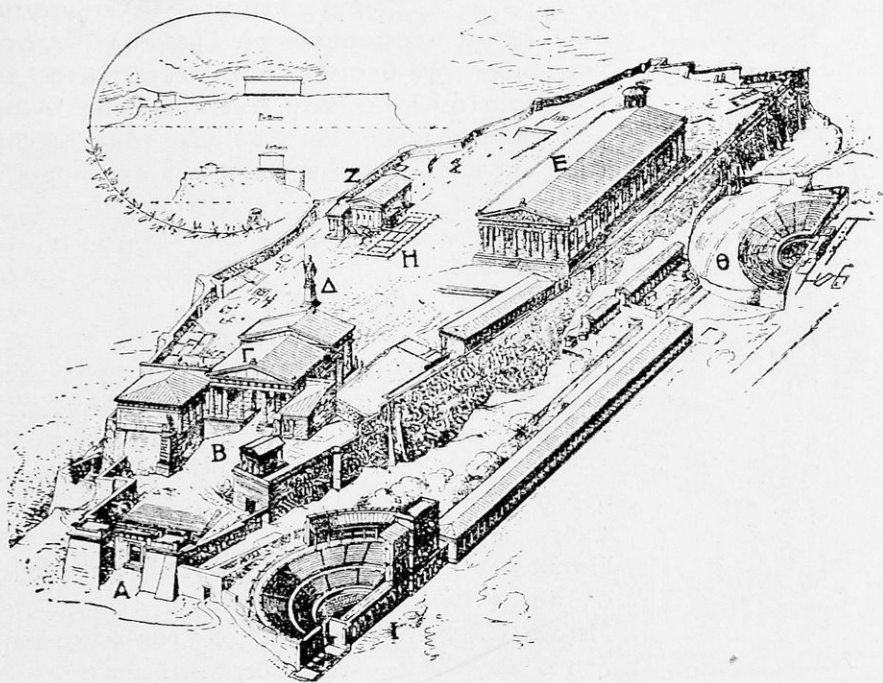
Ἄς κάμωμεν ἓνα περίπατον μὲ τὴν φαντασίαν μας καὶ ἄς ἀναβῶμεν εἰς τὸν ἱερὸν λόφον τῶν Ἀθηνῶν. Εἶναι τριακόσια

Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν.
(Εἰκὼν ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου).

μέτρα ὕψηλός καὶ εὐρίσκεται εἰς τὸ κέντρον τῆς πόλεως. Ἐκεῖ ἐπάνω λέγουν, ὅτι ἐφιλόνικησαν διὰ τὴν ἰδιοκτησίαν τῆς πόλεως οἱ δύο θεοί, ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν. Διὰ τοῦτο εἰς ἐκεῖνο

τὸ μέρος ἀκριβῶς ἐκτίσθη εἰς ὥραϊος ναός, τὸ Ἑρέχθειον. (βλέπε γράμμα Ζ). Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει εἰς τὸν ναὸν αὐτὸν ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν, ἡ ὁποία στολίζει τὸ ἱερόν. Ἐπάνω εἰς ἓνα τοῖχον 2,6 μέτρα ὑψηλὸν εὐρίσκονται ἕξ Κόραι. Αὗται

Πῶς ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν.

φέρουν εἰς τὴν κεφαλὴν τῶν κάνιστρον. Ἡρεμοί, ὥραϊαι, εὐγενεῖς, γεμᾶται ἀπὸ ὑγείαν καὶ χάριν, αἱ Κόραι βαστάζουν τὴν στέγην τοῦ ναοῦ. Ἐκεῖ πλησίον (βλέπε γράμμα Η) εἶναι καὶ τὰ θεμέλια τοῦ ἀρχαιοτέρου ναοῦ τῆς Ἀθηνᾶς.

Εἰς τὴν ἀρχήν, πρὶν εἰσελθῶμεν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, συναντῶμεν μίαν εἴσοδον (βλέπε εἰκόνα, γράμμα Α). Κατόπιν ἀναβαίνομεν μίαν κλίμακα. Δεξιὰ μας (γράμμα Β) ἔχομεν ἓνα χα-

ριτωμένον οικόδομημα. Εἶναι ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν Νίκην. Ἐμπρὸς μας ἀκριβῶς (γράμμα Γ) ὑψώνονται τὰ Προπύλαια. Ὁ ἀρχιτέκτων Μνησικλῆς

437-432 π.Χ. τὰ ἔκτισε καὶ ἐχρειάσθησαν πέντε ἔτη νὰ τελειώσουν.

Ὅταν περάσωμεν τὰ Προπύλαια, συναντῶμεν τὴν θέσιν, ὅπου εὐρίσκετο τὸ κολοσσιαῖον χάλκινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (γράμμα Δ). Τοῦτο ἦτο τόσον ὑψηλόν, ὥστε οἱ ναῦται καὶ ὅσοι ἐταξίδευον τότε, μόλις ἔκαμπτον τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον, ἔβλεπον τὸ ἄκρον τοῦ δόρατος, τὸ ὁποῖον ἐκράτει ἡ θεά. Εἶναι καὶ τοῦτο ἔργον τοῦ Φειδίου.

Δεξιὰ μας, ἀπέναντι ἀκριβῶς τοῦ Ἐρεχθείου (γράμμα Ε), ὑψώνεται μεγαλοπρεπὴς ὁ ναὸς τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, ὁ Παρθενών.

Ἀρχιτέκτων τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ ναοῦ ἦτο ὁ Ἴκτινος. Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον ἄνδρα μανθάνομεν, ὅτι εἰργάσθη εἰς τὸν Παρθενῶνα. Αὐτὸς ἦτο ὁ Καλλικράτης, ὁ ὁποῖος ἔκαμε καὶ τὰ μακρὰ τεῖχη τοῦ Πειραιῶς. Φαίνεται, ὅτι ὁ Καλλικράτης ἦτο ὁ ἐργολάβος τοῦ οἰκοδομήματος.

Κόρη

ἀπὸ τὴν νοτίαν πρὸς-
τασιν τοῦ Ἐρεχθείου.

οἱ Ἐνετοὶ μὲ τοὺς Τούρκους, οἱ ὁποῖοι εἶχον τότε τὴν Ἑλλάδα μας ὑπόδουλον, ὁ Παρθενὼν ἔπαθε μεγάλην καταστροφήν. Βλῆμα κανονιοῦ ἔπεσε μέσα εἰς τὸν ναὸν καὶ ἤναψεν ἡ πυρίτις, τὴν ὁποίαν ἐφύλασσαν μέσα ἐκεῖ οἱ Τούρκοι. Μιά φοβερὰ ἔκρηξις ἔγινε τότε καὶ κατέστρεψε τὸν θαυμάσιον αὐτὸν ναόν.

Ὁ Παρθενὼν ἦτο στολισμένος ἀπ' ἔξω εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς μὲ ὠραῖα ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα, τὰ ὁποῖα ἐσκάλισαν

ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταὶ του. Ἐπίσης τὸ ἐσωτερικὸν μέρος ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν κιόνων, ἡ ζωφόρος, καὶ τὰ δύο αἰετώματα τοῦ ναοῦ ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω, ἦσαν θαυμασίως στολισμένα μὲ γλυπτὰ ἔργα.

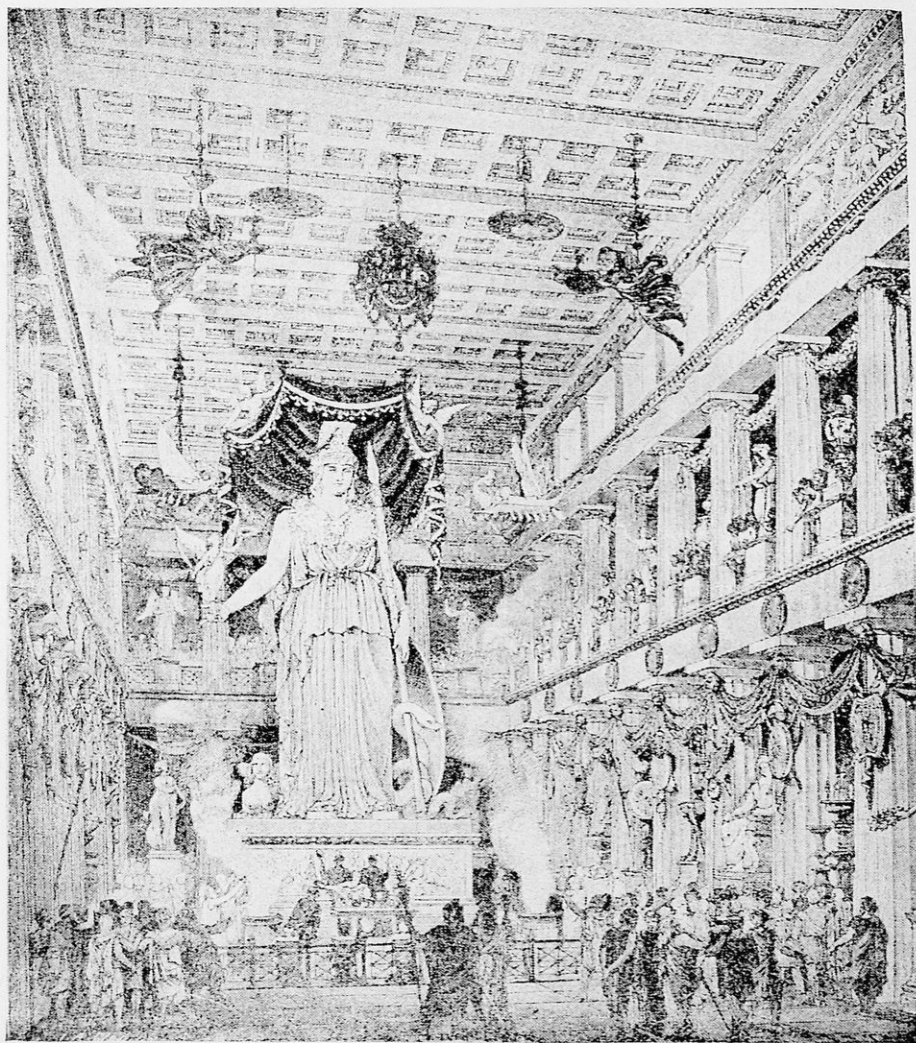
Τὰ ἀνάγλυφα τῆς ζωφόρου μᾶς παρουσιάζουν διαφόρους εἰκόνας ἀπὸ τὴν παρέλασιν, τὴν πομπήν, ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Παναθηναίων.

Ἑρέχθειον· ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ πολύτιμα ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἐστόλιζον τὸν Παρθενῶνα, κάποιοι Ἀγγλὸς λόρδος τὰ ἐπῆρε καὶ τὰ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἀγγλίαν· εὗρισκονται δὲ σήμερον ἐκεῖ.

Τὸ σπουδαιότερον ἄγαλμα εὗρίσκετο μέσα εἰς τὸν ναόν. Ἦτο τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς. Ὁ σκελετὸς τοῦ ἀγάλματος αὐτοῦ ἦτο ξύλινος καὶ ἐσκεπάζετο ἀπὸ χρυσόν. Ἡ Ἀθηνᾶ εἰς τὴν δεξιὰν χεῖρα ἐκράτει τὴν Νίκην καὶ τὴν ἄλ-

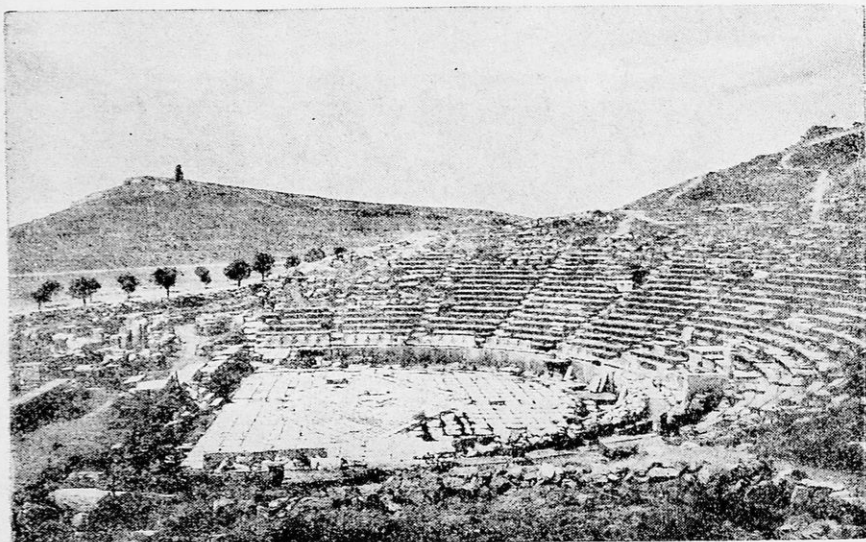

Ἑσωτερικὸν τοῦ Παρθενῶνος μετὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς.
(Ἀναπαράστασις).

λην χεῖρα ἐστήριζεν εἰς σκῆπτρον. Αἱ χεῖρες, ὁ λαιμός καὶ τὸ πρόσωπον ἦσαν ἀπὸ ἐλεφαντοστοῦν. Ὁ ἴδιος ὁ Φειδίας μὲ τὴν θαυμασίαν τέχνην του κατεσκεύασε τὸ ὥραϊον αὐτὸ ἄγαλμα.

42. ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, εἰς τὴν γωνίαν τῆς εἰκόνας

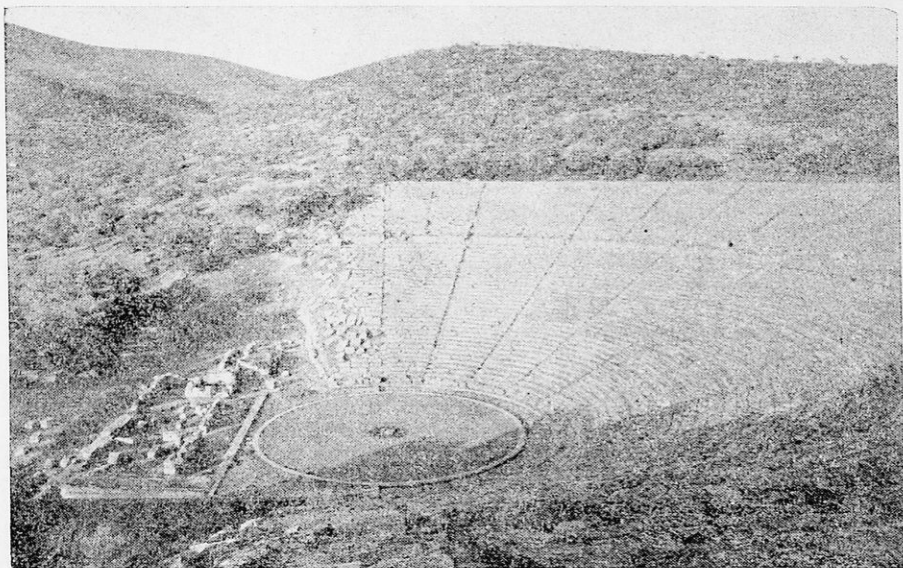
Τὸ Θέατρον τοῦ Διονύσου,
ὅπως τὸ ἐξέθαψεν ἡ σκαπάνη τῶν Γερμανῶν ἀρχαιολόγων.

ὅπου σημειώνεται τὸ γράμμα Θ (σελ. 59), καὶ εἰς τὴν νοτίαν πλευράν, εἶναι ἓν ἀρχαῖον θέατρον. Τοῦτο λέγεται Διονυσιακὸν θέατρον, διότι ἐκτίσθη πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου. Εἰς τὴν ἄλλην γωνίαν (γράμμα Ι) εἶναι καὶ ἄλλο θέατρον, τὸ ὁποῖον ἔκτισε πολὺ ἀργότερον ὁ πλούσιος πολίτης Ἡρώδης, ὅταν ἦσαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ Ρωμαῖοι. Τὸ θέατρον αὐτὸ λέγεται θέατρον τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

Πολλά θέατρα ὑπῆρχον εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα. Τὸ παλαιότερον ὅμως ἦτο τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου.

Μέσα εἰς τὸ θέατρον συνηθορίζοντο ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, πλούσιοι καὶ πτωχοί, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰ δράματα, τὰ ὅποια ἐπαίζοντο.

Οἱ θεαταὶ ἐκάθηντο εἰς τὰ καθίσματα, τὰ ὅποια βλέπο-

Θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου.

Ἄριστα διατηρημένον ἀρχαῖον θέατρον.

μεν νὰ ἀπλώνωνται εἰς σχῆμα κύκλου εἰς τὴν εἰκόνα. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔβλεπον πρὸς τὸ κέντρον, τὸ ὅποῖον ἐλέγετο ὀρχήστρα.

Ἀπέναντι εἰς τὴν ὀρχήστραν, ἐκεῖ ὅπου φαίνονται μόνον ἐρείπια, ὑπῆρχεν ἓν οἰκοδόμημα. Μέσα εἰς αὐτὸ εἰσῆρχοντο οἱ

ήθοποιοί, οί ὑποκριταί, καί ἀπ' ἐκεῖ ἔβγαινον εἰς τὴν ὀρχήστραν. Τὸ οἰκοδόμημα αὐτὸ λέγεται σκηνή. Ἀριστερὰ ἀκριβῶς τοῦ θεάτρου ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Διονύσου.

43. ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΑΙΩΝΟΣ. Ο ΦΕΙΔΙΑΣ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους ἤκμασαν οἱ μεγαλύτεροι καλλιτέχναι, ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισεν ὁ κόσμος.

Τὰ ἀγάλματα, τὰ ὁποῖα ἐλάξευσαν, εἶναι τόσον ὥραϊα καὶ ἔχουν τόσην τέχνην, ὥστε οἱ τεχνῖται τῆς σημερινῆς ἐποχῆς λέγουν, ὅτι ποτὲ δὲν θὰ φθάσουν τὴν τέχνην των. Ἄλλοι πάλιν λέγουν, ὅτι μόνον μίαν φορὰν εἰς τὸν κόσμον παρουσιάσθησαν τοιοῦτοι καλλιτέχναι, ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους.

Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα τὰ ἀγάλματα ἦτο ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ Φειδίας εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Ἐκεῖ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους εἶχον κατασκευασθῇ ὥραϊα κτίρια. Τὸ μεγαλοπρεπέστατον ἀπὸ ὅλα ἦτο ὁ ναὸς τοῦ Διός.

Μέσα εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν ἔπρεπε νὰ τοποθετηθῇ ὁ πατὴρ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων, ὁ ὁποῖος ἔρριπτε τὸν κεραυνὸν καὶ ὁ Ὀλυμπος ἐσείετο ἀπὸ τὸν κρότον. Ὁ Φειδίας, ὁ ὁποῖος κατεσκεύασε καὶ τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἐχρησιμοποίησεν ὅλην τὴν μεγάλην τέχνην του νὰ κάμῃ ἄγαλμα, ὅπως ἔπρεπεν εἰς τὸν Δία. Καὶ τὸ ἐπέτυχε. Τόσην τέχνην εἶχε τὸ ἄγαλμα, ὥστε ἓνας ἀρχαῖος συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος εἶδεν αὐτὸ καὶ τὸ περιέγραψε, λέγει: « Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εἶδε τὸ ἄγαλμα τῆς Ὀλυμπίας, δὲν θὰ ἠδύνατο πλέον νὰ φαντασθῇ τὸν θεὸν κατ' ἄλλον τρόπον ».

Κεφαλὴ τοῦ
ἀγάλματος τῆς
Λημνίας Ἀθηνᾶς.

Εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ
ὠραιότερα ἔργα
τοῦ Φειδίου.

Κάποιος δὲ ποιητὴς ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν ἔγραψεν·

«Ἦ θεὸς ἦλθ' ἐπὶ γῆν ἐξ οὐρανοῦ εἰκόνα δείξων,
Φειδία, ἥ σὺ γ' ἔβης τὸν θεὸν ὀφόμενος».

Τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὅπως καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, εἶχε κατασκευασθῇ ἀπὸ χρυσὸν καὶ ἐλεφαντοστοῦν. Ὅπως δὲ ὅλα σχεδὸν τὰ

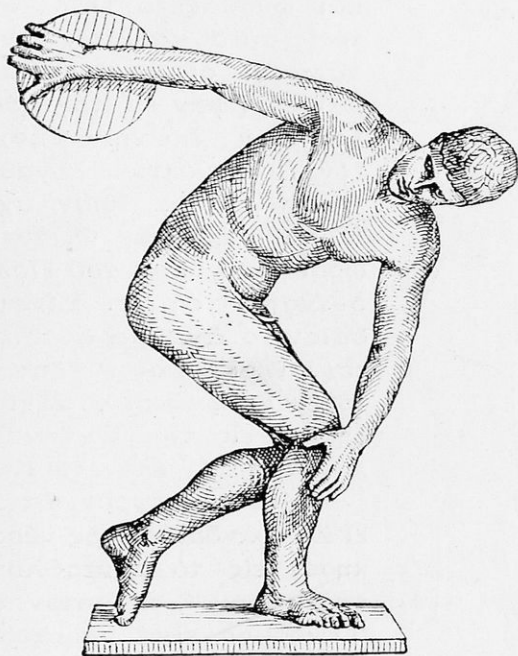
Ἴππεῖς ἀπὸ τὴν Ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ εἰκὼν παρουσιάζει δύο ἵππεῖς ἀπὸ τὴν παρέλασιν τῶν Παναθηναίων, τὴν ὁποίαν, ὅπως ἐμάθομεν, εἶχε λαξεύσει ὁ Φειδίας καὶ οἱ μαθηταὶ του εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος. Μᾶς κάμνει μεγάλην ἐντύπωσιν ἡ τέχνη μὲ τὴν ὁποίαν ὁ καλλιτέχνης παρουσίασε τοὺς ἵππεῖς ἀπὸ τὴν ἐορτήν. Οἱ ὠραῖοι καὶ ζωηροὶ ἵπποι νομίζεις, ὅτι θὰ πετάξουν ὕψηλά, ἐνῶ οἱ ἵππεῖς κάθονται καλὰ ἐπάνω των.

ἔργα τοῦ Φειδίου, ἐχάθη καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ Διὸς πρὶν ἀπὸ πολλὰς ἑκατοντάδας χρόνων.

44. ΜΥΡΩΝ — ΠΟΛΥΚΛΕΙΤΟΣ

“Άλλο πάλιν ώραϊον ἄγαλμα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς εἶναι γνωστόν μὲ τὸ ὄνομα «ὁ δισκοβόλος τοῦ Μύρωνος». “Ένας νέος ἄθλητῆς ρίπτει μὲ μεγάλην χάριν τὸν δίσκον. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει, ὅταν βλέπωμεν τὸ ἄγαλμα αὐτό, ἡ ἐλευθε-

“Έν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα τοῦ Δισκοβόλου.

ρία, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν ὁ καλλιτέχνης εἰς τὰς κινήσεις του. Τόση τέχνη ὑπάρχει μέσα εἰς τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὥστε λέγουν, ὅτι εἶναι τὸ τελειότερον ἔργον, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ἀνθρώπινον χέρι.

“Ο τεχνίτης τοῦ ἀγάλματος ἦτο μέγας καλλιτέχνης. “Ητο καὶ αὐτὸς μαθητῆς τοῦ διδασκάλου Ἀγελάδα ἀπὸ τὸ “Αργος. Εἰς τὴν ἰδίαν σχολὴν λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσε καὶ ὁ Φει-

δίας. Εἶναι ὁ σπουδαῖος καλλιτέχνης Μύρων ἀπὸ τὰς Ἑλευθεράς, χωρίον εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας.

Εἰς τὰ ἔνδοξα ἐκεῖνα χρόνια μαζί μὲ τὸν Φειδίαν καὶ τὸν Μύρωνα ἔζησε καὶ ἕνας ἄλλος λαμπρὸς καλλιτέχνης, νεώτερος ἀπὸ τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν. Ἦτο καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸ Ἄργος καὶ ὠνομάζετο Πολύκλειτος. Καὶ οἱ τρεῖς αὐτοὶ καλλιτέχναι εἶναι οἱ τρεῖς ἀστέρες, οἱ ὁποῖοι μόνον μίαν φορὰν ἔλαμψαν εἰς τὸν κόσμον κατὰ τὴν λαμπρὰν ἐκείνην ἐποχὴν. Καὶ διὰ τὸν Πολύκλειτον λέγουν, ὅτι ἐμαθήτευσεν εἰς τὸ ἴδιον σχολεῖον μὲ τὸν Μύρωνα καὶ τὸν Φειδίαν. Ἐν ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ἔργα τοῦ Πολυκλείτου εἶναι ὁ Δορυφόρος. Εἶναι τόσον σπουδαῖον τὸ ἄγαλμα αὐτό, ὥστε οἱ καλλιτέχναι οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἀργότερον, τὸ ἐμελέτων καὶ τὸ εἶχον ὡσὰν παράδειγμα εἰς τὴν τέχνην των. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐλέγετο Κανὼν.

Ὁ Δορυφόρος
τοῦ Πολυκλείτου.

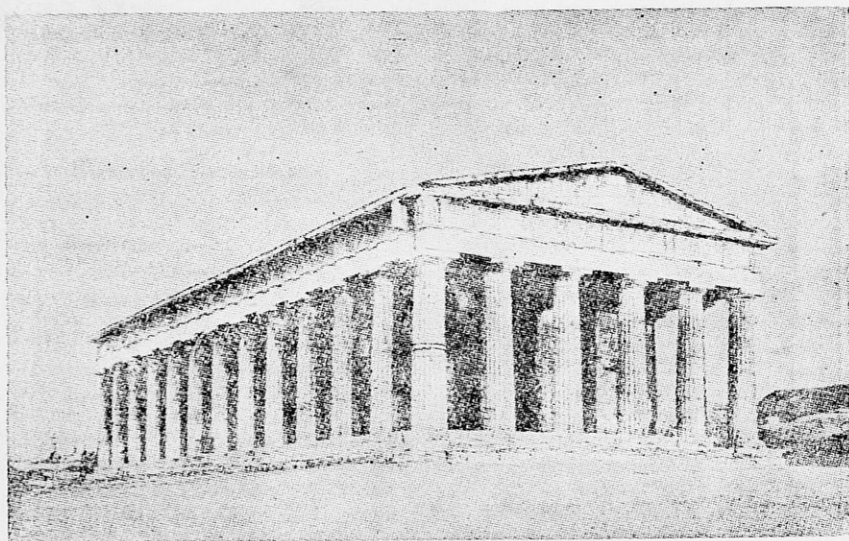
Μερικοὶ λέγουν, ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι ὁ ἀνδριὰς ἑνὸς νέου, ὁ ὁποῖος ἐνίκησεν εἰς τὸ πένταθλον. Τὸ ἄγαλμα φέρει δόρυ ἢ ἀκόντιον εἰς τὴν χεῖρα. Ὁ κορμὸς εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ δύναμιν καὶ ἀντοχὴν. Ὁ θαυμάσιος αὐτὸς ἀθλητὴς φαίνεται, ὡσὰν νὰ βαδίζει ἢ ὡσὰν νὰ ἐστάθῃ ἔξαφνα, καθὼς ἐβάδιζεν.

Ὁ Πολύκλειτος ἦτο κυρίως χαλκοπλάστης, δηλαδὴ ἔχυνε καὶ ἐτόρνευσεν τὸν χαλκόν· ἔδωσε δὲ μεγάλην τελειότητα εἰς τὰ ἔργα του.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ Ἀθηναῖοι ἔκτισαν καὶ δύο ἄλλους ὠραίους ναοὺς. Ὁ εἷς εἶχε κτισθῇ πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡφαίστου. Ὁ ναὸς αὐτὸς εἶναι ὁ γνωστὸς μὲ τὸ ὄνομα Θεσηεῖον

καὶ ἐσώθη μέχρι σήμερον κατὰ καλὴν τύχην σχεδὸν ἄθικτος.

Ὁ ἄλλος ναὸς ἐκτίσθη ἐπάνω εἰς τὸ ἀκρωτήριον Σούνιον πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος. Ὁ ναὸς αὐτὸς δὲν σφύζεται ὁλόκληρος. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος περνᾷ μὲ τὸ ἀτμόπλοιον ἀπὸ τὸ

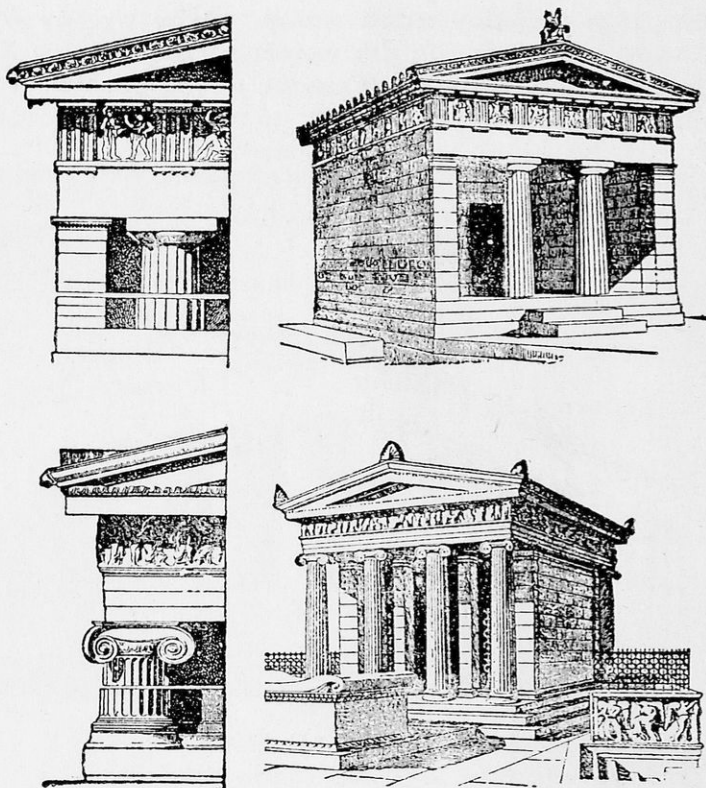
Τὸ Θησεῖον.

Σούνιον, βλέπει σήμερον μόνον μερικοὺς ἀπὸ τοὺς μεγαλοπρεπεῖς τοῦ κίονας.

45. ΔΩΡΙΚΟΣ, ΙΩΝΙΚΟΣ ΚΑΙ ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΡΥΘΜΟΣ

Ἡ στέγη τῶν ὠραίων ναῶν, τοὺς ὁποῖους εἶδομεν, στηρίζεται ἐπάνω εἰς ὠραίους στύλους. Τοὺς στύλους αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζομεν κίονας.

Μερικοὶ ναοὶ ἔχουν μόνον ἐμπρὸς κίονας. Ἄλλοι ἔχουν κίονας ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω· ἄλλοι δέ, ὅπως ὁ Παρθενών, ἔχουν καὶ εἰς τὰς τέσσαρας πλευράς των. Οἱ κίονες δίδουν ὠραῖότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν εἰς τὸν ναόν.

Δωρικός και ιωνικός ρυθμός.

Αί δύο εικόνες ἐδῶ μᾶς παρουσιάζουν δύο ὡραίους ναούς, τῶν ὁποίων οἱ κίονες εἶναι κατασκευασμένοι μὲ δύο διαφόρους ρυθμούς.

Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ μικρὸς καὶ ὡραῖος ναὸς τῶν Ἀθηναίων εἰς τοὺς Δελφούς. Μέσα ἐκεῖ ἐφυλάσσοντο τὰ πολύτιμα ἅφιερώματα τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Διὰ τοῦτο ὁ ναὸς λέγεται καὶ θησαυρὸς τῶν Ἀθηναίων. Κάτω εἰς τὴν βάσιν καὶ εἰς τὴν ἀριστεράν πλευράν εἶναι τρόπαιον τοῦ Μαραθῶνος. Ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους εἶναι χαραγμένη μουσικὴ ἑνὸς ὕμνου εἰς τὸν Ἀπόλλωνα.

Ὁ δεύτερος ναὸς εἶναι ὁ χαριτωμένος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς Νίκης, δεξιὰ καθὼς εἰσερχόμεθα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Καὶ οἱ δύο αὐτοὶ ναοὶ εἶναι ἐδῶ εἰς τὴν εἰκόνα, ὅπως ἦσαν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες τεχνῖται εἶχον εὖρει ὥραϊα σχέδια, μὲ τὰ ὅποια κατεσκεύαζον κίονας διὰ τοὺς ναοὺς των. Τὰ σχέδια αὐτὰ τὰ λέγομεν ρυθμούς.

Ἐάν προσέξωμεν ὀλίγον τὴν εἰκόνα τῆς σελ. 70, θὰ ἴδωμεν, ὅτι οἱ δύο ναοὶ ἔχουν δύο διαφόρους ρυθμούς κίωνων. Τοῦ πρώτου ναοῦ οἱ κίονες εἶναι παχεῖς καὶ σχηματίζουν αὐλάκας ἀπὸ ἐπάνω ἕως κάτω. Τοῦ δευτέρου οἱ κίονες εἶναι λεπτότεροι καὶ στηρίζονται ἐπάνω εἰς βάσιν. Αἱ κεφαλαὶ τῶν κίωνων τοῦ πρώτου ναοῦ εἶναι πολὺ ἀπλαῖ καὶ δίδουν μίαν σοβαρότητα εἰς αὐτόν· ἐνῶ αἱ κεφαλαὶ τῶν κίωνων τοῦ δευτέρου ναοῦ δίδουν περισσotέραν χάριν.

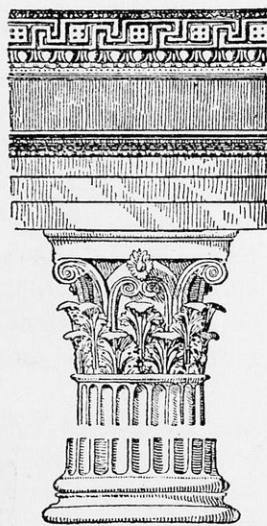
Λέγουν, ὅτι οἱ Ἴωνες ἐκτιζον ἓνα ναὸν ἀφιερωμένον εἰς τὴν θεὰν Ἀρτεμιν. Ἦθελον λοιπὸν νὰ εὗρουν δι' αὐτόν κάτι νέον καὶ ὠραιότερον ἀπὸ τὸ παλαιὸν σχέδιον. Ἐσκέφθησαν νὰ κατασκευάσουν ἓνα κίονα, ὁ ὅποιος νὰ ὁμοιάζῃ ὀλίγον μὲ γυναικεῖον σῶμα. Πράγματι ἡ κεφαλὴ τοῦ κίονος αὐτοῦ ἔχει κάτι, τὸ ὅποῖον ὁμοιάζει μὲ γυναικεῖαν κεφαλὴν.

Τὸ σχέδιον τῶν κίωνων τοῦ πρώτου ναοῦ ὀνομάζομεν δωρικὸν ρυθμόν. Τὸ δὲ σχέδιον τοῦ δευτέρου ναοῦ ὀνομάζομεν ἰωνικὸν ρυθμόν.

Ἀργότερον οἱ Ἕλληνες ἤρραν καὶ τρίτον σχέδιον. Ἐπειδὴ δὲ τὸ σχέδιον αὐτὸ διὰ πρώτην φορὰν ἐδοκιμάσθη εἰς τὴν Κόρινθον, ὀνομάζεται κορινθιακὸς ρυθμός.

Ὁ κορινθιακὸς ρυθμὸς ἔχει ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν! Μίαν φορὰν ὁ καλλιτέχνης Καλλιμάχος, καθὼς διήρχετο ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖον τῆς Κορίνθου, μὲ μεγάλην προσοχὴν παρετήρησε κάπου ἐκεῖ ἐν ἀριστοτέχνημα τῆς φύσεως.

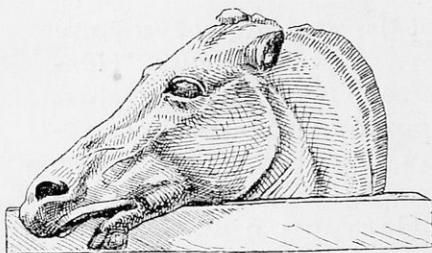
Ἐν μικρὸν καλάθῳ, ἀφημένον ἐπάνω εἰς μνήμα μικρᾶς κορασίδος, ἀπὸ πολὺν καιρὸν εἶχεν ἀναποδογυρισθῇ ἀπὸ τὸν

Κορινθιακὸς ρυθμός.

άνεμον. Τὰ ἀγκάθια, τὰ ὅποια εἶχον φυτρώσει ἐπάνω εἰς τὸ μνημα, εἶχον περιτριγυρίσει τὸ καλαθάκι αὐτὸ καὶ μὲ μεγάλην τέχνην τὸ εἶχον στολίσει.

Ἀπ' αὐτὸ τὸ ὥραϊον φαινόμενον συνέλαβεν ὁ καλλιτέχνης μέσα του τὸν ὥραϊον καὶ χαριτωμένον αὐτὸν ρυθμόν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὀνομάζονται ἄκανθοι αὐτά, τὰ ὅποια στολίζουν τὴν κεφαλὴν τοῦ κορινθιακοῦ κίονος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ΄

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ Ε΄ Π. Χ. ΑΙΩΝΑ

46. ΟΙ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΠΑΙΔΕΣ ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Μόνον ἄρρενες ἐπήγαινον εἰς τὸ σχολεῖον. Τὰ κοράσια ὀλίγα πράγματα ἔβλεπον ἢ ἤκουον. Ἐγνώριζον μόνον νὰ γνέθουν, νὰ ὑφαίνουν καὶ νὰ μαγειρεύουν. Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ περισσότερα κοράσια δὲν ἤξευραν τότε οὔτε νὰ γράφουν οὔτε νὰ ἀναγινώσκουν.

Ὅταν τὸ παιδίον ἔφθανεν εἰς κατάλληλον ἡλικίαν, οἱ γονεῖς τοῦ ἔστελλον αὐτὸ εἰς τὸ σχολεῖον. Γέρων δοῦλος, ὁ ὅποῖος ἐλέγετο *παιδαγωγός*, συνώδευεν εἰς τὸ σχολεῖον τὸν Ἀθηναῖον μαθητὴν καὶ ἐκράτει τὰ βιβλία τοῦ καὶ τὰ ἄλλα τοῦ ἐφόδια.

Σχολεῖα δημόσια δὲν ὑπῆρχον. Ἡ πολιτεία δὲν ἐφρόντιζεν ὅπως σήμερον, νὰ ἔχη ὠραῖα οἰκήματα διὰ τὰ σχολεῖα. Οὔτε ἐπλήρωνε διδασκάλους ἀπὸ τὸ ταμεῖον τοῦ κράτους. Εἰς τὰς Ἀθήνας κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους τὰ σχολεῖα ἦσαν ἰδιωτικά. Εἷς πτωχὸς Ἀθηναῖος, ὁ ὅποῖος ἐλέγετο *γραμματοδιδάσκαλος*, ἐδέχετο τὰ παιδιὰ τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ. Ὁ γραμματοδιδάσκαλος αὐτὸς ἠδύνατο νὰ εἶναι καὶ ξένος.

Τὸν διδάσκαλον ἐπλήρωνον οἱ γονεῖς τῶν παιδιῶν, ἀλλ' ἡ πολιτεία παρηκολούθει τὰ ἰδιωτικά αὐτὰ σχολεῖα, μήπως κανὲν ἄσχημον πρᾶγμα ἐδίδασκετο εἰς τὰ παιδιὰ τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν.

Ὁ γραμματοδιδάσκαλος ἐδίδασκεν ἀνάγνωσιν καὶ γρα-

Ἑσωτερικὸν ἀρχαίου σχολείου.

Εἰς τὰς δύο εἰκόνας μας ἐδῶ ἔχομεν κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀρχαίου σχολείου, τὸ ὁποῖον εἶναι ζωγραφισμένον ἐπάνω εἰς ἀρχαῖον ἀγγεῖον. Κάποιος ἀγγειογράφος, ὀνομαζόμενος **Δοῦρις**, μᾶς παρουσίασε, τί ἐγένετο μέσα εἰς τὸ σχολεῖον τὸν καιρὸν ἐκεῖνον.

Εἰς τὴν πρώτην εἰκόνα βλέπομεν ἀριστερὰ ἕνα μουσικοδιδάσκαλον κιθαριστὴν νὰ κάθηται μετὰ τὴν λύραν του. Δίδει μάθημα εἰς τὸν παῖδα, ὁ ὁποῖος κάθηται ἀπέναντί του. Εἰς τὸ μέσον ἄλλος διδάσκαλος, γραμματικὸς, ἀνοίγει ἕνα κυλινδρικὸν πάπυρον. Κάποιος νέος εἶναι ἔμπρὸς του ὄρθιος καὶ μανθάνει ἕν ποίημα. Ὅπισω ἀπὸ τὸν παῖδα εἶναι ὁ δοῦλος, ὁ παιδαγωγός, ὁ ὁποῖος συνώδευσε αὐτὸν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ κρατεῖ τὰ βιβλία του.

Εἰς τὴν δευτέραν εἰκόνα ἔχομεν μάθημα μουσικῆς. Ὁ διδάσκαλος φυσᾷ εἰς ἕνα αὐλὸν καὶ κανονίζει τοὺς τόνους. Εἰς τὸ μέσον ὁ διδάσκαλος διορθώνει τὸ τετράδιον τοῦ μαθητοῦ, ὁ ὁποῖος εἶναι ὄρθιος ἔμπρὸς του. Ὅπισω ἀπὸ τὸν μαθητὴν κάθηται ὁ δοῦλος.

φήν. Διὰ περισσότερον προχωρημένους μαθητὰς ὑπῆρχον ἀνώτεροι διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο γραμματικοί. Αἱ οἰκίαι, ὅπου ἐδέχοντο οἱ διδάσκαλοι τοὺς μαθητὰς τῶν ἐλέγοντο σχολαί. Διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ σώματος ὑπῆρχον εἰδικοί γυμνασταί, οἱ παιδοτρίβαι. Ἐπίσης ὑπῆρχον καὶ διδάσκαλοι, οἱ ὅποιοι ἐδίδασκον τὴν μουσικὴν, οἱ κιθαρίσταί.

Οἱ μαθηταὶ ἐμάνθανον ἀπὸ τοὺς διδασκάλους τῶν ἐκεῖνα, τὰ ὅποια εἶχον μάθει καὶ ἐκεῖνοι, ὅταν ᾔσαν νέοι. Τὴν μουσικὴν δὲν ἐμάνθανον διὰ διασκέδασιν, ἀλλ' ἦτο μάθημα, τὸ ὅποῖον ὠφέλει τὴν ψυχὴν τῶν παιδίων. Ἐκαμνε δηλαδὴ αὐτὰ εὐγενέστερα καὶ καλύτερα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὴν γραφὴν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν οἱ μαθηταὶ ἀπεστήθιζον πολλὰ μέρη ἀπὸ τὸν Ὅμηρον καὶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ποιητὰς, ὅπως τὸν Ἡσίοδον, τὸν Σόλωνα, τὸν Φωκυλίδην καὶ ἄλλους. Ὅλιγα ἔτη ἀργότερον ἐμάνθανον οἱ νέοι ἐπίσης καὶ ἀριθμητικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἰχνογραφίαν.

47. Οἱ ΣΟΦΙΣΤΑΙ

Κατ' ἐκεῖνους τοὺς χρόνους εἰς τὰς Ἀθήνας ἐφάνησαν νέοι διδάσκαλοι φημισμένοι, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο σοφισταί. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς ᾔσαν ὁ Γοργίας καὶ ὁ Πρωταγόρας. Ὁ Γοργίας κατήγετο ἀπὸ τοὺς Λεοντίνους τῆς Σικελίας καὶ ᾔτο διδάσκαλος τῆς ρητορικῆς. Ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς ρητορικοὺς τοῦ λόγου ᾔτο ἐκεῖνος, τὸν ὅποῖον ἀπήγγειλεν εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας· διὰ τοῦτο δὲ φέρει καὶ τὸ ὄνομα Ὀλυμπιακός. Εἰς τὸν λόγον αὐτὸν προτρέπει τοὺς Ἕλληνας νὰ ὁμονήσουν καὶ νὰ πολεμήσουν ὅλοι μαζί τὸν βάρβαρον, τοὺς Πέρσας. Τὴν ἰδίαν συμβουλὴν ἔδωκεν ἀργότερον καὶ ἄλλος ρήτωρ, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ μάθωμεν.

Ὁ Πρωταγόρας κατήγετο ἀπὸ τὰ Ἀβδηρα τῆς Θράκης. Ἦτο φίλος τοῦ Περικλέους καὶ τοῦ Εὐριπίδου. Ἦσχολεῖτο μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες τὸν ἐθαύμαζον διὰ τὴν σοφίαν του. Παρεδέχετο ὅτι ὁ ἄνθρωπος μανθάνει τὰ διάφορα πράγματα ὅχι ὅπως πραγματικῶς εἶναι αὐτά, ἀλλ' ὅπως ὁ ἴδιος τὰ καταλαμβάνει μὲ τὰς αἰσθήσεις του. Διὰ τοῦτο ἔλεγε·

πάντων χρημάτων μέτρον ἄνθρωπος. Δηλαδή μέτρον ὅλων τῶν πραγμάτων εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Οἱ σοφισταὶ ἐπήγαινον ἀπὸ τὴν μίαν πόλιν εἰς τὴν ἄλλην καὶ ἐδίδασκον σπουδαῖα πράγματα.

Πολλοὶ νέοι Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχον μάθει μουσικὴν, ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴν εἰς τὰ σχολεῖα, παρεκάλουν μὲ ἐπιμονὴν τοὺς γονεῖς τῶν νὰ ἐπιτρέψουν εἰς αὐτοὺς νὰ παρακολουθήσουν τοὺς σπουδαίους αὐτοὺς διδασκάλους. Ἔλεγον εἰς τοὺς γονεῖς τῶν, ὅτι τὰ γράμματα, τὰ ὅποια ἔμαθον, δὲν ἦσαν ἀρκετὰ καὶ ἐζήτουν χρήματα ἀπὸ αὐτοὺς νὰ πληρώσουν καὶ νὰ γίνουν μαθηταὶ τῶν σοφιστῶν.

Μὲ τοὺς διδασκάλους αὐτοὺς, τοὺς σοφιστάς, ἀρχίζει μίαν νέα πνευματικὴ ζωὴ εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ σοφισταὶ ἐδίδασκον, πῶς νὰ ὁμιλῇ κανεὶς ὥραῖα εἰς τὰς δημοσίας συγκεντρώσεις, εἰς τὰ δικαστήρια καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Πολλοὶ γονεῖς ὠδήγουν τοὺς υἱούς τῶν εἰς τοὺς σοφιστάς, διὰ νὰ ἴδουν, ἐὰν ἡδύναντο νὰ γίνουν οὗτοι καλοὶ ρήτορες.

Οἱ σοφισταὶ ἐκαλλιέργησαν τὴν γλῶσσαν, ἐγνώριζόν δὲ μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομίαν. Οἱ νέοι λοιπὸν τότε ἤρχισαν νὰ μανθάνουν κάτι ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην, τὴν ὅποιαν ἤρχισε νὰ καλλιιεργῇ πρὶν ἀπὸ ἑκατὸν πενήτην ἔτη περίπου ὁ Θάλης ἀπὸ τὴν Μίλητον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

48. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ — ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἄλλα μαθήματα οἱ παῖδες τῶν Ἀθηναίων ἐδιδάσκοντο τὴν γυμναστικὴν. Ὁ διδάσκαλος τῆς γυμναστικῆς, ὁ παιδοτρίβης, ἐφρόντιζεν, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες νὰ ἔχουν ὥραῖα καὶ ὑγιᾶ σώματα. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμιζον, ὅτι ὥραῖα καὶ εὐγενὴς ψυχὴ ἡμπορεῖ νὰ κατοικῇ μόνον μέσα εἰς ὥραῖον καὶ εὐρωστον σῶμα. Ὁραῖον σῶμα καὶ ὑγιὲς νοῦς ἦσαν τὸ ἰδανικὸν τῶν ἀρχαίων.

Οἱ ἀρχαῖοι παῖδες ἔρριπτον τὸν δίσκον, ἤσκοῦντο εἰς τὸν δρόμον καὶ εἰς τὴν πάλην. Οἱ νέοι ἔρριπτον ἐπίσης ἀκόντιον καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὴν ξιφομαχίαν καὶ εἰς τὴν ἵππασίαν.

Σπουδαῖον ἀγώνισμα ἦτο τὸ πένταθλον, τὸ ὅποιον εἶχε πέντε ἀγωνίσματα· τὸν δρόμον, τὸ ἀκόντιον, τὸ ἄλμα,

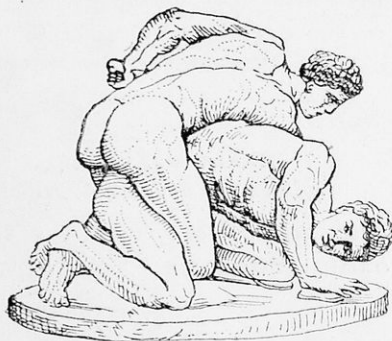
τὸν δίσκον καὶ τὴν πάλην. Τὸ δυσκολώτερον ὅμως ἀγώνισμα ἦτο τὸ παγκράτιον, τὸ ὁποῖον εἶχε δύο δύσκολα ἀγωνίσματα, τὴν πάλιν καὶ τὴν πυγμὴν.

Οἱ ἀθληταὶ εἰς τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ ἦτο δυνατόν νὰ μεταχειρισθοῦν κάθε μέσον, διὰ νὰ νικήσουν τὸν ἀντίπαλον.

Ὅταν οἱ παῖδες ἐγίνοντο, δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, ἐπήγαινον νὰ ὑπηρετήσουν τὴν πατρίδα ὡς στρατιῶται. Τότε ὁ κάθε νέος, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο ἔφηβος, ἔδιδε τὸν ὄρκον τῆς πίστεως εἰς τὴν πατρίδα.

Ὁ ὄρκος αὐτὸς ἦτο πολὺ ὠραῖος καὶ ἔλεγε τὰ ἑξῆς:

«Οὐ καταισχνῶ ὄπλα τὰ ἱερὰ,
οὐδ' ἐγκαταλείψω τὸν παραστάτην,
ὅταν ἂν στοιχήσω, ἀμυνῶ δὲ καὶ ὑπὲρ ἱερῶν καὶ ὑπὲρ ὁσίων καὶ
μόνος καὶ μετὰ πολλῶν τὴν πατρίδα δὲ οὐκ ἐλάττω παραδώσω, πλείω
δὲ καὶ ἀρείω, ὅσης ἂν παραδέξωμαι καὶ εὐηχοήσω τῶν αἰὲ κραινόντων
καὶ τοῖς θεσμοῖς τοῖς ἰδρυμένοις πείσομαι καὶ ὅσους ἂν ἄλλους
τὸ πλῆθος ἰδρύσῃται ὁμοφρόνως· καὶ ἂν τις ἀναιρῇ τοὺς θεσμοὺς ἢ
μὴ πείθεται, οὐκ ἐπιτρέψω, ἀμυνῶ δὲ καὶ μόνος καὶ μετὰ πάντων καὶ
ἱερὰ τὰ πάτρια τιμήσω ἱστορες θεοὶ τούτων».

Παγκρατιασταί.

Ἐπὶ δύο ἔτη ὁ Ἀθηναῖος ἔφηβος ἡσκεῖτο εἰς τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν καὶ τὴν ὁπλομαχίαν. Ἐμάνθανε δηλαδὴ, πῶς νὰ τάσσεται εἰς τὴν μάχην καὶ πῶς νὰ μεταχειρίζεται τὰ ὄπλα του. Ἐπίσης ἡσκεῖτο εἰς τὴν ψευδομάχην, ὅπως κάμνουν καὶ οἱ στρατιῶται σήμερον. Αὐτὸς ὁ τρόπος τῆς ἀσκήσεως ἐλέγετο σκιαμαχία.

Κατὰ τὰ δύο ἔτη τῆς στρατιωτικῆς του θητείας ὁ νέος δὲν ἐπετρέπετο νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου. Ἀπὸ τὸ εἰκοστὸν ἔτος μέχρι τοῦ πεντηκοστοῦ οἱ πολῖται Ἀθηναῖοι ὑπεχρεοῦντο νὰ προσέλθουν εἰς τὸν στρατόν, ὅταν ἡ πατρίς ἐκάλει

αυτούς. Μετὰ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος καὶ μέχρι τοῦ ἑξηκοστοῦ δὲν ἐλάμβανον μέρος εἰς ἐκστρατείας ἔξω τῶν συνόρων τῆς Ἀττικῆς· ὑπηρετοῦν δὲ μόνον ὡς φρουροὶ τοῦ πατρίου ἐδάφους.

Ἕλλην πελταστής.
(Εἰκὼν ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου).

ταῖα τάξεις τῶν θητῶν ἔδιδεν ἐλαφρότερον ὥπλισμένους, οἱ ὅποιοι ἦσαν πελτασταί, σφενδονῆται καὶ τοξόται.

Οἱ ὀπλῖται, οἱ ὁποῖοι ἦσαν τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ στρατεύματος, ἀνῆκον εἰς τὰς τρεῖς ἀνωτέρας τάξεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν· δηλαδή εἰς τοὺς πεντακοσιομεδίμνους, τοὺς ἰππεῖς καὶ τοὺς ζευγίτας, Ἡ τελευ-

49. ΕΟΡΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΝΗΓΥΡΕΙΣ

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς μεγάλας ἐορτάς, ὅπως ἦσαν οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, τὰ Ἴσθμια, τὰ Πύθια καὶ τὰ Νέμεα, εἰς τὰς ὁποίας ἐλάμβανον μέρος ὅλοι οἱ Ἕλληνες, ὑπῆρχον καὶ ἐορταὶ θρησκευτικαί, αἱ ὁποῖαι ἐωρτάζοντο εἰς κάθε μίαν πόλιν.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πολλὰς ἐορτάς. Ἀλλ' αἱ περισσότερον σπουδαῖαι ἦσαν τὰ Παναθηναῖα, τὰ Διονύσια καὶ τὰ Ἐλευσίνια.

Οἱ Ἀθηναῖοι ἐωρτάζαν τὰ Παναθηναῖα κάθε τέσσαρα ἔτη καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀττικοῦ ἔτους, κατὰ τὸν μῆνα Ἑκατομβαιῶνα, ὁ ὁποῖος ἀντιστοιχεῖ μὲ τὸν σημερινὸν Ἰούλιον.

Κατὰ τὴν ἐορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο ἀθλητικοὶ καὶ μουσικοὶ ἀγῶνες. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον μέρος τῆς ἐορτῆς ἦτο ἡ περίφημος πομπὴ τῶν Παναθηναίων. Κατ' αὐτὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἔφερον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν τὸν νέον πέπλον εἰς τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, τὸ ὁποῖον εὕρισκετο, ὅπως εἴπομεν, ἐντὸς τοῦ Παρθενῶνος. Ὁ πέπλος ἦτο πραγματικὸν φόρεμα. Ἦτο μάλλινος καὶ τὸν ὕφαινον γυναῖκες καὶ παρθένοι τῶν Ἀθηναίων. Εἶχε δὲ κίτρινον χρῶμα καὶ ἐστολίζετο μὲ εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἐπάνω κεντημέναι.

Τὴν πομπὴν τῶν Παναθηναίων, ὅπως ἐμάθομεν, ὁ Φειδίας

καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐλάξουσιν ἐπάνω εἰς τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος.

Ἡ ὥραία αὐτὴ παρέλασις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν ἐγίνετο μετὰ τὴν ἐξῆς σειρὰν, ὅπως τὴν παρουσίασαν εἰς ἡμᾶς οἱ τεχνῖται :

Ἐπὶ κεφαλῇς τῆς πομπῆς ὠδηγεῖτο μέγα πλοῖον ἐπάνω εἰς τροχοὺς, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν ἱερὸν πέπλον τῆς Ἀθηνᾶς.

Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον.

Μετὰ τὸ πλοῖον ἤρχοντο παρθένοι Ἀθηναῖαι, αἱ ὁποῖαι ἐβάσταζον κάνιστρα μετὰ εὐώδη ἄνθη καὶ στάμνους μετὰ οἶνον. Κατόπιν ἤρχοντο οἱ βόες διὰ τὴν θυσίαν. Ἦκολούθουν ἀντιπρόσωποι ξένων πόλεων μετὰ ἐρυθροὺς μανδύας, παιδία, τὰ ὁποῖα ἐκράτουν ὕδριας, καὶ γέροντες μετὰ κλάδους ἐλαίας. Τέλος ἤρχοντο ἄρματα καὶ ὀπίσω ἀπ' αὐτὰ παρήλαυνον ἵππεῖς ἐπάνω εἰς ζωηρὰ ἄλογα.

Ἡ ἄλλη πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἑορτὴ εἰς τὰς Ἀθήνας ἦτο ἡ ἑορτὴ τῶν Διονυσίων, τὴν ὁποίαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐώρταζον κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον πρὸς τιμὴν τοῦ θεοῦ τῆς ἀμπέλου, τοῦ Διονύσου. Κατὰ τὴν ἑορτὴν αὐτὴν ἐγίνοντο δραματικοὶ ἀγῶνες. Ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπαίζοντο δραματικὰ ἔργα· ἐν καθῆ ἡμέραν.

Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον.

Εἰς τὸ τέλος ἐπαίζετο ἐν διασκεδαστικὸν ἔργον, τὸ σατυρικὸν δράμα.

Ὅπως ἀκριβῶς σήμερον παρίστανονται εἰς τὸ θέατρον διάφορα ἔργα θεατρικά, τοιοῦτοτρόπως καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον θέατρον οἱ ἡθοποιοί, οἱ ὑποκριταί, παρίστανον σοβαρὰ ἐπεισόδια ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν μυθολογίαν. Ταῦτα ἐκίνουν τὴν συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἥρωας καὶ τὸν φόβον τῶν θεατῶν. Ἐλέγοντο δὲ τραγωδίαι καὶ εἶχον διδακτικὸν σκοπόν.

Ἀλλ' ὅμως, ὅπως καὶ σήμερον, ἐπαίζοντο καὶ τότε εἰς τὸ θέατρον ἔργα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον σοβαρὰν ὑπόθεσιν. Ταῦτα

ἐσατύριζον ὅ,τι γελοῖον ἔβλεπον εἰς τὴν κοινωνίαν, καθὼς καὶ κάθε ἄλλην ἀξιοκατάκριτον πράξιν διὰ τὰ ἥθη τῶν πολιτῶν.

Τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ἔργων, τὰ ὁποῖα ἐπαίζοντο, ἐλέγετο κωμῳδία. Αὕτη ἐκίνει τὸν γέλωτα τῶν θεατῶν καὶ διεσκέδαζεν αὐτούς. Ὁ περισσότερον σπουδαῖος συγγραφεὺς κωμῳδιῶν κατὰ τὸν 5ον αἰῶνα π.Χ. ὑπῆρξεν ὁ Ἀριστοφάνης.

Τὰ ἔξοδα διὰ τὴν παράστασιν εἰς τὸ θέατρον ἔκαμνον, ὅπως θὰ ἴδωμεν, πλούσιοι πολῖται, οἱ χορηγοί.

Ὁ ποιητής, τοῦ ὁποῖου τὸ ἔργον ἤρχετο πρῶτον, ἐλάμβανε βραβεῖον, τὸ πρωτεῖον. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ δεύτερα καὶ τρίτα βραβεῖα.

Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπήγαινον εἰς τὸ θέατρον, διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὰς παραστάσεις τῶν δραμάτων. Οἱ πτωχοί, ὅπως ἐμάθομεν, ἐλάμβανον χρήματα ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον διὰ τὸ εἰσιτήριόν των.

Τοῦτο εἶχε προτείνει ὁ Περικλῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ ὁ λαὸς ἐψήφισε τὸν νόμον αὐτόν. Ὁ Περικλῆς ἐγνώριζεν, ὅτι τὸ θέατρον ἦτο διὰ τὸν λαὸν ὅλον πολὺ σπουδαῖον σχολεῖον. Ἐκεῖ ἐπαίζοντο ἔργα τῶν τριῶν μεγάλων ποιητῶν, τοὺς ὁποῖους εἶχον τότε αἱ Ἀθηναί. Οὗτοι ἦσαν ὁ Αἰσχύλος, ὁ Σοφοκλῆς καὶ ὁ Εὐριπίδης. Τὰ ἔργα τῶν μεγάλων τούτων τραγικῶν θὰ μένουν ἀθάνατα καὶ θὰ διδάσκουν πάντοτε τὸν κόσμον. Οἱ Ἀθηναῖοι μὲ ὅλον των τὸ δίκαιον ὑπερηφανεύοντο, διότι οἱ μεγαλύτεροι δραματικοὶ ποιηταὶ ἦσαν συμπατριῶται των.

Ὁ Σοφοκλῆς.

Ὁ Εὐριπίδης.

Οἱ ὑποκριταὶ ἐφόρουν μακρυὰ φορέματα, κοθόρνους, δηλαδὴ ὑψηλὰ ὑποδήματα, καθὼς καὶ προσωπίδας.

Μία ἐπίσης σπουδαία ἐορτὴ, ἡ ὁποία ἐγίνετο πρὸς τιμὴν τῆς θεᾶς Δήμητρος, ἦσαν τὰ Ἑλευσίνια μυστήρια. Ταῦτα ἐωρτάζοντο κάθε πέντε ἔτη τὸν μῆνα Αὐγούστον. Κατὰ τὴν ἐορτὴν αὐτὴν ἐγίνετο μία σεμνὴ παρέλασις, εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο δυνατόν νὰ λάβῃ μέρος κάθε πολίτης. Ἡ πομπὴ τῶν Ἑλευσινίων ἤρχιζεν ἀπὸ τὰς Ἀθήνας καὶ ἔφθανε διὰ τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ εἰς τὴν Ἑλευσίνα, ὅπου ἐγίνοντο μυστηριώδεις λατρεῖαι τῆς θεᾶς. Αἱ μυστηριώδεις αὐταὶ τελεταὶ ἐλέγοντο Ἑλευσίνια μυστήρια καὶ ἐλάμβανον εἰς αὐτὰ μέρος μόνον ὠρισμένοι ἄνθρωποι.

Ἀρχαῖος
ὑποκριτής.

50. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἀθηναίων πολιτῶν. Αἱ λειτουργίαι

Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται ἐνόμιζον, ὅτι ὁ πανηγυρισμὸς ὅλων αὐτῶν τῶν ἐορτῶν, περὶ τῶν ὁποίων ὠμιλήσαμεν, ἦτο πατριωτικὸν καθήκον. Διὰ τοῦτο μὲ προθυμίαν μεγάλῃν ἐλάμβανον μέρος καὶ εἰς τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐορτῶν τούτων.

Κάθε πλούσιος Ἀθηναῖος ἐθεώρει τιμὴν καὶ ὑποχρέωσίν του νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα, τὰ ὁποῖα ἐχρειάζοντο διὰ νὰ γίνουν αἱ ἐορταὶ αὗται, καθὼς ἐπίσης διὰ τοὺς ἀθλητικοὺς καὶ διὰ τοὺς δραματικοὺς ἀγῶνας.

Αἱ ἰδιαίτεραι αὐταὶ ὑποχρεώσεις τῶν πολιτῶν ἐλέγοντο λειτουργίαι. Αἱ σπουδαιότεραι ἀπ' αὐτὰς ἦσαν ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία καὶ ἡ τριηραρχία.

Ἡ χορηγία ἦτο ἡ περισσότερον δαπανηρὰ λειτουργία. Ὁ πλούσιος δὲ Ἀθηναῖος, ὁ ὁποῖος ἀνελάμβανε τὴν δαπάνην αὐτὴν, ἐλέγετο χορηγός.

Ὁ χορηγὸς ἔπρεπε νὰ εὔρῃ τὰ κατάλληλα πρόσωπα, τὰ

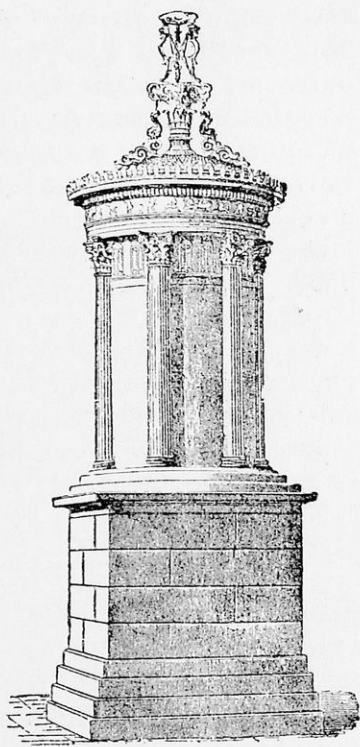
ὅποια θὰ ἀπετέλουν τὸν χορὸν διὰ τοὺς λυρικοὺς καὶ δραματικοὺς ἀγῶνας, διὰ τοὺς ὁποίους ὠμιλήσαμεν, καὶ νὰ ἐξοδεύσῃ χρήματα, διὰ νὰ μάθουν οἱ χορευταὶ μουσικὴν καὶ χορὸν. Ἐπίσης ἔπρεπε νὰ προμηθεύσῃ διὰ τὰ μέλη τοῦ χοροῦ τὰ κατάλληλα ἐνδύματα καὶ τὰς προσωπίδας.

Ὁ χορηγὸς κατέβαλλε κάθε προσπάθειαν διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ ὅσον τὸ δυνατόν καλύτερον τὸν χορὸν. Ἐὰν ὁ χορὸς ἐνίκα εἰς τὸν δραματικὸν ἀγῶνα, τότε ὁ χορηγὸς ἐλάμβανε βραβεῖον. Τὸ βραβεῖον αὐτὸ ἦτο τρίπους χάλκινος, τὸν ὅποτον ὁ χορηγὸς ἀφιέρωνε μὲ ἀναμνηστικὴν πλάκα εἰς τὸν Ἀπόλλωνα ἢ τὸν Διόνυσον.

Ὁ τρίπους ἐτοποθετεῖτο εἰς μέρος πολυσύχναστον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ὁδὸν Τριπόδων ἢ ὅποια ὠδήγει ἀπὸ τὴν ἀγορὰν εἰς τὸ θέατρον, κάτω ἀπὸ τὴν Ἀκρόπολιν.

Πολλὰς ὁμῶς φορές ὁ χορηγὸς κατεσκεύαζεν ἓν χορηγικὸν μνημεῖον, εἰς τὸ ὅποιον ἐτοποθέτει τὸν τρίποδα. Τοιοῦτον μνημεῖον εἶναι τοῦ Λυσικράτους, τὸ ὅποιον σφάζεται μέχρι σήμερον.

Ἡ γυμνασιαρχία ἦτο μία ἄλλη λειτουργία, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ πολίτης ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἀναλάβῃ τὰ ἔξοδα ἐκείνων, οἱ ὅποιοι θὰ ἐλάμβανον μέρος εἰς

Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Εἰς τὴν εἰκόνα ἐδῶ βλέπομεν τὸ μνημεῖον, τὸ ὅποιον ἀνήγειρεν ὁ Ἀθηναῖος χορηγὸς Λυσικράτης. Οὗτος ἐνίκησεν εἰς ἓνα δραματικὸν ἀγῶνα τὸ ἔτος 335 π. Χ. καὶ ἔστησε τὸν χάλκινον τρίποδα, τὸν ὅποιον ἔλαβεν ὡς βραβεῖον, ἐπάνω εἰς ὡραῖαν ὑψηλὴν βάσιν. Ἐπάνω ἀπὸ τοὺς κίονας εἶναι σκαλισμένα ἀνάγλυφα, τὰ ὅποια ἱστοροῦν μίαν περιπέτειαν τοῦ θεοῦ Διονύσου. Ὁ λαὸς ὀνομάζει τὸ μνημεῖον τοῦτο σήμερον «Φανάρι τοῦ Διογένους».

τὴν λαμπαδηδρομίαν. Τὸ ἀγώνισμα αὐτὸ ἦτο ἐπίσης δαπανηρὸν καὶ ἐγίνετο κατὰ τὴν ἐορτὴν τῶν Παναθηναίων, ὅπως καὶ εἰς ἄλλας ἐορτάς.

Κατὰ τὰς ἐορτάς τῶν Διονυσίων καὶ τῶν Παναθηναίων πλούσιοι πολῖται παρέθετον γεῦμα εἰς τοὺς πολίτας τῆς φυλῆς τῶν. Καὶ τοῦτο ἦτο μία λειτουργία, ἡ ὁποία ἐλέγετο ἐστίαισις. Τέλος ἡ πολιτεία ἀνέθετεν εἰς ἓνα ἢ δύο πλουσίους πολίτας νὰ ἀναλάβουν τὰ ἔξοδα διὰ τὸν ἐξοπλισμὸν μιᾶς τριήρους. Ἡ λειτουργία αὕτῃ ἐλέγετο τριήραρχία.

Ὁ τριήραρχος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ εὕρῃ τοὺς καλυτέρους ἄνδρας ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους πολίτας, οἱ ὅποιοι θὰ ὑπηρετοῦν ὥς ναῦται. Τούτους πολλὰς φορὰς ἐπλήρωνεν ἀπὸ τὸ βαλάντιόν του. Ἐπίσης ὁ τριήραρχος ἦτο ὑποχρεωμένος νὰ ἐξοδεύῃ διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ πλοίου καὶ νὰ ἐπισκευάζῃ κάθε βλάβην, ἡ ὁποία ἐγίνετο κατὰ τὴν ἐκστρατείαν.

51. ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ — ΒΟΥΛΗ

Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐξέλεγον ἀντιπροσώπους διὰ τὴν δημοσίαν συνέλευσιν, ὅπως κάμνομεν σήμερον. Ὁ πολίτης Ἀθηναῖος ἦτο μέλος τῆς συνελεύσεως τοῦ δήμου, ἡ ὁποία ἐλέγετο Ἑκκλησία τοῦ Δήμου. Ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὅποιοι εἶχον ἡλικίαν εἴκοσιν ἐτῶν, συνηθροίζοντο ἐπάνω εἰς ἓνα μικρὸν λόφον, ἀπέναντι τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ὄχι μακρὰν ἀπὸ τὴν ἀγοράν. Τὸ μέρος αὐτὸ ἐλέγετο Πνύξ.

Ὅλοι οἱ πολῖται, οἱ ὅποιοι εἶχον δικαίωμα νὰ λάβουν μέρος εἰς τὴν Ἑκκλησίαν τοῦ Δήμου, ἦσαν 25.000 Ἀλλ' ὀλίγοι μόνον χιλιάδες ἐλάμβανον μέρος εἰς τὴν κανονικὴν συνέλευσιν.

Αἱ κανονικαὶ συνελεύσεις εἰς τὴν Πνύκα ἐγίνοντο μίαν φορὰν τὴν ἐβδομάδα. Ἀλλὰ καὶ ἐὰν δὲν ἦτο ὁ κανονικὸς χρόνος, ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ συνεδρία, ὅταν κάτι ἑκτακτον συνέβαινε εἰς τὴν πόλιν.

Πόλεμος, εἰρήνη, ἐκστρατεῖαι, συμμαχίαι μὲ ἄλλα κράτη, φόροι, τοὺς ὁποίους ἔπρεπε νὰ πληρώσουν οἱ πολῖται καὶ ἄλλα στρατιωτικά, οἰκονομικά καὶ πολιτικά προβλήματα ἀπασχολοῦν τοὺς Ἀθηναίους πολίτας ἐπάνω εἰς τὴν Πνύκα.

Πολλοὶ ρήτορες, οἱ ὅποιοι ἐγνώριζον καλύτερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους πολίτας τὰ πράγματα τῆς πολιτείας, ἐλάμβανον τὸν λόγον καὶ ἀνέβαινον εἰς τὸ ὑψηλότερον μέρος, τὸ βῆμα. Ἀπὸ τὸ βῆμα αὐτό, τὸ ὅποιον φαίνεται εἰς τὴν εἰκόνα μας, ὠμίζουν πρὸς τὸν λαόν.

Οἱ ἄρχοντες τίποτε δὲν ἠδύναντο νὰ ἀποφασίσουν μόνοι

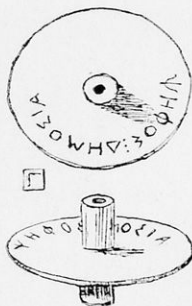
Ὁ Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πνύκα.
(Εἰκὼν νεωτέρου ζωγράφου).

των. Τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν ἐλάμβανεν ὁ λαός, ὁ ὅποιος ἐψήφισεν ἢ ἀπέρριπτε τὰς προτάσεις μὲ ἀνάτασιν τῆς χειρός.

Μετὰ τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου ἡ σπουδαιότερα ἀρχὴ τῆς πολιτείας ἦτο ἡ Βουλὴ τῶν Πεντακοσίων. Μέλη τῆς βουλῆς αὐτῆς ἦσαν 50 πολῖται ἀπὸ κάθε φυλῆν, οἱ ὅποιοι εἶχον συμπληρώσει τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των. Οἱ βουλευταὶ ἐξελέγοντο μὲ κλῆρον κατ' ἔτος ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς

φυλῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκεν ὁ καθείς. Ἐκάστη φυλὴ ἐξέλεγε πεντήκοντα βουλευτάς. Αἱ δέκα λοιπὸν φυλαί, εἰς τὰς ὁποίας, ὅπως γνωρίζομεν, ἦσαν διηρημένοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐξέλεγον πεντακοσίους βουλευτάς.

Ἡ βουλὴ εἶχε καθήκον νὰ προετοιμάζῃ τὰ ζητήματα, τὰ ὁποῖα θὰ συνεζήτουν εἰς τὴν ἐκκλησίαν· ἐλάμβανεν ἀναφορὰν ἀπὸ τοὺς ἄρχοντας, ἐδέχετο τοὺς πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι θὰ ἤρχοντο ἀπὸ ἄλλας πόλεις, καὶ ἤσκει ἀστυνομικὰ καθήκοντα ἐπὶ τῶν πολιτῶν.

Τὰ καθήκοντα αὐτὰ ἐξετέλουν μὲ ὠρισμένην σειρὰν οἱ βουλευταί. Ἐπὶ 35 ἡμέρας εἶχον τὴν ἐξουσίαν οἱ 50 βουλευταί τῆς μιᾶς φυλῆς, ἐπὶ 35 ἄλλας ἡμέρας οἱ βουλευταί τῆς ἄλλης καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς. Τοιουτοτρόπως καθ' ὅλον τὸ ἔτος, τὸ ὁποῖον ἦτο διηρημένον εἰς δέκα μέρη, ἐκυβέρνηων καὶ οἱ πεντακόσιοι.

Δημοσία ψῆφος.

Οἱ 50 βουλευταί, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἐλέγοντο πρυτάνεις.

Ἡ φυλὴ δέ, εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκον, ἐλέγετο πρυτανεύουσα φυλή. Οἱ πρυτάνεις ἐκάθηντο εἰς ἓν οἰκοδόμημα κυκλοτερές εἰς τὴν ἀγοράν, τὴν θόλον, τὸ ὁποῖον ἐλέγετο καὶ πρυτανεῖον. Ἐκεῖ ἔτρωγον καὶ προσέφερον θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς διὰ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ κράτους.

Οἱ πρυτάνεις ἐξέλεγον διὰ κλήρου τὸν πρόεδρον, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο ἐπιστάτης. Ἡ ἐξουσία τοῦ ἐπιστάτου διήρκει μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα.

52. Οἱ ΑΘΗΝΑΙΟΙ ΑΡΧΟΝΤΕΣ — Οἱ ΣΤΡΑΤΗΓΟΙ

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ δέκα στρατηγοὶ ἀπέκτησαν πολὺ μεγάλην δύναμιν. Ὅπως γνωρίζομεν, οἱ δέκα στρατηγοὶ ἐξελέγοντο ἀπὸ τὰς δέκα φυλάς· δηλαδὴ εἰς ἀπὸ ἐκάστην φυλὴν. Ἀργότερον ὁμως ὅλοι οἱ στρατηγοὶ ἐξελέγοντο ἀπὸ ὅλην τὴν ἐκκλησίαν ἀδιακρίτως φυλῆς. Ἐπειδὴ δὲ οἱ στρατηγοὶ ἔπρεπε νὰ ἔχουν ἰδιαιτέραν ἱκανότητα, διὰ τοῦτο δὲν ἐξελέγοντο μὲ κλήρον, ἀλλὰ μὲ τὴν ψῆφον τῶν πολιτῶν.

Πρῶτον καὶ κύριον καθήκον τοῦ στρατηγοῦ ἦτο νὰ διευθύνῃ τὸν στρατόν. Ἄλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ εἶχε καὶ ἄλλα καθήκοντα. Ἔπρεπε νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν ἄμυναν τοῦ κράτους, τὴν ὁχύρωσίν του καὶ τὴν καλὴν διατήρησιν τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου.

Ὁ στρατηγὸς ἐπίσης ἦτο ἀπασχολημένος καὶ μὲ ἐξωτερικὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους· δηλαδὴ ἤρχετο εἰς συνεννοήσεις μὲ ξένους πρέσβεις καὶ ἔκαμνε συνθήκας. Εἶχε δὲ τὸ δικαίωμα νὰ καλῇ εἰς ἔκτακτον συνεδρίαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἐὰν ἐνόμιζεν, ὅτι τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ ἐκάλει τοῦτο.

Πολλὰς φορὰς οἱ πολῖται ἔδιδον ἀπόλυτον δύναμιν εἰς τὸν στρατηγόν, ὅπως π.χ. εἰς τὸν Περικλέα, καὶ τότε ὁ στρατηγὸς ἐλέγετο σ τ ρ α τ η γ ὸ ς α ὕ τ ο κ ρ ά τ ω ρ.

53. ΤΑ ΑΘΗΝΑΪΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Τὸ παλαιὸν δικαστήριον, ὃ Ἄ ρ ε ι ο ς Π ά γ ο ς, ὑπῆρχε καὶ εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλ' ἐδίκαζε μόνον τὰς δίκας φόνου καὶ ἐμπρησμοῦ. Τὰ περισσότερα ὅμως ἀδικήματα ἐδικάζοντο ἀπὸ ἓν ἄλλο δικαστήριον πολὺ σπουδαῖον, τὴν Ἑ λ ι α ί α ν, ἡ ὁποία εἶχεν ἑξ χιλιάδας δικαστάς. Οἱ δικασταὶ τῆς Ἑλίας ἦσαν Ἀθηναῖοι πολῖται, ἡλικίας τριάκοντα ἐτῶν καὶ ἐξελέγοντο μὲ κλῆρον κατ' ἔτος. Οἱ δικασταὶ ἦ ἡ λ ι α σ τ α ί, πρὶν ἀναλάβουν τὰ καθήκοντά των, ἔδιδον ὄρκον, ὅτι θὰ ἐκτελέσουν τὸ καθήκον των εὖ συνειδήτως.

Ἐκ τῶν ἑξ χιλιάδων δικαστῶν οἱ χίλιοι δὲν ἦσαν τακτικοί· οἱ ἄλλοι ἦσαν διηρημένοι εἰς δέκα τμήματα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο δ ι κ α σ τ ῆ ρ ι α. Τὸ κάθε δικαστήριον εἶχε πεντακοσίους δικαστάς. Τὰς περισσότερον σοβαρὰς δίκας πολλὰς φορὰς ἐδίκαζον δύο δικαστήρια, δηλαδὴ χίλιοι δικασταί.

54. ΜΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΗ ΟΙΚΙΑ

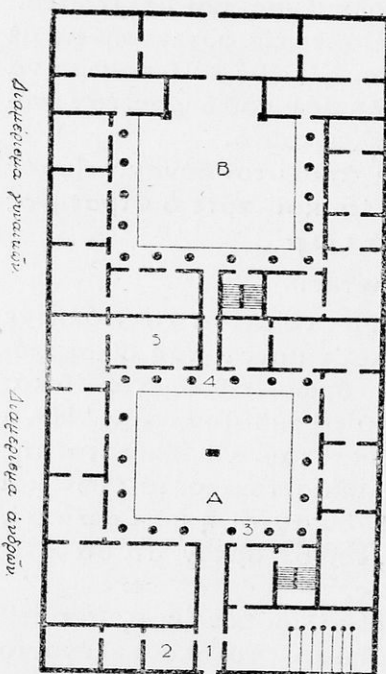
Ἔως τώρα ἐγνωρίσαμεν τοὺς Ἀθηναίους ἔξω εἰς τὰς δημοσίας των συγκεντρώσεις. Εἶδομεν ἐπίσης τοὺς ναοὺς των, ὅπου προσήρχοντο, διὰ νὰ τιμήσουν τοὺς θεοὺς των.

Ἄς ἴδωμεν τώρα, πῶς ἔζων μέσα εἰς τὰς οἰκίας των.

Ἡ εἰκὼν (σελ. 88) μᾶς παρουσιάζει μίαν οἰκίαν πλουσίου Ἀθηναίου. Ἡ οἰκία αὕτη δὲν εἶναι κατεσκευασμένη, ὅπως αἱ ἴδι-

καί μας σήμερον, νὰ βλέπη εἰς τὸν δρόμον. Οὐτε ἔχει παράθυρα εἰς τὸ ἰσόγειον. Ἀπὸ τὸν δρόμον φαίνεται ὡς τοῖχος ἀπλοῦς μὲ μίαν θύραν.

Ὁ τοῖχος εἶναι κατασκευασμένος ἀπὸ πλίνθους ἢ λίθους.

Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας.

1. Θυρῶν.—2. Θυρωρεῖον.—
3. Περίστυλος ἢ παστάς.—
4. Μέταυλος.—5. Θάλαμος.

Ἐπάνω εἰς τὴν θύραν εἶναι προσηρμοσμένον κάτι διὰ νὰ κτυπᾷ κανεῖς νὰ τοῦ ἀνοίξουν. Αὐτὸ τὸ ἔλεγον οἱ ἀρχαῖοι ρόπτρον. Ἡ θύρα ἤνοιγε πρὸς τὰ ἔξω.

Ὁ ἐπισκέπτης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτὴν, τὴν ὅποιαν ἔχομεν εἰς τὴν εἰκόνα, διέρχεται ἀπὸ στενὸν πέρασμα, τὸ ὅποιον λέγεται θυρῶν (ἀριθ. 1). Ἀριστερὰ συναντᾷ δωμάτιον (ἀριθ. 2), εἰς τὸ ὅποιον ἔμενεν ὁ θυρωρός. Τὸ δωμάτιον αὐτὸ ἔχει ἓν ὄνομα, τὸ ὅποιον ἀκούομεν καὶ σήμερον· ἐλέγετο θυρωρεῖον. Ὁ θυρωρός ἦτο δοῦλος καὶ ἔκαμνε τὴν ἐργασίαν αὐτὴν ἢ συνώδευε τὰ τέκνα τῶν κυρίων τοῦ ἔξω.

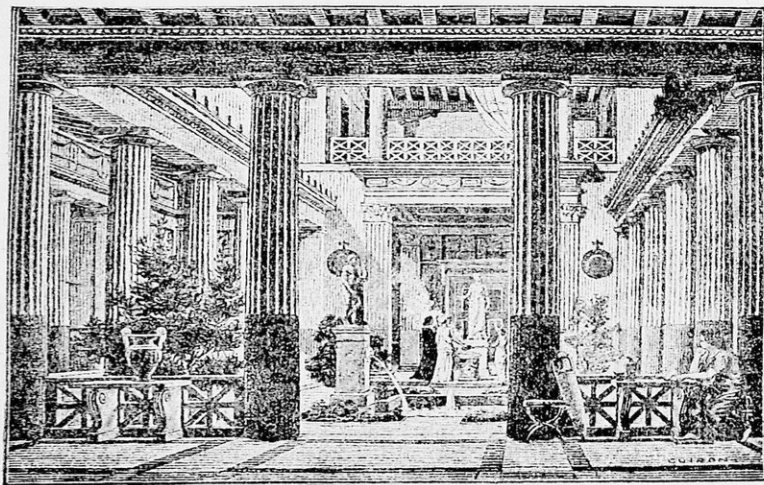
Μετὰ τὸν στενὸν αὐτὸν διάδρομον φθάνομεν ἐμπρὸς εἰς μίαν τετράγωνον ἀνοικτὴν αὐλὴν (ἀριθ. 3). Γύρω ἀπὸ τὴν αὐλὴν αὐτὴν ὑπάρχουν, ὅπως βλέπομεν, στῦλοι. Τὸ μέρος αὐτὸ λέγεται αὐλὴ περίστυλος καὶ εἶναι τὸ κεντρικὸν μέρος τῆς οἰκίας.

Εἰς τὸ ὥραῖον καὶ ἡπιον κλίμα τῶν Ἀθηναίων ἡ ἀθηναϊκὴ οἰκογένεια διήρχετο ἐκεῖ τὸν περισσότερον καιρὸν τῆς. Εἰς τὸ μέσον τῆς αὐλῆς ὑπῆρχε βωμός, ὅπου ἐθυσίαζον εἰς τὸν προστάτην θεὸν τῆς οἰκίας, τὸν Δία. Ὁ βωμός αὐτὸς ἦτο ὅτι εἶναι σήμερον εἰς τὰς ἰδικὰς μας οἰκίας τὸ εἰκονοστάσιον.

Γύρω από την αύλην βλέπομεν ἄλλας θύρας νὰ ἀνοίγουν καὶ νὰ ὀδηγοῦν εἰς διάφορα [δωμάτια, ὕπνου, φαγητοῦ, ἀποθήκας καὶ εἰς ἓν μικρὸν μαγειρεῖον.

Τὸ ἴδιον αὐτὸ σχέδιον παρέλαβον ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας καὶ οἱ ἀρχαῖοι Ρωμαῖοι, διατηρεῖται δὲ ἕως σήμερον ἀκόμη εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἰταλίας.

Ἀπέναντι τῆς αὐλῆς εἰς τὸ σημεῖον 4 εἶναι ἄλλη μία εἵσοδος, ἡ ὁποία ὀδηγεῖ εἰς ὅμοιον διαμέρισμα. Εἰς τὸ διαμέρισμα

Ἀναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας.

αὐτὸ ἔμενον αἱ γυναῖκες· διὰ τοῦτο τὸ μέρος αὐτὸ ἐλέγετο γυναικωνίτις. Ἐκεῖ, ὅπου σημειώνεται ὁ ἀριθμὸς 5, ἦτο ὁ θάλαμος. Ἐκεῖ ἔμενεν ὁ κύριος τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἡ σύζυγός του. Αἱ περισσότεραι οἰκαὶ εἶχον τὸ δεύτερον αὐτὸ μέρος εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα. Τοῦτο ἐλέγετο ὑπερῶν.

Εἰς τὸ ἐπάνω πάτωμα ὑπῆρχον μικρὰ παράθυρα, τὰ ὁποῖα ἐλέγοντο θυρίδες ἢ φωταγωγοί. Ἡ στέγη τῆς οἰκίας ἦτο ἐπίπεδος καὶ ἦτο δυνατόν νὰ περιπατήσῃ κανεὶς ἐπ' αὐτῆς εὐκόλως. Οἱ τοῖχοι τῆς οἰκίας τοῦ Κίμωνος εἶχον καὶ ζωγρα-

φίας, ἐνῶ εἰς τὰς ἄλλας οἰκίας αἱ ζωγραφίαι συνηθίζοντο ἀργότερον. Προηγουμένως αἱ ζωγραφίαι εἰς τοὺς τοίχους δὲν ἦσαν τοῦ συρμοῦ.

Τὰ ἐπιπλα ἦσαν πολὺ ἀπλᾶ. Ὑπὴρχον πολλὰ μετὰλλινα σκεύη, καθρέπται μπρούτζινοι διὰ τὰς γυναῖκας καὶ πολλὰ ζωγραφισμένα ἄγγεϊα.

Σκηνὴ ἀπὸ τὴν οἰκίαν τῆς νύμφης.

Ἡ εἰκὼν μᾶς δεικνύει κάτι ἀπὸ τὴν ζωὴν μέσα εἰς τὴν ἀρχαίαν οἰκίαν. Εἶναι ἡ δευτέρα ἡμέρα τοῦ γάμου. Εἰς τὴν νύμφην προσέρχονται φίλοι, διὰ νὰ τὴν ἐπισκεφθοῦν. Μία κάθηται καὶ ἄλλη στέκεται ὀρθία. Καὶ αἱ δύο παίζουν μὲ ἓνα πούλακι. Ἄλλη φίλη πλησιάζει καὶ φέρει ὡς δῶρον ἓν ὠραῖον ἄγγειον. Ἄλλη τακτοποιεῖ ἄνθη εἰς ὠραῖα ζωγραφισμένα βάζα. Ἄλλη μία τακτοποιεῖ τὸ φόρεμά της καὶ παρατηρεῖ. Πόσον ἀπλοῦν εἶναι τὸ ἐσωτερικὸν τῆς οἰκίας! Πόσον χαριτωμένοι μᾶς παριστάνονται αἱ νεαραὶ αὐταὶ γυναῖκες! Πόσον ὠραῖα εἶναι τὰ φορέματά των!

Τὰ δωμάτια σπανίως ἐθέρμαινον, ἀλλ' ὅταν ἦτο ἀνάγκη, ἔκαιον κάρβουνα μέσα εἰς ἓν εἶδος σημερινῶν μαγκαλιῶν. Αὐτὰ ἐλέγοντο ἀνθράκια ἢ πύραυνοι. Τὴν νύκτα τὴν οἰκίαν ἐφώτιζον λυχνίαι μὲ ἔλαιον.

55. ΤΙ ΕΦΟΡΟΥΝ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ

Εἰς ὅλην τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο ἡ ἴδια. Οἱ ἀρχαῖοι μᾶς πρόγονοι ἦσαν πολὺ ἀπλοῖ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν των, ἐνῶ οἱ κάτοικοι τῶν ἀνατολικῶν λαῶν καὶ μάλιστα οἱ Πέρσαι ἐφόρουσαν πολὺ ἐπιδεικτικὰ καὶ πολυποίκιλα φορέματα.

Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν γυναικῶν ἦτο σχεδὸν ὁμοία, ἂν καὶ τῶν γυναικῶν τὰ φορέματα ἔπιπτον ἐπάνω τῶν περισσότερον πλούσια καὶ χυτά.

Ἡ ἀρχαία ἐνδυμασία εἶχε δύο φορέματα. Τὸ ἐν ἦτο τὸ

Χιτῶν ἀπλοῦς, χιτῶν μὲ διπλοῖδιον, ἱμάτιον.

ἐσωτερικὸν φόρεμα καὶ ἐλέγετο χιτῶν, τὸ ἄλλο ἐφόρουσαν ἀπ' ἔξω καὶ τὸ ὠνόμαζον ἱμάτιον ἢ μανδύαν. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ φορέματα προεφύλασσον τὸ σῶμα ἀπὸ τοῦ ψυχροῦ τοῦ χειμῶνος καὶ τὴν θερμότητα τοῦ θέρους.

Ὁ χιτῶν ἦτο ἀπλοῦς φόρεμα, τὸ ὁποῖον περιέβαλλε τὸ σῶμα ἐμπρὸς καὶ ὀπίσω. Εἰς τοὺς ὤμους ἐπιάνετο μὲ πόρπας καὶ ἐζώνετο εἰς τὴν μέσην. Ὁ χιτῶν τῶν ἀνδρῶν ἔφθανε μέχρι τῶν γονάτων, ἐνῶ τῶν γυναικῶν ἔφθανε χαμηλὰ μέχρι τῶν ποδῶν (ποδηρῆς χιτῶν). Αἱ γυναῖκες ἐζώνον τὸν χιτῶνα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε αἱ πτυχαὶ τοῦ φορέματος ἔπιπτον πλούσιαι εἰς τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ σώματος.

Τὸ ἱμάτιον ἦτο ὕφασμα μάλλινον καὶ ἐπίμηκες. Τὸ ὕφασμα αὐτὸ ἦτο χονδρότερον ἀπὸ τὸν χιτῶνα καὶ ἦτο ἢ λεῖον ἢ μὲ χνουδι. Ἐρρίπτετο ἐπάνω ἀπὸ τὸν χιτῶνα καὶ ἔφθανεν ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ μέχρι τῆς κνήμης. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐτακτοποιεῖτο τὸ ἱμάτιον εἰς τὸ σῶμα, ἐφάνερωνε τὴν καλαισθησίαν καὶ τὴν ἐπιδεξιότητα ἐκείνου, ὁ ὁποῖος τὸ ἐφόρει.

Τὸ ἱμάτιον τὸν χειμῶνα ἦτο δυνατόν νὰ περιτυλιχθῇ σφικτὰ γύρω εἰς τὸ σῶμα, ἐνῶ τὸ θέρος ἐτακτοποιεῖτο κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ ἀφήνῃ τὰ μέλη τοῦ σώματος περισσότερον ἐλεύθερα.

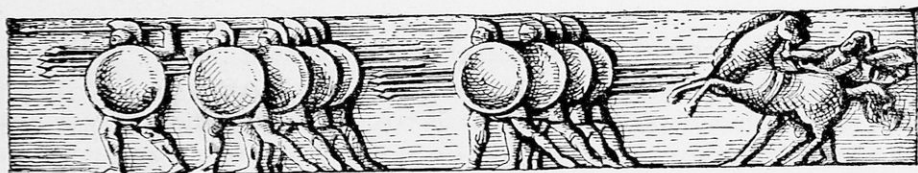
Εἰς τοὺς πόδας των οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες ἐφόρουσαν σανδάλια, ἀλλὰ περιεπάτουσαν καὶ χωρὶς σανδάλια. Ὑπῆρχον τότε διαφόρων εἰδῶν σανδάλια.

Εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Περικλέους οἱ ἄνδρες δὲν ἐφόρουσαν πλέον κοσμήματα, ὅπως εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὀμήρου. Αἱ γυναῖκες ὅμως ἡγάπων πάντοτε τὰ ὠραῖα κοσμήματα.

Ὁ Ἀθηναῖος εὐγενὴς ἐνεδύετο τὸν χιτῶνα, ἐτακτοποιεῖ ὠραῖα τὸ ἱμάτιον ἢ τὸν μανδύαν, ἐφόρει τὰ σανδάλιά του, ἐλάμβανε μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἢ ὁποῖα ἔφερε δακτύλιον, τὴν ράβδον τοῦ καὶ ἀσκεπὴς ἐξήρχετο εἰς περίπατον εἰς τὰς ὁδοὺς.

Ἡ Ἀθηναία κυρία μὲ πολλὴν χάριν καὶ ἀπλότητα ἐτακτοποιεῖ τὰ φορέματά της. Τὴν κεφαλὴν της, ἢ ὁποῖα ἦτο ὠραῖα κτενισμένη, ἔδενε μὲ περίδεσμον. Εἰς τὰ ὦτα της ἐκρέμα ὠραῖα σκαλισμένα ἐνώτια, εἰς τὸν λαιμὸν ὠραῖον περιδέραιον καὶ ἔφερεν εἰς τὰς χεῖρας της ψέλια (βραχιόλια). Ἡ Ἀθηναία ἐκράτη ἐπίσης, ὅπως ἡ σημερινὴ κυρία, ριπίδιον ἢ ὀμβρέλλαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε΄

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

56. ΤΑ ΑΙΤΙΑ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

Ἡ ὥραία αὐτὴ ἐποχή, ἥ ὁποία τόσον λαμπρὰ ἐδόξασε τὰς Ἀθήνας κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ μεγαλυτέρου πολιτικοῦ τῶν Ἀθηνῶν, τοῦ Περικλέους, ἔφθανε δυστυχῶς εἰς τὸ τέλος της. Τὰ δύο μεγάλα κράτη, αἱ ἑνδοξοὶ Ἀθηναῖοι 431 - 404 π.Χ. καὶ ἡ ἥρωική Σπάρτη, ἐμισήθησαν τόσον πολὺ, ὥστε τρομερὸς πόλεμος ἦναψε μεταξύ των. Ὁ ἐμφύλιος αὐτὸς πόλεμος ἐκράτησε πολλὰ ἔτη καὶ εἶχε διὰ τὴν Ἑλλάδα πολὺ καταστρεπτικὰ ἀποτελέσματα.

Ὁ πέμπτος λοιπὸν αἰὼν πρὸ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος ἤρχισε μὲ τοὺς ἐνδόξους πολέμους τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν, ἐτελείωσεν ἐπίσης μὲ πόλεμον. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν ἐχύθη αἷμα ἀδελφικόν! Οἱ Ἕλληνες ἐπολέμησαν μεταξύ των!

Διατί ὅμως ἦναψεν ὁ ἀδελφικὸς αὐτὸς πόλεμος, ὁ ὁποῖος ἐχώρισε τὴν Ἑλλάδα εἰς δύο ἐχθρικά στρατόπεδα;

Ὁ Περικλῆς εἰς τὰ ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐκυβέρνησε τὰς Ἀθήνας, ἐπέτυχεν νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ ὁποῖα ὠνειρεύθη.

Αἱ Ἀθηναῖοι πράγματι ἐγιναν, ὅπως ἤθελεν ὁ Περικλῆς, κράτος ἰσχυρόν. Πολλαὶ πόλεις καὶ νῆσοι, ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης, ἄλλαι μὲ τὴν θέλησίν των, ἄλλαι καὶ διὰ τῆς βίας, ἐγιναν σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων. Σιγὰ σιγὰ δὲ ὅλοι αὐταὶ αἱ σύμμαχοι πόλεις, ἐκτὸς ὀλίγων, δηλαδὴ τῆς Λέσβου, τῆς Χίου καὶ τῆς Σάμου, ἔχασαν τὴν αὐτονομίαν των καὶ ἐγιναν ὑπήκοοι

τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπρεπε δηλαδή τότε αἱ πόλεις αὐταὶ νὰ ἔχουν τὸ ἴδιον πολίτευμα, τὸ ὁποῖον εἶχον καὶ αἱ Ἀθῆναι. Εἰς τὸ τέλος οἱ Ἀθηναῖοι κατάρθωσαν, ὥστε οἱ σύμμαχοί των νὰ χρησιμοποιοῦν μόνον ἀθηναϊκὰ νομίσματα. Αἱ σύμμαχοι πόλεις ἐπίσης διὰ τὰς ὑποθέσεις των ἐπήγαινον εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐζήτουν τὴν ἀθηναϊκὴν δικαιοσύνην.

Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ἐγένεν, ὅπως ἤθελεν ὁ Περικλῆς, ἐν μέγα ἀθηναϊκὸν κράτος, ὅσον ποτὲ ἄλλοτε, μὲ κέντρον τὰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὰ λαμπρὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἐγιναν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἡ πόλις ἐγένεν, ὅπως εἶπεν ὁ Περικλῆς, « Ἑλλάδος παιδευσίς », δηλαδή σχολεῖον ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Τὴν μεγάλην αὐτὴν δύναμιν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν λαμπρότητα τῶν Ἀθηνῶν ἐφοβήθησαν οἱ Σπαρτιάται καὶ οἱ σύμμαχοί των Κορίνθιοι.

Οἱ Κορίνθιοι ἦσαν σπουδαῖοι ἔμποροι καὶ ἦσαν κύριοι τοῦ Ἰονίου πελάγους. Τὰ ἐμπορικὰ των πλοῖα ἐφθάνον μέχρι τῶν πλουσιῶν ἀποικιῶν τῆς Κάτω Ἰταλίας καὶ τῆς Σικελίας. Μὲ μεγάλην δὲ ἀνησυχίαν ἐβλεπον, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν κύριοι ὅλου τοῦ Αἰγαίου πελάγους, εἶχον στρέψει τὰ βλέμματά των καὶ πρὸς τὰ ἐκεῖ. Ἦθελον δηλαδή οἱ Ἀθηναῖοι μὲ τὸ ἐμπόριόν των νὰ ἀνταγωνισθοῦν τοὺς Κορινθίους καὶ εἰς τὴν δυτικὴν θάλασσαν τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν οἱ Κορίνθιοι ἦσαν κυρίως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι παρεκίνησαν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Ἀθηναίων.

57. ΟΙ ΔΥΟ ΑΝΤΙΠΑΛΟΙ. ΑΙ ΠΡΩΤΑΙ ΕΧΘΡΟΠΡΑΞΙΑΙ

Ὅταν ἤρχισεν ὁ πόλεμος, ἡ Ἑλλὰς εὐρέθη διηρημένη εἰς δύο στρατόπεδα. Τὸ ἐν στρατόπεδον ἦτο ἡ Σπάρτη μὲ τοὺς συμμάχους τῆς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ὅλοι σχεδὸν οἱ Πελοποννήσιοι καὶ μερικαὶ πόλεις ἀπὸ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα. Μαζὶ μὲ τοὺς Σπαρτιάτας ἐπήγαν καὶ οἱ Θηβαῖοι. Τὸ ἄλλο στρατόπεδον ἦτο τὸ κράτος τῶν Ἀθηνῶν μὲ ὅλας σχεδὸν τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ μὲ τὰς ἀποικίας εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης καὶ

τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἐπίσης μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηνῶν ἦσαν ἡ Κέρκυρα καὶ ἡ Ζάκυνθος. Ἡ Λευκὰς ἦτο μὲ τὸ μέρος τῶν Πελοποννησίων.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἦσαν πολὺ ἰσχυροὶ κατὰ ξηρὰν καὶ εἶχον στρατὸν περισσότερον ἀπὸ 40.000 ὁπλίτας. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ὀλίγον στρατὸν πεζικόν, ἦσαν ὅμως πολὺ ἰσχυροὶ κατὰ θάλασσαν. Ἦτο λοιπὸν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος ἀγὼν μεταξὺ μιᾶς δυνάμεως, ἡ ὁποία ἦτο πολὺ ἰσχυρὰ κατὰ ξηρὰν, καὶ μιᾶς ἄλλης, παντοδυνάμου κατὰ θάλασσαν.

Ὁ πόλεμος ἤρχισε τὴν ἄνοιξιν περίπου τοῦ ἔτους 431 πρὸ Χριστοῦ.

Ὁ Περικλῆς διέταξεν ὅλοι οἱ κάτοικοι, οἱ ὅποιοι εὐρίσκοντο ἔξω ἀπὸ τὰς Ἀθήνας νὰ ἀφήσουν τὰς οἰκίας των καὶ τὰ κτήματά των, μαζὶ δὲ μὲ τὰς γυναῖκας των καὶ τὰ τέκνα των καὶ μὲ ὅσα πράγματα ἠδύναντο νὰ φέρουν, νὰ ἔλθουν εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ. Τὰς πόλεις αὐτὰς ὑπερήσπιζον καὶ συνέδον, ὥπως γνωρίζομεν, ἀπρόσβλητα τείχη, τὰ μακρὰ τείχη. Τὰ τείχη αὐτὰ προεφύλαξαν τότε τὸν πληθυσμὸν καὶ ἐξησφάλισαν τὴν συντήρησίν του ἀπὸ τὴν θάλασσαν.

Κόσμος πολὺς τότε ἀπὸ τὰ χωρία τῆς Ἀττικῆς ἦλθε καὶ ἐκλείσθη μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας. Οἱ δημόσιοι χώροι τῆς πόλεως, τὰ περιφράγματα τῶν ναῶν καὶ κυρίως ὁ χώρος μεταξὺ τῶν δύο μακρῶν τειχῶν ἐγέμισαν ἀπὸ πρόσφυγας.

Ἰσχυρὸς σπαρτιατικὸς στρατὸς εἰσῆλθε τότε εἰς τὴν Ἀττικὴν. Ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ ἦτο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρχίδαμος, ἀπὸ τοὺς πολὺ συνετοὺς βασιλεῖς τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀρχίδαμος ἦτο φίλος τῆς εἰρήνης καὶ προέβλεπε τὰς καταστροφάς, αἱ ὁποῖαι θὰ ἤρχοντο εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τὸν ἐμφύλιον αὐτὸν πόλεμον. Διὰ τοῦτο προσεπάθησε μὲ κάθε τρόπον νὰ ἀποτρέψῃ αὐτόν, ἀλλὰ δὲν τὸ κατώρθωσεν.

Οἱ χωρικοὶ πρόσφυγες τῆς Ἀττικῆς ἔβλεπον ἀπὸ τὰ τείχη τῶν Ἀθηνῶν μὲ πόνον εἰς τὴν καρδίαν των τὰ κτήματά των νὰ καταστρέφονται ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτας κάθε χρόνον. Οἱ Σπαρτιᾶται, μὲ τὸ νὰ ἐρημώνουν τὴν χώραν, ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐξαντλήσουν τοὺς Ἀθηναίους.

Ὁ Περικλῆς εἶχε πείσει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἀποφεύγουν κάθε μάχην εἰς τὴν ξηράν, διότι οἱ ἀντίπαλοί των εἶχον ἰσχυρὸν πεζικὸν στρατόν. Ἔστελλεν ὅμως πλοῖα ἀθηναϊκὰ εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, τὰ ὁποῖα ἀπεβίβαζον στρατιώτας καὶ ἐλεηλάτουν τὰς πόλεις τῶν Πελοποννησίων.

Τὸ σχέδιον τοῦ Περικλέους ἦτο νὰ κάμῃ τοὺς ἐχθροὺς νὰ κουρασθοῦν. Ἦθελε δὲ νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι μὲ ὅλα τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα θὰ ἠδύναντο νὰ διαθέσουν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ νικηθοῦν αἱ Ἀθῆναι. Ἀλλὰ κάτι πολὺ φοβερὸν συνέβη τὸ δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου.

58. Ο ΛΟΙΜΟΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Πλοῖον ἀπὸ ξένον λιμένα, ἔλεγον ὅτι ἔφερεν εἰς τὸν Πειραιᾶ μίαν φοβερὰν ἀσθένειαν, τὸν λοιμόν. Ἐπειδὴ δὲ ὅλος ὁ προσφυγικὸς πληθυσμὸς ἔζη εἰς τὰς Ἀθῆνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ὅχι μὲ τόσον ὑγιεινὰς συνθήκας, συσσωρευμένος εἰς οἰκίας φίλων ἢ εἰς πνιγερὰς καλύβας, ἡ νόσος γρήγορα ἔλαβε μεγάλην ἑκτασιν.

Ὁ μέγας ἱστορικὸς Θουκυδίδης, ὁ ὁποῖος ἔγραψε τὴν ἱστορίαν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μᾶς λέγει διὰ τὸν λοιμόν τὰ ἑξῆς· «οἱ ἄνθρωποι ἀπέθνησκον ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Οἱ νεκροὶ εὗρισκοντο ἐξηπλωμένοι εἰς τοὺς δρόμους ὁ εἷς ἐπάνω εἰς τὸν ἄλλον. Ἄλλοι πάλιν ἐτοιμοθάνατοι ἔσβηναν κοντὰ εἰς τὰς κρήνας, ὅπου ἐπῆγαν νὰ δοσισθοῦν ὀλίγον».

59. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΚΛΕΟΥΣ. ΔΗΜΑΓΩΓΟΙ

Μεγάλῃ καταστροφῇ! Τὸ ἕν τρίτον τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Ἀθηνῶν ἀπέθανεν ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν αὐτήν. Ἡ μεγαλυτέρα ὅμως συμφορά, ἡ ὁποία ἔπληξε τότε τὰς Ἀθῆνας, ἦτο ὁ θάνατος τοῦ Περικλέους, ὁ ὁποῖος προσεβλήθη ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἰδίαν νόσον. 429 π.Χ.
Ὁ Περικλῆς ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν ἐβδομήκοντα ἐτῶν. Ποῖος ἀπὸ τοὺς πολιτικοὺς τῶν Ἀθηνῶν θὰ ἦτο τώρα ἄξιος νὰ συνεχίσῃ μὲ ἐπιτυχίαν τὸν πόλεμον αὐτόν;

Ὁ Περικλῆς εἶχε κατορθώσει νὰ ἐνώσῃ τὰ δύο κόμματα, τὰ ὁποῖα ὑπῆρχον εἰς τὰς Ἀθῆνας· δηλαδὴ τὸ κόμμα τῶν

πλουσίων ἢ ἀριστοκρατικῶν καὶ τὸ κόμμα τοῦ δήμου, δηλαδὴ τῶν πτωχοτέρων τάξεων. Πρὸς ὅλους ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν καὶ πολλάκις ἠναντιώμετο εἰς τὰς ἀπαιτήσεις των.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὅλοι οἱ πολῖται ἠνωμένοι ἐβοήθησαν, ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ ἡ μεγάλη πολιτικὴ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἡ ὁποία ἔφερε πλοῦτον καὶ δύναμιν εἰς τὸ κράτος.

Οἱ ἄλλοι ὅμως πολιτικοί, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἔλεγον εἰς τὸν λαὸν μόνον ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα τὸν ἠὐχαρίστουν, καὶ ὄχι τὴν ἀλήθειαν. Ὁ λαὸς λοιπὸν ἠὐχαριστεῖτο καὶ ἐξέλεγεν αὐτοὺς στρατηγοὺς ἄρχοντας. Τοὺς ἀρχηγούς αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι κατάρθωνον μὲ τὴν κολακείαν νὰ ἔχουν τὸν δῆμον μὲ τὸ μέρος των καὶ νὰ τὸν ὀδηγοῦν ὅπως αὐτοὶ ᾔθελον ὀνομάζομεν **δημαγωγούς**.

Τοιοῦτος δημαγωγός, ὁ ὁποῖος ἐφάνη εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Περικλέους, ἦτο ὁ **Κλέων**. Οὗτος δὲν κατήγετο ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ἦτο ἰδιοκτῆτης ἐνὸς βυρσοδεψείου, ὅπου εἰργάζοντο πολλοὶ δοῦλοι, καὶ ἦτο ἄνθρωπος ἐμπαθὴς καὶ ὀρμητικός. Ἀντίπαλός του ἦτο ὁ **Νικίας**, πλούσιος καὶ ἀπὸ παλαιὰν εὐγενῆ οἰκογένειαν. Ὁ Νικίας ἦτο ὁ εὐγενέστερος ἀπὸ τοὺς πολιτικούς ἄνδρας τότε καὶ δὲν εἶχε καθόλου ἐγωῖσμόν. Ἦτο ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ᾔθελε τὴν εἰρήνην μὲ τοὺς Σπαρτιάτας.

Ὁ πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης ἐξηκολούθησεν ἐπὶ δέκα ἔτη μὲ τὸν ἴδιον τρόπον, ὅπως καὶ πρότερον.

Εἰς τὸ διάστημα αὐτὸ δύο σπουδαῖα γεγονότα ἐγίναν. Ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων **Δημοσθένης** μὲ ἀθηναϊκὸν στόλον κατέλαβε τὴν Πύλον εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσσηνίας καὶ εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυαρίνου. Εἰς μίαν 425 π.Χ. νῆσον ἐκεῖ, τὴν **Σφακτηρίαν**, ἠχμαλωτίσθησαν 420 ὀπλίται, ἐκ τῶν ὁποίων 181 ἦσαν σπουδαῖοι τῆς Σπάρτης πολῖται. Τότε ἐξ αἰτίας τοῦ Κλέωνος οἱ Ἀθηναῖοι ἀπέρριψαν τοὺς ὄρους διὰ τὴν εἰρήνην, τοὺς ὁποίους ἐπρότειναν οἱ Σπαρτιάται. Ἐχάθη δὲ τότε μία μεγάλη εὐκαιρία διὰ τοὺς Ἀθηναίους νὰ εἰρηνεύσουν μὲ τὴν Σπάρτην καὶ νὰ κρατήσουν τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν εἶχον μετὰ τῶν Ἑλλήνων.

60. ΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΒΡΑΣΙΔΟΥ

Τὸ ἄλλο γεγονός εἶναι ἡ ἐκστρατεία, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ Σπαρτιάτης Βρασίδης εἰς τὴν Θράκην. Διὰ πρώτην φοράν ἡ Σπάρτη μὲ τὸν γενναῖον αὐτὸν καὶ μεγαλοφυῆ στρατηγὸν ἀπεφάσισε νὰ κτυπήσῃ τὴν δύναμιν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους εἰς τὰς ἀποικίας. Ὁ Βρασίδης ἦτο ὁ ἄνθρωπος, τὸν ὁποῖον ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἐγνώρισεν ἡ Σπάρτη. Αὐτὸς τότε ἔσωσε τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν ἀπελπιστικὴν θέσιν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε φθάσει.

Ὁ Βρασίδης εἶχε πολλὰς ἀρετάς. Ἦτο πολὺ ἀνδρεῖος, ἀκούραστος καὶ ἀποφασιστικός. Οἱ ἄρχοντες τῆς πατρίδος του δὲν ἦσαν πάντοτε σύμφωνοι εἰς τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ ὁποῖα συνελάμβανε τὸ ἐπιχειρηματικὸν τοῦ πνεῦμα. Ἀλλὰ καὶ μίαν ἄλλην ἀρετὴν εἶχεν ὁ Βρασίδης, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον οἱ συμπατριῶται του. Ἦτο σπουδαῖος ρήτωρ καὶ ἔπειθε πολὺ μὲ τὸν λόγον του.

Ὁ Βρασίδης ἐστηρίχθη εἰς τὴν φιλίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περδίκκου καὶ ἐπεχείρησε μίαν μεγάλην καὶ δύσκολον ἐκστρατείαν. Ἐβάδισε διὰ μέσου τῆς Θεσσαλίας, ἡ ὁποία δὲν ἦτο φίλη μὲ τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐβάδισε πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν μέχρι τοῦ Στρυμόνος ποταμοῦ, ὅπου ἐκυρίευσεν μίαν σπουδαίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Ἀμφίπολιν, εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυμόνος.

Ἐναντίον τοῦ Βρασίδου ἐξεστράτευσεν τότε ὁ Κλέων μὲ ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ στρατόν. Εἰς μίαν δὲ μάχην, ἡ ὁποία ἐγένεν ἐκεῖ, ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐνίκηθη. Καὶ οἱ δύο στρατηγοὶ Κλέων καὶ Βρασίδης ἔπεσαν κατ' αὐτὴν. Τότε 421 π.Χ. εἰς τὰς Ἀθήνας ἐκέρδισε τὸ κόμμα τοῦ Νικίου. Οὗτος ἦλθεν εἰς συνεννόησιν μὲ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἐγένεν εἰρήνην μετὰ δέκα ἔτη ἐμφυλίου πολέμου, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάσθη Νικίειος εἰρήνη. Τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσεν ἡ πρώτη περίοδος τοῦ πολέμου.

61. ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.
Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ. ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΣΙΚΕΛΙΑΝ

Ἡ εἰρήνη δὲν διετερήθη ἐπὶ πολὺν καιρόν. Εἰς τὰς Ἀθήνας ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος, τὸ ὁποῖον ἐπέμενε νὰ ἐξακολου-

θήση ὁ πόλεμος ἐναντίον τῆς Σπάρτης, ἔγινεν ὁ Ἀλκιβιάδης.

Ὁ Ἀλκιβιάδης κατήγετο ἀπὸ πολὺ πλουσίαν ἀθηναϊκὴν οἰκογένειαν καὶ ἦτο συγγενὴς τοῦ Περικλέους. Ἦτο περίφημος διὰ τοὺς πολλοὺς ἵππους καὶ τὰς πολλὰς ἀμάξας του. Ὑπῆρξε μαθητὴς τοῦ μεγαλυτέρου διδασκάλου, ὁ ὁποῖος ἔζη τότε, τοῦ Σωκράτους. Ἦτο πολὺ ὠραῖος ὁ Ἀλκιβιάδης καὶ ἔξυπνος, ἀλλ' ἠγάπα πολὺ τὰς φιλονικίας καὶ τὴν δόξαν. Ἦθελε πάντοτε νὰ εἶναι πρῶτος.

Ἐνῶ ἀκόμη ἦτο πολὺ νέος, ἔλαβε μέρος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ πολέμου εἰς δύο μάχας μαζί με τὸν διδάσκαλόν του, τὸν Σωκράτην. Εἰς μίαν μάλιστα ἀπὸ αὐτὰς ἐπληρώθη.

Ὁ Ἀλκιβιάδης κατῴρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς συμπατριώτας του νὰ κάμουν μίαν ὀλεθρίαν ἐκστρατείαν εἰς τὴν νῆσον Σικελίαν. Ἐκεῖ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον φίλους συμμάχους πόλεις ἀπὸ τὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἦτο εἰς τὴν κυβέρνησιν ὁ Περικλῆς. Ὁ σπουδαῖος αὐτὸς πολιτικός με ἐνδιαφέρον εἶχε στρέψει τὸ βλέμμα του καὶ εἰς τὰς πλουσίας ἐκείνας ἑλληνικὰς ἀποικίας. Ἡ σπουδαιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις ἐκεῖ, ὅπως γνωρίζομεν, ἦσαν αἱ Συρακοῦσαι. Ἡ πόλις ὅμως αὕτη ἦτο ἀποικία καὶ φίλη τῶν Κορινθίων, ἦτο δὲ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὰς Ἀθήνας.

Τώρα ὁ Ἀλκιβιάδης με τὴν μεγάλην φιλοδοξίαν του ἐσκέφθη νὰ πραγματοποιήσῃ ἓν μέγα ὄνειρον· νὰ κυριεύσῃ ὁλόκληρον τὴν Σικελίαν. Ἐὰν κατῴρθωνε τοῦτο, θὰ ἔκαμνε τὰς Ἀθήνας ἡγεμονίδα ὅλου τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀπὸ τὴν ἀνατολὴν ἕως τὴν δύσιν.

Ἡ εὐκαιρία ἐδόθη. Ἡ Ἑγεστα, πόλις εἰς τὴν Σικελίαν, φίλη δὲ καὶ σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἐζήτησε τὴν βοήθειάν των, διότι ἐπολέμει τότε ἐναντίον τῶν γειτόνων τῆς Σελινουντίων. Οἱ κάτοικοι τῆς Σελινουδντος ὑπεστηρίζοντο ἀπὸ τοὺς Συρακουσίους, φίλους τῶν Κορινθίων καὶ τῶν Λακεδαιμονίων.

Οἱ Ἀθηναῖοι πολῖται, χωρὶς νὰ γνωρίζουν οὔτε πόσον

Ὁ Ἀλκιβιάδης.

μεγάλη ἦτο ἡ Σικελία, οὔτε πόσον πληθυσμὸν εἶχε, συνεφώνησαν μὲ τὴν γνώμην τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ ἀπεφάσισαν τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν.

Ἦτο ἄνοιξις! Οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι εἶχον μαζευθῇ εἰς τὸν λιμένα τοῦ Πειραιῶς, διὰ νὰ προπέμψουν τοὺς ἀναχωροῦντας στρατιώτας, ποτὲ ἕως τῶρα δὲν εἶχον ἴδει στρατὸν τόσον ὠραῖα ὠπλισμένον. Ἐτοιμοὶ νὰ ἀποπλεύ-
 415 π.Χ. σουν ἦσαν 134 τριήρεις ἀθηναϊκαί. Ὁ στρατὸς αὐτὸς ἐπήγαινε νὰ κυριεύσῃ ὀλόκληρον τὴν Σικελίαν. Ἀρχηγοὶ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ στόλου ἦσαν ὁ Ἀλκιβιάδης, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε 30 ἐτῶν, ὁ Νικίας καὶ ὁ Λάμαχος.

Στήλη Ἑρμοῦ.

62. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

Ἀλλὰ συνέβη τότε, τὴν παραμονὴν ἀκριβῶς τῆς ἡμέρας, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεχώρησεν ὁ στόλος διὰ τὴν Σικελίαν, ἓν περίεργον γεγονός.

Τὴν πρωΐαν τῆς ἡμέρας ἐκείνης εὐρέθησαν κομμέναι αἱ κεφαλαὶ τῶν Ἑρμῶν. Οἱ Ἑρμαῖ ἦσαν στήλαι εἰς τὰς ὁδοὺς, ἔφερον δὲ ἐπάνω τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἑρμοῦ. Οἱ ἐχθροὶ τοῦ Ἀλκιβιάδου κατηγό-

ρησαν αὐτόν, ὅτι μὲ μερικοὺς φίλους τοῦ ἔκαμε τὴν ἀσέβειαν αὐτὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐσέβοντο πολὺ τοὺς Ἑρμᾶς καὶ ἔκαμαν τότε τὴν παραφροσύνην νὰ στείλουν εἰς τὴν Σικελίαν πλοῖον νὰ ὀδηγήσῃ τὸν Ἀλκιβιάδην εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ νὰ δικασθῇ. Ὁ Ἀλκιβιάδης ὁμως κατῴρθωσε νὰ δραπετεύσῃ εἰς τὴν Σπάρτην· ἐκεῖ δὲ ἔδωσεν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ὀλεθρίας συμβουλὰς διὰ τὴν πατρίδα του!

Αἱ ἐπιχειρήσεις τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Σικελίαν ἀπέτυχον. Οἱ Σπαρτιάται ἔστειλαν βοήθειαν εἰς τοὺς Συρακουσίους, οἱ ὅποιοι εἶχον λάβει ἐν τῷ μεταξὺ θάρρος. Ὁ Νικίας 413 π.Χ. ἔβλεπεν, ὅτι δὲν ἠδύνατο πλέον τίποτε νὰ κατορθώσῃ. Μία ἄλλη βοήθεια, ἡ ὁποία ἐστάλη ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους εἰς τὸν Νικίαν, δὲν ἠμπόρεσε νὰ σώσῃ τὴν κατάστασιν. Οἱ Συρακούσιοι ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὅποιοι ἔπαθον ἐκεῖ τρομερὰν καταστροφὴν.

Νόμισμα Συρακουσίων.

Ἐκόπη εἰς ἀνάμνησιν τῆς νίκης τοῦ 413 π.Χ. καὶ θεωρεῖται ἔν ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα τῆς ἀρχαίας σφραγιδογλυφικῆς τέχνης.

Ὁ ἱστορικὸς Θουκυδίδης μᾶς περιγράφει μὲ τὰ ζωηρότερα χρώματα τὴν καταστροφὴν αὐτὴν καὶ λέγει τὰ ἑξῆς :

«Αὐτό, τὸ ὁποῖον συνέβη τότε, εἶναι τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλον τὸν πόλεμον κατὰ τὴν γνώμην μου καὶ τὸ μεγαλύτερον ἀπὸ ὅσα ἤκουσα. Ἡ φοβερὰ αὐτὴ καταστροφή ἐδόξασε πολὺ τοὺς νικητάς, ὑπῆρξε δὲ πολὺ ὀλεσθρία διὰ τοὺς ἡττημένους. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκηθησαν καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ εἰς τὴν θάλασσαν ὑπέστησαν δὲ τὰς μεγαλυτέρας συμφορὰς καὶ ἔχασαν τὰ πάντα. Ἐπαθον ἀληθῆ πανωλεθρίαν καὶ ἔχασαν καὶ τὸν περὶ τὸν στρατὸν καὶ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ἀπὸ τοὺς πολλοὺς στρατιώτας, οἱ ὅποιοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Σικελίαν, πολὺ ὀλίγοι ἐσώθησαν καὶ ἐγύρισαν εἰς τὴν πατρίδα των».

63. ΤΡΙΤΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ.

ΔΕΚΕΛΕΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ. Ἡ ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΜΜΑΧΩΝ

Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας ἡ εἵδησις τῆς τρομερᾶς καταστροφῆς, ἀπελπισία κατέλαβε τοὺς Ἀθηναίους, διότι ἔχα-

σαν εἰς τὴν Σικελίαν τὰ καλύτερα παλληκάρια των. Μεγάλην ἀπογοήτευσιν ἐπίσης ἡσθάνοντο, διότι ἔβλεπον τὸν ναύσταθμον νὰ ἔχῃ πολὺ ὀλίγα πλοῖα καὶ τὰ ταμεῖα τοῦ κράτους χωρὶς χρήματα. Ὅλα ἐφάνερωνον, ὅτι τίποτε πλέον δὲν ἔσφζε τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὴν παροῦσαν στιγμὴν!

Ἐν τούτοις οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον τὴν ἀπόφασιν μὲ τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα εἶχον, νὰ μὴ ὑποχωρήσουν. Ἀπέναντι τοῦ κινδύνου, ὁ ὁποῖος τόσον αἰφνιδίως παρουσιάσθη, ἦσαν πρόθυμοι νὰ φανοῦν πειθαρχικοὶ εἰς ὅλα. Ἦτο ὅμως πλέον ἀργά. Θλιβερά πράγματα ἐγίναν μέσα εἰς τὰ ἐννέα ἔτη, μετὰ τὴν καταστροφὴν εἰς τὴν Σικελίαν.

Οἱ Σπαρτιᾶται τὴν ἀνοιξιν τοῦ 413 π. Χ. εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ κατέλαβον τὴν Δεκέλειαν. Ἀφοῦ δὲ ὠχύρωσαν τὸν τόπον, ἔκαμνον ἐπιδρομὰς καὶ ἡμπόδιζον τοὺς Ἀθηναίους νὰ ἐργάζωνται εἰς τὰ μεταλλεῖα τοῦ Λαυρείου, τὰ ὁποῖα ἦσαν ἡ κυριωτέρα πηγὴ πλούτου. Διὰ τοῦτο τὴν περίοδον αὐτὴν τοῦ πολέμου ὀνομάζομεν Δεκελεικὸν πόλεμον.

Πολλαὶ νῆσοι ἐξ ἄλλου εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ἔφυγον ἀπὸ τὴν Ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν καὶ ἐπῆγαν μὲ τὸ μέρος τῶν Σπαρτιατῶν. Ἐπίσης εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀπεχώρησαν αἱ σύμμαχοι πόλεις ἢ μία κατόπιν τῆς ἄλλης.

Τὸ χειρότερον ὅμως ἦτο, ὅτι οἱ Σπαρτιᾶται ἔκαμαν συμμαχίαν μὲ τοὺς Πέρσας. Αἱ δύο αὐταὶ δυνάμεις ἀποφασίζουν τώρα νὰ κτυπήσουν ἀπὸ κοινοῦ τοὺς Ἀθηναίους. Οἱ Πέρσαι δίδουν χρήματα καὶ βοηθοῦν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ κατασκευάσουν στόλον. Τώρα οἱ Σπαρτιᾶται ἡμποροῦν μὲ τὸν στόλον των νὰ πολεμοῦν τοὺς Ἀθηναίους καὶ εἰς τὴν θάλασσαν, ἐνῶ προηγουμένως μόνον κατὰ ξηρὰν ἐπολέμουν αὐτούς. Παρ' ὅλα ταῦτα, μέσα εἰς τὰ τόσα ἀτυχήματα, τὰ ὁποῖα ἐπληξαν τότε τὰς Ἀθήνας, ἔλαμψε καὶ πάλιν διὰ μερικὰ ἔτη ἡ δύναμις τῶν Ἀθηνῶν. Εἰς τὴν Μίλητον, ἡ ὁποία ἀπεστάτησεν ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας, ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἐκέρδισε σπουδαίαν νίκη. Ἡ νίκη αὕτη ἐσταμάτησε τὰς ἐπιτυχίας τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους.

64. Ο ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Ὁ πολυπλάνητος Ἀλκιβιάδης ἐφιλονίκησε μὲ τοὺς Σπαρτιάτας, ἔφυγεν ἀπὸ τὴν Σπάρτην καὶ ἐπήγεν εἰς τὸν Πέρσῃν σατράπην **Τισσαφέρην**. Ἐκεῖ ἐφρόντισε μὲ κάθε τρόπον νὰ διαβάλλῃ τοὺς Σπαρτιάτας καὶ νὰ τοὺς βλάψῃ.

Κατόπιν κατώρθωσε μὲ μεγάλην ἐπιτηδειότητα νὰ συμφιλιωθῇ μὲ τοὺς συμπατριώτας του. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐλησμόνησαν τὸ παρελθὸν καὶ διώρισαν τὸν Ἀλκιβιάδην ἕνα ἀπὸ τοὺς δέκα στρατηγούς. Σπουδαίας πραγματικῶς νίκας ἐκέρδισαν τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν των. Δι' ἓν δὲ χρονικὸν διάστημα ἔγιναν πάλιν κύριοι εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ θάρρος καὶ ἡ στρατηγικὴ τέχνη τοῦ Ἀλκιβιάδου συνετέλεσαν, ὥστε ὁ στόλος τῶν Ἀθηνῶν νὰ νικήσῃ τὰ πλοῖα τῶν Σπαρτιατῶν.

Εἰς τὴν Προποντίδα πλησίον τῆς Κυζίκου, οἱ Σπαρτιάται ἔπαθον μεγάλην καταστροφὴν ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον καὶ ἠναγκάσθησαν νὰ εἰρηνεύσουν μὲ τοὺς Ἀθηναίους. **410 π.Χ.** Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἀνοήτως ἀπέρριψαν τότε τὰς προτάσεις τῶν Σπαρτιατῶν, διότι παρεσύρθησαν ἀπὸ ἕνα δημαγωγόν.

Ὁ Ἀλκιβιάδης ὕστερον ἀπὸ ὀκτῶ ἐτῶν ἀπουσίαν ἐπέστρεψε καὶ πάλιν εἰς τὴν πατρίδα του. Μὲ τὴν στρατηγικὴν καὶ διπλωματικὴν του ἱκανότητα εἶχε πολὺ βοηθήσει τὴν πατρίδα του μέσα εἰς τὰ τρία ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἦτο στρατηγός. Οἱ συμπατριῶται του τὸν ἐδέχθησαν μὲ πολὺ μεγάλον ἐνθουσιασμόν.

65. Ο ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΚΑΙ Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΕΙΣ ΑΙΓΟΣ ΠΟΤΑΜΟΥΣ.
Η ΕΝ ΑΡΓΙΝΟΥΣΑΙΣ ΝΑΥΜΑΧΙΑ

Ἀλλὰ τὰ πράγματα ἥλλαξαν πολὺ εἰς βάρος τῶν Ἀθηναίων. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἔστειλε σατράπην εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἀντὶ τοῦ Τισσαφέρους τὸν νεώτερον **408 π.Χ.** υἱόν του, τὸν **Κῦρον**. Ὁ Κῦρος ἦτο δραστήριος καὶ φιλόδοξος ἄνθρωπος. Συγχρόνως οἱ Σπαρτιάται ἐξέλεξαν ναύαρχον ἕνα πολὺ σπουδαῖον ἄνδρα, τὸν **Λύσανδρον**. Ὁ Λύ-

σανδρος ἦτο πολὺ ἱκανὸς στρατιωτικὸς καὶ διπλωμάτης, ἦλθε δὲ εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν Κύρον καὶ ἐκέρδισε τὴν ἐμπιστοσύνην του.

Οἱ Ἀθηναῖοι μετ' ὀλίγον ἔκαμαν τὴν ἀπερισκεψίαν νὰ παύσουν τὸν Ἀλκιβιάδην ἀπὸ τὴν στρατηγίαν, διότι ἐνίκηθησαν εἰς μίαν ὄχι σπουδαίαν μάχην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Ἀλκιβιάδης δὲν ἦτο παρὼν. Εἰς τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν καὶ τὸ τελευταῖον μέγα σφάλμα νὰ ἀπομακρύνουν τὸν καλύτερον καὶ τὸν περισσότερον ἱκανὸν στρατηγόν, τὸν ὁποῖον εἶχον τότε. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἀπεσύρθη εἰς τὸν Ἑλλησποντον, ἀπὸ ὅπου ἠδύνατο νὰ παρακολουθῇ ὅσα συνέβαινον. Ἦτο δὲ πεπρωμένον εἰς αὐτὸν νὰ μὴ ἴδῃ πλέον τὰς Ἀθήνας.

Ὁ ναύαρχος Κόνων, ὁ ὁποῖος διεδέχθη τὸν Ἀλκιβιάδην, ἦτο ἱκανὸς στρατηγός, ἀλλὰ δὲν ἦτο τόσον ἰσχυρός, ὥστε νὰ πολεμήσῃ ἐναντίον τῶν δύο ἡνωμένων δυνάμεων τοῦ Λυσάνδρου καὶ τοῦ Κύρου.

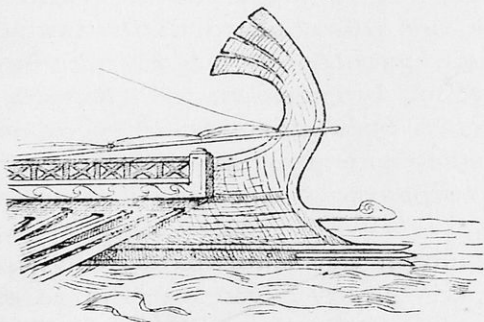
Τὰ πράγματα ὅμως ἥλλαξαν πρὸς ὠφέλειαν τῶν Ἀθηναίων, ὅταν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 406 π.Χ. εἰς τὴν θέσιν τοῦ Λυσάνδρου διώρισαν ναύαρχον τὸν Καλλικρατίδαν. Οὗτος ἐνίκησε τὸν Κόνωνα εἰς τὸν λιμένα τῆς Μυτιλήνης καὶ ἀπέκλεισεν ἐκεῖ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον. Ἡ δύναμις τῶν Ἀθηναίων κατὰ θάλασσαν ἐφάνη τότε, ὅτι κατεστρέφετο τελείως.

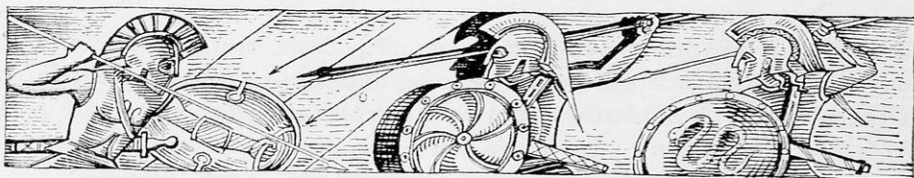
Οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἔδειξαν κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμήν ἀξιοθαύμαστον δραστηριότητα. Ἐντὸς ἐνὸς μηνὸς κατεσκεύασαν νέον στόλον ἀπὸ 110 πλοῖα καὶ ἔστειλαν αὐτὰ πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποκλεισθῇ εἰς τὴν Μυτιλήνην. Τότε κατὰ τὸ θέρος πλησίον τῶν νη-
 406 π.Χ. σίδων Ἀργινουσῶν, αἱ ὁποῖαι εὕρισκονται μεταξὺ τῆς Μυτιλήνης καὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἔγινε μία σπουδαία ναυμαχία. Αἱ 150 ἀθηναϊκαὶ τριήρεις ἐνίκησαν τὸν στόλον τῶν Λακεδαιμονίων, ὁ ὁποῖος ἀπετελεῖτο ἀπὸ 120 πλοῖα. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην, ἡ ὁποία τόσον ἐδῆρξε τοὺς Ἀθηναίους, ἐφονεύθη καὶ ὁ Σπαρτιάτης ναύαρχος. Τὴν λαμπρὰν αὐτὴν νίκην τῶν Ἀθηναίων ἀμαυρῶνει μία ἀσυγχώρητος πρᾶξις τοῦ

ἀθηναϊκοῦ δήμου. Οὗτος παρεσύρθη ἀπὸ τοὺς δημαγωγούς καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τοὺς ἐνδόξους στρατηγούς, διότι οὔτοι, ἐπειδὴ ἡ θάλασσα ἦτο πολὺ τρικυμιώδης, δὲν περισυνέλεξαν τὰ ναυάγια καὶ τοὺς νεκροὺς κατὰ τὴν ναυμαχίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Καλλικρατίδου, ναύαρχος τῶν Λακεδαιμονίων διωρίσθη καὶ πάλιν ὁ Λύσανδρος. Οὗτος ἐνίκησε τοὺς Ἀθηναίους εἰς μίαν θέσιν τοῦ Ἑλ- 405 π.Χ. λησπόντου, πλησίον τῶν ἐκβολῶν ἐνὸς μικροῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Αἰγὸς ποταμοί. Κατὰ τὴν ναυμαχίαν ἐκείνην οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαθον μεγάλην καταστροφὴν.

Ὅλος σχεδὸν ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος καὶ οἱ ἄνδρες ἡχμαλωτίσθησαν ἀπὸ ἀμέλειαν τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔδωσαν προσοχὴν εἰς τὴν ὀρθὴν προειδοποίησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου, ὁ ὁποῖος εὗρίσκετο, ὅπως γνωρίζομεν, ἐκεῖ πλησίον. Ἐν δὲ πλοῖον ἀπὸ τὰ σωθέντα, ἡ Πάραλος, ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, διὰ τὴν ἀναγγεῖλη τὴν συμφορὰν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ

ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

66. ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ — Η ΠΤΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

“Όταν ἡ θλιβερά εἴδησις διεδόθη εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, θρήνος μέγας ἠκούετο ἀπὸ τὸν λιμένα μέχρι τῶν Ἀθηνῶν διὰ μέσου τῶν μακρῶν τειχῶν. Ὁ καθείς ἀνεκοίνωνε τὴν καταστροφὴν εἰς τὸν ἄλλον. Κανείς δὲν ἐκοιμήθη ἐκείνην τὴν νύκτα.

Ἡ μεγάλη αὐτὴ νίκη τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμοὺς ἐσημείωσε καὶ τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Οἱ Ἀθηναῖοι τώρα ἐπερίμενον τὸν ἐχθρὸν μὲ τὰ πλοῖα του εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔκαμνον ὅ,τι ἤμποροῦσαν, διὰ νὰ ἀμυνθοῦν. Εἰς ὀλίγον χρόνον ὁ Λύσανδρος ἐπολιόρκησε τὸν Πειραιᾶ, ἐνῶ σπαρτιατικὸς στρατὸς εἶχεν ἀποκλείσει τὰς Ἀθήνας συγχρόνως ἀπὸ τὴν ξηράν. Ὑστερον ἀπὸ μερικοὺς μῆνας, κατὰ τοὺς ὁποίους οἱ Ἀθηναῖοι ὑπέφερον πολὺ ἀπὸ τὴν πείναν, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθοῦν.

“Όλοι οἱ σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν συνηθροίσθησαν τότε εἰς τὴν Σπάρτην καὶ ἔκαμαν συνέδριον. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ὑπεστήριζον, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ γίνουν σπονδαὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ὅτι αἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ καταστραφοῦν ἐντελῶς. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ὅμως μὲ σωφροσύνην δὲν συνεφώνησαν. Εἶπον, ὅτι δὲν πρέπει νὰ καταστραφῇ πόλις ἐλληνικὴ, ἡ ὁποία εἰς τοὺς μεγάλους κινδύνους προσέφερε πολὺ μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ὁ κόσμος ὅλος, ὁ ὁποῖος ἀγαπᾷ σήμερον τὰς Ἀθήνας, πρέπει νὰ εἶναι εὐγνώμων εἰς τὴν Σπάρτην. Χάρις εἰς τὴν θαυμασίαν στάσιν, τὴν ὁποίαν ἐκράτησε τότε εἰς τὸ συνέδριον, ἐσώθη ὁ ὠραῖος πολιτισμὸς τῶν Ἀθηνῶν. Ἐὰν ὑπερίσχυον αἱ γνώμαι τῶν ἄλλων καὶ κυρίως τῆς Κορίνθου, ἡ ὁποία ἐπολέμει μόνον διὰ τὸ ἐμπόριόν της, δὲν θὰ εἴχομεν τίποτε ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τοῦ Περικλέους. Ἡ διαγωγή αὐτή, ἡ ἀξιοπρεπὴς καὶ μεγαλόψυχος, ὅπως ἐταίριαζεν εἰς Σπαρτιάτας, εἶναι ἀξία θαυμασμοῦ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐτελείωσεν ὁ τρομερὸς αὐτὸς ἀδελφικὸς πόλεμος. Ποτὲ ἄλλοτε κατὰ τὴν ἀρχαιότητα δὲν ἔγιναν τόσον μεγάλοι καταστροφαὶ εἰς τὴν πατρίδα μας, ὅσον κατὰ τὸν φοβερὸν ἐκεῖνον πόλεμον. Πόλεις ἡρμώθησαν ἀπὸ κατοίκους, ἄνδρες ἐξωρίσθησαν, σφαγαὶ ἀνθρώπων συχναὶ ἔγιναν. Ἡ Ἑλλὰς τότε ἐξησθένησε πολὺ καὶ ἡ πρόοδος τοῦ πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ ὀλίγα ἔτη εἶχε φθάσει εἰς τὴν ἀκμὴν του, ἐσταμάτησε.

67. Η ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΟΙ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ

Οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ σύμμαχοι συνεφώνησαν νὰ κάμουν εἰρήνην μὲ τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον οἱ Ἀθηναῖοι νὰ κρημνίσουν τὰ μακρὰ τεῖχη καὶ τὰ ὀχυρώματα τοῦ Πειραιῶς, νὰ παραδώσουν τὰ πολεμικὰ τῶν πλοῖα, πλὴν δώδεκα, καὶ νὰ ἀνακαλέσουν τοὺς ἐξορίστους τῶν. Ἐπίσης οἱ Ἀθηναῖοι ἔπρεπε νὰ ἔχουν τοὺς ἰδίους φίλους καὶ τοὺς ἰδίους ἐχθροὺς μὲ τὴν Σπάρτην. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον διελύετο ἡ περίφημος συμμαχία τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία ἐκράτησε περισσότερον ἀπὸ ἐβδομήκοντα ἔτη.

Τὸ παλαιὸν πολίτευμα κατηργήθη καὶ τριάκοντα ἄνδρες διωρίσθησαν ὡς κυβέρνησις τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ σπουδαιότερος καὶ περισσότερον σκληρὸς ἀπὸ ὅλους ἦτο ὁ Κριτίας. 404 π.Χ. Οἱ τριάκοντα ὅμως ἄρχοντες ἔκαμαν πολλὰ ἐγκλήματα. Πολλοὺς πολίτας κατεδίκασαν εἰς θάνατον χωρὶς δίκην καὶ πολλοὺς ἐξώρισαν. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ὠνομάσθησαν τύραννοι.

Κατὰ τὴν ἀνοιξιν τοῦ ἔτους 403 π.Χ. ὁ Θρασύβουλος, εἷς ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους ἐξορίστους, με ὀλίγους συντρόφους κατέλαβε μίαν ὁχυράν τοποθεσίαν εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Βοιωτίας, ἣ ὁποία ἐλέγετο Φυλῆ. Ἐκεῖ ἐνίκησε τὸν στρατόν, τὸν ὁποῖον ἔστειλαν ἐναντίον του οἱ τριάκοντα τύραννοι.

403 π.Χ. Κατόπιν ὁ Θρασύβουλος ἐβάδισεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ κατέλαβε τὰ ὑψώματα τῆς Μουνυχίας. Κατὰ τὴν μάχην, ἣ ὁποία ἐγένεν ἐκεῖ, ἐφονεύθη ὁ Κριτίας. Οἱ τριάκοντα τύραννοι ἐνίκηθησαν καὶ ἔφυγον εἰς τὴν Ἐλευσίνα. Τότε εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξελέγησαν δέκα ἄνδρες, διὰ νὰ καταπαύσουν τὸν ἐμφύλιον πόλεμον.

68. ΟΙ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΟΙ ΑΡΜΟΣΤΑΙ

Οἱ Σπαρτιᾶται, ἀφοῦ ἐνίκησαν τοὺς Ἀθηναίους, ἔγιναν αὐτοὶ οἱ ἡγεμόνες ὅλης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, αἱ ὁποῖαι εὐρίσκοντο εἰς ἄλλα μέρη.

Εἰς τὰς συμμάχους τῶν πόλεις οἱ Σπαρτιᾶται ἔστειλαν ἑνὰ Σπαρτιάτην διοικητήν, ἑνὰ ἄρμωστήν. Οἱ ἄρμοσταὶ ἦσαν περισσότερον τυραννικοὶ εἰς τοὺς συμμάχους, παρὰ ὅσον ἦσαν ἄλλοτε οἱ Ἀθηναῖοι· πολὺ γρήγορα δὲ ἐμισήθησαν ἀπὸ τὰς ἐλληνικὰς πόλεις, τὰς ὁποίας ἐκυβέρνην. Διὰ τοῦτο ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης ἐκράτησε μόνον εἴκοσιν ἐπτὰ ἔτη.

69. Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΑΘΗΤΑΙ ΤΟΥ

Ἐπερίμενε κανεῖς, ὅτι καλύτεραι ἡμέραι θὰ ἦρχοντο εἰς τὰς Ἀθήνας μετὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος, ὕστερον ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῶν τριάκοντα τυράννων.

Δυστυχῶς οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαμαν τότε μίαν πολὺ κακὴν πρᾶξιν, τὴν ὁποίαν ὁ κόσμος ἐξακολουθεῖ νὰ θεωρῇ ὡς ἐντροπὴν διὰ τοὺς Ἀθηναίους τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Μετὰ μίαν ψευδῆ κατηγορίαν οἱ Ἀθηναῖοι δικασταὶ κατεδίκασαν εἰς θάνατον τὸν μεγαλύτερον ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον εἶχε τότε ὅλη ἡ Ἑλλάς· τὸν φιλόσοφον Σωκράτην.

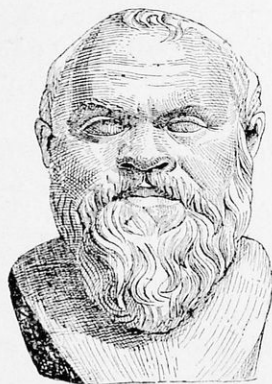
Ὁ Σωκράτης ἐγεννήθη εἰς ἕν χωρίον πλησίον τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πατήρ του Σωφρονίσκος ἦτο γλύπτης καὶ κατασκεύαζεν

ἀγάλματα. Τὴν ἰδίαν ἐργασίαν ἔκαμνε καὶ ὁ Σωκράτης, ὅταν ἦτο νέος. Λέγουσιν μάλιστα, ὅτι ἐν ἀγαλμα εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὸ ὁποῖον παρίστανε τὰς τρεῖς Χάριτας, ἦτο ἔργον ἰδικόν του.

Ὁ Σωκράτης δὲν εἶχε λάβει μεγάλην μόρφωσιν, ὅπως οἱ πλούσιοι Ἀθηναῖοι, διότι ἦτο πολὺ πτωχός. Ἀλλὰ ὁ θεὸς τὸν εἶχε προικίσει μὲ δυνατόν νοῦν. Μὲ βαθεῖαν σκέψιν ὁ Σωκράτης ἐξήταζε τὰ διάφορα πράγματα εἰς τὸν κόσμον. Ἡρώτα μέσα του *τί εἶναι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο καὶ διὰ ποῖον λόγον ἔγινε*· ἡγάπα δηλαδὴ νὰ μανθάνῃ καὶ νὰ γνωρίζῃ καλὰ ὅ,τι ὑπῆρχεν εἰς τὸν κόσμον· ἦτο μὲ ἄλλους λόγους φίλος τῆς σοφίας ἢ φιλόσοφος.

Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἐγνώριζον ἀμέσως εἰς τοὺς δρόμους καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν ἰδιότροπον μύτην καὶ τὰ πτωχικὰ φορέματα.

Ὁ Σωκράτης, ὅπως ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐπήγαινε εἰς τὰς παλαιστρας καὶ εἰς τὰ γυμναστήρια. Ἐπολέμησε δὲ ὡς ὀπλίτης κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον εἰς σπουδαίας μάχας. Εἰς τὴν μάχην, ἣ ὁποία ἐγένετο εἰς μίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων, τὴν Ποτίδαιαν, εἰς τὴν Χαλκιδικήν, οἱ Ἀθηναῖοι στρατιῶται ἐθαύμασαν τὴν ἀντοχὴν τοῦ Σωκράτους.

Ὁ Σωκράτης.

Εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ Σωκράτους οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐγνώριζον καλὰ, ποῖον εἶναι τὸ καλὸν καὶ ποῖον εἶναι τὸ δίκαιον. Δὲν εἶχον κανέν ἐνδιαφέρον δι' ἄλλα καλύτερα πράγματα, παρὰ μόνον διὰ τὸ κόμμα εἰς τὸ ὁποῖον ἀνῆκον. Ἐπειδὴ δὲ ὁ κάθε πολίτης ἐμίσει φοβερὰ τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἀνῆκον εἰς τὸ ἀντίθετον κόμμα, διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι εἶχον χάσει τὸ πραγματικόν των ἐνδιαφέρον διὰ τὸ ἴδιον τὸ κράτος. Το κόμμα ἦτο διὰ τὸν Ἀθηναῖον πολίτην τότε ἀνώτερον ἀπὸ ὅλα. Οἱ ἄνθρωποι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς εἶχον χάσει τὴν ἠθικὴν των καὶ δὲν ἠμπόρουν νὰ διακρίνουν, τί εἶναι δίκαιον καὶ τί εἶναι ἄδικον.

Ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον αὐτὰς τὰς κομματικὰς ἰδέας, διὰ τοῦτο ἔκαμνον μεγάλα σφάλματα, ὅταν ἐγένετο ὁ μέγας

πόλεμος. Μέσα εις τὴν σκοτεινὴν ἐκείνην ἐποχὴν τῶν παθῶν ἐφάνη ἡ μεγάλη μορφή τοῦ Σωκράτους.

70. ΤΙ ΕΔΙΔΑΣΚΕΝ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ

«*Ἐὰν κανεῖς μὲ ἄφηνεν, ἔλεγε, νὰ προτιμήσω μεταξὺ δύο πραγμάτων· νὰ ἀδικοῦμαι ἐγὼ, ἢ νὰ ἀδικῶ ἄλλους; θὰ ἐπροτίμων νὰ ἀδικοῦμαι ἐγὼ μᾶλλον, παρὰ νὰ ἀδικῶ*».

Ὁ συνήθης τόπος, ὅπου ὁ Σωκράτης διήρχετο ὅλην σχεδὸν τὴν ἡμέραν του, ἦτο ἡ ἀγορά. Ἐκεῖ συνηθροίζοντο οἱ περισσότεροι Ἀθηναῖοι. Ὁ Σωκράτης συνωμίλει μὲ τὸν κάθε ἄνθρωπον, τὸν ὅποιον συνήντα. Εἰς τὰς συνομιλίας του ἔθετεν ἐρωτήματα καὶ ἠκολούθει συζητήσις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ συνομιλητοῦ του. Τὰ ζητήματα τῶν συνομιλιῶν του ἦσαν· τί εἶναι ἀρετή, τί εἶναι δικαιοσύνη, τί εἶναι πατρίς καὶ ὅτι ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ τὴν ἀγαπᾷ περισσότερον ἀπὸ ὅλα. Ἐπίσης συνεζήτει περὶ ψυχῆς, ἡ ὁποία εἶναι τὸ πολυτιμότερον πρᾶγμα εἰς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἄλλα. Σπουδαῖαι ἐπίσης ἦσαν αἱ συζητήσεις τοῦ Σωκράτους μὲ τοὺς σοφιστάς.

Ὁ Σωκράτης δὲν ἐλάμβανε χρήματα ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ὅπως ἔκαμνον οἱ σοφισταί. Οὐτε ἐζήτησε νὰ ἔχη ἀξίωμα εἰς τὴν πολιτείαν. Εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἔζησεν ὡς ὁ πτωχότερος ἄνθρωπος.

71. ΚΑΤΑΔΙΚΗ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ

Ἀπέκτησεν ὅμως οὗτος πολλοὺς ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι τὸν ἐσυκοφάντησαν, ὅτι δῆθεν κάμνει κακὸν εἰς τοὺς νέους καὶ ὅτι εἶναι ἄθεος. Διὰ τοῦτο τὸν ἔφερον εἰς τὸ δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῇ. Ἐκεῖ ὁ Σωκράτης, μὲ τὸν 399 π.Χ. τρόπον, μὲ τὸν ὅποιον συνήθως συνεζήτει, ἀπέκρουσε τὴν κατηγορίαν. Ἀλλ' οἱ δικασταὶ τὸν κατεδίκασαν νὰ πῇ τὸ κώνειον καὶ νὰ ἀποθάνῃ.

Ὅταν ὁ Σωκράτης εὐρίσκετο εἰς τὴν φυλακὴν, ὁ Κρίτων, εἷς ἀπὸ τοὺς μαθητάς του, ἐπρότεινεν εἰς τὸν διδάσκαλον νὰ δραπετεύσῃ ἀπὸ τὴν φυλακὴν καὶ νὰ ὑπάγῃ εἰς ἄλλο μέρος, ὅπου θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ζήσῃ ἡσυχος. Ὁ Κρίτων ἦτο πλούσιος

Ἀθηναῖος καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ προσφέρῃ πολλὰ χρήματα, διὰ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν ἀγαπημένον του διδάσκαλον. Ὁ Σωκράτης δμως εἰς μίαν ωραίαν συζητήσιν μὲ τὸν Κρίτωνα ἀπέδειξεν, ὅτι οἱ πολῖται ἔχουν ἱερὰν ὑποχρέωσιν νὰ ὑπακούουν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. «*Ἡ πατρίς, εἶπεν ὁ Σωκράτης εἰς τὸν Κρίτωνα, εἶναι τὸ πολυτιμότερον, τὸ σεβαστότερον καὶ τὸ ἀγιότερον πρᾶγμα καὶ ἀπὸ τὸν πατέρα καὶ ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ ἀπὸ τοὺς προγόνους ὅλους*». Τὰς τελευταίας ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἔμενον ἀπὸ τὰ ἑβδομήκοντα ἔτη τῆς ἡλικίας του, ἐπέρασεν ὁ Σωκράτης ἡσυχος μέσα εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐκεῖ ἐπῆγαινον τακτικὰ οἱ μαθηταὶ του καὶ συνεζήτουν μαζί του, ὅπως πάντοτε.

Ὁ Σωκράτης εἰς ὅλην του τὴν ζωὴν ἐν ἰδανικὸν εἶχεν ἠθελε νὰ κάμῃ τὴν πατρίδα του εὐτυχῇ. Ἐπίστευεν, ὅτι τὴν εὐτυχίαν τῆς πατρίδος τὴν δημιουργοῦν οἱ πολῖται τῆς. Ἐὰν ὁ κάθε ἄνθρωπος, ὁ κάθε πολίτης εἶναι ἐνάρετος καὶ ἐννοῇ τὸ δίκαιον, τότε καὶ ὅλη ἡ πολιτεία, ἡ πατρίς, εἶναι τόπος εὐλογημένος, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ ἄνθρωποι ζοῦν εὐτυχεῖς.

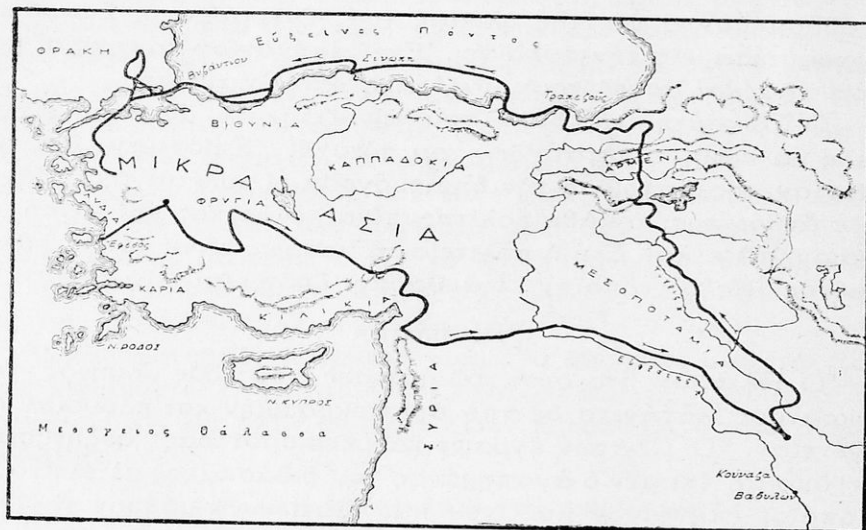
72. ΠΛΑΤΩΝ

Ὁ Πλάτων ἦτο ὁ σπουδαιότερος ἀπὸ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωκράτους· κατήγετο δὲ ἀπὸ ἀριστοκρατικὴν καὶ πλουσίαν οἰκογένειαν. Ὁ Πλάτων ἔγραψε τὰς περισσότερας συζητήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ ἀγαπημένος του διδάσκαλος μὲ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐπῆγαινον μαζί του καὶ ἡρώτων νὰ μάθουν τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος καὶ ποῖον εἶναι τὸ καθῆκον, τὸ ὁποῖον ἔχει οὗτος εἰς τὸν κόσμον. Τὰς συζητήσεις αὐτὰς μᾶς περιγράφει μὲ τόσῃ ζωὴν ὁ Πλάτων, ὥστε νομίζομεν, ὅτι εἴμεθα παρόντες καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτάς.

Τὰ βιβλία τοῦ Πλάτωνος, μὲ τὰς βαθεῖας σκέψεις των, ὀνομάζονται *διαλόγοι*. Εἶναι δὲ τὰ ωραιότερα βιβλία ἀπὸ ὅλα, ὅσα ἐγράφησαν εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀπ' αὐτὰ μανθάνομεν τί ἐδίδασκεν ὁ Σωκράτης. Ἐὰν δὲν ἔγραφεν ὁ Πλάτων, δὲν θὰ ἐγνωρίζομεν τίποτε ἀπὸ τὰς μεγάλας φιλοσοφικὰς ιδέας τοῦ Σωκράτους, διότι αὐτὸς δὲν ἔγραψε κανὲν βιβλίον.

73. Ο ΞΕΝΟΦΩΝ ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ

"Άλλος σπουδαῖος μαθητὴς τοῦ Σωκράτους ἦτο ὁ Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος. Ὁ Ξενοφῶν δὲν εἶχε τὸν μεγάλον φιλοσοφικὸν νοῦν, τὸν ὁποῖον εἶχεν ὁ Πλάτων. Ἦτο ὅμως εἰς ἀπὸ τοὺς περισσότερον μορφωμένους ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους εἶχον τότε αἱ Ἀθῆναι. Ἐγράψε δὲ τὰ ὠραῖα συγγράμματά του μὲ μεγάλην ἀπλότητα, ὥστε νὰ δύνανται οἱ ἄνθρωποι μὲ εὐκολίαν νὰ τὰ ἀναγινώσκουν.

Χάρτης τῆς ἀναβάσεως τοῦ Κύρου.

Εἰς ἓν βιβλίον του γράφει ὅσα ἐνεθυμεῖτο ἀπὸ τὰς συζητήσεις, τὰς ὁποίας ἔκαμνεν ὁ διδάσκαλός του μὲ τοὺς μαθητάς του. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον αὐτὸ ὀνομάζεται Ἀπομνημονεύματα.

Τὸ σπουδαιότερον ὅμως ἀπὸ τὰ βιβλία του εἶναι ἡ Ἀνάβασις τοῦ Κύρου. Ἀπὸ τὸ βιβλίον αὐτὸ μανθάνομεν μίαν ἐνδιαφέρουσαν ἱστορίαν.

"Όταν ἀπέθανεν ὁ Δαρεῖος, ἔγινε βασιλεὺς εἰς τὴν Περσίαν ὁ μεγαλύτερος υἱός του, ὁ Ἀρταξέρξης. Ὁ νεώτερος

ἄδελφός, ὁ Κῦρος, ὁ ὁποῖος ἦτο σατράπης εἰς τὰς Σάρδεις, ἦτο περισσότερον ἔξυπνος καὶ ἱκανὸς παρὰ ὁ ἄδελφός του. Ἐσκέφθη δὲ νὰ γίνῃ αὐτὸς ὅλης τῆς Περσίας βασιλεύς. 405 π.Χ.
 Ὄταν ἐτελείωσεν ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος, ὁ Κῦρος μὲ δέκα περίπου χιλιάδας (= μυρίους) μισθοφόρους Ἕλληνας καὶ μὲ ἄλλον πολὺν στρατὸν ἀπὸ τὴν Ἀσίαν, ἐπορεύθη ἐναντίον τῆς πρωτεύουσας τοῦ περσικοῦ κρά-

Θάλαττα! Θάλαττα!
 (Εἰκὼν νεωτέρου ζωγράφου).

τους. Ἡ κυβέρνησις τῆς Σπάρτης ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν μυστικὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ.

Ὁ Ξενοφὼν συνώδευσε τοὺς Ἕλληνας μισθοφόρους ὅχι ὡς ἀξιωματικὸς, ἀλλ' ὡς προσωπικὸς φίλος ἑνὸς ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας στρατηγούς.

Ὁ στρατὸς τοῦ Κύρου ἔφθασε μέχρι τῆς Βαβυλώνας, ὅπου συνηντήθη μὲ τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως, ὁ ὁποῖος 401 π.Χ.
 ἦτο πολυαριθμότερος. Εἰς τὴν μάχην παρὰ τὰ Κού-

ναξα ἐνίκησαν οἱ Ἕλληνες τὸν στρατὸν τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἀλλ' ἐφονεύθη ὁ Κύρος.

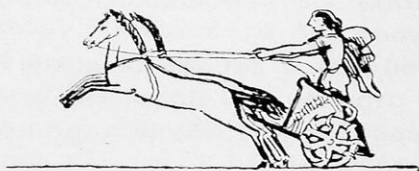
74. Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΜΥΡΙΩΝ

Οἱ δέκα χιλιάδες Ἕλληνες, οἱ μύριοι, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου εἶδον, ὅτι δὲν εἶχον πλέον λόγον νὰ ἐξακολουθήσουν ἐκεῖ τὸν ἀγῶνα. Ἀπεφάσισαν λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των. Οἱ Πέρσαι ὁμῶς μὲ προδοσίαν κατάρθωσαν νὰ φονεύσουν ὅλους τοὺς στρατηγούς τῶν Ἑλλήνων. Τότε οἱ Ἕλληνες κατὰ τὴν δύσκολον ἐκείνην στιγμήν ἐξέλεξαν στρατηγὸν τῶν τὸν Ξενοφῶντα, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε νὰ οδηγήσῃ αὐτοὺς ὀπίσω εἰς τὴν πατρίδα των.

Τέσσαρας μῆνας ἐβάδιζον οἱ μύριοι μέσα εἰς ἐχθρικὰς χώρας καὶ ἐπάνω εἰς χιονοσκεπῇ ὄρη διαρκῶς πολεμοῦντες. 400 π. Χ. Τέλος μίαν ἡμέραν ἀντήχησεν ἡ φωνὴ «θάλαττα! θάλαττα!» Ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐβάδιζον ἐμπρὸς εἶχον ἴδει τὴν θάλασσαν τοῦ Εὐξείνου πόντου. Αὕτη εἶναι ἡ περίφημος καθοδὸς τῶν μυρίων.

Ἡ συνεκστρατεία αὕτη τῶν δέκα χιλιάδων Ἑλλήνων ὠφέλησε πολὺ, διότι οἱ Ἕλληνες ἔμαθον ἀκριβῶς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔφερεν εἰς τὸ μυθικὸν βασίλειον τῶν Περσῶν. Ὅτι δὲ ὀλίγοι Ἕλληνες ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας μέσα εἰς τὴν καρδίαν τοῦ κράτους των καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πατρίδαν των μὲ ὀλίγας ἀπώλειας, αὐτὸ ἔδωσε θάρρος εἰς τοὺς Ἕλληνας.

Δυνάμεθα λοιπὸν νὰ εἰπῶμεν, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἐκεῖνοι Ἕλληνες τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Κύρου ἔγιναν οἱ πρωτοπόροι διὰ μίαν ἄλλην ἐκστρατείαν, ἡ ὁποία ἔγινεν 160 ἔτη ὕστερον. Αὕτη εἶναι ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ μακεδὼν βασιλεὺς Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

75. ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΠΟΛΕΜΟΥΝ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΑΣ. Ο ΑΓΗΣΙΛΑΟΣ

Ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, νέοι ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ ἐχώρισαν τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐχθρικά στρατόπεδα. Ἡ διαίρεσις αὕτη τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ὁ καλύτερος σύμμαχος διὰ τὸν βασιλέα τῆς Περσίας, ὁ ὁποῖος εὗρε τότε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος πρὸς ὠφέλειαν τοῦ κράτους του.

Θὰ ἴδωμεν λοιπὸν ἐδῶ εἰς ποῖον ἐξευτελισμὸν ἔφερε τοὺς Ἕλληνας ἡ διχόνοια, τὴν ὁποίαν εἶχον τότε μεταξύ των. Ἐνῶ ἄλλοτε οἱ Ἕλληνες ἠνωμένοι ἐνίκησαν τοὺς Πέρσας, τώρα δέχονται τὴν βοήθειάν των διὰ νὰ πολεμῶν μεταξύ των!

Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κύρου, ἦλθον εἰς φανεράν ρῆξιν μετὰ τοῦ Πέρσου βασιλέως, διότι ἐβόηθησαν τὰς ἰωνικὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι δὲν ἤθελον νὰ ὑποταχθῶν εἰς τὸν Τισσαφέρην, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει τότε τὴν θέσιν τοῦ Κύρου.

Ἀπὸ τινων ἐτῶν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν εὐρίσκετο ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος. Οὗτος ἦτο μικρὸς 396 π. χ. κατὰ τὸ ἀνάστημα καὶ χῶλός τὸν ἓνα πόδα. Εἰς τὸ ἰσχνὸν ὅμως καὶ μικρὸν ἐκεῖνο σῶμα ὑπῆρχον μεγάλαι ἀρεταί. Εἶχεν ἀσκηθῇ ἀπὸ μικρὸς εἰς τὴν σπαρτιατικὴν σκληραγωγίαν καὶ τὴν πειθαρχίαν. Διὰ τοῦτο ἦτο ἀπλοὺς εἰς τοὺς τρόπους του καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του, εὐπειθὴς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς

Σπάρτης καὶ πολὺ εὐγενής. Οἱ συμπολῖται τοῦ τὸν ἡγάπων πολὺ διὰ τὰς ἀρετὰς τοῦ αὐτάς.

Ὁ Ἀγησίλαος εἶχεν ἐπιτυχίας εἰς τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν σατραπῶν καὶ ἐσχεδιάζεε μεγάλας ἐπιχειρήσεις ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Τὰ σχέδια ὅμως τοῦ Ἀγησιλάου δὲν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθοῦν, διότι οἱ Πέρσαι ἔδωσαν χρήματα καὶ ἔπεισαν τὰς Θήβας καὶ τὴν Κόρινθον, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τότε ἐχθραὶ τῶν Σπαρτιατῶν, νὰ κηρύξουν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀγησίλαος τοιοῦτοτρόπως θὰ ἠναγκάζετο νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Ἐπίσης ὁ Ἀθηναῖος ναύαρχος Κόνων, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο εἰς τὴν Κύπρον, ἔλαβε χρήματα ἀπὸ τὸν βασιλεῖα τῶν Περσῶν καὶ ἔκαμε στόλον. Μὲ τὸν στόλον αὐτὸν ἐνίκησε τὰ πλοῖα τῶν Σπαρτιατῶν πλησίον τῆς Ρόδου. Ἀπὸ τότε ἡ Σπάρτη ἔχασε τὰς συμμάχους τῆς πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Ὁ Κόνων μετὰ τὴν ναυμαχίαν ἐπέστρεψεν εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ ἔκτισε πάλιν τὰ μακρὰ τεῖχη καὶ τὰ ἄλλα ὀχυρώματα τοῦ Πειραιῶς. Τὰ σπουδαῖα αὐτὰ τεῖχη, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ 393 π. Χ. δέκα ἔτη ἐκρημνίζοντο ὑπὸ τοὺς ἥχους τῶν αὐλητρίδων, τώρα ἀνιδρύοντο καὶ πάλιν μὲ χρήματα περσικά!

76. ΝΕΟΙ ΕΜΦΥΛΙΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ. Ο ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Πρῶτοι οἱ Θηβαῖοι ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Εἰς τὴν μάχην δέ, ἡ ὁποία ἐγένινεν εἰς τὴν πόλιν τῆς Βοιωτίας Ἀλιάτрон, πλησίον τῆς Κωπαῖδος λίμνης, οἱ Σπαρτιατὰι ἐνίκηθησαν ἀπὸ τοὺς Θηβαίους. Ἐκεῖ ἐφονεύθη ὁ Λύσανδρος καὶ τὰ καλύτερα παλληκάρια τῆς Σπάρτης.

Τότε αἱ Θῆβαι, αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κόρινθος καὶ τὸ Ἄργος ἔκαμαν συμμαχίαν ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐκήρυξαν τὸν πόλεμον ἐναντίον των. Ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐβοήθησε κατὰ τὸν πόλεμον αὐτὸν καὶ πάλιν αὐτοὺς μὲ χρήματα.

Οἱ Σπαρτιατὰι, ἐπειδὴ εἶδον ὅτι ὅλαι σχεδὸν αἱ πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν προηγουμένως σύμμαχοί των, ἐστράφησαν ἐναν-

τίον των, ἤναγκάσθησαν νὰ παραγγείλουν εἰς τὸν Ἀγῃσίλαον
νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα.

Ἐπιτύμβιον μνημεῖον
τοῦ πεσόντος κατὰ τὸν Κορινθιακὸν πόλεμον Δεξιλέω.
(Κεραμευγὸς Ἀθηνῶν).

Ὁ γηραιὸς Ἀγησίλαος μὲ μεγάλην ταχύτητα ἐπέρασε τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς τὴν πόλιν τῆς Βοιωτίας Κορώνειαν ἐνίκησε τὸν στρατὸν τῶν συμμάχων, ἀλλ' ἐπληγώθη καὶ ὁ ἴδιος βαρέως.

Ὁ πόλεμος ἐξηκολούθησε μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων εἰς τὴν χώραν τῶν Κορινθίων. Διὰ τοῦτο τὸν πόλεμον αὐτόν, ὁ ὁποῖος διήρκεσεν ἐννέα ἔτη, ὀνομάζομεν Κορινθιακὸν πόλεμον. Εἰς τὸ 395-386 π. Χ. διάστημα αὐτὸ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον σπουδαίας ἐπιτυχίας κατὰ θάλασσαν. Πολλαὶ πόλεις ἤλθον καὶ πάλιν μὲ τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. Ἡ παλαιὰ συμμαχία τοῦ ἀθηναϊκοῦ κράτους ἐφαινετο νὰ ἀναζῇ καὶ πάλιν. Ἀλλὰ καὶ κατὰ ξηρὰν ὁ στρατηγὸς Ἴφικράτης εἶχεν ὀργανώσει πολὺ καλὰ τὸν ἀθηναϊκὸν στρατόν.

77. Η ΕΙΡΗΝΗ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

Οἱ Σπαρτιαταὶ, ὅταν εἶδον ὅτι εἶχον ἀπομονωθῇ καὶ ὅτι οἱ περισσότεροι Ἕλληνες εἶχον ἐνωθῇ ἐναντίον των, ἐσκέφθησαν νὰ ζητήσουν τὴν συμμαχίαν τῶν Περσῶν.

Ὁ μέγας βασιλεὺς ἐξ ἄλλου, ἐπειδὴ ἔβλεπεν, ὅτι αἱ Ἀθηναὶ ἐγίνοντο πάλιν δύνამεις σπουδαία καὶ ἦτο κίνδυνος αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας νὰ ἐνωθοῦν καὶ πάλιν μὲ αὐτάς, ἐπροτίμησε νὰ βοηθήσῃ τότε τὴν Σπάρτην. Μὲ τὴν ἐπέμβασίν του 386 π. Χ. ἐκλείσεν εἰρήνην μεταξὺ ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ἡ ὁποία φέρει τὸ ὄνομά του, ἡ βασιλέως εἰρήνη. Ἐπειδὴ δὲ διὰ τὴν συνεννόησιν μὲ τὸν βασιλέα εἶχε σταλῇ ἀπὸ καιροῦ ἐκ μέρους τῶν Σπαρτιατῶν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πέρσου βασιλέως ὁ ναύαρχος Ἀνταλκίδας, ἡ εἰρήνη αὕτη λέγεται καὶ Ἀνταλκίδειος εἰρήνη.

Διὰ ταύτης αἱ ἰωνικαὶ πόλεις παρεχωροῦντο εἰς τὸν βασιλέα καὶ αἱ πόλεις εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγίνοντο αὐτόνομοι. Ὁ δὲ βασιλεὺς εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ κανονίζῃ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης, τὴν ὁποίαν θὰ ἔκαμνον μεταξὺ των αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις. Τοιοῦτοτρόπως ὁ μέγας βασιλεὺς ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ ᾔτο κύριος τῆς Ἑλλάδος, οἱ δὲ Ἕλληνες ὡσὰν ὑπήκοοί του.

Τὸ μῖσος, τὸ ὁποῖον ἔτρεφον μεταξύ των τότε αἱ ἑλληνικαὶ πόλεις, δὲν ἄφηνεν αὐτὰς νὰ ἴδουν, ὅτι ὑπεδούλωνον τὴν πατρίδα των εἰς ξένον δεσπότην. Ὁ ἐγωϊσμός, τὸν ὁποῖον εἶχον τότε οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι, ποῖος θὰ ὑπερισχύσῃ, ἔφερε τὴν καταστρεπτικὴν διάρρυσιν μεταξύ των. Διηρημένοι λοιπὸν ὑπέγραψαν τότε εἰς τὰ Σοῦσα τὴν πολιτικὴν των καταδίκην, ὅτι δηλαδὴ ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε θὰ ἐγίνετο ἓν κράτος!

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄ ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

78. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ

Αἱ Θῆβαι χρεωστοῦν τὴν μεγάλην δύναμιν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησαν κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, εἰς δύο σπουδαίους ἄνδρας· τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἐπαμεινώνδαν.

Ὁ Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος μᾶς ἔγραψε διὰ τὸν βίον των, διηγεῖται πολὺ ἐνδιαφέροντα πράγματα καὶ διὰ τοὺς δύο ἄνδρας. Ὁ Πελοπίδας ἀνετράφη μέσα εἰς πολὺ μέγαλον πλοῦτον καὶ πολὺ νέος ἔγινε κάτοχος μεγάλης περιουσίας. Τὴν περιουσίαν του ὁμως αὐτὴν δὲν ἐχρησιμοποίησε διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλ' ἐβοήθει τοὺς πτωχοὺς, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀνάγκην. Ἐδεῖκνυε τοιοῦτοτρόπως, ὅτι ἦτο κύριος τῶν χρημάτων καὶ ὄχι δοῦλος αὐτῶν. Ὅλην τὴν ζωὴν ἀφιέρωσεν εἰς τὸ νὰ ὑπηρετῇ τὴν πατρίδα. Διὰ τοῦτο ἡ περιουσία του ἡλαττώθη πολὺ.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας, ὁ φίλος τοῦ Πελοπίδου, ἦτο ἀντιθέτως συνηθισμένος εἰς τὴν πενίαν, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησεν ἀπὸ τοὺς γονεῖς του. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο φιλόσοφος καὶ ἡσχολεῖτο μὲ ἀνώτερα πράγματα, δὲν ἔδιδε προσοχὴν εἰς τὴν πενίαν του. Τὰ φορέματά του ἦσαν πολὺ ἀπλᾶ καὶ τὸ φαγητόν του πολὺ λιτόν. Ἦτο ὁμως ἀκούραστος εἰς τοὺς κόπους καὶ εἰς τὰς ἐκστρατείας. Ἐνόμιζε δὲ ἐντροπὴν νὰ φαίνεται, ὅτι ἐξοδεύει διὰ τὸ σῶμα του περισσότερα ἀπ' ὅ,τι ἐξώδευεν ὁ πτωχότερος ἄνθρωπος τῶν Θηβῶν. Εἶχε μεγάλην πολιτικὴν ἱκανότητα καὶ ἦτο σπουδαῖος στρατηγός. Μὲ τὴν εὐγλωττίαν του δὲ κατάρθωνε νὰ πείθῃ ὅσους τὸν ἤκουον.

«Καὶ οἱ δύο ἄνδρες, λέγει ὁ Πλούταρχος, ἦσαν ἐξ ἴσου ἐπιτή-

δαιοι διὰ κάθε ἀρετὴν. Μὲ τὴν διαφορὰν, ὅτι ὁ Πελοπίδας ἐπροτίμα τὰ γυμνάζεται, ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας τὰ φιλοσοφῇ. Καὶ οἱ δύο εἶχον πολλὰς ἀρετάς, αἱ ὁποῖαι ἔκαμαν αὐτοὺς ἐνδόξους. Ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον προτέρημα καὶ τῶν δύο ἦτο ἡ ἀγάπη τοῦ ἐνὸς πρὸς τὸν ἄλλον. Μέσα εἰς τόσας στρατηγίας, εἰς πολέμους καὶ εἰς τόσας πολιτικὰς ἐνεργείας, διέτηρησαν μέχρι τέλους θερμὴν πάντοτε τὴν φιλίαν των.

»Ἡ ἀληθινὴ αἰτία τοῦτον τοῦ πράγματος ὀφείλεται εἰς τὴν ἀρετὴν των. Διότι καὶ οἱ δύο δὲν ἐζήτουν μὲ τὰς πράξεις των δόξαν ἢ πλοῦτον, τὰ ὁποῖα φέρουν τὸν καταστρεπτικὸν φθόνον. Ἀλλὰ καὶ οἱ δύο εἶχον μέσα των μίαν μεγάλην φλόγα. Ἐπεθύμουν νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα των μεγάλην καὶ λαμπράν. Διὰ τοῦτο τὰ κατορθώματα τοῦ ἐνὸς ὁ ἄλλος τὰ ἐθεώρει ὡς ἰδικά του».

79. Ο ΠΕΛΟΠΙΔΑΣ ΕΛΕΥΘΕΡΩΝΕΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ

Δὲν εἶχον ἀκόμη παρέλθει τέσσαρα ἔτη ἀφ' ὅτου ἔγινεν ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλείως, ὅτε σοβαρὸν ἐπείσῳδιον ἔγινεν εἰς τὰς Θήβας. Κάποτε σπαρτιατικὸς στρατὸς διήρχετο ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν καὶ μετέβαινεν εἰς τὴν Θράκην. Οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ φιλοσπαρτιατικοῦ κόμματος εἰς τὰς Θήβας ἦλθον εἰς συνεννόησιν μὲ τὸν ἀρχηγὸν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ. Ἀποτέλεσμα δὲ τῆς συνεννοήσεως αὐτῆς ἦτο 1500 Λακεδαιμόνιοι νὰ καταλάβουν τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν. Ἡ ἀκρόπολις ὠνομάζετο **382 π. Χ.** Καδμεία. Μὲ τὴν προστασίαν τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, ὁ ὁποῖος εὕρισκετο εἰς τὴν Καδμείαν, τὸ φιλοσπαρτιατικὸν κόμμα κατάρθωσε νὰ λάβῃ εἰς τὰς χεῖρας του τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν. Τότε οἱ σπουδαιότεροι Θηβαῖοι, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἀντίθετοι πρὸς τὴν νέαν κυβέρνησιν, ἐξωρίσθησαν καὶ εὖρον καταφύγιον εἰς τὰς Ἀθήνας.

Μαζὶ μὲ τοὺς ἐξορίστους ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας. Ὁ Πελοπίδας δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὴν πατρίδα του ὑπὸ τὸν ξένον στρατιωτικὸν ζυγόν. Διὰ τοῦτο μὲ μίαν θαρραλέαν πρᾶξιν κατάρθωσε ν' ἀνατρέψῃ τὴν κυβέρνησιν τῶν Θηβῶν καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα του ἀπὸ τὴν σπαρτιατικὴν κατοχὴν.

Κατόπιν τούτου τὰ σπαρτιατικὰ στρατεύματα μετὰ τριῶν ἐτῶν κατοχὴν ἠναγκάσθησαν νὰ φύγουν ἀπὸ τὰς Θήβας.

Ἡ νίκη τοῦ Πελοπίδου ἔδωσε πολὺ θάρρος εἰς τοὺς Θηβαίους, οἱ ὅποιοι δὲν ἐφοβοῦντο πλέον τὸν σπαρτιατικὸν στρατόν. Ἀπὸ τότε ἐδόθη τὸ σύνθημα φανεροῦ πολέμου τῶν Θηβαίων ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν, ἀρχίζει δὲ διὰ τὰς Θήβας ἐνδοξὸς ἐποχή.

80. ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΙ ΘΗΒΑΙ

Οἱ Ἀθηναῖοι εἰς ἐκείνους τοὺς χρόνους ἐκήρυξαν ἐπίσης τὸν πόλεμον ἐναντίον τῆς Σπάρτης καὶ ἔκλεισαν συμμαχίαν μετὰ τοὺς Θηβαίους.

Τότε οἱ Ἀθηναῖοι εὗρον τὴν κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ ἰδρύσουν καὶ πάλιν τὴν ἀττικὴν συμμαχίαν. Αὕτῃ λέγεται δευτέρα ἀττικὴ συμμαχία. Ὁ σκοπὸς αὐτῆς ἦτο ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν πόλεων ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Οἱ Θηβαῖοι ἤθελον ἐπίσης νὰ ἐνώσουν ὅλας τὰς πόλεις τῆς Βοιωτίας εἰς μίαν συμμαχίαν μετὰ ἀρχηγὸν τὰς Θήβας. Αὐτὸ καὶ ἔγινε μετὰ τὰς στρατιωτικὰς ἐπιτυχίας, τὰς ὁποίας εἶχον οἱ Θηβαῖοι.

Ἀρχηγὸς τότε τοῦ θηβαϊκοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους εἶχε τότε ἡ Ἑλλάς. Ἡ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν Θηβαίων δὲν διήρκεσε πολὺ. Μετὰ ἑπτὰ δὲ ἔτη διελύθη ἀπὸ ἀντιζηλίας καὶ τῶν δύο αὐτῶν πόλεων.

81. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΑ ΛΕΥΚΤΡΑ

Τὸ θέρος τοῦ 371 π.Χ. μετὰ τὴν μεσολάβησιν τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας ἔγινεν εἰς τὴν Σπάρτην συνέδριον ὅλων τῶν ἑλληνικῶν πόλεων. Εἰς τὸ συνέδριον αὐτὸ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ εἰρήνη μετὰ τῶν, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅλοι αἱ πόλεις νὰ εἶναι αὐτόνομοι. Ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι ὑπέγραψαν τὴν εἰρήνην αὐτὴν πλὴν τῶν Θηβαίων.

Τότε ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Κλεόμβροτος ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Βοιωτίας, διὰ νὰ ἐξαναγκάσῃ τοὺς Θηβαίους νὰ παραδεχθῶν τὴν εἰρήνην.

Τὸν Ἰούλιον τοῦ ἰδίου ἔτους εἰς τὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας

ἔγινε μία ἀπὸ τὰς σπουδαιοτέρας μάχας τῆς ἀρχαιότητος. Ὁ θηβαϊκὸς στρατὸς μὲ τὸν μεγάλον ἀρχηγὸν του, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, ἂν καὶ ἦτο ὀλιγώτερος ἀπὸ τὸν σπαρτιατικόν, ἐνίκησεν ἐκεῖ λαμπρὰν νίκην.

Διὰ πρώτην φορὰν εἰς τὴν μάχην ἐκείνην ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐφήρμοσεν ἓν νέον στρατηγικὸν σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὁ ἴδιος ἐσκέφθη.

Τὸ σχέδιον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἦτο τὸ ἐξῆς: Ὁ θηβαϊκὸς στρατὸς παρετάχθη ἀπέναντι τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοῦ εἰς δύο φάλαγγας. Ἡ μία θὰ ἔκαμνε τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ, ἐνῷ ἡ ἄλλη θὰ ἐπροχώρει βραδέως καὶ θὰ ἔμενεν ὅσον τὸ δυνατὸν ὀπίσω. Εἰς τὴν πρώτην φάλαγγα, ἡ ὁποία θὰ ἔκαμνε τὴν ἐπίθεσιν, ἐτοποθέτησεν ὁ Ἐπαμεινώνδας εἰς πυκνὰς γραμμάς τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς στρατιώτας του. Ἡ ἄλλη, ἡ ὁποία θὰ ἐπήγαινε σιγὰ καὶ θὰ προσεπάθει νὰ ἀποκρούῃ τοὺς ἐχθρούς, ἦτο ὀλιγώτερον ἰσχυρά. Ἡ πρώτη ἔπρεπε νὰ ἐπιτεθῇ καὶ νὰ διασπάσῃ τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ. Εἰς τὴν στροφὴν, τὴν ὁποίαν θὰ ἔκαμνε, διὰ νὰ κτυπήσῃ τὸν ἐχθρόν, τὸν ὁποῖον θὰ εἶχε περάσει, θὰ ἔσπευδε καὶ ἡ ἄλλη, ἡ ἀδύνατος φάλαγξ. Ὁ ἐχθρικός στρατὸς θὰ ἐκυκλῶνετο τότε καὶ θὰ ἐκτυπᾶτο ἀπὸ δύο μέρη. Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς παρατάξεως ὠνομάσθη *λοξή φάλαγξ*.

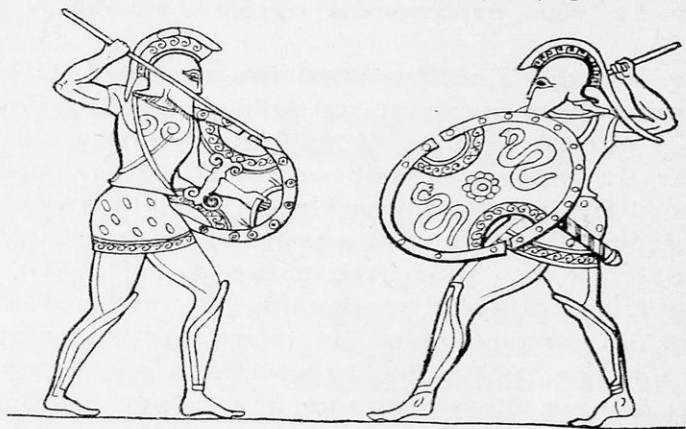
Τὸ σχέδιον αὐτὸ ἔχει τόσῃν σπουδαιότητι, ὥστε δύο φορὰς μεγάλοι Γερμανοὶ στρατιωτικοὶ τὸ μετεχειρίσθησαν εἰς τοὺς πολέμους, ποὺ ἔκαμαν. Κατὰ τὸν μέγαν πόλεμον (1914 - 1918) ὁ Γερμανὸς στρατάρχης Χίντενμπουργκ μὲ τὸ σχέδιον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπολέμησε καὶ ἐνίκησε τοὺς Ρώσους.

Εἰς τὴν μάχην αὐτὴν τῶν Λεύκτρων ἔλαβε μέρος καὶ ὁ ἱερός λόχος τῶν Θηβαίων μὲ ἀρχηγὸν τὸν Πελοπίδαν.

Ὁ ἱερός λόχος ἀπετελεῖτο ἀπὸ τριακοσίους ἄνδρας Θηβαίους, οἱ ὁποῖοι εἶχον ἀσκηθῇ μὲ σύστημα διὰ τοὺς πολέμους ἐναντίον τῶν Σπαρτιατῶν. Ἦσαν δὲ πάντοτε ὑπὸ τὰ ὅπλα.

Οἱ Σπαρτιαταὶ ἐπολέμησαν μὲ μεγάλην ἀνδρείαν, ἀλλ' ἔπαθον φοβερὰν καταστροφὴν. Ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος καὶ 400 Σπαρτιαταὶ ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Μὲ μεγάλας δὲ ἀπωλείας

ἔφυγον εἰς τὴν πατρίδα των. Ἦτο ἡ τελευταία ἡμέρα μιᾶς ἐορτῆς εἰς τὴν Σπάρτην, ὅταν ἔμαθον οἱ Ἕφοροι τὴν συμφορὰν εἰς τὰ Λευκτρα. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ πολὺ ἐλυπήθησαν, δὲν διέκοψαν τὸν χορὸν τῶν ἀνδρῶν. «Τὴν ἄλλην ἡμέραν, μᾶς λέγει ὁ Ξενοφῶν, ἦτο δυνατόν νὰ ἴδῃ τις ἔξω εἰς τὴν ἀγορὰν τοὺς συγγενεῖς

Ὅπλιται Βοιωτοί.

τῶν φρονευθέντων εἰς τὴν μάχην μὲ φαιδρὸν πρόσωπον. Ὀλίγοι δὲ ἀπὸ ἐκείνους, τῶν ὁποίων οἱ συγγενεῖς των στρατιῶται δὲν ἐφρονεύθησαν, ἐφανερώθησαν ἔξω, καὶ αὐτοὶ ἦσαν λυπημένοι».

Ἐὰν ἐνθυμηθῶμεν μὲ πόσῃ ἀπελπισίᾳ καὶ μὲ ποίους θρήνους ἐδέχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν εἴδησιν τῆς συμφορᾶς των εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς, θὰ ἴδωμεν πόσον καρτερικὸς καὶ γενναῖος ἦτο ὁ χαρακτήρ των Σπαρτιατῶν εἰς παρομοίαν συμφορὰν, τὴν ὁποίαν ἔπαθον τότε.

82. Ο ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΑΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΝ.
ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΙΔΟΥ

Ἡ μεγάλη φήμη, τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Σπαρτιαῖται, ὅτι ἦσαν ἀνίκητοι εἰς τὴν μάχην, ὠλιγόστευσεν ἀπὸ τὴν λαμπρὰν νίκην, τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν οἱ Θηβαῖοι εἰς τὰ Λευκτρα. Τώρα οἱ Θηβαῖοι γίνονται τὸ ἰσχυρότερον κράτος εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πολλοὶ

πόλεις φεύγουν ἀπὸ τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης καὶ πηγαίνουν μὲ τὸ μέρος τῆς ἰσχυρᾶς πόλεως τῶν Θηβῶν.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ τὸν στρατὸν τοῦ ἐβάδισεν εἰς τὴν Πελοπόννησον καὶ ἔφθασεν ἕως τὴν Σπάρτην. Αἱ γυναῖκες τῶν Σπαρτιατῶν ἔλεγον, ὅτι ποτὲ δὲν εἶδον καπνὸν νὰ ἐξέρχεται ἀπὸ ἐχθρικὸν στρατόπεδον. Αὐτὴν ὅμως τὴν φορὰν εἶδον τὸν θηβαϊκὸν στρατὸν νὰ πολιορκῇ τὴν ἑνδοξὸν πόλιν τῶν.

Ἡ πόλις εἶχεν ὡς τείχη μόνον τὰ γενναῖα στήθη τῶν παλληκαριῶν της. Ἄλλα τείχη δὲν εἶχε. Τότε πρόχειροι φράκται κατεσκευάσθησαν εἰς τοὺς δρόμους καὶ αἱ οἰκίαι ἐχρησίμευσαν ὡς ὀχυρώματα.

Ὁ Ἐπαμεινώνδας δὲν ἐπεχείρησε νὰ κυριεύσῃ τὴν γενναίαν Σπάρτην· προήλασεν ὅμως μέχρι τοῦ Γυθείου καὶ κατέστρεψε τὴν χώραν, τοὺς ἀγρούς της καὶ τὰ δένδρα της.

Τρεῖς φορὰς ὁ Ἐπαμεινώνδας μετέβη εἰς τὴν Πελοπόννησον. Εἰς τὴν Ἀρκαδίαν ἵδρυσεν μίαν πόλιν, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ ὄνομα Μεγαλόπολις. Εἰς αὐτὴν συνηθορίζοντο ὅλοι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας καὶ συνεσκέπτοντο διὰ τὰ συμφέροντά των. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Ἐπαμεινώνδας συνεβίβασε τὰς ἀλληλομαχομένας πόλεις τῆς Ἀρκαδίας.

Ἐπίσης ὁ Ἐπαμεινώνδας ἡλευθέρωσε τὴν Μεσσηνίαν, ἡ ὁποία ἐπὶ 300 ἔτη ἐστέναζεν ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Σπαρτιατῶν. Μία νέα τῶρα πόλις ἰσχυρὰ ἐκτίσθη πλησίον τοῦ ὄρους Ἰθώμη καὶ ὠνομάσθη Μεσσήνη. Ἡ Μεσσήνη ἔγινε τότε τὸ κέντρον τοῦ νέου μεσσηνιακοῦ κράτους.

Ἐνῶ ὁ Ἐπαμεινώνδας ἔδιδε τὴν ἑλευθερίαν εἰς τὰς πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἕως τότε ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὁ ἄλλος στρατηγὸς τῶν Θηβῶν καὶ φίλος τοῦ, ὁ Πελοπίδας, ἔκαμνεν ἐκστρατείας πρὸς βορρᾶν. Τρεῖς ἐκστρατείας ἔκαμνεν οὗτος εἰς τὴν Θεσσαλίαν. Εἰς μίαν ὅμως μάχην, ἡ ὁποία ἐγένεν ἐκεῖ, ἐφονεύθη, ἐνῶ τὰ στρατεύματά του ἐνίκησαν.

83. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΑΝΤΙΝΕΙΑΝ. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΕΠΑΜΕΙΝΩΝΔΟΥ

Διὰ τετάρτην φορὰν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἠναγκάσθη νὰ ἐκ-

στρατεύση εἰς τὴν Πελοπόννησον, διότι αἱ πόλεις τῆς Ἀρκαδίας εἶχον διχονοίας μεταξύ των.

Εἰς τὴν Μαντίνειαν τῆς Ἀρκαδίας, συνήντησε τὸν στρατηγὸν τῶν Σπαρτιατῶν ἠνωμένον μὲ τοὺς συμμάχους των. Ἐκεῖ 362 π. Χ. ἐδόθη μία σπουδαία μάχη εἰς τὴν ὁποίαν ἐνίκησαν τὰ γενναῖα θηβαϊκὰ στρατεύματα ὑπὸ τὸν Ἐπαμεινώνδαν. Ὁ Ἐπαμεινώνδας καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην μετεχειρίσθη τὸ ἴδιον στρατηγικὸν σχέδιον, μὲ τὸ ὁποῖον ἐκέρδισε

Ὁ θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου
(Εἰκὼν νεωτέρου ζωγράφου).

τὴν μάχην εἰς τὰ Λεῶκτρα. Οἱ Σπαρτιάται, οἱ ὅποιοι δὲν ᾔθελον νὰ ἀλλάξουν τὴν στρατιωτικὴν των τακτικὴν, ἐνίκηθησαν καὶ πάλιν. Δυστυχῶς ὁμοῦ κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ἐπληγώθη θανάσιμως ὁ Ἐπαμεινώνδας. Ἡ αἰχμὴ ἐνὸς δόρατος ἐπέρασε τὸ στήθος του καὶ οἱ ἰατροὶ εἶπον, ὅτι ἐὰν ἐξαγάγουν αὐτό, θὰ ἀποθάνῃ.

Εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ μεγάλου τραυματίου ἔχουν συγκεν-

τρωθῇ οἱ φίλοι του. "Ολοι εἶναι καταλυπημένοι, διότι χάνουν τὸν μέγαν των στρατηγόν.

Ἐτοιμοθάνατος Ἐπαμεινώνδας ἐζήτησε νὰ φέρουν ἐμπρός του τὴν ἀσπίδα του καὶ ἠρώτησε, πῶς πηγαίνει ἡ μάχη. «*Ὁ ἐχθρὸς ἐνικήθη*» ἦτο ἡ ἀπάντησις. «*Τώρα ὡς ἀποθάνω*» εἶπε καὶ διέταξε νὰ ἐξαγάγουν ἀπὸ τὸ στήθος του τὸ δόρυ. Κανεὶς δὲν ἐτόλμα. Τότε ἔσυρε μόνος τὴν αἰχμὴν καὶ αἷμα πολὺ ἤρχισε νὰ τρέχῃ.

«*Αποθνήσκεις, Ἐπαμεινώνδα, ἐφώνασε κάποιος ἀπὸ τοὺς φίλους του, χωρὶς νὰ ἀφήσῃς τέκνα, νὰ φέρουν τὸ ὄνομά σου τὸ ἐνδοξόν*».

«*Ἀλλὰ ἀπὸ τώρα ἀρχίζω νὰ ζῶ*, εἶπεν ὁ Ἐπαμεινώνδας. *Αἱ δύο θυγατέρες μου, ἡ μάχη εἰς τὰ Λεῦκτρα καὶ ἡ μάχη εἰς τὴν Μαντινείαν, θὰ μὲ δοξάζουν εἰς τοὺς αἰῶνας*».

Μὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐναυάγησαν τὰ μεγάλα σχέδια, τὰ ὁποῖα εἶχε συλλάβει ὁ μέγας πολιτικός του νοῦς, νὰ κάμῃ δηλαδὴ τὴν πατρίδα του μεγάλην.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπῆρχε τότε πλεον κανὲν κράτος ἰσχυρόν. Οὔτε καὶ αὐταὶ αἱ Ἀθῆναι. Ὅλαι αἱ πόλεις εἶχον ἐξαντληθῇ πολὺ ἀπὸ τοὺς μακροὺς ἐμφυλίους πολέμους. Ὁ ἐχθρὸς δὲ τῆς Ἑλλάδος, ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἠδύνατο τώρα νὰ κανονίζῃ αὐτὸς τὰς ὑποθέσεις τῶν Ἑλλήνων.

84. ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ

Εἰς ἐκείνους τοὺς κακοὺς καιροὺς διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπῆρξαν μερικοὶ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι μὲ μεγάλην λύπην ἐβλεπον τὴν πατρίδα των νὰ εἶναι διηρημένη καὶ τόσον ἐξηντλημένη. Μεγάλην δὲ ἐντροπὴν ἠσθάνοντο, ὅταν ἐβλεπον, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἦτο ὡσὰν δεσπότης τῆς πατρίδος των. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ εἰς τὴν ζωὴν των ἐν ὄνειρον εἶχον νὰ ἴδουν τὴν πατρίδα των, τὴν Ἑλλάδα, ὅλην ἠνωμένην εἰς ἓν ἰσχυρόν κράτος.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους συνέλαβε τὴν ἰδέαν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπεστήριξεν εἰς τοὺς λόγους του πρὸς τὸν λαόν, ἦτο ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης,

Ὁ Ἰσοκράτης ἔλαβεν ἀπὸ μικρὸς μεγάλην μόρφωσιν καὶ εἶχε διδασκάλους τοὺς καλυτέρους ἀπὸ τοὺς σοφιστάς· ἤκουσε δὲ καὶ τὸν ἴδιον τὸν Σωκράτην. Ἐγένετο ἄριστος ρήτωρ καὶ εἶχε καὶ σχολὴν ρητορικὴν, ὅπου ἐμαθήτευσαν σπουδαῖοι ἄνδρες, οἱ ὅποιοι ἠσχολοῦντο καὶ μὲ τὰ πολιτικά. Εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους ἀναγινώσκουμεν ὡραίας ἰδέας διὰ τὸ συμφέρον ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

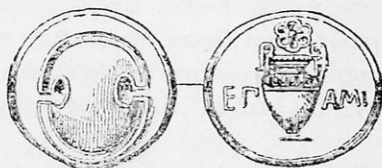
Ὁ Ἰσοκράτης.

Εἰς ἓνα λόγον του, τὸν Πανηγυρικόν, συμβουλεύει τοὺς Ἕλληνας νὰ ὁμονήσουν μεταξύ των καὶ ὅλοι μαζί νὰ πολεμήσουν τὸν βάρβαρον;

Ἀλλὰ ποῖος μέγας στρατηγὸς θὰ κατάρθωνε νὰ ἐνώσῃ τοὺς Ἕλληνας εἰς ἓν κράτος, διὰ νὰ ὁδηγήσῃ αὐτοὺς ἐναντίον τῶν βαρβάρων.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Ἰσοκράτους ἦτο ὁ νέος βασιλεὺς ἐνὸς κράτους ἑλληνικοῦ, τὸ ὅποιον εὕρισκετο πρὸν βορρᾶν τῆς Ἑλλάδος. Ἦτο ὁ βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων Φίλιππος.

Εἰς μίαν ἐπιστολὴν του ὁ Ἰσοκράτης ἔγραφε πρὸς τὸν Φίλιππον· « βασιλεῦ ! νὰ μιμηθῇς τὸν γενάρχην σου Ἡρακλέα καὶ μαζί μὲ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐκστρατεύσῃς ἐναντίον τῶν βαρβάρων ».

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

85. ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΜΑΚΕΔΟΝΕΣ

Πέραν ἀπὸ τὸν φημισμένον Ὀλυμπον, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ βορειότερον σύνορον τῆς Θεσσαλίας, ὑπάρχει μία μεγάλη ἐλληνικὴ χώρα. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι περισσότερο ὄρεινὴ, ἔχει ὅμως καὶ μερικὰς πλουσίας πεδιάδας, τὰς ὁποίας διαρρέουν τρεῖς μεγάλοι ποταμοί. Ὁ εἷς εἶναι ὁ Ἀλιάκμων, ὁ ἄλλος ὁ Ἀξιὸς καὶ ὁ τρίτος εἶναι ὁ Στρυμὼν. Ἡ χώρα αὕτη εἶναι ἡ Μακεδονία μας.

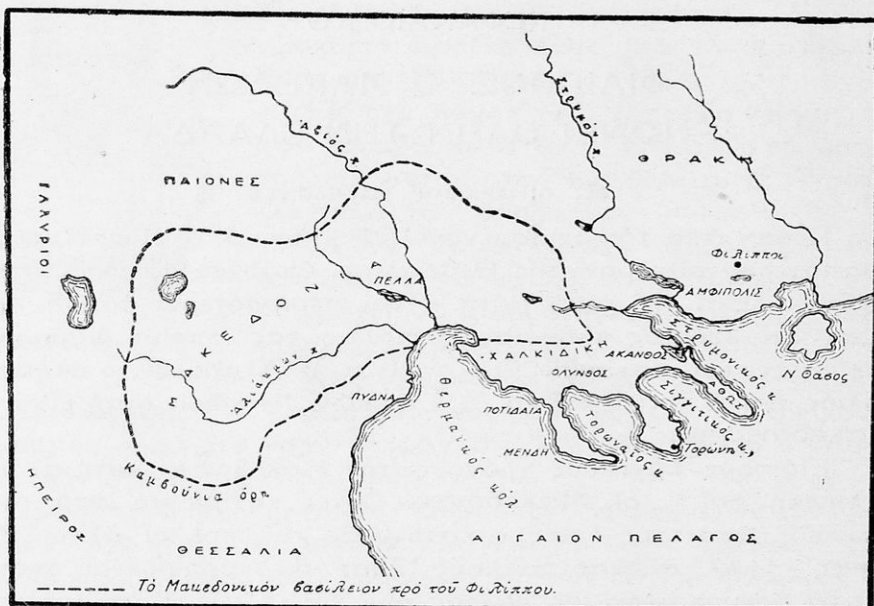
Εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὴν Μακεδονίαν κατέκει μία ἐλληνικὴ φυλὴ, οἱ Μακεδόνες. Οὗτοι κατήγοντο ἀπὸ τοὺς Δωριεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους κατήγοντο καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ἕλληνες. Ἄλλ' αἰῶνας πολλοὺς ἦσαν διεσκορπισμένοι ἐπάνω εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη τῆς χώρας τῶν καὶ ἔζων οἱ περισσότεροι ὡς βοσκοὶ προβάτων. Ἦσαν δὲ οὗτοι καὶ γεωργοί. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν δὲν ἦσαν τόσοι πολιτισμένοι, ὅπως οἱ Ἕλληνες τῆς ἄλλης Ἑλλάδος.

Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες εἶχον κάμει εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας πολλὰς ἀποικίας. Πολλὰ ἀποικίαι ἐλληνικαὶ ὑπῆρχον εἰς τὴν Χαλκιδικήν. Ἡ σπουδαιότερα ἀπὸ ὅλας τὰς πόλεις τῆς Χαλκιδικῆς ἦτο ἡ Ὀλυνθος. Αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα, ὅπως θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς καὶ ἔγινε πολὺ ἰσχυρὰ πόλις.

Ὅταν οἱ Μακεδόνες ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέβησαν πρὸς

τὴν παραλίαν, ἐγνώρισαν τοὺς Ἑλληνας τῶν ἀποικιῶν καὶ ἔμαθον πολλὰ πράγματα ἀπ' αὐτοῦς.

Οἱ Μακεδόνες ὠμίλουν ἰδιαιτέραν ἑλληνικὴν διάλεκτον, τὴν ὁποίαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες κατελάμβανον, καὶ ἀπέκτησαν σπουδαίους βασιλεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχον εἰς τὴν ἀρχὴν τὴν πρω-

Χάρτης τῆς Μακεδονίας.

τεύουσάν των εἰς τὴν σημερινὴν Ἑδεσσαν. Ἡ Ἑδεσσα ἐλέγετο καὶ Αἰγαί. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα σημαίνουν πόλεις ὑδάτων. Πραγματικῶς εἰς τὴν ὥραιαν αὐτὴν πόλιν τῆς Μακεδονίας τρέχουν ἄφθονα νερά.

86. ΑΡΧΕΛΑΟΣ.

Πολὺ σπουδαῖος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, ὁ ὁποῖος ἐφονεύθη εἰς ἓν κυνήγιον, ὅταν εἰς τὰς Ἀθήνας ἔπινε τὸ κώνειον ὁ Σωκράτης, ὑπῆρξεν ὁ Ἀρχέλαος. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του

ή Μακεδονία προώδευσε πολύ, διότι καί δρόμοι σπουδαῖοι ἐγιναν ἐκεῖ καί πολλὰ οἰκοδομήματα ἐκτίσθησαν. Τελειότερον τότε διωργανώθη ὁ μακεδονικὸς στρατός, ὁ πεζικὸς 413-399 π.Χ. καί ὁ ἱππικὸς. Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι, ὅτι ὁ Ἀρχέλαος ἔφερεν εἰς τὴν χώραν τοῦ τὸν πολιτισμὸν τῆς νοτίου Ἑλλάδος. Ποιηταὶ ἀπὸ τὰς Ἀθῆνας ἦλθον τότε εἰς τὴν Μακεδονίαν, μαζί δὲ μὲ αὐτοὺς καί ὁ Εὐριπίδης. Ἐπίσης εἰς τὴν μακεδονικὴν αὐλὴν ἦλθεν ὁ ζωγράφος Ζεῦξις, ὁ ὁποῖος ἐζωγράφησε τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσιν, τὴν Πέλλαν, καί ἄλλοι φιλόσοφοι.

Ὅλοι οἱ βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας ὑπῆρξαν σπουδαῖοι καὶ ὠδήγησαν τὴν δραστηρίαν αὐτὴν ἑλληνικὴν φυλὴν εἰς τὴν πρόοδον. Ὁ σπουδαιότερος ὅμως ἀπὸ ὅλους, ὁ ὁποῖος ἔκαμε τὸ κράτος τοῦ ἰσχυρὸν καὶ ἔνδοξον, ἦτο ὁ Φίλιππος.

87. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ

Ὁ Φίλιππος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀμύντου τοῦ Β' καὶ ἦτο περίπου εἴκοσι τεσσάρων ἐτῶν, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας. Ἦτο ὑψηλός, 360 π.Χ. ὠραῖος, εἶχεν εὐγενεῖς τρόπους καὶ μετεχειρίζετο κάθε μέσον διὰ νὰ ἐπιτύχῃ τὸν σκοπὸν τοῦ.

Ὅταν κάποτε (368 π. Χ.) ὁ Πελοπίδας ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Μακεδονίαν καὶ ἠνάγκασε τὸν ἐπίτροπον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου νὰ γίνῃ σύμμαχος τῶν Θηβαίων, ἔλαβε πρὸς ἀσφάλειαν τῆς συμμαχίας αὐτῆς ὁμήρους. Μεταξὺ τῶν ἦτο καὶ ὁ Φίλιππος, 16 ἐτῶν εἰς τὴν ἡλικίαν. Αἱ Θῆβαι ἐχρησίμευσαν τότε διὰ τὸν Φίλιππον ὡς σπουδαῖον στρατιωτικὸν σχολεῖον. Μὲ τὸν στρατιωτικὸν τοῦ νοῦν παρηκολούθησε τὴν στρατιωτικὴν τακτικὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ ἔμαθε πολλὰ στρατιωτικὰ πράγματα. Ὁ Φίλιππος ἐγνώρισεν ἐπίσης ἐκεῖ πολὺ καλὰ τὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποῖαν εὕρισκοντο τότε αἱ ἑλληνικαὶ πολιτεῖαι.

Ὅταν ἔγινε βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας, συνήντησε πολλὰς δυσκολίας. Κατ' ἀρχὰς ἐνίκησεν ἓνα μνηστῆρα τῆς βασιλείας

Νόμισμα
Ἀμύντου.

καὶ ἔγινε κύριος τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου. Μὲ τὰς στρατιωτικὰς μεθόδους τοῦ Ἑπαμεινώνδου, τὰς ὁποίας εἶχε σπουδάσει ἐκεῖ, κατῴρθωσε νὰ διοργανώσῃ τὸν μακεδονικὸν στρατὸν

Ὁ Φίλιππος.

(Εἰκὼν ἐκ μακεδονικοῦ
τομίσματος).

κάθε λογχοφόρου.

Μὲ τὸν πειθαρχημένον του πεζικὸν καὶ ἵππικὸν στρατὸν ὁ Φίλιππος ἐνίκησε τοὺς ἐπικινδύνους ἐχθρούς, οἱ ὅποιοι εὕρισκοντο εἰς τὰ βόρεια μέρη τοῦ κράτους του. Μέσα εἰς ἓν ἔτος κατῴρθωσεν ὁ δραστήριος αὐτὸς βασιλεὺς νὰ στερεώσῃ τὸ βασίλειόν του ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς. Ἀλλ' ἡ φιλοδοξία του, νὰ καταστήσῃ αὐτὸ μέγα καὶ ἰσχυρόν, δὲν τὸν ἄφηνεν ἥσυχον.

ΒΒ. ΑΙ ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

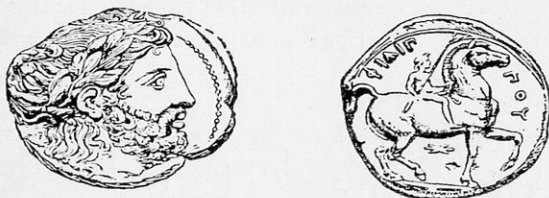
Ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσεν τὴν σπουδαίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων Ἀμφίπολιν, εἰς τὸν Στρυμόνα ποταμόν, καὶ ἔγινε κύριος τῆς πλουσίας χώρας, τῆς εὕρισκομένης μεταξὺ τοῦ Στρυμόνος καὶ τοῦ Νέστου ποταμοῦ. Ἐκεῖ, πλησίον τῆς σημερινῆς Καβάλλας, ὑπῆρχε σημαντικὴ παλαιὰ πόλις. Αὐτὴν ὁ Φίλιππος τὴν ὠνόμασε Φιλίππους. Μὲ τὴν κατάκτησιν τῆς χώρας αὐτῆς ὁ

Νόμισμα Φιλίππων.

Φίλιππος ἔγινε κύριος τοῦ χρυσοφόρου ὄρους Παγγαίου καὶ εὗρε τοιοῦτοτρόπως νέας πηγὰς χρυσοῦ. Λέγουν ὅτι ἀπὸ τὰ μεταλλεῖα αὐτὰ τοῦ Παγγαίου ἐκέρδιζε κατ' ἔτος ὁ Φίλιππος πολλὰ ἑκατομμύρια σημερινῶν χρυσῶν δραχμῶν. Τότε ἐκόπησαν καὶ νέα νομίσματα μακεδονικὰ χρυσᾶ. Σπουδαῖος ἦτο ὁ μακεδονικὸς στατήρ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἀξίαν εἴκοσιν ἄττικῶν ἀργυρῶν δραχμῶν. Ὁ μακεδονικὸς στατήρ ἀντικατέστησε τὸ περσικὸν νόμισμα, τὸν δαρεικὸν (βλ. εἰκ. σ. 119), ὁ ὁποῖος ἐκυκλοφόρει εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ἀπὸ τότε ἔπαυσε νὰ κυκλοφορῇ ἐκεῖ ξένον νόμισμα.

Μὲ τὰ χρηματικὰ αὐτὰ μέσα, τὰ ὁποῖα πλούσια εἰσήρχοντο εἰς τὸ κράτος του, ὁ Φίλιππος κατεσκεύασε πλοῖα. Περι-

Νόμισμα τοῦ Φιλίππου.

φημα ἦσαν τὰ πολεμικά του πλοῖα μὲ τὰς τέσσαρας καὶ πέντε σειρὰς τῶν κωπῶν. Πλὴν τούτων κατεσκεύασε καὶ πολιορκητικὰς μηχανάς. Ἐπίσης μανθάνομεν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἰς πολλὰς πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἐξώδευε πολλὰ χρήματα καὶ ἔκαμνε προπαγάνδαν. Πολλοὶ ἄνδρες εἰς τὰς πόλεις αὐτὰς ἦσαν φίλοι τοῦ Φιλίππου καὶ ἐπροπαγάνδιζον διὰ τὴν ἔνωσιν ὅλης τῆς Ἑλλάδος ὑπ' αὐτόν.

89. Ο ΙΕΡΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Δὲν ἐπέρασε πολὺς χρόνος, ἀφ' οὔτου ὁ Φίλιππος ἔγινε κύριος τῆς Ἀμφιπόλεως, ὅτε νέος πόλεμος ἀδελφικός ἐξερράγη εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πόλεμος αὐτός, 356 π. Χ. ἐπειδὴ ἔγινε διὰ κάποιαν ὑπόθεσιν τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν, ὠνομάσθη Ἱερὸς πόλεμος. Οἱ εὐγενεῖς τῆς Θεσσαλίας

ἐζήτησαν τὴν βοήθειαν τοῦ Φιλίππου, ὁ ὁποῖος εὗρε τότε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναμειχθῇ εἰς τὰ πολιτικὰ πράγματα τῆς Ἑλλάδος. Εἰσῆλθε λοιπὸν μὲ στρατὸν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ ἔγινε κύριος αὐτῆς. Κατόπιν ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν. Ἀπ' ἐκεῖ ἤθελε νὰ προχωρήσῃ καὶ εἰς τὴν νότιον Ἑλλάδα, ἀλλὰ στρατὸς συμμαχικὸς Ἀθηναίων, Σπαρτιατῶν καὶ Φωκέων ἐσταμάτησε τὸν Φίλιππον εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ δὲν τὸν ἄφησε νὰ προχωρήσῃ.

90. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΚΑΤΑΣΤΡΕΦΕΙ ΤΗΝ ΟΛΥΝΘΟΝ

Ὁ Φίλιππος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα τῆς Θεσσαλίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Μακεδονίαν. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ τὴν ἄνοι-
352 π.Χ. ξιν τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Θράκην καὶ ἐπεξέτεινε τὸ κράτος του μέχρι τῆς Προποντίδος. Τώρα τὸ κράτος τοῦ Φιλίππου εἶχε τόσῃν ἑκτασιν, ὅσῃν δὲν

Νόμισμα Ὀλυνθίων.

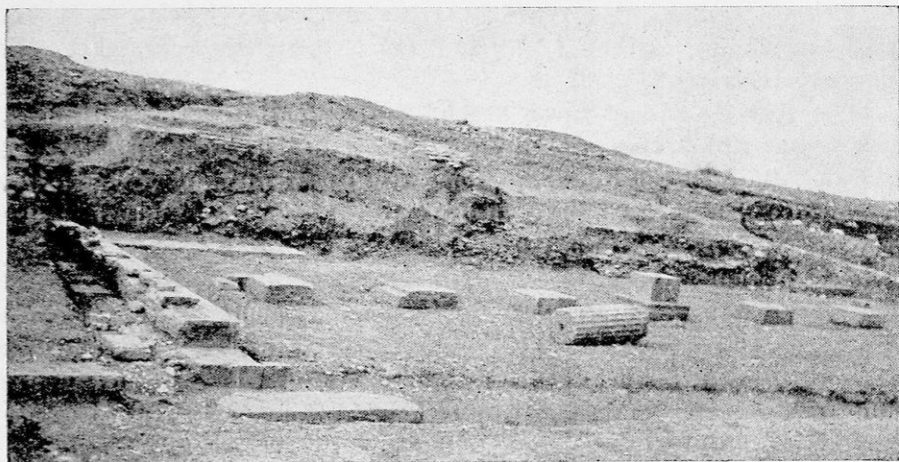
εἶχεν ἄλλοτε κράτος ἐλληνικόν. Πρὸς ἀνατολὰς ἔφθανε μέχρι τῆς Προποντίδος καὶ πρὸς νότον μέχρι τῶν Θερμοπυλῶν.

Οἱ Ὀλύνθιοι, οἱ ὁποῖοι, ὅπως εἴπομεν, εἶχον μεγάλην δύναμιν εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ ἦσαν ἰσχυρὸν κράτος, μὲ μεγάλην ἀνησυχίαν ἔβλεπον τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου νὰ μεγάλωνῃ τόσον πολύ. Διὰ τοῦτο ἔκαμαν φιλίαν καὶ συμμαχίαν με τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ προστατεύσουν τὰ συμφέροντα τοῦ κράτους των.

Ὁ Φίλιππος ἐθεώρησεν, ὅτι ἡ συμμαχία αὐτῇ τῶν Ὀλυνθίων καὶ τῶν Ἀθηναίων ἐστρέφετο ἐναντίον του. Εὗρε τότε τὴν εὐκαιρίαν, τὴν ὁποίαν ἐπερίμενε. Διέλυσε τὴν συμμαχίαν,

τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει προηγουμένως μὲ τὴν Ὀλυνθον, καὶ ἐξεστράτευσεν ἑναντίον αὐτῆς μὲ ἰσχυρὸν στρατόν.

Ἡ Ὀλυνθος ἐκυριεύθη διὰ προδοσίας, πρὶν προφθάσουν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ στείλουν τὴν βοήθειαν, τὴν ὁποίαν ἐζήτησαν ἀπ' αὐτοὺς οἱ Ὀλύνθιοι. Φοβερὰ καταστροφή ἐπερίμενε τότε

Ἐρείπια Ὀλύνθου.

Περισσότερον ἀπὸ δύο χιλιάδες ἔτη ἐπέρασαν, ἀφ' οὗτου κατεστράφη ἡ ἑνδοξος Ὀλυνθος. Χώματα πολλὰ ἐσκέπασαν τὰ ἐρείπια της. Πρὸ ὀλίγων ἑτῶν αἱ ἀνασκαφαὶ ἔφερον εἰς φῶς ἓν μέρος ἀπὸ τὴν θαμμένην αὐτὴν πόλιν.

Μὲ συγκίνησιν ἐκείνος, ὁ ὁποῖος ἐπισκέπτεται σήμερον τὴν ἀρχαίαν Ὀλυνθον, βλέπει τὰ ἐρείπια τῶν οἰκιῶν της, τοὺς δρόμους της, τὰς λεωφόρους της, τὰς ὥραιας ἐπαύλεις καὶ τὰ ὑδραγωγεῖα της.

τὴν φημισμένην Ὀλυνθον. Ὁ Φίλιππος διέταξε τοὺς στρατιώτας του νὰ καταστρέψουν ἑντελῶς τὴν πόλιν. Ἡ ἄλλοτε τόσο πλουσία καὶ ἰσχυρὰ πρωτεύουσα τῶν πόλεων τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου μετεβλήθη εἰς ἐρείπια. 348 π.Χ. Ὅσοι δὲ Ὀλύνθιοι ἐσώθησαν ἀπὸ τὴν καταστροφήν, ἔγιναν δοῦλοι καὶ αἱ παραθαλάσσιαι πόλεις, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν της, ἔγιναν τότε ὑποτελεῖς εἰς τὸν Φίλιππον.

Ὁ Φίλιππος, ἐντὸς δώδεκα περίπου ἐτῶν, ἀφ' οὗτου ἔγινε βασιλεὺς, μὲ τὴν σπάθην του καὶ μὲ τὴν ὀξυτάτην του διπλωματίαν κατώρθωσε νὰ κάμῃ τὸ κράτος του πολὺ δυνατὸν καὶ κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν.

Πολλοὶ ἄνδρες εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔβλεπον πλέον καθαρά, ὅτι ὁ Μακεδὼν βασιλεὺς ὀλίγον κατ' ὀλίγον θὰ ἐγίνετο κύριος ὅλης τῆς Ἑλλάδος.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπως εἶδομεν, οἱ ἐμφύλιοι πόλεμοι εἶχον ἐξαντλήσει πολὺ τοὺς Ἕλληνας. Μεταξὺ δὲ τῶν πόλεων μόνον αἱ Ἀθηναὶ ἐφαίνοντο κάπως ἰσχυρὰ πόλεις μὲ τὸν στόλον, τὸν ὁποῖον εἶχε καὶ τοὺς συμμάχους τῆς. Αἱ Θήβαι καὶ ἡ Σπάρτη εἶχον ἐξαντληθῇ.

Ἀλλὰ νέος πόλεμος ἔγινε μεταξὺ τῶν Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων των, πρὶν ὁ Φίλιππος καταστρέψῃ τὴν Ὀλυνθον.

357 π.Χ. Εἰς τὸν πόλεμον αὐτόν, ὁ ὁποῖος λέγεται εἰς τὴν ἱστορίαν συμμαχικὸς πόλεμος, οἱ Ἀθηναῖοι ἐνίκηθησαν καὶ τότε πολλαὶ ἀθηναϊκαὶ πόλεις ἔφυγον ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν.

Τότε εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, ἡ ὁποία εἶχε τόσον ἔνδοξον ἱστορίαν εἰς τὸ παρελθόν, διὰ πρώτην φοράν παρετηρήθη τὸ ἐξῆς γεγονός. Οἱ Ἀθηναῖοι, κουρασμένοι ἀπὸ τοὺς πολέμους, δὲν εἶχον καμμίαν πλέον προθυμίαν νὰ σπεύσουν ἐκεῖ, ὅπου ἐκάλει αὐτοὺς τὸ συμφέρον τῆς ἰδίας των πόλεως. Ἐν κόμμα εἶχε φανῇ τότε εἰς τὰς Ἀθήνας, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε κανὲν ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ἐξωτερικὰ ζητήματα τοῦ κράτους. Τὸ χειρότερον ὅμως ἀπὸ ὅλα ἦτο, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἔπαυσαν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ τὰ στρατιωτικὰ καὶ ἐπλήρωνον ξένους ναύτας καὶ στρατηγούς, διὰ νὰ ἔχουν αὐτοὺς ὡς μισθοφόρους εἰς τὰ πλοῖα των. Οἱ ἴδιοι οἱ Ἀθηναῖοι ἠρέσκοντο νὰ ἀσχολοῦνται μὲ ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις καὶ μὲ ἄλλα θεάματα.

Τὴν μακαρίαν αὐτὴν ἡσυχίαν τῶν Ἀθηναίων ἠθέλησε νὰ ταραξῇ εἰς νέος πολιτικός, ὁ Δημοσθένης.

92. Ο ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

Ὁ Δημοσθένης κατήγετο ἀπὸ πολὺ πλουσίαν οἰκογένειαν τῶν Ἀθηναίων. Ἦτο μόλις ἐπτὰ ἐτῶν, ὅταν ἀπέθανεν ὁ πατὴρ του. Τὴν μεγάλην περιουσίαν, τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ἀφήκεν, ἐσπατάλησαν οἱ κακοὶ κηδεμόνες του.

Ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας εἶχε πολλὰ σωματικὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα μόνος του διώρθωσεν. Ἦτο, ὅπως μανθάνομεν, τραυλός. κατώρθωσεν ὅμως μὲ ἐπίμονον ἄσκησιν νὰ διορθώσῃ τὸ ἐλάττωμα αὐτό. Ἐπειδὴ τὸ στήθος του ἦτο στενόν, συνήθιζε νὰ ἀναβαίνει εἰς ὑψηλοὺς λόφους τροχάδην.

Ἡ φωνὴ του ἦτο ἀσθενής· ἔπρεπε δὲ ὡς ρήτωρ νὰ ἀκούεται ἀπὸ τὸν λαόν. Καὶ αὐτὸ τὸ φυσικόν του ἐλάττωμα διώρθωσε μὲ τὸν ἐξῆς τρόπον: Συνήθιζε νὰ καταβαίνει εἰς τὴν παραλίαν τοῦ Φαλήρου, ὅταν ἡ θάλασσα ἦτο τρικυμιώδης. Ἐκεῖ ἐμπρὸς εἰς τὰ κύμματα ἀνέπτυσσεν ὅλην τὴν δύναμίν του καὶ ἐφώναζεν, ὥσάν νὰ ἦτο εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ νὰ ὠμίλει ἐμπρὸς εἰς τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος ἐθορύβει.

Ὁ Δημοσθένης ἐμελέτα πολὺ τὸν Θουκυδίδην, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὠραῖον τρόπον εἰς τὴν ἔκφρασίν του. Ἦθελε δὲ νὰ μιμῆται τοὺς λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπήγγελλεν ὁ Περικλῆς εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Τόσον ἐπιμελής ἦτο ὁ Δημοσθένης, ὥστε πολὺ μέρος ἀπὸ τὴν νύκτα ἐμελέτα ἢ ἔγραφε. Διὰ τοῦτο κάποιος εἶπε: « τοῦ Δημοσθένους οἱ λόγοι λυχνίας ὄζουσιν ».

Ὁ Δημοσθένης ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος ρήτωρ τῆς ἀρχαιότητος. Πολλοὶ ἄλλοι ρήτορες ὑπῆρξαν τότε, τῶν ὁποίων οἱ λόγοι ἐσώθησαν ἕως σήμερον, ἀλλ' ὁ Δημοσθένης ὑπερέβαλεν ὅλους μὲ τὴν τέχνην του.

Ὁ Δημοσθένης ἔγραψε λόγους, τοὺς ὁποίους ἀπήγγειλεν εἰς τὰ δικαστήρια. Ὅταν μάλιστα ἦτο δέκα ὀκτῶ ἐτῶν, παρουσιάσθη εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κατήγγειλε τοὺς κηδεμόνας τῆς

Ὁ Δημοσθένης.

(Ἔργον τοῦ γλύπτου Πολυεύκτου).

περιουσίας του πατρός του. Οί σπουδαιότεροι όμως λόγοι του είναι πολιτικοί. Πολλοί από τους λόγους αυτούς δυνάμεθα να εἰπώμεν, ὅτι εἶναι κεραυνοί, τοὺς ὁποίους ἐξετόξευεν ἐναντίον τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Δημοσθένης περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους Ἀθηναίους ἔβλεπεν, ὅτι ὁ Φίλιππος εἶχε σκοπὸν νὰ κυριεύσῃ ὅλην τὴν Ἑλλάδα, μαζὶ δὲ καὶ τὴν ἑνδοξὸν πατρίδα του. Τὸν ἐλύπει δὲ πολὺ, ὅταν ἔβλεπε τὴν ἀδιαφορίαν τῶν συμπατριωτῶν του, οἱ ὅποιοι ἐλησμόνουν τὸ ἑνδοξὸν παρελθόν των. Ἡ πατριωτικὴ ψυχὴ του δὲν τὸν ἄφηνε νὰ ἀνεχθῇ τὴν ὑποδούλωσιν τῆς ἐνδόξου πατρίδος του εἰς τὸν βάρβαρον, ὅπως ὠνόμαζε τὸν Φίλιππον. Διὰ τοῦτο προσεπάθει μὲ τοὺς λόγους του νὰ ἀναπτύξῃ τὸ ἐθνικὸν φρόνημα τῶν Ἀθηναίων συμπολιτῶν του καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ πολεμήσουν μὲ ὅλα των τὰ μέσα ἐναντίον τοῦ Φιλίππου χάριν τῆς ἀνεξαρτησίας των. Σπουδαῖοι εἶναι οἱ πύρινοι λόγοι του ἐναντίον τοῦ Φιλίππου, οἱ ὅποιοι λέγονται Φιλίππικοὶ καὶ Ὀλυνθιακοί.

Οἱ λόγοι τοῦ Δημοσθένους εἶναι σπουδαῖοι, διότι ἔχουν μεγάλην ρητορικὴν τέχνην. Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον ἀκόμη λόγον. Μέσα εἰς αὐτοὺς βλέπομεν ἓνα μέγαλον πατριώτην, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ ἐμπνεύσῃ τοὺς συμπατριώτας του καὶ νὰ τοὺς μεγαλώσῃ τὴν ἀγάπην, τὴν ὁποίαν πρέπει ὁ κάθε πολίτης νὰ τρέφῃ διὰ τὴν πατρίδα του.

Δὲν ἠμποροῦμεν ὅμως νὰ εἰπώμεν, ὅτι οἱ ἀντίθετοι πολιτικοὶ τοῦ Δημοσθένους, οἱ ὅποιοι ὑπεστήριζόν τότε τὸν Φίλιππον, δὲν ἦσαν καλοὶ πατριῶται. Τὸ ἐναντίον ἦσαν καὶ αὐτοὶ μεγάλοι πατριῶται καὶ ὠνειρεύοντο τὴν ἑνωσιν ὅλων τῶν Ἑλλήνων εἰς ἓν κράτος ἰσχυρόν. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Ἰσοκράτους, διὰ τὸν ὁποῖον ἐμάθομεν, ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι σπουδαῖοι ἄνδρες ὑπὲρ τῆς ὠραίας αὐτῆς ιδέας, ὅπως ὁ στρατηγὸς Φωκίων καὶ ὁ ρήτωρ Αἰσχίνης. Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἔβλεπον, ὅτι ἡ διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος εἰς μικρὰ κράτη, τὰ ὁποῖα ἐμισοῦντο φοβερὰ μεταξύ των καὶ συχνὰ ἀλληλοεσπαράσσοντο, ὠδήγει τὴν πατρίδα των εἰς τὴν καταστροφὴν. Ἡ Ἑλλάς ἐχρειάζετο ἓνα μονάρχην, ὁ ὁποῖος θὰ ἦνωνεν ὅλους τοὺς Ἕλληνας. Ὁ Φίλιππος δὲ

παρουσιάσθη ὡς σωτὴρ πραγματικῶς εἰς ἐκείνους τοὺς κακοὺς καιροὺς διὰ τὴν Ἑλλάδα.

93. Ο ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

Ὁ Δημοσθένης μὲ τὴν μεγάλην του δραστηριότητα καὶ τὴν πολιτικὴν του ἱκανότητα κατῴρθωσε νὰ ἐνώσῃ ὅλους τοὺς Ἑλληνας, τοὺς εὐρισκομένους πρὸς νότον τῆς Θεσσαλίας καὶ πρὸς βορρᾶν τῆς Πελοποννήσου, ἐναντίον τοῦ Φιλίππου. Ἀλλὰ καμμία δύναμις δὲν ἠδύνατο τώρα νὰ σταματήσῃ τὸν ὀρμητικὸν δρόμον τοῦ Φιλίππου. Εὗρε δὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος μὲ ἰσχυρὸν στρατόν.

Μίαν ἐσπέραν οἱ Ἀθηναῖοι μὲ μεγάλην των ἔκπληξιν ἔμαθον, ὅτι ὁ Φίλιππος κατέλαβε τὴν μεγαλυτέραν πόλιν τῆς Φωκίδος, τὴν Ἐλάτειαν, ἣ ὁποία εὕρισκετο εἰς πολὺ σπουδαίαν θέσιν· δηλαδὴ εἰς τὸν δρόμον, ὁ ὁποῖος ἔφερεν ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας εἰς τὴν Βοιωτίαν.

Ὅταν τὴν ἄλλην ἡμέραν συνηθροίσθησαν ἐκτάκτως οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Δήμου, μεγάλη σιωπὴ καὶ κατάπληξις ἐπεκράτει μεταξύ των.

Μόνον ὁ Δημοσθένης ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐξήγησε, ποῖον σκοπὸν εἶχεν ὁ Φίλιππος μὲ τὸ νὰ καταλάβῃ τὴν σπουδαίαν ἐκείνην θέσιν. «Ὁ Φίλιππος, εἶπεν ὁ Δημοσθένης, μὲ τὴν ἔνοπλον αὐτὴν ἐπίδειξιν, τὴν ὁποίαν ἔκαμε τόσον πλησίον μας, θέλει νὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς φίλους του, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται δι' αὐτὸν μέσα εἰς τὴν πόλιν. Ἐπίσης θέλει νὰ καταπλήξῃ τοὺς ἐχθροὺς του καὶ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ ὑποχωρήσουν ἀπὸ φόβον εἰς ὅσα δὲν θέλουν ἢ νὰ ἀναγκασθοῦν διὰ τῆς βίας. Τί πρέπει λοιπὸν τώρα νὰ κάμωμεν;»

Ὁ Δημοσθένης μὲ τὸν λόγον του ἔδωσε θάρρος εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Συνεβούλευσε δὲ αὐτοὺς νὰ ἐκστρατεύσουν, ὅσοι ἔχουν ἡλικίαν στρατεύσιμον, καθὼς καὶ οἱ ἵππεῖς, καὶ νὰ βοηθήσουν τοὺς Θηβαίους, διὰ τοὺς ὁποίους ὁ κίνδυνος ἦτο πολὺ πλησίον.

94. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΧΑΙΡΩΝΕΙΑΝ ΤΗΣ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

Οἱ Ἀθηναῖοι ἔλαβον θάρρος καὶ ἤρχιζον νὰ ἐλπίζουν, ὅτι

θὰ ἀποκρούσουν καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν τὸν κίνδυνον. Διέταξαν λοιπὸν ὅλους, ὅσοι ἠδύναντο νὰ φέρουν ὄπλα, νὰ ἀναχωρήσουν διὰ τὴν Βοιωτίαν.

“Ὅλα τὰ παλληκάρια τῶν Ἀθηναίων μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν ἔλαβον τὰ ὄπλα καὶ ἔφθασαν μὲ σύντομον πορείαν εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας, εἰς τὰ σύνορα τῆς Φωκίδος. Οἱ κάτοικοι τῆς Βοιωτίας ἐθαύμασαν τὴν ταχύτητα, μὲ τὴν ὁποίαν ἔφθασαν οἱ Ἀθηναῖοι στρατιῶται. Ἐλαβον λοιπὸν καὶ αὐτοὶ τὰ ὄπλα καὶ ἐστρατοπέδευσαν μαζὶ μὲ τοὺς Ἀθηναίους. “Ὅλοι μαζὶ τώρα ἐπερίμενον τὸν Φίλιππον.

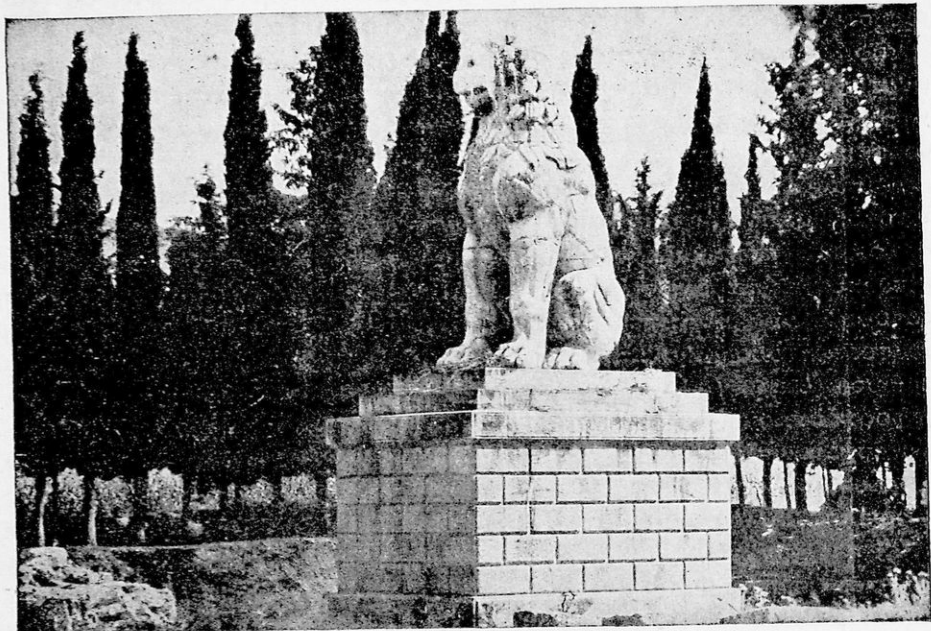
“Ὁ Φίλιππος ἔφθασεν εἰς τὴν Χαιρώνειαν μὲ τριάκοντα χιλιάδας πεζοὺς καὶ ὄχι ὀλιγωτέρους ἀπὸ δύο χιλιάδας ἵππεῖς. Καὶ οἱ δύο στρατοὶ ἦσαν γενναῖοι καὶ εἶχον πολεμικὸν φρόνημα ὑψηλόν. Ἀλλ’ ὁ Φίλιππος εἶχε περισσότερον καὶ καλύτερον στρατὸν ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας πρὸς νότον καὶ μεγαλυτέραν στρατηγικὴν ἱκανότητα. Εἶχε δὲ μαζὶ τοῦ καὶ τὸν ἔνδοξον διάδοχον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου, ὁ ὁποῖος ἦτο τότε δέκα ὀκτῶ ἐτῶν καὶ διηύθυνε τὴν πτέρυγα, ἡ ὁποία ἦτο ἀπέναντι τῶν Θηβαίων. Ὁ Φίλιππος ἦτο ἀρχηγὸς τῆς ἄλλης πτέρυγος καὶ ἦτο ἀπέναντι τῶν Ἀθηναίων.

Μάχη πεισματώδης ἐγίνε τότε εἰς τὴν Χαιρώνειαν, ἡ ὁποία διήρκεσε πολλὰς ὥρας. Οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Μακεδόνες πολέ-
 338 π. Χ. μουν μὲ μεγάλην γενναιότητα καὶ ἡ ἐλπίς διὰ τὴν
 νίκην φαίνεται δι’ ἐν ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα
 νὰ ἀμφιταλαντεύεται.

“Ὁ Ἀλέξανδρος θέλει νὰ δείξῃ εἰς τὸν πατέρα του, πόσον ἱκανὸς εἶναι· πολεμεῖ δὲ μὲ τόσῃν ὁρμῇ, ὥστε τὸ ἀπέναντί του στράτευμα, τὸ ὁποῖον ἐπολέμει ἐπίσης μὲ ἡρωϊσμόν, φαίνεται ὅτι θὰ διασπασθῇ. Ὁ Φίλιππος πολεμεῖ ἐπίσης μὲ μεγάλην ἀνδρείαν καὶ κινδυνεύει εἰς τὰς πρώτας γραμμάς. Δὲν θέλει νὰ ἀφήσῃ εἰς κανένα τὴν δόξαν τῆς νίκης· οὔτε καὶ εἰς τὸν υἱὸν τοῦ τὸν ἴδιον. Κατὰ πρῶτον λοιπὸν ἀπώθησε τοὺς ἀπέναντί του παρατεταγμένους καὶ ἔπειτα ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ τραποῦν εἰς φυγὴν. Κατ’ αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Φίλιππος ἐγένεν αἴτιος τῆς νίκης.

Χίλιοι Ἀθηναῖοι ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μάχην αὐτὴν καὶ δύο χιλιάδες συνελήφθησαν αἰχμάλωτοι. Πολλοὶ ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Θηβαίους ἐφονεύθησαν καὶ ἀκόμη περισσότεροι ἡχμαλωτίσθησαν.

Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν μάχην ἐπέτρεψε νὰ ταφοῦν οἱ νεκροί. Τότε οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἔθαψαν μαζί τοὺς ἥρωας νεκροὺς των.

Ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας.

Εἰς ἐκεῖνο τὸ μέρος ἀργότερον ἐστήθη μέγας μαρμάρινος λέων πρὸς τιμὴν τῶν ἀνδρείως πεσόντων κατὰ τὴν μάχην. Τὸν λέοντα αὐτὸν βλέπομεν σήμερον ἀπὸ μακρὰν καθὼς ταξιδεύομεν μὲ τὸν σιδηρόδρομον.

Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἔκαμε τοὺς Μακεδόνας νὰ νικήσουν, ἦτο ὅτι ἦσαν ἡνωμένοι ὅλοι καὶ δὲν ἦσαν διηρημένοι, ὅπως οἱ

Ἕλληνες τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Ἐπίσης εἶχον καλοὺς ἡγεμόνας καὶ τὸ σπουδαιότερον, ἀκμαῖον ἐθνικὸν φρόνημα.

95. ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

Ὁ Φίλιππος ἐτιμώρησεν αὐστηρὰ τοὺς Θηβαίους διὰ τὴν ἀποστασίαν των. Ἐτοποθέτησε δὲ μακεδονικὴν φρουρὰν ἐπάνω εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῶν Θηβῶν, τὴν Καδμεΐαν.

Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους συμπεριεφέρθη μὲ ἐπιείκειαν. Ἐκαμὲ μὲ αὐτοὺς εἰρήνην, ἄφησεν ἐλευθέρους τοὺς αἰχμαλώτους Ἀθηναίους καὶ ἐκήρυξε τὰς Ἀθήνας πόλιν αὐτόνομον καὶ ἐλευθέραν.

Ὁ λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Φίλιππος συμπεριεφέρθη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μὲ τόσῃ ἐπιείκειαν, εἶναι ὁ ἑξῆς· ὁ Φίλιππος ἐσέβετο τὰς Ἀθήνας διὰ τὸν ἀνώτερον πολιτισμὸν των καὶ διὰ τὴν ναυτικὴν δύναμιν, τὴν ὁποῖαν εἶχον. Ἀλλὰ καὶ δι' ἓνα ἄλλον λόγον ἀκόμῃ ἤλπιζεν, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ ἐκέρδιζε τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν βοήθειάν των διὰ τὰ μεγάλα του σχέδια. Τότε δὲ τὸ κόμμα τοῦ Δημοσθένους δὲν εἶχε πλέον μεγάλην δύναμιν. Πράγματι οἱ Ἀθηναῖοι τόσον πολὺ ἐνεθουσιάσθησαν ἀπὸ τὴν διαγωγὴν αὐτὴν τοῦ Φιλίππου, τὴν ὁποῖαν δὲν ἐπερίμενον, ὥστε ἔστησαν εἰς τὴν ἀγορὰν τὸ ἄγαλμά του. Εἰς αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν του Ἀλέξανδρον ἀπένειμαν δικαιώματα Ἀθηναίου πολίτου.

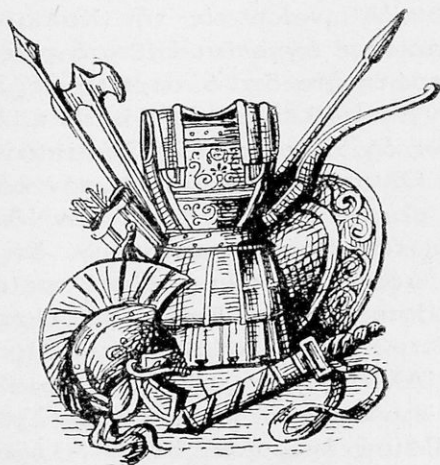
Κατόπιν ὁ Φίλιππος ἔκαμεν ἓν συνέδριον εἰς τὴν Κόρινθον, ὅπου ἦλθον ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Μόνον ἡ Σπάρτη δὲν ἔστειλεν ἀντιπροσώπους.

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πόλεων ἔκαμαν ὅλοι μὲ τὸν Φίλιππον εἰρήνην καὶ ἔγιναν σύμμαχοι μὲ αὐτόν. Ἀνεκήρυξαν δὲ τὸν Φίλιππον ἡγεμόνα καὶ ἔδωσαν εἰς αὐτόν τὸ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν πόλεμον, τὸν ὁποῖον θὰ ἔκαμνον ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἐναντίον τῶν Περσῶν.

Ὁ Φίλιππος τότε εἶχε φθάσει εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον τῆς δόξης του. Ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν του, τὴν Πέλλαν, διὰ νὰ κάμῃ τὸς ἐτοιμασίας του διὰ τὴν μεγάλην ἐκστρα-

τείαν. Δὲν ἐπρόφθασεν ὅμως νὰ πραγματοποιήσῃ τὰ μεγάλα του σχέδια.

Μίαν ἡμέραν, ἐνῶ ἐτέλει τοὺς γάμους τῆς κόρης του Κλεοπάτρας μὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἑπείρου, ἐδολοφονήθη 336 π.Χ. ἀπὸ κάποιον εὐγενῆ Μακεδόνα εἰς ἡλικίαν 47 ἐτῶν. Εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἀνῆλθε τότε ὁ ἑνδοξος υἱὸς του Ἀλέξανδρος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

96. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ

“Όταν ὁ Φίλιππος κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 356 π.Χ. ἐκυρίευσεν μίαν ἀποικίαν τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν Χαλκιδικήν, τὴν Ποτίδαιαν, τρεῖς εὐχάριστοι ἀγγελίαι ἔφθασαν εἰς αὐτὸν ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἡ πρώτη ἦτο ὅτι ὁ στρατηγὸς τοῦ Παρμενίων ἐνίκησεν εἰς μάχην τοὺς Ἰλλυριοὺς. Ἡ ἄλλη, ὅτι ὁ ἵππος τοῦ ἐνίκησεν κατὰ τοὺς ἀγῶνας εἰς τὴν Ὀλυμπίαν, καὶ ἡ τρίτη, ὅτι ἡ σύζυγός του, ἡ Ὀλυμπιάς, ἔφερεν εἰς τὸν κόσμον τὸν ἔνδοξον διάδοχον τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου, τὸν Ἀλέξανδρον.

Οἱ μάντιες ἔδωκαν τότε τὴν ἐξήγησιν, ὅτι τὸ παιδίον θὰ ἐγίνετο ἀνίκητον ἀφοῦ ἐγεννήθη μαζί με τρεῖς νίκας: δηλαδὴ τὴν νίκην τοῦ Φιλίππου ἐν Ποτιδαίᾳ, τοῦ Παρμενίωνος κατὰ τῶν Ἰλλυρίων καὶ τοῦ ἵππου τοῦ Φιλίππου εἰς τὴν Ὀλυμπίαν.

Πράγματι· ὁ Ἀλέξανδρος ὑπῆρξεν ὁ μεγαλύτερος στρατηλάτης ἀπὸ ὅσους ἐγνώρισεν ὁ κόσμος τότε. Σπουδαῖοι στρατηγοὶ τῆς ἀρχαίας Ρώμης ἐνόμιζον, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγάλους στρατηγοὺς. Κανεὶς ἄνθρωπος δὲν κατώρθωσε νὰ ὑπερβῇ αὐτὸν εἰς τὴν ἀνδρείαν, τὴν ἀποφασιστικότητα καὶ τὴν μεγαλοφυΐαν. Διὰ τοῦτο πολὺ δικαίως ἡ Ἱστορία ὠνόμασεν αὐτὸν « μέ γ α ν ».

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκληρονόμησε ἀπὸ τὸν πατέρα του μεγάλα προτερήματα· δηλαδὴ ὀξεῖαν ἀντίληψιν καὶ μέγαν στρατιωτικὸν νοῦν. Ἦτο δμως ὀξύθυμος καὶ πολὺ ὀρμητικὸς εἰς κάθε πρᾶξιν του. Τὰς ψυχικὰς αὐτὰς ιδιότητας ἐκληρονόμησεν ἀπὸ

τὴν μητέρα του, ἡ ὁποία ἦτο ἀπὸ τὴν Ἥπειρον καὶ κατήγετο ἀπὸ μυθικὸν γένος, ἀπὸ ὅπου καὶ ὁ Ἀχιλλεύς. Ἦτο πολὺ φιλότιμος καὶ ἐσέβετο τὰ θεῖα. Εἰς τὰς σωματικὰς ἡδονὰς ἦτο πολὺ ἐγκρατής, ἀλλ' ἡγάπα πολὺ τὰς πνευματικὰς ἡδονὰς καὶ τὸν ἔπαινον.

Ἡ μουσικὴ συνεκίνει πολὺ τὴν εὐαίσθητον ψυχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὅταν μίαν φορὰν ὁ μουσικὸς Ἀντιγενίδης ἠύλησεν ἓν πολεμικὸν μέλος, τόσον μεγάλον ἐνθουσιασμὸν ἠσθάνθη, ὥστε ὥρμησεν εἰς τὰ ὅπλα.

97. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΙΣ ΜΙΚΡΑΝ ΗΛΙΚΙΑΝ

Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας ἔδειξε μέγαν ζῆλον εἰς τοὺς κινδύνους καὶ εἶχε πάντοτε εἰς τὸν νοῦν τοῦ τὴν ιδέαν τοῦ πολέμου.

Ὁ Πλούταρχος, ὁ ὁποῖος ἔγραψε διὰ τὸν βίον του, μάς λέγει, ὅτι εἰς ἡλικίαν δώδεκα ἐτῶν κατῴρθωσε νὰ δαμάσῃ ἓνα ἄγριον θεσσαλικὸν ἵππον, τὸν Βουκεφάλαν, τὸν ὁποῖον κανεῖς δὲν ἠδύνατο νὰ ἱππεύσῃ. Τόση ἦτο ἡ συγκίνησις τοῦ Φιλίππου, ὅταν εἶδε τὸν υἱὸν του νὰ καλπάζῃ ἐπάνω εἰς τὸν ἄγριον ἐκείνον ἵππον, ὥστε εἶπεν εἰς αὐτόν· «ὦ παῖ, ζήτει σεαυτῷ βασιλείαν ἴσην, Μακεδονία γάρ σε οὐ χωρεῖ».

Ἄλλοτε πάλιν, ὅταν ἔλειπεν ὁ Φίλιππος ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐδέχθη πρέσβεις, οἱ ὁποῖοι ἦλθον ἀπὸ τὸν βασιλέα τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσαι πρέσβεις ἐθαύμασαν τὴν εὐγένειαν τοῦ νεαροῦ διαδόχου καὶ τὴν εὐφυΐαν του. Διότι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἔκαμε καμμίαν παιδικὴν ἢ ἄλλην ἀσήμενον ἐρώτησιν εἰς αὐτούς, ἀλλ' ἠρώτα διὰ τὰς ὁδοὺς τοῦ περσικοῦ κράτους, πόσον μεγάλαι ἦσαν, καὶ ἐζήτην νὰ μάθῃ διὰ τὸν βασιλέα, πῶς συμπεριεφέρετο πρὸς τοὺς ἐχθρούς του, καὶ πόση ἦτο ἡ δύναμις τοῦ περσικοῦ κράτους.

Ὅσάκις ἦρχετο ἀγγελία, ὅτι ὁ Φίλιππος ἐνίκησε εἰς μίαν μάχην ἢ ἐκυρίευσεν πόλιν σπουδαίαν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφαίνετο λυπημένος. Ἐλεγε δὲ εἰς τοὺς συνηλικιώτας του. «ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ πατήρ· ἐμοὶ δὲ οὐδὲν ἀπολείνει μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀποδείξασθαι μέγα καὶ λαμπρόν».

Όταν κάποτε ο Φίλιππος έξεστράτευσεν έναντίον της Θράκης, ο Άλέξανδρος εις ήλικίαν 16 έτων έγινε ενίτροπος του Μακεδονικού θρόνου. Τότε ενίκησε μίαν φυλήν εις τόν Στρυμόνα, ή όποία έστασίασεν. Εις την μάχην, δέ της Χαιρωνείας, όπως έμάθομεν, διηύθυνε τό μακεδονικόν ίππικόν και έφάνη τότε, ότι ήτο γεννημένος δια νά διοικη.

98. ΠΩΣ ΕΞΕΠΑΙΔΕΥΘΗ Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ. Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ

Ο Φίλιππος έγνώριζε πολύ καλά την δύσκολον φύσιν του υίου του και εκάλεσε τους καλυτέρους διδασκάλους δια την μόρφωσιν του. Ο σπουδαιότερος όμως διδάσκαλος του Άλέξανδρου ήτο ο μεγαλύτερος φιλόσοφος των χρόνων εκείνων, ο Άριστοτέλης.

Ουτός υπήρξε μαθητής του Πλάτωνος και έγινε ο περιφημότερος φιλόσοφος κατ' εκείνους τους χρόνους. Τα έργα του, τα όποια έγραψεν, είναι πολλά. Μέσα δέ εις αυτά ο σπουδαίος εκείνος σοφός συνέλεξε και έτακτοποίησε ό,τι έγνώριζον τότε οί άνθρωποι.

Ο Άριστοτέλης δέν υπήρξε μόνον ο διδάσκαλος του αρχαίου κόσμου, αλλά και των χρόνων μετά Χριστόν. Όνόμαζον δέ αυτόν τότε «*διδάσκαλον κάθε γνώσεως*». Εις την σημερινήν εποχήν τα έργα του μελετώνται από τους ανθρώπους των γραμμάτων με πολύ ενδιαφέρον και θαυμασμόν.

Ο Άριστοτέλης ενέπνευσεν εις τόν μέγαν μαθητήν του ένθουσιασμόν δια κάθε ώραϊον και μέγα. Δια τοϋτο ο Άλέξανδρος με πολύ ενδιαφέρον παρηκολούθησε τας διδασκαλίας του μεγάλου του διδασκάλου και έμαθε πολλά από τας πολιτικές, τας ήθικας και άκόμη από τας φιλοσοφικάς ιδέας του Άριστοτέλους.

Ήτο εκ φύσεως φιλόλογος και φιλαναγνώστης. Τό σπουδαιότερον όμως βιβλίον, τό όποϊον ήγάπα πολύ ο Άλέξανδρος, ήτο ή 'Ιλιάς του Όμήρου. Τα κατορθώματα δέ των ήρώων της 'Ιλιάδος συνεκίνουν αυτόν πολύ και διηγείρον την φαντασίαν του. Άλλά περισσότερο από όλους τους ήρωας ήγάπα και εθαύμαζε τόν Άχιλλέα. Δια τοϋτο έφερε πάντοτε κάτω από

τὸ προσκεφάλαιόν του μαζί με τὸ ἐγχειρίδιον καὶ τὸ ἀγαπητόν του βιβλίον τῆς Ἰλιάδος.

Τόσον πολὺ ἠγάπα ὁ Ἀλέξανδρος τὸν διδάσκαλόν του, ὥστε ἔλεγεν· «εἰς μὲν τὸν πατέρα μου ὀφείλω τὸ ζῆν, εἰς δὲ τὸν διδάσκαλόν μου τὸ καλῶς ζῆν».

99. Η ΜΟΡΦΗ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ὅπως ἡ ψυχὴ του ἦτο τόσον πλουσία ἀπὸ ἀρετάς, τοιούτοτρόπως ὠραία ἦτο καὶ ἡ μορφή του.

Ἀπὸ τὰς πολλὰς εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου, αἱ ὁποῖαι σφύζονται, σχηματίζομεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἦτο πολὺ ὠραῖος. Εἶχε παρθενικὴν ὄψιν. Τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος του ἦσαν ὁλόλευκα καὶ εἶχον ἐλαφρὰν ἐρυθρότητα. Οἱ ὠραῖοι του ὀφθαλμοὶ ἦσαν ὑγροὶ καὶ ἡ κεφαλὴ του μετὸς ὠραίους βοστρύχους ἐκκλινεν ὀλίγον πρὸς τὰ ἀριστερά. Αἱ σπουδαιότεραι εἰκόνες τοῦ Ἀλεξάνδρου εἶναι ἐκεῖναι τὰς ὁποίας ἔκαμεν ὁ Λύσιππος. Ὁ καλλιτέχνης αὐτός, εἰς ἓνα χάλκινον ἀνδριάντα τοῦ Ἀλεξάνδρου, παρουσιάζει αὐτὸν ὀρθὸν μετὰ τὸ βλέμμα Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας πρὸς τὰ ἄνω. Μετὰ τὴν χεῖρα του κρατεῖ τὴν λόγχην, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν τὴν Ἀσίαν· στρέφει δὲ τὸ πρόσωπόν του πρὸς τὸν οὐρανόν, ὥσάν νὰ λέγῃ εἰς τὸν Δία· «γὰρ ὑπ' ἐμοὶ τίθεμαι, Ζεῦ, σὺ δ' Ὀλυμπον ἔχε» δηλαδὴ «εἰς τὴν γῆν ἐξουσιάζω ἐγώ, Ζεῦ, σὺ δὲ ἐξουσιάζεις εἰς τὸν Ὀλυμπον».

100. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ. Η ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΩΝ ΘΗΒΩΝ

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν ἀνῆλθεν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἦτο μόλις 20 ἐτῶν. Ποτὲ βασιλεὺς δὲν συνήντησε τόσας δυσκολίας εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του, ὅσας ὁ νεαρὸς αὐτὸς βασιλεὺς.

Εἰς τὴν Ἑλλάδα μερικαὶ πόλεις, μόλις ἔμαθον τὸν θάνατον τοῦ Φιλίππου, ἔδειξαν ὅτι ἤθελον νὰ ἀνακτῇσιν τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε μὲ ἰσχυρὸν στρατὸν ἐπορεύθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ἓν συνέδριον, τὸ ὁποῖον ἔγινεν εἰς τὴν Κόρινθον, ἀνηγορεύθη, ὅπως ἄλλοτε ὁ πατὴρ του, στρατηγὸς αὐτοκράτωρ ὄλων τῶν Ἑλλήνων.

Κατόπιν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν γειτόνων βαρβάρων λαῶν, οἱ ὁποῖοι εὕρισκοντο πρὸς δυσμὰς καὶ πρὸς βορρᾶν τοῦ βασιλείου του καὶ ἠπειλοῦν αὐτό. Ἐνῷ ἐπολέμει νικηφόρος ἐναντίον των, διεδόθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ εἶδησις, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε. Τότε οἱ Θηβαῖοι ἐπανεστάτησαν καὶ ἐπολιορκήσαν τὴν μακεδονικὴν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμείαν.

Ὁ Ἀλέξανδρος, μόλις ἔμαθε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Θηβαίων, ἔσπευσεν ὥσάν ἀστραπὴ ἐναντίον των. Εἰς μίαν φοβερὰν μάχην, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν γενναίως 335 π.Χ. ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των, ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν τὰς Θήβας. Τρομερὸν ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς πόλεως. Ἡ πόλις ὁλόκληρος κατεστράφη· μόνον δὲ οἱ ναοὶ καὶ ἡ οἰκία τοῦ ποιητοῦ Πινδάρου ἐσώθησαν κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τὴν καταστροφὴν.

Πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἱ ὁποῖοι ἐπίσης ἐπανεστάτησαν τότε, συμπεριεφέρθη ἐπιεικῶς. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐσεβάσθη τοὺς πολίτας τῆς ἐνδόξου πόλεως, ἡ ὁποία ἦτο ἡ μήτηρ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης.

Ὅλοι οἱ Ἕλληνες τότε ἔμαθον νὰ σέβωνται τὴν μεγάλην δύναμιν τοῦ νεαροῦ βασιλέως. Ἀπὸ τὸν σεβασμὸν δὲ ἔτοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν οἰκίαν τοῦ ποιητοῦ ἐδιδάχθησαν πόσον ὁ νέος βασιλεὺς ἐτίμα τὸ ἐλληνικὸν πνεῦμα.

101. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΙΚΡΑΝ ΑΣΙΑΝ.
ΤΟ ΠΕΡΣΙΚΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

Δύο ἔτη ἄφ' ὅτου ὁ Ἀλέξανδρος ἀνῆλθεν εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον, ἐξεστράτευσεν εἰς ἡλικίαν 22 ἐτῶν ἐναντίον τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ μέγα ὄνειρον τοῦ Φιλίππου, νὰ ἐκστρατεύσῃ ἐπὶ κεφαλῇς ὄλων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἔχ-

θροῦ, τῶν Περσῶν, ἐπραγματοποιεῖ τώρα ὁ ἔνδοξος υἱός του. Στρατὸς περσικὸς 30.000 ἀπὸ τὴν Μακεδονίαν καὶ 334 π.Χ. τὴν ἄλλην Ἑλλάδα καθὼς καὶ 5.000 ἵππεις μὲ ἀρχιστράτηγον τὸν Ἀλέξανδρον ἐβάδισαν διὰ τῆς Θράκης, διέβησαν τὸν Ἑλλήσποντον καὶ ἔφθασαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν.

Μόνον οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὴν ἐκστρατείαν αὐτὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διότι εἶπον, ὅτι «δὲν εἶναι πατροπαράδοτον εἰς αὐτοὺς νὰ ἀκολουθοῦν ἄλλους, ἀλλ' αὐτοὶ νὰ εἶναι ἡγῆται τῶν ἄλλων».

Εἰς τὴν Τροίαν, τὴν ὁποίαν εἶχεν εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἀπὸ τὸν Ὅμηρον, ὁ Ἀλέξανδρος προσέφερε θυσίας εἰς τὴν Ἀθηνᾶν καὶ μεγάλας τιμὰς ἐπάνω εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως. Ἐμακάρισε δὲ τὸν ἥρωα, ὁ ὁποῖος ἔτυχε νὰ ἔχη τόσον πιστὸν φίλον, ὅπως τὸν Πάτροκλον, ὅταν ἔζη, καὶ κήρυκα μέγαν, τὸν Ὅμηρον, ὅταν ἀπέθανεν.

Ποία ἄραγε ἦτο ἡ κατάστασις τοῦ περσικοῦ κράτους, ὅταν ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τοῦ ὁ Ἀλέξανδρος;

Τὸ περσικὸν κράτος δὲν εὕρισκετο τότε εἰς τὴν μεγάλην του ἀκμὴν, ὅπως πρίν. Εἰς τὴν βασιλικὴν αὐλὴν ἐγίνοντο συχνὰ δολοφονίαι καὶ εἰς αὐτὸ τὸ κράτος ἐπαναστάσεις. Μερικοὶ σατράπαι ἤθελον νὰ εἶναι ἀνεξάρτητοι καὶ πολλὰς φορές ἐπολέμουν μετὰ τῶν Βασιλεῶν τότε τοῦ περσικοῦ κράτους ἦτο ὁ Δαρεῖος ὁ Κοδομανός, ἀγαθὸς καὶ γενναῖος βασιλεὺς.

102. Η ΜΑΧΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΓΡΑΝΙΚΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ

Ἡ πρώτη μάχη μετὰ τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Περσῶν ἐγίνετο πλησίον ἐνὸς μικροῦ ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος χύνεται εἰς τὴν Προποντίδα, τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ. Ἐκεῖ οἱ Πέρσαι σατράπαι εἶχον συναθροίσει στρατὸν ἀπὸ 40.000 ἄνδρας. Μὲ τὸν στρατὸν αὐτὸν ἤλπιζον, ὅτι θὰ δυνηθοῦν νὰ σταματήσουν τὴν προέλασιν τοῦ στρατοῦ τοῦ νεαροῦ Μακεδόνος στρατηλάτου.

Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσε κατὰ τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ, τὸ ὁποῖον ἦτο παρατεταγμένον εἰς τὴν ἀπέναντι ὄχθην. Κατόπιν σκληροῦ ἀγώνος, κατὰ τὸν ὁποῖον ἐκινδύνευσε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀλέξανδρος, κατεστράφη ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ περσικὸς στρατός, ἐνῶ ὀλίγοι ἔπεσαν ἀπὸ τοῦς Ἑλλήνας.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὕστερον ἀπὸ τὴν ἔνδοξον νίκην εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμὸν, ἔστειλεν εἰς τὰς Ἀθήνας 300 περσικὰς πανοπλίας, ὡς ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν. Ἡ ἀφιέρωσις συνωδεύετο καὶ μὲ τὸ γράμμα· «Ἀλέξανδρος Φίλιππον καὶ οἱ Ἕλληνες, πλὴν Λακεδαιμονίων, ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικοῦντων».

103. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΤΗΣ ΜΙΚΡΑΣ ΑΣΙΑΣ.
Ο ΓΟΡΔΙΟΣ ΔΕΣΜΟΣ

Μὲ τὴν νίκην του εἰς τὸν Γρανικὸν ὁ Ἀλέξανδρος ἔγινε κύριος τῆς Φρυγίας. Αἱ Σάρδεις, ἡ Ἐφεσος καὶ ἡ Μίλητος ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Αἱ πόλεις τῆς Λυκίας ἔσπευσαν καὶ αὐταὶ νὰ ἀνοίξουν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὰς πύλας των. Κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἔγινε κύριος ὁλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὅπου ὑπῆρχον ὅπως γνωρίζομεν, πολλαὶ ἑλληνικαὶ πόλεις. Ἡ χώρα αὕτη οὐδέποτε πλέον ὑπέκυψε εἰς τὸν περσικὸν ζυγόν. Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη πρὸς βορρᾶν, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Φρυγίας, τὸ Γόρδιον ὅπου ὁ στρατός του ἐπέρασε τὸν χειμῶνα. Ἐκεῖ ἔδειξαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν περίφημον Γόρδιον δεσμόν.

Ὁ δεσμός αὐτὸς ἦν ὡς τὸν ζυγὸν μιᾶς ἀμάξης μὲ τὸ τιμόνι. Ἦτο δὲ κατὰ τοιοῦτον τρόπον συμπεπλεγμένος, ὥστε δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὔρη τις οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος.

Ἡ ἄμαξα αὕτῃ ἦτο πολὺ παλαιὰ καὶ εὕρισκετο εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως. Ἀνῆκε δὲ εἰς τὸν γεωργὸν Γόρδιον καὶ τὸν υἱόν του Μίδα, τοὺς πρώτους βασιλεῖς τῆς Φρυγίας. Ἀρχαῖος χρησμός ἔλεγεν, ὅτι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος θὰ λύσῃ τὸν δεσμόν, θὰ γίνῃ ἄρχων τῆς Ἀσίας.

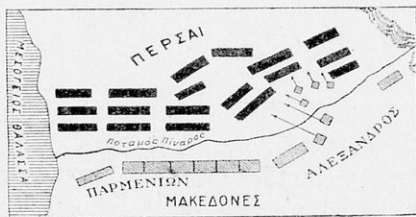
Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸ ξίφος του ἔκοψε τὸν δεσμόν καὶ εἶπεν· «ὁ δεσμός ἐλύθη».

104. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΣΥΡΙΑΣ

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ ἄλλου ἔτους ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέρασε τὰ στενὰ τοῦ ὄρους Ταύρου καὶ ἔγινε κύριος τῆς Κιλικίας. Ἀπὸ ἐκεῖ ἐβάδισε καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν βόρειον Συρίαν. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ Δαρεῖος εἶχε κάμει μεγάλας στρατιωτικὰς προετοιμασίας εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Μεγάλη δὲ περσικὴ στρατιὰ ἐβάδισε τότε ἐναντίον τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἀλλὰ, ὅπως ἄλλοτε ἡ μεγάλη στρατιὰ τοῦ Ξέρξου δὲν εἶχε καλὴν ὀργάνωσιν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ τώρα δὲν εἶχεν οὔτε καλοὺς στρατηγούς οὔτε καὶ τάξιν.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε πληροφορηθῇ, ὅτι ὁ Δαρεῖος μὲ πολὺ ἀνώτερον στρατὸν ἀπὸ τὸν ἰδικόν του εὕρισκετο εἰς τὴν Συρίαν. Ἐβάδισε λοιπὸν πρὸς συνάντησίν του. Ὁ Δαρεῖος ὅμως ἔκαμε μέγα στρατηγικὸν σφάλμα. Ἀντὶ νὰ περιμένῃ τὸν στρατὸν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὰς ἀνοικτὰς πεδιάδας τῆς Συρίας, ὅπου θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλας τὰς δυνάμεις, ἔσπευσε νὰ συναντήσῃ αὐτὸν εἰς τὰ στενὰ τῆς Κιλικίας.

Εἰς τὰς ὄχθας ἑνὸς μικροῦ ποταμοῦ, τοῦ Πινάρου, πρὸς νότον τῆς πόλεως Ἰσοῦ, παρέταξε μόνον ἓν μέρος τοῦ στρατοῦ του. Τὸ ὑπόλοιπον δὲν ἠδυνήθη νὰ χρησιμοποιήσῃ. Τὸ μέρος αὐτό, εἰς τὸ ὁποῖον παρετάχθη ὁ Δαρεῖος, εὕρισκετο εἰς ἓν στενὸν μέρος, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται μεταξύ τῆς θαλάσσης τοῦ Ἰσσοῦ κόλπου καὶ τοῦ ὄρους Ἀμανοῦ.

Σχέδιον μάχης Ἰσοῦ.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅπως εἶπομεν, εἶχε προχωρήσει πρὸς συνάντησιν τοῦ Δαρείου ἀκόμη νοτιώτερον, πρὸς τὴν Συρίαν. Μὲ ἔκπληξιν δὲ ἔμαθεν, ὅτι ὁ Δαρεῖος εὕρισκετο ὀπισθέν του. Ἀμέσως συνήθροισε τοὺς ἀρχηγούς ὅλου τοῦ στρατεύματος. Ὁμίλησε εἰς αὐτοὺς διὰ τὸν

ἀγώνα, τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ κάμουν, καὶ ἐξήγησε τὸ λάθος τοῦ Δαρείου. Ὑπενθύμισεν εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι αὐτοὶ μὲν μάχονται χάριν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ἐνῶ οἱ στρατιῶται τοῦ Δαρείου κινδυνεύουν διὰ μισθόν. Ἐφερε πρὸς τούτοις εἰς τὴν μνήμην τῶν τὸ κατόρθωμα τῶν Μυρίων τοῦ Ξενοφώντος, οἱ ὁποῖοι χωρὶς ἵππικόν ἐνίκησαν τὸν μέγαν βασιλέα, ἐνῶ αὐτοὶ τώρα εἶχον ἰσχυρὸν ἵππικόν· ἐκτὸς δὲ τούτου εἶχον στρατηγὸν τὸν Ἀλέξανδρον.

105. Η ΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΙΣΣΟΝ

Ἀμέσως ὅλος ὁ στρατὸς μετὰ μεγάλον ἐνθουσιασμόν ἐστράφη πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἄλλην ὄχθην τοῦ ποταμοῦ,

Ἡ μάχη τῆς Ἰσσοῦ.

Μωσαϊκόν, τὸ ὁποῖον εὑρέθη τὸ 1831 εἰς τὴν ἰταλικὴν πόλιν Πομπηΐαν. Εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατ' ἀρχάς· κατόπιν δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ ἔφερον εἰς τὴν Ἰταλίαν. Εἶναι ἀντίγραφον ἀπὸ παλαιότερον ἔργον.

ἀπέναντι τῆς περσικῆς παρατάξεως. Ὁ Ἀλέξανδρος παρέταξε
333 π. Χ. μετὰ μεγάλην στρατηγικὴν τέχνην τὸν στρατὸν του.
 Αὐτὸς δὲ μετὰ τὸ ἵππικόν καὶ τὸ δεξιὸν τῆς φάλαγγος, τὸ ὁποῖον διηύθυνε, ἐπέρασε τὸν ποταμὸν καὶ ἐπέπεσεν ὡς κεραυνὸς ἐναντίον τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος τῶν Περσῶν. Οὗτοι

δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἀνθέξουν εἰς τὴν ὀρμητικὴν ἐπίθεσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ἐτράπησαν εἰς φυγὴν. Μαζὶ μὲ αὐτοὺς ἔφυγε καὶ ὁ Δαρεῖος, ὁ ὁποῖος κατελήφθη ὑπὸ τρόμου μήπως αἰχμαλωτισθῇ. Κατ' ἀρχὰς μὲ τὸ ἄρμα τοῦ καὶ ἑφιππος κατόπιν ἔσπευσε νὰ σωθῇ. Δὲν ἐστάθη δὲ εἰς κανὲν μέρος, παρὰ μόνον ὅταν διέβη τὸν Εὐφράτην ποταμὸν.

Ἡ τεραστία στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἐγκατελείφθη ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς βασιλείας, διελύθη καὶ κατεστράφη. Οἱ Ἕλληνες, κατὰ τὸ ἥμισυ ὀλιγώτεροι ἀπὸ τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου, ἐνίκησαν τότε εἰς τὴν Ἰσὸν λαμπρὰν νίκην.

Τὸ στρατόπεδον τοῦ Δαρείου μὲ τὰ ἄπειρα καὶ πλούσια λάφυρα τοῦ ἐχθροῦ περιήλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων νικητῶν.

Ἐκεῖ συνελήφθησαν ἐπίσης αἰχμάλωτοι ἡ μήτηρ, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔδειξε ὅλην τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του πρὸς τὰς βασιλίσσας αἰχμαλώτους. Διέταξε νὰ τιμῶνται αἱ γυναῖκες πάντοτε, ὅπως καὶ προηγουμένως, ὡς βασίλισσαι. Ἡ λαμπρὰ διαγωγὴ τοῦ Ἀλεξάνδρου πρὸς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀντιπάλου βασιλέως ἔκαμε τότε ἐξαιρετικὴν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους.

106. ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΚΑΙ ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΤΥΡΟΥ

Μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰσοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἠθέλησε πρῶτον νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν του εἰς ὅλην τὴν παραλίαν πρὸς νότον καὶ ἔπειτα νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν καταδίωξιν τοῦ Δαρείου. Ἐβάδισε λοιπὸν διὰ τῆς Σιδῶνος καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν Τύρον.

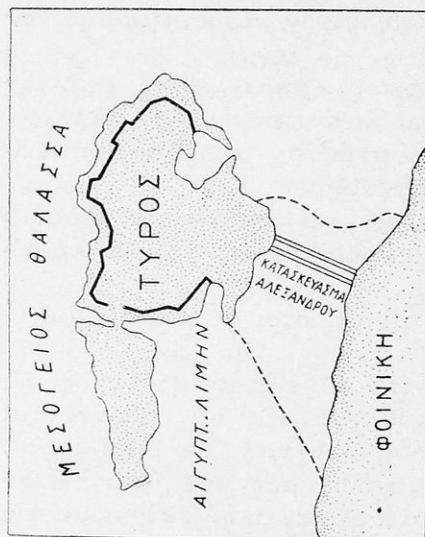
Αὕτη ἦτο σπουδαιότατος ναυτικὸς λιμὴν τῆς Συρίας καὶ εὕρισκετο ἐπάνω εἰς μίαν μικρὰν νῆσον. Ἦτο ὠχυρωμένη καλὰ καὶ ἐπροστατεύετο ἀπὸ 80 πλοῖα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὰ ὁποῖα ἔπλεον εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος. Οἱ Τύριοι ποτέ, οὔτε εἰς τοὺς κυριάρχους τῶν Πέρσας, δὲν ἐπέτρεψαν νὰ εἰσέλθουν εἰς τὴν πόλιν τῶν.

Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος συνήντησε τὴν περισσότερον σοβαρὰν

ἀντίστασιν ἀπὸ ὅλας, ὅσας συνήντησε κατὰ τὴν ἐκστρατείαν του εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας διήρκεσεν ἡ πολιορκία τῆς ἰσχυρᾶς ἐκείνης πόλεως. Ὁ Ἀλέξανδρος μόνον ἀπὸ τὴν ξηρὰν ἦτο δυνατόν νὰ κυριεύσῃ τὴν ὀχυρὰν αὐτὴν θέσιν. Πλοῖα δὲν εἶχεν ἀρκετὰ διὰ νὰ τὴν προσβάλλῃ ἀπὸ τὴν θάλασσαν. Διὰ τοῦτο κατεσκεύασε τεῖχος 332 π.Χ. ἐντὸς τῆς θαλάσσης, διὰ τοῦ ὁποῦ ἤνωσε τὴν νῆσον μὲ τὴν ξηρὰν, καὶ μετεχειρίσθη σπουδαίας πολιορκητικὰς μηχανάς, μὲ τὰς ὁποίας ἔγινε κύριος τῆς πόλεως.

Ἡ πολιορκία τῆς Τύρου ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν καὶ θεωρεῖται ὡς τὸ περιφημότερον ἀπὸ ὅλα τὰ πολιορκητικὰ ἔργα, ὅσα ἀναφέρει ἡ Ἱστορία.

Τύρος.

107. ΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ

Ἐνῶ ὁ Ἀλέξανδρος εὕρισκετο εἰς τὸ τέλος τῆς πολιορκίας τῆς Τύρου, ἤλθον πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ἀπὸ τὸν Δαρεῖον. Οἱ πρέσβεις ἔφερον εἰς τὸν Ἀλέξανδρον χιλιάδας ταλάντων ὡς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς μητρὸς, τῆς συζύγου καὶ τῶν παίδων τοῦ Δαρείου. Εἶπον δὲ ὅτι ὁ Δαρεῖος παρεχώρει εἰς αὐτὸν ὅλην τὴν χώραν, ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ μέχρι τῆς ἐλληνικῆς θαλάσσης, καὶ τοῦ ἔδιδεν ὡς σύζυγον τὴν θυγατέρα αὐτοῦ. Ἦρκει μόνον ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸ ἐξῆς νὰ εἶναι φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δαρείου.

Ἄλλ' ὁ νεαρὸς βασιλεὺς εἰς τὸν μεγάλον του νοῦν εἶχε συλλάβει μέγα σχέδιον· ἤθελε νὰ ἰδρύσῃ εἰς τὴν Ἀσίαν ἕν ἀπεραντον κράτος καὶ νὰ διαδώσῃ εἰς αὐτὸ τὸν ἐλληνικὸν πολιτι-

σμόν, τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ὠραίαν ἑλληνικὴν τέχνην.
 Ἀπέρριψε λοιπὸν τὰς προτάσεις τοῦ Δαρείου καὶ ἀπεφάσισε
 νὰ κυριεύσῃ ὁλόκληρον τὸ ἄσιατικὸν κράτος.

108. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ ΚΥΡΙΟΣ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ.
 Η ΙΔΡΥΣΙΣ ΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔγινε κύριος τῆς Τύρου, ἐπορεύθη
 νοτιώτερον, διὰ νὰ συμπληρώσῃ τὴν κατάκτησιν ὅλης τῆς πα-
 ραλίας καὶ νὰ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὸν μέγαν βασιλέα κάθε ἔξοδον
 πρὸς τὴν Μεσόγειον.

Ἐπορεύθη λοιπὸν διὰ τῆς Παλαιστίνης, μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ
 φθάσῃ εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλὰ μία πόλις, ἰσχυρά, ἡ Γάζα,
 ἠμπόδιζε τὸν δρόμον του. Ταύτην ὁ Ἀλέξανδρος ἐκυρίευσεν
 μετὰ δίμηνον πολιορκίαν. Ὁ γενναῖος ὑπερασπιστὴς τῆς πό-
 λεως Βάτις καὶ οἱ ἄνδρεῖοι στρατιῶται του ἐφονεύθησαν· αἱ
 δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι.

Ἀπὸ ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισε μετὰ εὐκολίαν πρὸς τὴν
 Αἴγυπτον. Οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν Περσῶν χω-
 ρὶς τὴν θέλησιν των. Γνωρίζομεν δὲ ὅτι ἔκαμνον συχνὰς ἐπα-
 ναστάσεις ἐναντίον τοῦ μεγάλου βασιλέως. Τώρα μὲ μεγάλην
 εὐχαρίστησιν ἐδέχθησαν τὸν Ἀλέξανδρον, ὁ ὁποῖος χωρὶς πό-
 λεμον ἔγινε κύριος καὶ τῆς σπουδαίας αὐτῆς χώρας.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐτακτοποιεῖ μετὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὴν
 διοίκησιν εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἐκυρίευσεν. Τὸ ἴδιον ἔκαμε
 καὶ διὰ τὴν Αἴγυπτον. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἐφαίνετο, ὅτι
 δὲν εἶχε μόνον μεγάλην στρατιωτικὴν ἱκανότητα, ἀλλ' εἶχε καὶ
 πολιτικὸν νοῦν. Ἐφρόντιζε νὰ ἐξασφαλίζῃ εἰς τὰς πόλεις διὰ
 παντὸς τὴν κυριαρχίαν του.

Μία ἀπὸ τὰς μεγάλας τοῦ πράξεις εἰς τὴν Αἴγυπτον εἶναι
 ἡ ἱδρυσις εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου ποταμοῦ μιᾶς νέας πρω-
 τευούσης ἀντὶ τῆς παλαιᾶς, τῆς Μέμφιδος. Ἡ νέα αὕτη πό-
 λις, ἡ ὁποία ἀπὸ τὸ ὄνομά του ὠνομάσθη Ἀλεξάν- 331 π.Χ.
 δρεια, εὐρίσκετο εἰς λαμπρὰν θέσιν καὶ ἦτο πολὺ
 κατάλληλος διὰ τὴν ναυτιλίαν καὶ τὸ ἐμπόριον. Ὁ ἴδιος ὁ
 Ἀλέξανδρος ἐπέβλεψεν εἰς τὰ σχέδια τῶν ὁδῶν τῆς νέας πό-

λεως ἤθελε δὲ ἡ πόλις αὐτὴ νὰ γίνῃ τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ σήμερον ἡ Ἀλεξάνδρεια εἶναι ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους λιμένας τῆς Μεσογείου.

Ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὁ Ἀλέξανδρος ἐπορεύθη διὰ τῆς ἐρήμου καὶ ἔφθασεν εἰς μίαν ὄαριν, ὅπου εὕρισκετο ἱερὸν τοῦ θεοῦ Ἀμμωνος. Οἱ ἱερεῖς τοῦ μαντείου ἐχαιρέτισαν τὸν μέγαν βασιλέα καὶ στρατηλάτην ὡς υἱὸν τοῦ θεοῦ.

109. Ο ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΒΑΙΝΕΙ ΤΟΝ ΕΥΦΡΑΤΗΝ ΚΑΙ ΤΙΓΡΙΝ ΠΟΤΑΜΟΝ. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΣΤΡΑΤΟΝ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὴν διοίκησιν τῆς Αἰγύπτου, ἐπέστρεψε καὶ πάλιν τὴν ἀνοίξιν εἰς τὴν Τύρον. Ἐκεῖ 331 π. Χ. ἔκαμε μεγάλας ἐτοιμασίας, διὰ νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν καρδίαν τοῦ περσικοῦ κράτους. Διέβη κατόπιν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, ἐβάδισε τὴν Μεσοποταμίαν χώραν καὶ κατόπιν ἐπέρασε τὸν Τίγριν ποταμὸν.

Ἀλλὰ τί ἔκαμνε λοιπὸν ὁ μέγας βασιλεὺς, διὰ νὰ ἀποκρούσῃ τὴν ραγδαίαν προέλασιν τοῦ Μακεδόνο βασιλέως;

Ὁ Δαρεῖος, ὅταν εἶδεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέρριψε τὰς προτάσεις του, ἀπεφάσισε νὰ δοκιμάσῃ καὶ πάλιν τὴν δύναμιν τῶν ὀπλῶν του. Συνήθροισε λοιπὸν πολυάριθμον στρατὸν πεζικὸν καὶ ἱππικόν. Ὁ ἱστορικὸς Ἀρριανὸς μᾶς λέγει, ὅτι ὁ πεζικὸς στρατὸς ἦτο ἐν ἑκατομμύριον. Τεσσαράκοντα δὲ χιλιάδες ἦσαν οἱ ἱππεῖς του. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν φορὰν ὁ Δαρεῖος εἶχε καὶ ἐν ἄλλο σπουδαῖον ὄπλον, τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα. Ταῦτα ἦσαν 200 καὶ ἡ ἐνέργειά των ἐφαίνετο πολὺ φοβερὰ. Τὸ δρεπανηφόρον ἄρμα εἶχεν ἰσχυροὺς τροχοὺς καὶ ἄξονα μακρόν· ἀπὸ τὸ ἐν δὲ καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ τροχοῦ εἶχε δρέπανα σιδηρᾶ δύο πήχεων, καθὼς καὶ κάτω ἀπὸ τὸν ἄξονα, τὰ ὅποια ἐβλεπον πρὸς τὴν γῆν. Διὰ πρῶτην φορὰν τότε μανθάνομεν, ὅτι ἐχρησιμοποιήθησαν καὶ 15 ἐλέφαντες εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου. Ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπετελεῖτο ἀπὸ 40.000 πεζοῦς καὶ 7.000 ἱππεῖς.

110. Η ΜΑΧΗ ΠΑΡΑ ΤΑ ΓΑΥΓΑΜΗΛΑ

Οἱ δύο στρατοὶ συνηντήθησαν εἰς ἀνοικτὴν πεδιάδα, πλη-

σίον εις μίαν πόλιν, τὰ Γαυγάμηλα. Ἐκεῖ ἔγινε μία πολὺ σπουδαία μάχη, ἀπὸ τὴν ὁποίαν θὰ ἐκρίνετο ἡ τύχη τοῦ περσικοῦ κράτους. Ἐπειδὴ ἡ στρατιὰ τοῦ Δαρείου ἦτο πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ τὴν στρατιὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐσχημάτιζε μεγάλην γραμμὴν καθὼς ἦτο παρατεταγμένη. Διὰ τοῦτο ὑπῆρχε κίνδυνος αἱ δύο πτέρυγες τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ νὰ κυκλωθοῦν καὶ νὰ κτυπηθοῦν καὶ ἀπὸ τὰ πλάγια καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, διὰ νὰ ἀποφύγῃ τὸν κίνδυνον αὐτόν, ἐτοποθέτησεν ὀπίσω ἀπὸ κάθε πτέρυγα δευτέραν γραμμὴν, ὡσὰν ἐπιφυλακὴν. Τὸ δεξιὸν τῆς παρατάξεως εἶχεν ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ ἰδίου, τὸ δὲ ἀριστερὸν ἔδωκε καὶ πάλιν εἰς τὸν Παρμενίωνα.

Ἡ μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα.

Δύο ἀπὸ τοὺς στρατηγοὺς τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου συνεβούλευσαν αὐτόν τότε νὰ κάμῃ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ τὴν νύκτα. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέρριψε τὴν γνώμην αὐτὴν καὶ εἶπεν· «οὐ κλέπτω τὴν νίκην».

Ὅπως καὶ εἰς τὰς ἄλλας μάχας, τοιοῦτοτρόπως καὶ κατὰ τὴν μάχην αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐφήρμοσε τὸ σχέδιον τῆς λοξῆς φάλαγγος. Κατὰ πρῶτον τὸ ἱππικόν του συνεπλάκῃ μετὰ τὸ ἀριστερὸν τῆς παρατάξεως τοῦ Δαρείου. Ἐκεῖ ἔγινε τότε πεισματώδης ἀγών. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἔπεσαν γενναίως, μετὰ τὴν πυκνὴν των παράταξιν κατῴρθωσαν νὰ ἀνοίξουν ρήγμα εἰς τὴν παράταξιν τῶν Περσῶν.

Ἀμέσως κατόπιν ὅλη ἡ παράταξις τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡσὰν σφὴν, ὥρμησε κατὰ τοῦ κέντρου τῆς περσικῆς παρατάξεως, ὅπου εὕρισκετο ὁ Δαρεῖος.

Ὁ ἀγὼν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ὑπῆρξε φοβερός καὶ θὰ ἦτο δυνατόν νὰ διαρκέσῃ ἀκόμη περισσότερον χρόνον, διότι ἐκεῖ εὕρισκοντο τὰ ἄριστα στρατεύματα τοῦ Δαρείου. Ἀλλ' ὁ Δαρεῖος, μόλις εἶδε τὸν Ἀλέξανδρον, ἐφοβήθη τόσον πολὺ, ὥστε πρῶτος ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς φυγῆς.

Ἡ περσικὴ παράταξις διελύθη καὶ ὅλος ὁ στρατὸς ἐτράπη εἰς φυγὴν. Ἀναρίθμητοι ἦσαν οἱ νεκροὶ καὶ οἱ αἰχμάλωτοι, τοὺς ὁποίους ἄφησαν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης οἱ Πέρσαι, πλούσια δὲ τὰ λάφυρα.

Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς καὶ κατὰ τὴν μάχην ἐκείνην ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην, ἥ ὁποία ἔκρινεν ὀριστικῶς τὴν διάλυσιν τοῦ τόσοῦ ἰσχυροῦ ἄλλοτε περσικοῦ κράτους.

111. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΓΙΝΕΤΑΙ Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΑΣ

Μετὰ τὴν λαμπρὰν νίκην τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ εἰς τὰ Γαυγάμηλα, ὁ Ἀλέξανδρος ἐβάδισε πρὸς νότον καὶ ἔφθασε εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν τῶν θαυμάτων ὁ Ἀλέξανδρος ἔγινε δεκτὸς μὲ μεγάλην μεγαλοπρέπειαν. Ἱερεῖς ἀξιωματοῦχοι καὶ ὁ λαὸς τῆς περιφήμου αὐτῆς πόλεως ὑπεδέχθησαν τὸν νικηφόρον στρατηλάτην μὲ πολλὰς τιμὰς.

Ἀπὸ τὴν Βαβυλῶνα ἐπορεύθη εἰς τὰ Σοῦσα, ὅπου ἄφησε τὸν στρατὸν τοῦ νὰ ἀναπαυθῇ. Κατόπιν ἐβάδισε καὶ ἔφθασε εἰς τὴν πλέον ἱερὰν ἀπὸ τὰς πρωτευούσας τοῦ περσικοῦ κράτους, τὴν Περσέπολιν τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν κατόπιν μικρᾶς ἀντιστάσεως. Ἐκεῖ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτὸν τοῦ βασιλείου τοῦ κράτους τῶν Περσῶν. Ἐγίνε κύριος ὅλου τοῦ θησαυροῦ, τὸν ὁποῖον εὗρεν ἐκεῖ, καὶ κατέκαυσε τὸ μεγαλοπρεπὲς βασιλικὸν ἀνάκτορον. Τοιοῦτοτρόπως ἐτιμώρησε τοὺς Πέρσας, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε, πρὶν ἀπὸ 150 ἔτη, ἐπυρπόλησαν τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν Ἀκρόπολιν.

Τέσσαρα ἔτη παρῆλθον ἀφ' οὔτου ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀσίαν. Εἰς τὸ ὀλίγον αὐτὸ διάστημα κατῴρθωσεν μὲ ὀλίγας χιλιάδας Ἑλλήνων νὰ νικήσῃ τὰς κατὰ πολὺ ἀνωτέρας δυνάμεις τοῦ Πέρσου βασιλέως. Τώρα εἰς ἡλικίαν 26 ἐτῶν ἔγινεν ὁ ἴδιος βασιλεὺς τοῦ ἀχανοῦς αὐτοῦ βασιλείου. Ἡ δόξα του ἔφθασεν εἰς τὸ μεγαλύτερον σημεῖον. Ὁ Κορίνθιος Δημάρτος ὅταν εἶδεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου τῆς Ἀσίας, εἶπε μὲ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς· « πόσῃ μεγάλῃ εὐχαρίστησιν ἐστερή-

θησαν οἱ Ἕλληνες οἱ ἀποθανόντες πρὶν ἴδουν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ κάθεται εἰς τὸν θρόνον τοῦ Δαρείου !».

Πράγματι· ὅλοι οἱ Ἕλληνες ἠσθάνθησαν τότε μεγάλην ὑπερηφάνειαν, ὅταν εἶδον, ὅτι ἡ Ἑλλάς, ἡ ὁποία ὀλίγα ἔτη πρὶν ἐξετείνετο ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας μέχρι τοῦ Ταινάρου, τώρα ἔφθανε μέχρι τοῦ μυθικοῦ βασιλείου τῶν Βαβυλωνίων. Μὲ συγκίνησιν πράγματι βλέπομεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες, ἐνῶ πρὶν ἀπὸ δέκα ἔτη ἀλληλοεσπαράσσοντο κατὰ τὸν Ἱερὸν πόλεμον δι' ἀσημάντους ἀφορμὰς, τώρα ὅλοι ἠνωμένοι ὑπὸ τὸν μέγαν στρατηλάτην των βασιλέα ἐπολέμουν εἰς τὰ Γαυγάμηλα διὰ τὴν κυριαρχίαν τοῦ μεγάλου κράτους τῶν Περσῶν καὶ τῶν θησαυρῶν του.

Ὅλοι οἱ σπουδαιότεροι τότε Ἕλληνες καὶ ὁ ἴδιος ἀκόμη ὁ Δημοσθένης ἀνεγνώρισαν τὸν Ἀλέξανδρον ὡς εὐεργέτην τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

112. ΚΑΤΑΔΙΩΞΙΣ ΚΑΙ ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΔΑΡΕΙΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ὁ στρατὸς του ἀνεπαύθη εἰς τὴν Περσέπολιν περισσότερον ἀπὸ μῆνα, ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῆς Μηδίας χώρας. Σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας του ἦτο 330 π.Χ. νὰ καταδιώξῃ τὸν Δαρεῖον, ὁ ὁποῖος εἶχε καταφύγει ἐκεῖ μὲ ὅσους στρατιώτας κατώρθωσε νὰ σώσῃ ἀπὸ τὴν μάχην εἰς τὰ Γαυγάμηλα.

Ἄλλ' ὅταν ἔφθασεν ἐκεῖ, ἔλαβε πολὺ λυπηρὰς εἰδήσεις διὰ τὸν ἀτυχῆ του ἀντίπαλον. Μία ἐπανάστασις ἔγινεν ἀπὸ τοὺς σατράπας τοῦ Δαρείου. Εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ σατράπης τῆς Βακτριανῆς, τοῦ σημερινοῦ Ἀφγανιστάν, ὁ Βῆσσος συνέλαβε τὸν Δαρεῖον, ἔκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἀνεκήρυξε τὸν ἑαυτὸν του βασιλέα.

Ὁ Ἀλέξανδρος κατεδίωξε τὸν Βῆσσον. Ἄλλ' ἐνῶ ἐπλησίαζεν ὁ στρατὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ Πέρσης σατράπης ἐτράπη εἰς φυγὴν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐφόνευσε τὸν Δαρεῖον.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅταν εἶδε τὸ πτώμα τοῦ ἀτυχοῦς ἀντιπάλου του, κατέβη ἀπὸ τὸν ἵππον, ἔλαβε τὴν χλαμύδα του καὶ περιετύλιξεν αὐτό. Ὅπως δὲ ἄλλοτε ὁ Ἀχιλλεὺς παρέδωσε

τὸ πτώμα τοῦ Ἑκτορος εἰς τὸν πατέρα του Πρίαμον, τοιού-
τοτρόπως καὶ αὐτὸς τότε παρέδωσε τὸ πτώμα τοῦ Δαρείου εἰς
τὴν βασίλισσαν μητέρα του καὶ διέταξε νὰ ταφῇ μὲ ὅλας
τὰς βασιλικὰς τιμὰς.

Αὐτὴν τὴν οἰκτρὰν τύχην εἶχεν ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν
Περσῶν.

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεστράτευσεν ἀνατολικώτερον, εἰς
τὴν Βακτριανὴν καὶ τὴν Σογδιανήν· δηλαδὴ τὸ σημερινὸν
330-328 π. Χ. Ἀφγανιστάν καὶ Τουρκεστάν. Τὰς χώρας αὐτὰς
ἐκυρίευσεν εἰς διάστημα δύο ἐτῶν κατόπιν πο-
λέμων. Ἐκεῖ συνέλαβε καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν Βῆσ-
σον διὰ τὸν φόνον τοῦ Δαρείου.

Εἰς τὰς ἀπομεμακρυσμένας ἐκεῖνας χώρας ὁ Ἀλέξανδρος
ἵδρυσεν διαφόρους πόλεις, αἱ ὁποῖαι ὑπῆρξαν σημαντικαὶ διὰ
τὴν διάδοσιν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ
διὰ τὸ ἐμπόριον. Σπουδαία ὑπῆρξεν ἡ Ἀλεξάνδρεια ἡ ἐπ'
ἐσχάτῃ, ἐπὶ τοῦ Ἰαξάρτου ποταμοῦ, τὸ τελευταῖον ὄριον
τῶν κατακτήσεών του πρὸς βορρᾶν τῆς Ἀσίας.

113. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΕΙ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΙΝΔΙΚΗΣ

Ὁ ἀκούραστος στρατηλάτης, μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Περ-
σίας, δὲν ἔμεινε ἥσυχος. Μὲ μίαν μεγάλην στρατιάν ἀπὸ Ἑλ-
327 π. Χ. ληνας καὶ Ἀσιάτας ἐξεκίνησεν ἀπὸ τὴν Βακτριανὴν
καὶ ἐκυρίευσεν ὅλας τὰς χώρας μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ πο-
ταμοῦ. Κατόπιν διέβη τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν καὶ ἔπειτα τὸν Ὑδά-
σπην, ὅπου ἐπολέμησε τὸν βασιλέα τῆς μυθικῆς Ἰνδικῆς, τὸν
Πῶρον.

Ὁ γενναῖος ἐκεῖνος βασιλεὺς εἶχε συναθροίσει ἰσχυρὸν
στρατὸν καὶ πολεμικοὺς ἐλέφαντας. Κατὰ τὴν μάχην ὁ Ἀλέ-
ξανδρος ἐνίκησε τὸν Πῶρον καὶ συνέλαβεν αὐτὸν αἰχμάλωτον.
Ὅταν ἠρώτησεν αὐτόν, πῶς θέλει νὰ τὸν μεταχειρισθῇ· «*βασι-
λιῶς*» ἀπήντησεν ἐκεῖνος. Τότε ἄφησεν αὐτὸν σατράπην τῆς
χώρας ὅπου ἐβασίλευεν.

Κατόπιν ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στράτόν του ἐβάδισε ἀνα-
τολικώτερον καὶ ἔφθασε μέχρι τοῦ τελευταίου ποταμοῦ τῆς

Ἰνδικῆς. Τότε ἐφαντάσθη, ὅτι εὕρισκετο εἰς τὰ ἀνατολικώτερα ὄρια τοῦ κόσμου καὶ ἤθελε νὰ προχωρήσῃ ἀκόμη πρὸς τὰ ἔμπρως. Οἱ στρατιῶται του ὅμως, ἐπειδὴ ἐβάδιζον τόσα ἔτη καὶ διαρκῶς ἐπολέμουν, ἦσαν δὲ ἀσυνήθιστοι εἰς τὸ κλίμα τῶν χωρῶν ἐκείνων, εἶχον ἀποκάμει πλέον.

114. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΠΛΕΕΙ ΤΟΝ ΙΝΔΟΝ ΠΟΤΑΜΟΝ.

ΤΟ ΤΑΞΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΝΕΑΡΧΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος, ἐπειδὴ εἶδεν ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ πείσῃ τοὺς στρατιώτας του νὰ ἐξακολουθήσουν νέαν ἐκστρατείαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Τότε διέταξε νὰ κτισθοῦν ἐκεῖ δώδεκα βωμοί, πολὺ πλατεῖς καὶ πολὺ ὕψηλοί, ὥς σημείον τοῦ τέλους τῆς ἐκστρατείας του πρὸς ἀνατολάς. Ἐπάνω δὲ εἰς αὐτοὺς προσέφερε θυσίας εἰς τοὺς θεοὺς καὶ ὠργάνωσεν ἀγῶνας. Κατόπιν μὲ ἓν μέρος τοῦ στρατοῦ του εἰσῆλθεν εἰς τὰ πλοῖα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἐτοιμασθῇ, καὶ ἔπλευσε πρὸς τὸ κάτω μέρος τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Οἱ ἄλλοι στρατιῶται ἐβάδιζον πεζῇ εἰς τὰς δύο ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ συνώδευον τὸν στόλον.

Δέκα μῆνας διήρκεσε τὸ ταξίδιον αὐτὸ μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Εἰς τὸν δρόμον των εὗρον σοβαρὰν ἀντίστασιν ἀπὸ ἑνα πολεμικὸν λαόν, τοὺς Μαλλοὺς. Κατὰ τὸν πόλεμον ἐναντίον των, ὁ Ἀλέξανδρος ἐπληγώθη θανασίμως καὶ ὥς ἐκ θαύματος ἐσώθη. Τέλος ἔφθασαν εἰς τὰ Πάταλα, πλησίον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ. Τὸ μέρος αὐτὸ ὁ Ἀλέξανδρος ἔκαμεν ἐμπορικὸν λιμένα. Τότε εἰς τὸν μέγαν του νοῦν ἐγεννήθη ἡ ἰδέα, νὰ εὕρῃ θαλάσσιον δρόμον, ὁ ὁποῖός θά ἦνwane τὰς ἀπομεμακρυσμένας κτήσεις του εἰς τὴν Ἀνατολὴν μὲ τὸ ἄλλο τμῆμα τοῦ κράτους του πρὸς δυσμὰς. Ὁ δρόμος οὗτος θά διηυκόλυνεν ἐπίσης σπουδαίως τὴν ἐμπορικὴν συγκοινωνίαν. Τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν Κρήτα ναύαρχον, τὸν Νέαρχον.

Οὗτος μὲ ἰσχυρὸν στόλον ἔφθασε μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Ἀπ' ἐκεῖ κατὰ μῆκος τῆς παραλίας διὰ μέσου ἀγνώστων θαλασσῶν διέπλευσε τὴν Ἀραβικὴν θάλασσαν καὶ τὸν

Περσικὸν κόλπον. Τὸ ταξίδιον τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ναυάρχου τοῦ Ἀλεξάνδρου διήρκεσε τρεῖς μῆνας καὶ ἔχει πολὺ μεγάλην σημασίαν διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους :

Οἱ ἄνθρωποι τότε ἀπὸ τὰς περιγραφὰς τοῦ Νεάρχου ἔμαθον, ὅτι ἀπὸ τὰς Ἰνδίας μέχρι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἦτο δυνατόν νὰ φθάσῃ κανεὶς ἀπὸ θαλάσσιον δρόμον. Οὗτος ἔφθανε μέχρι τοῦ μυχοῦ τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ κατόπιν ἐσυνεχίζετο διὰ μέσου τοῦ Τίγρητος ποταμοῦ. Ἦτο δὲ περισσότερον ἀσφαλὲς καὶ σύντομος. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον οἱ ἔμποροι ἀργότερον ἠκολούθουν τὸν δρόμον αὐτὸν εὐκολώτερον, παρὰ ἐκεῖνον, ὃ ὁποῖος ἐγένετο συνήθως μὲ τὰ καραβάνια μέσα ἀπὸ τὴν Ἀσίαν.

Αἱ διηγήσεις τοῦ Νεάρχου ἐπλούτησαν ἐπίσης τὰς γεωγραφικὰς γνώσεις τῶν ἀνθρώπων, διότι οὗτοι ἔμαθον τότε περὶ διαφόρων νέων χωρῶν καὶ ἄλλων λαῶν, οἱ ὁποῖοι κατῴκουν εἰς αὐτάς. Ἐπίσης ἔμαθον καὶ περὶ ἀγνώστων φυτῶν, τὰ ὁποῖα ἐφύοντο ἐκεῖ.

115. Η ΠΟΡΕΙΑ ΤΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ ΤΗΣ ΓΕΔΡΩΣΙΑΣ

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἐτακτοποίησε τὰ πράγματα εἰς τὰς νέας χώρας τῆς Ἰνδικῆς, τὰς ὁποίας κατέκτησεν, ἐπο-
325 π.Χ. ρεῦθη τὴν ἔρημον τῆς Γεδρωσίας, τὸ σημερινὸν Βελουχιστάν. Ταύτην κανεὶς ἄλλος ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς βασιλεῖς τῆς Περσίας δὲν κατώρθωσε νὰ γνωρίσῃ.

Οἱ στρατιῶται, καθὼς βαδίζουν τὴν ἄνυδρον ἔρημον, ὑποφέρουν πολὺ ἀπὸ δίψαν. Πολλοὶ στρατιῶται δὲν ἀντέχουν καὶ πίπτουν λιπόθυμοι. Οἱ ἵππεῖς ἐπίσης εἶναι ἐπάνω εἰς τοὺς ἵππους τῶν ἡμιλιπόθυμοι. Ὁ βασιλεὺς συμπάσχει καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν στρατιωτῶν του.

Ἀλλ' αἴφνης εὐρίσκεται ὀλίγον ὕδωρ δι' αὐτὸν καὶ τὸ φέρουν διὰ νὰ πῇ. Ἐκεῖνος ὅμως λαμβάνει τὸ κράνος, μέσα εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆρχε τὸ ὕδωρ καὶ τὸ χύνει. Ὁ μέγας βασιλεὺς δὲν θέλει νὰ σβήσῃ τὴν δίψαν του, ἀφοῦ ὁ στρατὸς του ὑποφέρει. Οἱ στρατιῶται λαμβάνουν θάρρος ἀπὸ τὴν ἀξιοθαύμαστον αὐτὴν πράξιν τοῦ βασιλέως τῶν, λησμονοῦν τὴν δίψαν τῶν καὶ βαδίζουν μὲ ἐνθουσιασμόν.

116. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ ΕΙΣ ΤΑ ΣΟΥΣΑ

Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ τὸν στρατὸν του, ἀφοῦ ἐπέρασε τὴν Γεδρωσίαν καὶ τὴν Καρμανίαν, ἔφθασεν εἰς τὴν Περσέπολιν. Ἀπ' ἐκεῖ δὲ ἐπορεύθη καὶ ἔφθασε κατὰ τὸν Φεβρουάριον 324 π.Χ. εἰς τὰ Σοῦσα. Ἐκεῖ ἔκαμε τοὺς γάμους του μὲ τὴν κόρην τοῦ Δαρείου. Τοιουτοτρόπως διὰ τοῦ γάμου αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη ὡς κληρονόμος τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Περσῶν. Συγχρόνως δὲ ἔπεισε μὲ συμβουλὰς καὶ δῶρα σπουδαίους φίλους του καὶ ἀξιωματικούς, νὰ λάβουν γυναῖκας ἐκ τῶν πρώτων περσικῶν οἰκῶν. Ἔδωσε δὲ καὶ εἰς ἄλλους, ὅσοι ἤθελον νὰ λάβουν ὡς συζύγους Περσίδας, πλούσια δῶρα. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἤθελε νὰ ἐνώσῃ διὰ συγγενείας τοὺς δύο αὐτοὺς λαοὺς.

Τότε ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ εἰς τὰς πατρίδας τῶν μερικῶν στρατιώταις του ἐκ τῶν γεροντοτέρων. Τοῦτο ὅμως δυσηρέστησε τοὺς Μακεδόνας, οἱ ὅποιοι ἔβλεπον, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεριποιεῖτο τοὺς Πέρσας καὶ εἶχε καταρτίσει σῶμα στρατιωτῶν ἀπ' αὐτοῦς. Ἡ δυσαρέσκεια ἔφθασε μέχρις ἐπαναστάσεως. Ὁ Ἀλέξανδρος τότε ἐτιμώρησεν αὐστηρῶς μερικῶν καὶ ἐπέπληξε πικρῶς τοὺς ἄλλους στρατιώτας. Ἡ πειθαρχία ἐπανῆλθε καὶ πάλιν εἰς τὸν στρατὸν, ὁ ὁποῖος μετενόησε καὶ μὲ δάκρυα ἐζήτησεν ἀπὸ τὸν βασιλέα του συγγνώμην.

Τότε 10.000 Μακεδόνας, οἱ ὅποιοι δὲν ἦσαν πλέον ἱκανοὶ στρατιῶται, ἐστάλησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ πιστοῦ φίλου τοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ Κρατεροῦ. Εἰς τοὺς ὁ Ἀλέξανδρος ἔδωσε πλούσια δῶρα.

117. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΦΘΑΝΕΙ ΕΙΣ ΤΟ ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΞΗΣ ΤΟΥ

Ὁ Ἀλέξανδρος περὶ τὰ τέλη Αὐγούστου ἔφθασεν εἰς τὰ Ἐκβάτανα, ὅπου ἔκαμε μεγαλοπρεπεῖς ἀγῶνας. Εἰς ἐκείνην 324 π.Χ. ὅμως τὴν πόλιν ἐπρόκειτο ἡ καρδιά του νὰ δοκιμάσῃ τὴν μεγαλυτέραν λύπην. Ὁ φίλος του στρατηγὸς Ἡφαιστίων, τὸν ὁποῖον πολὺ ἠγάπα, ἀπέθανεν. Ὅπως δὲ ἄλλοτε ὁ Ἀχιλλεὺς ἐθρήνησε τὸν φονευθέντα ὑπὸ τοῦ

Ἐκτορος φίλον του Πάτροκλον, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον καὶ ὁ θάνατος τοῦ Ἡφαιστίωνος ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἀλέξανδρον μεγάλη συμφορά·

Τὸν χειμῶνα ἔφυγε καταβεβλημένος ἀπὸ τὴν λύπην καὶ ἐπῆγεν εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Ἐπτά ἔτη εἶχον παρέλθει ἀφ' οὗτο ὁ Ἀλέξανδρος διὰ πρώτην φοράν εἶχεν ἐπισκεφθῇ αὐτήν. Τὴν πόλιν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ πρωτεύουσαν τοῦ τεραστίου του κράτους. Ἐκεῖ δὲ ἐσκέπτετο νὰ κάμῃ ἐτοιμασίαν διὰ μίαν νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Ἀραβίας.

Ἡ φήμη τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τὰ μεγάλα του κατορθώματα εἶχε φθάσει τότε εἰς τὰ πέρατα τοῦ κόσμου. Ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου εἶχον ἔλθει ἀντιπρόσωποι τῶν διαφόρων κρατῶν, ἵνα χαιρετίσουν τὸν μέγαν βασιλέα. Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα μετέβησαν πρέσβεις ἐστεφανωμένοι, οἱ ὅποιοι προσέφερον χρυσοὺς στεφάνους εἰς αὐτόν. Ὁ Ἀλέξανδρος διέταξε τότε νὰ ἐπιστραφοῦν ὅλα τὰ ἀγάλματα καὶ ἀναθήματα, τὰ ὅποια εἶχε λάβει ἄλλοτε ὁ Ξέρξης ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

118. Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Μεγάλα σχέδια ἡτοίμαζε τώρα ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀπεράντου κράτους του. Νέας δὲ μεγάλας ἐκστρατείας ἐσκέπτετο. Ἀλλ' ἡ μοῖρα ἐφθόνησε τὴν μεγάλην του δόξαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀπὸ τοὺς μεγάλους κόπους καὶ τὴν λύπην, τὴν ὁποίαν ἠσθάνθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ πιστοῦ του φίλου, ἠσθένησεν αἰφνιδίως. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ὁ μέγας βασιλεὺς ἦτο ἐξηπλωμένος ἐπάνω εἰς τὴν κλίνην ἀσθενῆς. Ὑψηλὸς πυρετὸς ἐβασάνιζεν αὐτόν.

Ἀλλ' ἂν καὶ ἦτο βαρέως ἀσθενῆς, δὲν ἔπαυε νὰ φροντίζει διὰ τὸν στρατὸν του καὶ νὰ σκέπτεται διὰ τὴν νέαν ἐκστρατείαν. Τὴν μίαν φοράν, ὁλόκληρον ἡμέραν, ἤκουε τὸν Νέαρχον νὰ διηγῆται εἰς αὐτόν διὰ τὸν μέγαν του πλοῦν καὶ τὴν μεγάλην θάλασσαν. Ἄλλοτε πάλιν ἐκάλει τοὺς διοικητὰς καὶ συνωμίλει μὲ αὐτοὺς διὰ τὰς κενὰς θέσεις τοῦ στρατεύματος καὶ παρήγγελλε νὰ τοποθετήσουν εἰς αὐτὰς ἄνδρας ἱκανοὺς.

Τὴν 24ην τοῦ μακεδονικοῦ μηνὸς Δαισίου (Ἰουνίου) ἡ κατά-
 στασις τοῦ βασιλέως ἐχειροτέρησεν. Εἰς τοὺς ἀνωτέρους ἀξιω-
 323 π.Χ. ματικούς, οἱ ὅποιοι εἰσῆλθον τότε εἰς τὸ δωμάτιόν
 του, δὲν ὠμίλει πλέον. Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἐξηκο-
 λούθησε καὶ τὴν ἄλλην ἡμέραν.

Οἱ στρατιῶται, οἱ ὅποιοι ἐπὶ ἡμέρας εἶχον νὰ ἴδουν τὸν
 λατρευτόν των ἀρχηγόν, εἶχον πολὺ ἀνησυχήσει. Ἐπειδὴ δὲ
 ἐνόμισαν ὅτι ἀπέθανε, μετέβησαν εἰς τὰς θύρας τῶν ἀνακτό-
 ρων, ὅπου ἐφώναζον καὶ ἠπείλουν, ἕως ὅτου ἠνοίχθησαν αἱ
 θύραι διὰ νὰ εἰσέλθουν. Τότε ὁ καθεὶς στρατιώτης μὲ τὴν σει-
 ράν, φορῶν μόνον τὸν χιτῶνα, ἐπέρασεν ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν κλί-
 νην τοῦ ἐτοιμοθανάτου βασιλέως.

Ὁ Ἀλέξανδρος μὲ βλέμμα πλῆρες ἀπὸ ἀγάπην, διὰ τελευ-
 ταίαν φορὰν ἔβλεπε τοὺς ἀγαπημένους του συντρόφους, τοὺς
 ὁποίους ὠδήγησε πάντοτε εἰς τὴν δόξαν.

Μετὰ 2 ἡμέρας ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανε νεώτατος, μόλις
 33 ἐτῶν, καὶ χωρὶς νὰ ἀφήσῃ διάδοχον. Αἱ τελευταῖαι του λέ-
 ξεις, ὅταν τὸν ἠρώτησαν εἰς ποῖον ἀφήνει τὴν βασιλείαν, ἦσαν·
 «τῷ κραιτίστῳ». Ἐξήγαγε δὲ τὸν δακτύλιόν του καὶ ἔδωκεν αὐ-
 τὸν εἰς τὸν στρατηγὸν Περδίκκαν.

Τὸ πτῶμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκομίσθη εἰς τὴν Ἀλεξάν-
 δρειαν, ὅπου ἐτάφη μὲ βασιλικὰς τιμὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄

ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

119. Ο ΠΡΑΞΙΤΕΛΗΣ

Εἰς τοὺς χρόνους κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζη ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ἤκμασαν εἰς τὴν Ἑλλάδα σπουδαῖοι καλλιτέχναι, οἱ ὅποιοι ἔκαμαν μεγάλας προόδους εἰς τὴν τέχνην καὶ κατεσκεύασαν ὥραϊα ἀγάλματα. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπ' αὐτοὺς ἦσαν ὁ Πραξιτέλης, ὁ Λύσιππος καὶ ὁ ζωγράφος Ἀπελλῆς.

Ὁ Πραξιτέλης ὑπῆρξε γλύπτης ἀπὸ τοὺς σπουδαιότερους τῆς ἀρχαιότητος. Ἦτο υἱὸς τοῦ γλύπτου Κηφισοδότου καὶ κατήγετο ἀπὸ ἓνα δῆμον τῆς Ἀττικῆς. Περί τοῦ πατρὸς του γνωρίζομεν, ὅτι κατεσκεύασεν ἓν ὥραϊον ἄγαλμα, τὸ ὅποιον παριστᾷ τὴν θεὰν Εἰρήνην, ἣ ὅποια κρατεῖ εἰς τὸν ἀριστερόν της βραχίονα μικρὸν παιδίον, τὸν Πλοῦτον (βλέπε σελ. 168).

Ὁ Πραξιτέλης εἰργάσθη κυρίως εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἀλλ' ὀλίγα ἔργα του ἐπωλήθησαν εἰς τὴν πόλιν αὐτὴν, ἣ ὅποια ἦτο πτωχὴ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους. Τὰ καλύτερα ἔργα του ἡγοράσθησαν ἀπὸ ἄλλας πόλεις. Ὁ Πραξιτέλης μετεχειρίσθη καὶ τὸν-χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα του· ἀλλ' ὅμως ἐπρότιμα νὰ ἐργάζεται τὸ μάρμαρον. Ἐπάνω εἰς αὐτὸ ἐγνώριζε νὰ ἀποτυπώῃ ὅλα τὰ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς.

Ὅπως ὁ Πολύκλειτος ἐφρόντιζε νὰ ἐπιτυχάνῃ εἰς τὰ ἔργα του τὴν ὥραιότητα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἐνῶ ὁ Φειδίας ἐπεδίωκε τὴν ἄφθαστον τελειότητα τῶν θεῶν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ Πραξιτέλης ἠθέλησε νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἔργα του τὸν πλοῦ-

τον τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς. Οἱ θεοὶ τοῦ ἔχουν κάτι ἀπὸ τὴν ἀνθρωπίνην χάριν.

“Ὑν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν ἀπὸ τὴν

Ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Πλοῦτος
τοῦ Κηφισοδότου.

(Μαρμάρινον ἀντίγραφον).

Τὸ ὥραϊον πρόσωπον τῆς θεᾶς ἐκφράζει τὴν βαθεῖαν καὶ ἐντελῶς ἀνθρωπίνην μητρικὴν στοργήν, ἐνῶ ὁ Πλοῦτος, μικρὸν παιδίον, εἰς μὲν τὴν ἀριστερὰν χεῖρα κρατεῖ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθεΐας, τὸ γεμάτον ἀπὸ καρπῶν, τὴν δὲ δεξιὰν ἐκτείνει μὲ παιδικὴν ἀφέλειαν καὶ χάριν πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς θεᾶς, ὥσάν νά θέλῃ νά θωπεύσῃ αὐτήν.

ἰδίαν χεῖρα τοῦ καλλιτέχνου, εἶναι ὁ Ἑρμῆς, ὁ ὁποῖος εὐρέθη εἰς τὴν Ὀλυμπίαν. Τὸ ἄγαλμα ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἥρας, ὁ ὁποῖος εὐρίσκετο ἐκεῖ.

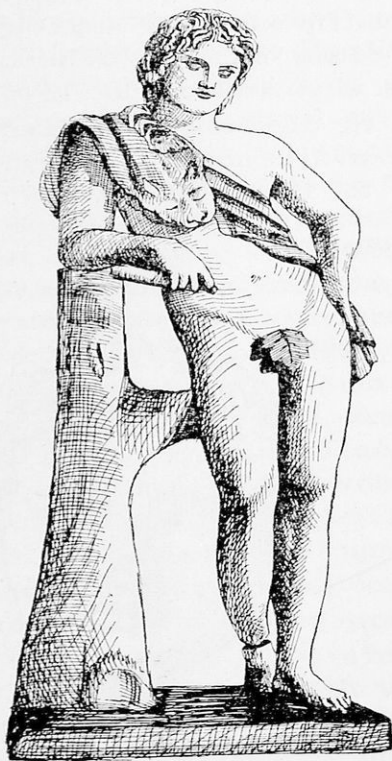
Ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἄγγελος τῶν θεῶν, φέρει τὸν νεογέννητον θεὸν τῆς σταφυλῆς, τὸν Διόνυσον, εἰς τὰς Νύμφας, αἱ ὁποῖαι ἐπρόκειτο νὰ ἀναθρέψουν αὐτόν. Εἰς τὸν δρόμον ὁ θεὸς ἐσταμάτησε, διὰ νὰ ἀναπαυθῇ καὶ ἀκούμβησε τὴν ἀριστερὰν χεῖρα εἰς κορμὸν δένδρου, ὅπου εἶναι τοποθετημένον, μὲν πολὺ φυσικὸν τρόπον, ἐνδυμα εἰς θαυμασίας πτυχάς. Παίζει δὲ μὲ τὸν μικρὸν θεόν. Μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα, ἡ ὁποία εἶναι ὑψωμένη, δεικνύει εἰς αὐτόν κάτι, ἴσως σταφυλήν. Τὸ βλέμμα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι ἡρεμον καὶ πλανᾶται μακράν. Ὁ μικρὸς θεὸς μὲ μίαν χαριτωμένην κίνησιν τῆς ἀριστερᾶς τοῦ χειρὸς προσπαθεῖ νὰ λάβῃ τὴν σταφυλήν, ἐνῶ μὲ τὴν ἄλλην κρατεῖ καλὰ τὸν ὦμον τοῦ Ἑρμοῦ.

Τὸ σῶμα τοῦ Ἑρμοῦ εἶναι εὐρωστον καὶ ἀνθηρόν. Τοῦτο

δὲ χρεωστεῖ ὄχι εἰς ἐπιπόνους ἀσκήσεις, ἀλλ' εἰς τὴν θείαν του φύσιν. Ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ωραίους χρωματισμούς, τοὺς ὁποίους εἶχε τὸ ἄγαλμα, τότε ἡμποροῦμεν νὰ φαντασθῶμεν τί ἀριστούργημα τέχνης ἦτο τὸ θαυμάσιον αὐτὸ ἔργον. Ὁ Πραξιτέλης ἔδιδε μεγάλην ση-

Κεφαλὴ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους (εἰς τὴν Ὀλυμπίαν).

Σάτυρος ἀναπαυόμενος.

μασίαν εἰς τοὺς χρωματισμούς. Λέγουν μάλιστα ὅτι εἶχε συνεργάτην ἓνα περίφημον ζωγράφον, τὸν Νικίαν.

Ὁ Πραξιτέλης ἐπλάσε καὶ ἀγάλματα Σατύρων. Ἐν ἀπὸ αὐτὰ ἐστόλιζε χορηγικὸν μνημεῖον, τὸ ὁποῖον εὕρισκετο εἰς τὴν ἰδίαν ὁδόν, ὅπου καὶ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους.

Ἄλλος σάτυρος, ὁ ὁποῖος κατεσκευάσθη εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πραξιτέλους, εἶναι αὐτός, τὸν ὁποῖον παρουσιάζει ἐδῶ ἢ εἰκῶν. Ὀνομάζεται δὲ Σάτυρος ἀναπαυόμενος. Οὗτος μὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα ἔχει ἀκουμβήσει εἰς κορμὸν δένδρου. Μὲ τὴν ἰδίαν δὲ χεῖρα κρατεῖ τὸν αὐλόν, τὸν ὁποῖον ἔπαιζε

πρὸ ὀλίγου. Ἡ ἡρεμὴ μορφή του καὶ ἡ ἀναπαυτικὴ στάσις τοῦ σώματός του, φανερώνουν πόσον μακαρία εἶναι ἡ ἀμέριμνη ζωὴ του. Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα, τὰ ὁποῖα κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ ἐργαστήριον τοῦ Πραξιτέλους.

Κεφαλὴ
Κνιδίας Ἀφροδίτης

Εἰς τὴν ἀπέναντι εἰκόνα παρίσταται ἡ κεφαλὴ τῆς Ἀφροδίτης. Εἶναι ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου τοῦ Πραξιτέλους ἀπὸ τὰ ἀριστουργήματα, τὰ ὁποῖα ἔπλασεν οὗτος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς ἡλικίας του. Τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς περισφίγγει ταινία, ἐνῶ τὸ λεῖον μέτωπον σχηματίζει τριγωνικὸν σχῆμα. Τὸ στόμα ἀνοίγεται εἰς ἀόριστον μειδίαμα καὶ τὸ βλέμμα πλανᾶται μακράν. Τὸ ἄγαλμα αὐτὸ εὐρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Βατικανοῦ.

120. Ο ΣΚΟΠΑΣ

Ὁ καλλιτέχνης Σκόπας κατήγετο ἀπὸ τὴν Πάρον καὶ ἔζησε περίπου εἰς τοὺς χρόνους, κατὰ τοὺς ὁποίους ἔζησε καὶ ὁ Πραξιτέλης. Ὁ πατὴρ του Ἀρίστανδρος ἦτο καὶ αὐτὸς πλάστης. Διὰ τὸν Σκόπαν μανθάνομεν, ὅτι ἦτο καὶ σπουδαῖος ἀρχιτέκτων· κατεσκεύασε δὲ τὸν ναὸν τῆς Ἀλέας Ἀθηνᾶς εἰς τὴν Τεγέαν. Οὗτος ἦτο εἷς ἀπὸ τοὺς λαμπροτέρους ναοὺς τῆς Πελοποννήσου.

Ὁ Σκόπας ἐπροτίμα νὰ κάμνῃ μαρμάρινα ἀγάλματα, ὅπως καὶ ὁ Πραξιτέλης. Εἰς αὐτά, ὅπως μᾶς λέγουν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, ἐγνώριζεν οὗτος νὰ δίδῃ πάθος καὶ συγκίνησιν.

Ἐν ἀπὸ τὰ ὀλίγα ἔργα τοῦ Σκόπα, τὰ ὁποῖα ἐσώθησαν,

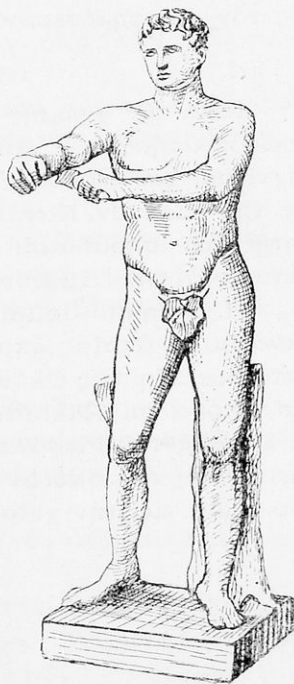
Κεφαλὴ Μελεάγρου

είναι καὶ τὸ ἄγαλμα τοῦ περιφήμου ἥρωος τῆς μυθολογίας, τοῦ Μελεάγρου, ὁ ὁποῖος ἐφόνευσε τὸν φοβερὸν Καλυδώνιον κάπρον.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω εἰκόνα ἔχομεν μόνον τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀγάλματος. Μεγάλην ἐντύπωσιν μᾶς κάμνει ἡ ὠραία κόμη τοῦ σφριγηλοῦ αὐτοῦ νέου καὶ ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου του. Τὰ βλέφαρα τῶν ὀφθαλμῶν του εἶναι ὀλίγον ἐξωγκωμένα καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του διὰ τοῦτο δεικνύουν περισσότερον ψυχικὸν πάθος. Τὸ ἡμιάνοικτον στόμα του ἀκόμη περισσότερον ζωηρεύει τὴν ἔκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ ἥρωος.

121. Ο ΛΥΣΙΠΠΟΣ

Ἄλλος σπουδαῖος γλύπτης τῶν χρόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, νεώτερος ἀπὸ τὸν Πραξιτέλην, εἶναι ὁ Λύσιππος. Υἱὸς ἐνὸς ἀπλοῦ σιδηρουργοῦ, κατάρθωσε μὲ τὴν ἰδίαν του δύναμιν νὰ γίνῃ περίφημος γλύπτης τῆς ἐποχῆς του. Κατήγετο δὲ ἀπὸ τὴν Σικυῶνα, ὅπου εἰργάσθησαν οἱ γλύπται Πολύκλειτος καὶ Σκόπας. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος μόνον εἰς τὸν γλύπτην αὐτὸν ἀνέθετε νὰ πλάττῃ τὰς εἰκόνας του. Ὁ Λύσιππος ἐμελέτησε πολὺ τὴν φύσιν καὶ ἔλεγεν, ὅτι κανένα ἄλλον διδάσκαλον δὲν εἶχε, παρὰ μόνον τὴν φύσιν. Λέγουν, ὅτι ὅλα τὰ ἔργα τοῦ Λυσίππου φθάνουν τὰ 1500. Ἦσαν δὲ ἀγάλματα χάλκινα θεῶν καὶ ἀθλητῶν. Τὸ τελειότερον ἔργον αὐτοῦ ὑπῆρξε χαλκοῦς ἀνδριὰς, ὁ ὁποῖος παριστάνει ἀθλητὴν. Οὗτος μετὰ τὴν νίκην ἀποξέει μὲ τὴν ξύστραν (στλεγγίδα) τὸ ἔλαιον καὶ τὴν σκόνην ἀπὸ τὸ σῶμα του. Ὁ ἀνδριὰς οὗτος ἦτο περίφημος εἰς τὴν ἀρχαιότητα καὶ ἔφερε τὸ ὄνομα Ἀποξυόμενος. Τού-

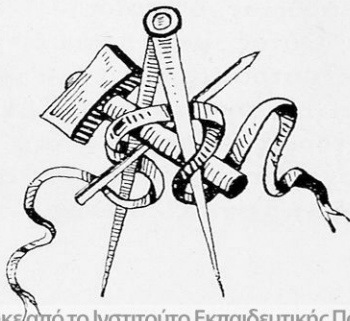
Ὁ Ἀποξυόμενος
τοῦ Λυσίππου.

του ἔχομεν σήμερον μαρμάρινον ἀντίγραφον. Ἡ στάσις τοῦ νέου μᾶς κάμνει μεγάλην ἐντύπωσιν. Οἱ δύο πόδες εἶναι ἀνοικτοὶ καὶ ἀβίαστοι. Ἡ κεφαλὴ εἶναι μικρὰ καὶ παρουσιάζει κάποιαν κίνησιν, ἐνῶ οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης εἶναι ἄτακτοι. Οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ τὸ στόμα εἶναι κάπως νευρικά. Ἐν γένει εἰς τὸ ἄγαλμα παρατηρεῖται κίνησις καὶ ἐλευθερία. Βλέπομεν λοιπόν, ὅτι ὁ Λύσιππος ἔδωκε μεγαλυτέραν πρόοδον εἰς τὴν γλυπτικὴν τέχνην, κατεσκεύασε δὲ πολλὰς εἰκόνας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Πλούταρχος μᾶς λέγει, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἐπροτίμα τὸν Λύσιππον, διότι οὗτος διετήρει εἰς τὰς εἰκόνας «τὸ ἀρρενωπὸν καὶ τὸ λεοντῶδες». Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπίσης συνήθιζε νὰ βλέπῃ πρὸς τὰ ἄνω. Τοιοῦτοτρόπως παρέστησεν αὐτὸν ὁ Λύσιππος εἰς τὸν περιφημότερον ἀπὸ τοὺς ἀνδριάντας του.

122. Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ ΑΠΕΛΛΗΣ

Κατὰ τὴν γνώμην τῶν ἀρχαίων ὁ μεγαλύτερος Ἑλλην ζωγράφος ὑπῆρξεν ὁ Ἀπελλῆς ἀπὸ τὸν Κολοφῶνα, υἱὸς ἐπίσης τεχνίτου, τοῦ Πυθέα. Τὴν ζωγραφικὴν ἐδιδάχθη ὁ Ἀπελλῆς εἰς τὴν Ἔφεσον. Κατόπιν μετέβη εἰς τὴν Σικυῶνα καὶ ἔγινε μαθητὴς τοῦ σπουδαίου ζωγράφου Παμφίλου, ὁ ὁποῖος κατήγετο ἀπὸ τὴν Ἀμφίπολιν.

Ἡ ἀκμή του συμπίπτει μὲ τοὺς χρόνους τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ὁ ὁποῖος ἐπροτίμα ἐπίσης, ὅπως ὁ ζωγράφος αὐτὸς κατασκευάζῃ τὰς εἰκόνας του. Ὁ Ἀπελλῆς εἶχε κατασκευάσει καὶ εἰκόνα τοῦ Φιλίππου. Ἀπὸ τὰ ἔργα του περίφημοι ὑπῆρξαν αἱ εἰκόνες τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Πρὸ παντὸς ἐθαυμάζετο ἐκείνη, εἰς τὴν ὁποίαν εἰκονίζεται ὁ βασιλεὺς μὲ τὸν κεραυνὸν τοῦ Διὸς εἰς τὴν χεῖρα.

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΩΝ ΓΕΓΟΝΟΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Σ' ΑΙΩΝ

- 560 π.Χ. Ὁ Κροῖσος ὑποτάσσει τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.
- 550 π.Χ. Ὁ Κῦρος γίνεται βασιλεὺς τῶν Περσῶν.
- 546 π.Χ. Τὸ κράτος τῶν Λυδῶν γίνεται τμῆμα τοῦ περσικοῦ κράτους.
- 539 π.Χ. Ὁ Κῦρος καταλαμβάνει τὴν Βαβυλῶνα.

Ε' ΑΙΩΝ

- 498 π.Χ. Καταστροφή τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.
- 494 π.Χ. Καταστροφή τῆς Μιλήτου.
- 492 π.Χ. Ἐκστρατεία τοῦ Μαρδονίου εἰς τὴν Ἑλλάδα.
- 490 π.Χ. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸν Μαραθῶνα.
- 485 π.Χ. Ὁ Ξέρξης γίνεται βασιλεὺς τῶν Περσῶν.
- 480 π.Χ. Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.
- 479 π.Χ. Ἡ ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἡ ἐν Μυκάλλῃ μάχη.
- 478 π.Χ. Ἰδρυσις τῆς πρώτης ἀθηναϊκῆς συμμαχίας.
- 467 π.Χ. Νίκη τοῦ Κίμωνος παρὰ τὸν Εὐρυμέδοντα.
- 461-429 π.Χ. Περικλῆς.
- 449 π.Χ. Κιμώνειος εἰρήνη.
- 446 π.Χ. Ἀνοικοδόμησις τοῦ Παρθενῶνος.
- 437-432 π.Χ. Οἰκοδόμησις τῶν Προπυλαίων τῆς Ἀκροπόλεως.
- 431-421 π.Χ. Α' περίοδος Πελοποννησιακοῦ πολέμου.
- 429 π.Χ. Θάνατος τοῦ Περικλέους.
- 425 π.Χ. Κατάληψις τῆς Πύλου ἀπὸ τὸν ἀθηναϊκὸν στόλον.
- 421 π.Χ. Νικίειος εἰρήνη.
- 415-431 π.Χ. Ἡ εἰς Σικελίαν ἐκστρατεία τῶν Ἀθηναίων.
- 413 π.Χ. Ἡ ἐν Σικελίᾳ καταστροφή. Τείχισις τῆς Δεκελείας ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.
- 410 π.Χ. Ἦττα τῶν Σπαρτιατῶν παρὰ τὴν Κύζικον.
- 408 π.Χ. Ὁ Κῦρος διορίζεται σατράπης τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

- 406 π.Χ. Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία.
 405 π.Χ. Ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς καταστροφή τοῦ ἀθηναῖ κοῦ στόλου.
 404 π.Χ. Οἱ τριάκοντα τύραννοι ἐν Ἀθήναις.
 403 π.Χ. Ὁ Θρασύβουλος ἐλευθερώνει τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τῶν τριάκοντα.
 401 π.Χ. Ἀνάβασις Κύρου. Μάχη παρὰ τὰ Κούναξα.
 Δ' Αἰὼν
 396 π.Χ. Ἐπιχειρήσεις τοῦ Ἀγησιλάου εἰς Μικρὰν Ἀσίαν.
 393 π.Χ. Ὁ Κόνων ἀνιδρύει τὰ Μακρὰ τεῖχη.
 386 π.Χ. Ἡ βασιλείῳ εἰρήνη.
 382 π.Χ. Κατάληψις Καδμείας ὑπὸ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ.
 378-377 π.Χ. Ἰδρυσις τῆς δευτέρας ἀθηναϊκῆς συμμαχίας.
 371 π.Χ. Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη.
 369 π.Χ. Ἰδρυσις τῆς Μεσσήνης.
 362 π.Χ. Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη.
 360 π.Χ. Ὁ Φίλιππος γίνεται βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.
 357 π.Χ. Συμμαχικὸς πόλεμος.
 356 π.Χ. Ἱερὸς πόλεμος.
 352 π.Χ. Ὁ Φίλιππος κύριος Θεσσαλίας καὶ Θράκης.
 348 π.Χ. Ὁ Φίλιππος καταστρέφει τὴν Ὀλυνθον.
 338 π.Χ. Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.
 336 π.Χ. Θάνατος τοῦ Φιλίππου.
 335 π.Χ. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος καταστρέφει τὰς Θήβας.
 334 π.Χ. Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Ἡ μάχη εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμόν.
 333 π.Χ. Ἡ μάχη τῆς Ἴσσοῦ.
 331 π.Χ. Ἰδρυσις τῆς Ἀλεξανδρείας.
 331 π.Χ. Ἡ μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα.
 330 π.Χ. Θάνατος τοῦ Δαρείου.
 330-328 π.Χ. Ἐκστρατεία εἰς Βακτριανὴν καὶ Σογδιανήν.
 327 π.Χ. Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Ἰνδικῆς.
 325 π.Χ. Ἡ πορεία διὰ τῆς Γεδρωσίας.
 324 π.Χ. Ἐπιστροφή εἰς Σοῦσα καὶ εἰς Βαβυλῶνα.
 323 π.Χ. Θάνατος τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ ΚΑΙ ΧΑΡΤΩΝ

1. Ὁ Δαρεῖος	Σελ.	8
2. Γωνία τοῦ ἀνακτόρου τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν.	»	9
3. Χάρτης τοῦ περσικοῦ κράτους ἐπὶ Δαρείου καὶ Ξέρξου	»	10
4. Πέρσαι στρατιῶται	»	11
5. Ὁ Μιλτιάδης	»	16
6. Ὁπλίτης Δωριεὺς	»	17
7. Ἑλληνες ὀπλίται ἐν πορείᾳ	»	18
8. Ἑλλήν ὀπλίτης καταβάλλων Πέρσην	»	20
9. Ὁ Θεμιστοκλῆς	»	25
10. Ἀρχαῖον ἀγγεῖον, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ οὗ ὁ τεχνίτης ἔχει ζωγραφῆσαι τριήρη	»	26
11. Μέρος ἀθηναϊκῆς τριήρους	»	27
12. Ἀθηναϊκὴ τριήρης (ἀναπαράστασις)	»	27
13. Ὁ Ἡρόδοτος	»	31
14. Χάρτης τοῦ στενοῦ τῆς Σαλαμῖνος	»	40
15. Νίκη Παιωνίου	»	47
16. Μακρὰ τεῖχη ἀπ' Ἀθηνῶν μέχρι Πειραιῶς	»	50
17. Ὁ Κίμων	»	51
18. Ὁ Περικλῆς	»	54
19. Ὁ Παρθενῶν (ἀναπαράστασις)	»	56
20. Ὁ Παρθενῶν	»	57
21. Ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ὁ Ποσειδῶν	»	58
22. Πῶς ἦτο κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ἡ Ἀκρόπολις τῶν Ἀθηνῶν	»	59
23. Κόρη ἀπὸ τὴν Ν. πρόστασιν τοῦ Ἑρεχθεῖου	»	60
24. Ἑρέχθειον· ἡ Στοὰ τῶν Κορῶν	»	61
25. Ἐσωτερικὸν τοῦ Παρθενῶνος μετὰ τὸ ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (ἀναπαράστασις)	»	62
26. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου	»	63
27. Θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου	»	64
28. Κεφαλὴ τοῦ ἀγάλματος τῆς Λημνίας Ἀθηνᾶς	»	65
29. Ἴππεις ἀπὸ τὴν Ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος	»	66

30. "Εν ἀπὸ τὰ πολλὰ ἀντίγραφα τοῦ Δισκοβόλου .	Σελ.	67
31. Ὁ Δορυφόρος τοῦ Πολυκλείτου	»	68
32. Τὸ Θησεῖον	»	69
33. Δωρικός καὶ ἰωνικός ρυθμός	»	70
34. Κορινθιακός ρυθμός	»	71
35. Ἑσωτερικὸν ἀρχαίου σχολείου	»	74
36. Ἀρχαῖον ἄγαλμα παριστάνον παγκρατιαστὰς .	»	77
37. Ἑλλήν πελταστής	»	78
38. Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον	»	79
39. Παναθηναϊκὸν ἀγγεῖον	»	80
40. Ὁ Σοφοκλῆς	»	81
41. Ὁ Εὐριπίδης	»	81
42. Ἀρχαῖος ὑποκριτής	»	82
43. Τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους	»	83
44. Ὁ Περικλῆς ἀγορεύει εἰς τὴν Πνύκα	»	85
45. Δημοσίᾳ ψῆφος	»	86
46. Σχέδιον ἀρχαίας οἰκίας	»	88
47. Ἀναπαράστασις ἀρχαίας οἰκίας	»	89
48. Σκηνὴ ἀπὸ τὴν οἰκίαν νύμφης	»	90
49. Χιτῶν ἀπλοῦς, χιτῶν μὲ διπλοῦδιον, ἱμάτιον .	»	91
50. Νόμισμα Ἀθηναίων	»	92
51. Ὁ Ἀλκιβιάδης	»	99
52. Στήλη Ἑρμοῦ	»	100
53. Νόμισμα Συρακουσίων	»	101
54. Ἡ Ἔρις (ἐξ ἀρχαίου ἀγγείου)	»	105
55. Ὁ Σωκράτης	»	109
56. Χάρτης τῆς Ἀναβάσεως τοῦ Κύρου	»	112
57. «Θάλαττα! θάλαττα!»	»	113
58. Ἐπιτύμβιον μνημεῖον τοῦ πεσόντος κατὰ τὸν Κο- ρινθιακὸν πόλεμον Δεξιλέω	»	117
59. Δαρεικός (περσικὸν νόμισμα)	»	119
60. Ὀπλῖται Βοιωτοὶ	»	124
61. Θάνατος τοῦ Ἐπαμεινώνδου	»	126
62. Ὁ Ἰσοκράτης	»	128
63. Νόμισμα Βοιωτῶν	»	128

64. Χάρτης τῆς Μακεδονίας	Σελ.	130
65. Νόμισμα Ἀμόντου	»	131
66. Ὁ Φίλιππος	»	132
67. Νόμισμα Φιλίππων	»	132
68. Νόμισμα Φιλίππου	»	133
69. Νόμισμα Ὀλυνθίων	»	134
70. Ἐρείπια Ὀλύνθου	»	135
71. Ὁ Δημοσθένης	»	137
72. Ὁ λέων τῆς Χαιρωνείας	»	141
73. Ὁπλισμὸς ἀρχαίου στρατιώτου	»	143
74. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος	»	147
75. Σχέδιον μάχης Γρανικοῦ	»	149
76. Σχέδιον μάχης Ἴσσοῦ	»	151
77. Μωσαϊκὸν μάχης Ἴσσοῦ	»	152
78. Τύρος	»	154
79. Σχέδιον μάχης παρὰ τὰ Γαυγάμηλα	»	157
80. Χάρτης ἐκστρατείας Μ. Ἀλεξάνδρου	»	163
81. Νόμισμα Ἀλεξάνδρου	»	166
82. Εἰρήνη καὶ Πλοῦτος τοῦ Κηφισοδότου	»	168
83. Σάτυρος ἀναπαυόμενος τοῦ Πραξιτέλους	»	169
84. Κεφαλὴ Ἑρμοῦ τοῦ Πραξιτέλους	»	169
85. Κεφαλὴ Κνιδίας Ἀφροδίτης	»	170
86. Κεφαλὴ Μελεάγρου	»	170
87. Ὁ Ἀποξυόμενος τοῦ Λυσίππου	»	171
88. Καλλιτεχνικὰ ἐργαλεῖα	»	172

Ἡ διακόσμησης τοῦ βιβλίου ὀφείλεται εἰς τοὺς ζωγράφους Ἀλέξανδρον Φαλτάιτς καὶ Ἀγήνορα Ἀστεριάδην.

ΠΙΝΑΞ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

ΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ ΤΩΝ

(σελ. 5 - 47)

Εἰσαγωγή	Σελ.	5
1. Αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν	»	6
2. Μῆδοι καὶ Πέρσαι	»	6
3. Κύρος, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλέων	»	7
4. Τὸ ἀχανὲς κράτος τοῦ Κύρου	»	7
5. Καμβύσης— Δαρεῖος	»	8
6. Αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Περσῶν	»	11
7. Ἡ Ἴωνικὴ ἐπανάστασις	»	12
8. Οἱ Πέρσαι καταπνίγουν τὴν ἐπανάστασιν. Ἡ καταστροφὴ τῆς Μιλήτου	»	13
9. Ὁ Μαρδόνιος ἐκστρατεύει ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος	»	14
10. Οἱ Πέρσαι φθάνουν εἰς τὸν Μαραθῶνα	»	14
11. Ὁ Μιλτιάδης	»	16
12. Ποῖοι ἀντιπαρατάχθησαν εἰς τὸν Μαραθῶνα	»	16
13. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων	»	18
14. Ἡ φυγὴ τῶν Περσῶν	»	19
15. Μετὰ τὴν μάχην	»	21
16. Τιμαὶ εἰς τοὺς πεσόντας Μαραθωνομάχους	»	23
17. Δέκα ἔτη εἰρηνικὰ	»	23
18. Θεμιστοκλῆς	»	25
19. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης	»	28
20. Ὁ Ξέρξης φθάνει εἰς τὴν Ἑλλάδα	»	30
21. Ὁ Λεωνίδας καὶ τὸ ἔνδοξον στενὸν τῶν Θερ- πυλῶν	»	32
22. Ἡ ἡρώϊκὴ ὑπεράσπισις τοῦ στενοῦ τῶν Θερμο- πυλῶν	»	33
23. Ὁ Λεωνίδας πίπτει εἰς τὰς Θερμοπύλας	»	35
24. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀφήνουν τὴν πατρίδα των	»	35

25. Ὁ Ξέρξης καίει τὰς Ἀθήνας	Σελ. 37
26. Τὸ συμβούλιον τῶν ναυάρχων εἰς τὴν Σαλαμῖνα »	37
27. Ἡ ἔνδοξος ναυμαχία τῆς Σαλαμῖνος	» 39
28. Οἱ Ἕλληνες τιμοῦν τὸν Θεμιστοκλέα	» 41
29. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν Ἰμέραν	» 42
30. Ὁ Ξέρξης φεύγει ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα	» 42
31. Ὁ Μαρδόνιος εἰς τὴν Ἑλλάδα	» 43
32. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων εἰς τὰς Πλαταιάς. Ὁ Παυσανίας	» 44
33. Μετὰ τὴν νίκην	» 45
34. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μυκάλην. Ἡ ἀπελευθέρωσις τῶν ἰωνικῶν πόλεων	» 46

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Αἱ ΑΘΗΝΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕΓΑΛΗ ΝΑΥΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ

(σελ. 48 - 52)

35. Ἡ Ἀθηναϊκὴ συμμαχία	» 48
36. Τὸ τέλος τοῦ Θεμιστοκλέους	» 49
37. Ὁ στρατηγὸς Κίμων	» 50

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ο ΧΡΥΣΟΥΣ ΑΙΩΝ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

(σελ. 53 - 72)

38. Αἱ Ἀθηναὶ μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους	» 53
39. Ὁ Περικλῆς	» 53
40. Μεγάλα ἔργα ἐπάνω εἰς τὴν Ἀκρόπολιν	» 55
41. Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἀκρόπολιν	» 58
42. Τὸ θέατρον τοῦ Διονύσου	» 63

43. Οἱ μεγάλοι καλλιτέχναι τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος Ὁ
Φειδίας Σελ. 65
44. Μύρων—Πολύκλειτος » 67
45. Δωρικός, ἰωνικός καὶ κορινθιακός ρυθμός » 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Η ΖΩΗ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ ΤΟΝ Ε' Π. Χ. ΑΙΩΝΑ

(σελ. 73 - 92)

46. Οἱ Ἀθηναῖοι παῖδες εἰς τὸ σχολεῖον » 73
47. Οἱ σοφισταί » 75
48. Γυμναστική, Στρατιωτική θητεία » 76
49. Ἑορταί καὶ πανηγύρεις » 78
50. Αἱ ὑποχρεώσεις τῶν Ἀθηναίων πολιτῶν. Αἱ λει-
τουργίαι » 82
51. Ἐκκλησία τοῦ δήμου. Βουλὴ » 84
52. Οἱ Ἀθηναῖοι ἄρχοντες. Οἱ στρατηγοί » 86
53. Τὰ ἀθηναϊκὰ δικαστήρια » 87
54. Μία ἀθηναϊκὴ οἰκία » 87
55. Τί ἐφόρουν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες » 90

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Ο ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

(σελ. 93 - 105)

56. Αἷτια τοῦ πολέμου » 93
57. Οἱ δύο ἀντίπαλοι. Αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι . . . » 94
58. Ὁ λοιμός εἰς τὰς Ἀθήνας » 96
59. Θάνατος τοῦ Περικλέους. Δημαγωγοί » 96
60. Αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Βρασίδου » 98
61. Δευτέρα περίοδος τοῦ πολέμου. Ὁ Ἀλκιβιάδης.
Ἑκστρατεία εἰς Σικελίαν » 98

62. Ἡ καταστροφή	Σελ. 100
63. Τρίτη περίοδος τοῦ πολέμου. Δεκελεικὸς πόλεμος. Ἡ ἀποστασία τῶν συμμάχων	» 101
64. Ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπιστρέφει εἰς τὰς Ἀθήνας	» 103
65. Ὁ Λύσανδρος καὶ ἡ καταστροφή εἰς Αἰγὸς ποταμούς. Ἡ ἐν Ἀργινούσαις ναυμαχία	» 103

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Σ'

ΟΙ ΣΠΑΡΤΙΑΤΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΗΓΕΜΟΝΕΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ (σελ. 106 - 114)

66. Τὸ τέλος τοῦ πολέμου. Ἡ πτώσις τῶν Ἀθηνῶν	Σελ. 106
67. Ἡ εἰρήνη καὶ οἱ τριάκοντα τύραννοι εἰς τὰς Ἀθήνας.	» 107
68. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἄρμονται	» 108
69. Ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ τοῦ	» 108
70. Τί ἐδίδασκεν ὁ Σωκράτης	» 110
71. Καταδίκη καὶ θάνατος τοῦ Σωκράτους	» 110
72. Πλάτων	» 111
73. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ Ἀνάβασις τοῦ Κύρου	» 112
74. Ἡ κάθοδος τῶν μυρίων	» 114

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

ΟΙ ΠΕΡΣΑΙ ΑΝΑΜΕΙΓΝΥΟΝΤΑΙ ΕΙΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

(σελ. 115 - 119)

75. Οἱ Σπαρτιάται πολεμοῦν τοὺς Πέρσας. Ὁ Ἀγησίλαος	Σελ. 115
76. Νέοι ἐμφύλιοι πόλεμοι. Ὁ Κορινθιακὸς πόλεμος	» 116
77. Ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλέως	» 118

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η΄

ΑΙ ΘΗΒΑΙ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΙΣΧΥΡΟΝ ΚΡΑΤΟΣ

(σελ. 120 - 128)

78. Ὁ Πελοπίδας καὶ ὁ Ἐπαμεινώνδας	Σελ. 120
79. Ὁ Πελοπίδας ἐλευθερώνει τὴν πατρίδα του	» 121
80. Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι	» 122
81. Ἡ μάχη εἰς τὰ Λευκτρά	» 122
82. Ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐκστρατεύει εἰς τὴν Πελοπόν- νησον. Θάνατος τοῦ Πελοπίδου	» 124
83. Ἡ μάχη εἰς τὴν Μαντίνειαν. Θάνατος τοῦ Ἐπα- μεινώνδου	» 125
84. Ὁ Ἰσοκράτης	» 127

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ΄

ΦΙΛΙΠΠΟΣ Ο ΜΑΚΕΔΩΝ ΕΝΩΝΕΙ ΟΛΗΝ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(σελ. 129 - 143)

85. Οἱ ἀρχαῖοι Μακεδόνες	Σελ. 129
86. Ἀρχέλαος	» 130
87. Φίλιππος	» 131
88. Αἱ κατακτήσεις τοῦ Φιλίππου	» 132
89. Ὁ ἱερὸς πόλεμος	» 133
90. Ὁ Φίλιππος καταστρέφει τὴν Ὀλυνθον	» 134
91. Ὁ συμμαχικὸς πόλεμος	» 136
92. Ὁ Δημοσθένης	» 137
93. Ὁ Φίλιππος φθάνει πλησίον τῶν Θηβῶν	» 139
94. Ἡ μάχη εἰς τὴν Χαιρώνειαν τῆς Βοιωτίας	» 139
95. Θάνατος τοῦ Φιλίππου	» 142

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΚΥΡΙΟΙ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

(σελ. 144 - 166)

96. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας	Σελ. 144
97. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰς μικρὰν ἡλικίαν	» 145
98. Πῶς ἐξεπαιδεύθη ὁ Ἀλέξανδρος. Ὁ Ἀριστοτέλης	» 146
99. Ἡ μορφή τοῦ Ἀλεξάνδρου	» 147
100. Ὁ Ἀλέξανδρος στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων. Ἡ καταστροφή τῶν Θηβῶν	» 147
101. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν. Τὸ περσικὸν κράτος	» 148
102. Ἡ μάχη εἰς τὸν Γρανικὸν ποταμὸν	» 149
103. Ὁ Ἀλέξανδρος γίνεται κύριος ὁλοκλήρου τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὁ Γόρδιος δεσμός	» 150
104. Ὁ Ἀλέξανδρος γίνεται κύριος τῆς Συρίας	» 151
105. Ἡ νίκη τῶν Ἑλλήνων παρὰ τὴν Ἰσσὸν	» 152
106. Πολιορκία καὶ ἄλωσις τῆς Τύρου	» 153
107. Προτάσεις τοῦ Δαρείου πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον	» 154
108. Ὁ Ἀλέξανδρος γίνεται κύριος τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἵδρυσις τῆς Ἀλεξανδρείας	» 155
109. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος διαβαίνει τὸν Εὐφράτην καὶ Τίγριν ποταμὸν. Ἡ συνάντησις μετὰ τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου	» 156
110. Ἡ μάχη παρὰ τὰ Γαυγάμηλα	» 156
111. Ὁ Ἀλέξανδρος γίνεται ὁ μέγας βασιλεὺς τῆς Περσίας	» 158
112. Καταδίωξις καὶ θάνατος τοῦ Δαρείου	» 159
113. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ἰνδικῆς	» 160
114. Ὁ Ἀλέξανδρος διαπλέει τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν. Τὸ ταξίδιον τοῦ Νεάρχου	» 161
115. Ἡ πορεία τοῦ Ἀλεξάνδρου διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Γεδρωσίας	» 162

116. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπιστρέφει εἰς τὰ Σοῦσα . . . Σελ. 164
 117. Ὁ Ἀλέξανδρος φθάνει εἰς τὸ ἀνώτατον σημεῖον
 τῆς δόξης του . . . » 164
 118. Ὁ θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου . . . » 165

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ΄
 ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ
 ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ
 (σελ. 167 · 172)

119. Ὁ Πραξιτέλης . . . » 167
 120. Ὁ Σκόπας . . . » 170
 121. Ὁ Λύσιππος . . . » 171
 122. Ὁ ζωγράφος Ἀπελλῆς . . . » 172

024000028320

Ἀνάδοχος ἐκτυπώσεως: Ἐργοστάσιον Γραφικῶν Τεχνῶν: Γερτρ. Σ. Χρήστου,
 Γλάδστωνος 12—Ἀθῆναι.

7.500

ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦ. ΔΙΟΙΚΗΣΕΩΣ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΡΧ. 35.—

ΔΙΑ ΤΑΣ ΕΠΑΡΧΙΑΣ ΔΡΧ. 38.50